KKTC
YAKIN DOGU ÜNİVERSİTESİ
EGİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EGİTİM YÖNETİMİ DENETİMİ EKONOMİSİ
VE PLANLAMASI ANA BİLİM DALI

KKTC ÜNİVERSİTELERİNİN EKONOMİYE KATKISI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Gülyüz DEBEŞ

Tez Danışmanı
DOÇ.DR. Halil AYTEKİN

Lefkoşa -2003

NEAR EAST UNIVERSITY
LIBRARY
1988 - LEFKOŞA

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Gülyüz DEBEŞ'e ait "Üniversitelerin KKTC Ekonomisine Katkısı" adlı YÜKSEK LİSANS tezinin, 15 Kasım 2003 tarihinde, Eğitim Bilimleri Enstitüsü 'nde yapılan savunması jürimiz tarafından başarılı bulunmuştur.

Başkan:.....
Prof. Dr. Coşkun DEGİRMENCİOGLU

Üye:.....
Doç. Dr. Halil AYTEKİN

Üye:.....
Doç. Dr. Aydın ANKAY

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylanm.

15/11/2003
Yrd. Doç. Dr. Ahmet PEHLİVAN
Enstitü Müdür Yardımcısı

ÖN SÖZ

Günümüzde yüksek öğretimin önemini kimse inkar edemez. Hatta yaşam boyu eğitim düşüncesinden hareketle pekçok insan yaşı ne olursa olsun bir meslek sahibi olmaya hatta bir ikinci üniversite bitirmeye veya herhangi bir alanda uzmanlaşmaya yönelmiştir.Bu bakımdan KKTC'de yaşayan insanların ve burada okuyan yabancı uyruklu öğrencilerin şanslı durumda oldukları söylenebilir. Çünkü Kuzey Kıbrıs küçük ve nüfusu az bir ülke olmasına karşın 7 üniversitesiyle "KKT C Üniversiteleri" olarak bu imkanları sunmaktadırlar.

Yükseköğretim, milli eğitim sistemi içinde, orta öğretime dayalı en az dört yarı yılı kapsayan her kademedeki eğitim - öğretimin tanımıdır. Üniversiteler birer yüksek öğretim kurumu olarak, ülke kalkınmasına ihtiyaç duyulan nitelikli insan gücünü yetiştiren, bilim üreten temel uygulamalı araştırma ve geliştirme çabaları yapan kurumlardır. Yüksek öğretim kurumlarının bu şekilde yönlendirilmesinde ve öğrenci akışının yönlendirilmesinde ekonomi ve kalkınma konusunun göz önünde bulundurulması gerekir.

Ekonomi ve kalkınma ile yüksek öğretim arasında anlamlı bir ilişki ve etkileşim vardır. Kuzey Kıbrıs gibi kısıtlı doğal kaynaklara sahip ada ülkelerinde Yüksek Öğretim Sektörü ekonomik gelişmeye katkıda bulunduğundan büyük önem taşımaktadır: 27 bin öğrenci potansiyeline sahip Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) üniversiteleri aynı zaman da eğitimin en önemli görevlerinden biri olan ekonomik görevi de yerine getirmektedirler.

Bu araştırma ile, KKTC'deki Yüksek Öğretim Kurumlarının ülke ekonomisine yaptığı katkı tesbit edilmeye çalışılmış; bu amaçla üniversitelerin kuruluş yılları ele alınarak bugün geldikleri noktaya kadar olan durumları hakkında kısa bilgi verilmiş, uyruklara göre öğrenci sayıları ve harçları ile eğitimin en önemli unsurlarından biri olması nedeniyle, yabancı uyruklu (TC ve III. Ülke) öğrencilerin ve onların ailelerinin KKTC ekonomisine yaptığı katkıyı ortaya koyması bakımından önemli görülmüştür. Yapılan araştırmada ortaya çıkan sonuçlar sayısal görüntülerle dile getirilmiştir. Ülkenin bazı sosyo - ekonomik gelişmeleri, ilk ve orta öğretimdeki okullaşma oranları tablolar, çizelgeler ve şekillerle belirtilmek istenmiştir.

Hazırlanmış olan "Üniversitelerin KKTC Ekonomisine Katkısı" isimli çalışmayı önermiş olmasından <lalayı Yrd. Doç.Dr. Erdal Güryay'a , benim ısrarlı isteğimi kırmayıp "DAÜ ve YDÜ ÖM" anketlerini SPSS programında değerlendiren Yrd.Doç Dr. Hüseyin Uzunboyluya, araştırma için gerekli anket uygulama iznini verip Fakülte ve Yüksek Okul Müdürlüklerinin gereken kolaylığı göstermelerini sağlayan Yakın Doğu Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof.Dr.Şenol Bektaş'a ve Doğu Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğüne teşekkürlerimi belirtmek isterim.

Bu çalışmanın başlangıç aşamasından proje olarak hazırlanmasına kadar olan sürede katkısı olan herkese ve bu araştırmanın Tez olarak hazırlanmasına katkı koyan Tez Danışmanım Doç. Dr. Halil Aytekin'e, teşekkür ederim.

Aynca, bana her zaman için maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen sevgili anne ve babama da en derin teşekkürlerimi sunanın.

Lefkoşa, Kasım 2003 Gülyüz DEBEŞ

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

JÜRİ ÜYELERİNİN ONAY SAYFASI i
ÖNSÖZ ii
İÇİNDEKİLER iv
ŞEKİLLER LİSTESİ ix
ÇİZELGELER LİSTESİ x
TABLOLAR LİSTESİ ..... xü
ÖZET xvi
SUMMARY xix

BÖLÜM I

GİRİŞ 1

Problem Durumu 1
Araştırmanın Amacı 10
Problem Cümlesi 10
Alt Problemler 10
Araştırmanın Önemi 10
Sayıltılar 11
Sınırlamalar 11
Tanımlar 12
Kısaltmalar 17

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTI:RMALAR 20

Yurt İçinde Yapılan İlgili Araştırmalar 20
Yurt Dışında Yapılan İlgili Araştırmalar 24

BÖLÜM III

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİNDEKİ YÜKSEK ÖĞRETİM KURUMLARI 32

Üniversitelerin Bulunduğu Yerleşim Birimleri..... 32

Lefkoşa..... 32

Mağusa..... 32

Girne..... 33

Lefke..... 34

KKTC'deki Yüksek Öğretim Kurumları..... 35

Atatürk Öğretmen Akademisi 35

Anadolu Üniversitesi..... 35

Doğu Akdeniz Üniversitesi..... 36

Girne Amerikan Üniversitesi..... 37

Lefke Avrupa Üniversitesi..... 38

Yakın Doğu Üniversitesi..... 39

Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi..... 40

KKTC'de Bazı Sosyo - Ekonomik Göstergeler..... 41

Hanehalkı Gelir Dağılımları..... 41

Hanehalkı Tüketim Harcamaları..... 45

Nüfus..... 50

Okur- Yazarlık Durumu..... 55

Okullaşma Oranlan..... 57

İstihdam Yapısı..... 67

Üretim Yapısı..... 79

Tarım Üretimi..... 79

Bitkisel Üretim..... 79

Hayvansal Üretim..... 79

Ormancılık..... 80

Su Ürünleri..... 80

İşgücünün Öğrenim Durumu..... 88

Sağlık Göstergeleri..... 95

5. 2002-2003 Öğretim Yılında Ailenizden herhangi Biri KKTC'yi Ziyaret Etti mi?..... 128
6. Kaç Gün Kaldılar?..... 129
7. Nerede Kaldılar?..... 130
8. 2002-2003 Öğretim Yılında dış Ülkelere Seyahat Yaptınız mı?..... 130
9. Tümüyle 2002-2003 akademik Yılında (Yaz Tatili Dahil) Kaç Gün Dışta Kaldınız? 131
DAÜ ve YDÜ ÖM Anketinde Yer alan B)Senelik Masraflara Ait Bulgular..... 132
DAÜ ve YDÜ Okuyan Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Harcama Durumu..... 132
1. Yabancı uyruklu Öğrencilerin Türlere Göre Harcama Durumu (Yıllık Genel Harcamalar) 132
2.DAÜ ve YDÜ Üniversitesi Öğrencilerinin Aylık Toplam Harcamaları .....:..... 133
3. Yıllık Toplam Harcamalar..... 133
DAÜ ve YDÜ Yer Alan C) Aylık Masraflar Bölümüne Ait Bulgular:..... 134
12. Eğer Herhangi Bir Akrabanız Kıbns'ı(Kuzey) (2002-2003) Döneminde Ziyaret Etmişse, Hediye Almak İçin Yapmış Oldukları Masraflar Dahil Seyahat masrafları Hariç, Yapmış Oldukları Yekün Masraflar Ne Kadardır?..... 134
Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Okullara Göre Harcama Durumları..... 134
Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Ülkelerine Göre Harcama Durumları 136
Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Yurt Dışına Çıkma Durumu 138
Yabancı Uyruklu Öğrencilerin KKTC Ziyaretinde Kaldığı Yere Göre Harcama Durumu..... 139

BÖLÜM VI

SONU"Ç ve ÖNERİLER..... 147

Sonuç..... 147

Öneriler..... 150

KAYNAKLAR..... 153

EKLER..... 158

A Doğu Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğünün İzin Yazısı..... 158

B Yakın Doğu Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Şenol Bektaş'ın İzin Yazısı 159

C DAÜ ve YDÜ ÖM Anketinin Türkçe Örneği..... 160

D DAÜ ve YDÜ ÖM Anketinin İngilizce Örneği..... 166

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 1 Ekonomik Kalkınmada Üniversitelerin Rolü..... 60

Şekil 2 Eğitimin İşlevi ve Finansmanı..... 70

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1	Hanehalkı Büyüklüğüne Göre Tüketim Harcaması Türleri	47
Çizelge 2	Hanelerin Gıda İçki, Tütün Harcaması Alt Grupları	48
Çizelge 3	Hanelerin Eğitim Harcaması Alt Grupları	49
Çizelge 4	Sektörlere Göre İşyeri Sayısı, 1998	74
Çizelge 5	Sektörlere Göre Ücretle Çalışanların Yıllık Ortalama Sayısı, 1998	75
Çizelge 6	Sektörlere Göre Çalışanların Yıllık Ortalama Sayısı, 1998	76
Çizelge 7	Çalışma Durumuna Göre İşyeri Sayısı , 1998	77
Çizelge 8	İlçelere Göre İşyeri Sayısı, 1998	78
Çizelge 9	Gemikonağı Limanına Kayıtlı Balıkçı Sayısı ve Balıkçı Teknesi	85
Çizelge 10	Girne İlçesine Kayıtlı Balıkçı Sayısı ve Balıkçı Tekneleri	86
Çizelge 11	Gazimağusa İlçesine Kayıtlı Balıkçı Sayısı ve Balıkçı Tekneleri	87
Çizelge 12	2000 Yılı Plasmanı Yapılan İşsizlerin Ana Meslek Gruplarına Göre Dağılımı	92
Çizelge 13	2001 Yılı Plasmanı Yapılan İşletmelerin Ana Meslek Gruplarına Göre Dağılımı	93
Çizelge 14	2002 Yılında Plasmanı Yapılan İşletmelerin Ana Meslek Gruplarına Göre Dağılımı	94
Çizelge 15	2002-2003 Öğretim Yılında KKTC Üniversitelerinde Okuyan Öğrencilerin Uyruklara Göre Dağılımı	116
Çizelge 16	2002 Yılı KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığının Personel ve Cari Giderleri ile Transferler ve Yatırımların Eğitim Bütçesi İçindeki Payları	117
Çizelge 17	DAÜ'de 2002-2003 Yılında Okuyan Öğrencilerin Uyruklara Göre Dağılımı	123
Çizelge 18	YDÜ'de 2002-2003 Öğretim Yılında Okuyan Öğrencilerin Uyruklara Göre Dağılım	124
Çizelge 19	DAÜ ve YDÜÖM Anketine Göre Yapılan Yıllık Genel Harcamaların Toplamı	143

NEAR EAST UNIVERSITY
LIBRARY
1988 - LEFKOŞA

KKTC
YAKIN DOGU ÜNİVERSİTESİ
EGİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EGİTİM YÖNETİMİ DENETİMİ EKONOMİSİ
VE PLANLAMASI ANA BİLİM DALI

KKTC ÜNİVERSİTELERİNİN EKONOMİYE KATKISI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Gülyüz DEBEŞ

Tez Danışmanı
DOÇ.DR. Halil AYTEKİN

Lefkoşa -2003

NEAR EAST UNIVERSITY
LIBRARY
1988 - LEFKOSA

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Gülyüz DEBEŞ'e ait "Üniversitelerin KKTC Ekonomisine Katkısı" adlı YÜKSEK LİSANS tezinin, 15 Kasım 2003 tarihinde, Eğitim Bilimleri Enstitüsünde yapılan savunması jürimiz tarafından başarılı bulunmuştur.

C-:

Başkan:.....

Prof. Dr. Coşkun DEGİRMENCİOGLU

Üye:.....

Doç. Dr. Halil AYTEKİN

Üye:.....

Doç. Dr. AydınANKAY

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

15/11/2003

Yrd. Doç. Dr. Ahmet PEHLİVAN

Enstitü Müdür Yardımcısı

ÖN SÖZ

Günümüzde yüksek öğretimin önemini kimse inkar edemez. Hatta yaşam boyu eğitim düşüncesinden hareketle pekçok insan yaşı ne olursa olsun bir meslek sahibi olmaya hatta bir ikinci üniversite bitirmeye veya herhangi bir alanda uzmanlaşmaya yönelmiştir.Bu bakımdan KKTC'de yaşayan insanların ve burada okuyan yabancı uyruklu öğrencilerin şanslı durumda oldukları söylenebilir. Çünkü Kuzey Kıbrıs küçük ve nüfusu az bir ülke olmasına karşın 7 üniversitesiyle "KKTC Üniversiteleri" olarak bu imkanları sunmaktadırlar.

Yükseköğretim, milli eğitim sistemi içinde, orta öğretime dayalı en az dört yarı yılı kapsayan her kademedeki eğitim - öğretimin tanımıdır. Üniversiteler birer yüksek öğretim kurumu olarak, ülke kalkınmasına ihtiyaç duyulan nitelikli insan gücünü yetiştiren, bilim üreten temel uygulamalı araştırma ve geliştirme çabaları yapan kurumlardır. Yüksek öğretim kurumlarının bu şekilde yönlendirilmesinde ve öğrenci akışının yönlendirilmesinde ekonomi ve kalkınma konusunun göz önünde bulundurulması gerekir.

Ekonomi ve kalkınma ile yüksek öğretim arasında anlamlı bir ilişki ve etkileşim vardır. Kuzey Kıbrıs gibi kısıtlı doğal kaynaklara sahip ada ülkelerinde Yüksek Öğretim Sektörü ekonomik gelişmeye katkıda bulunduğundan büyük önem taşımaktadır. 27 bin öğrenci potansiyeline sahip Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) üniversiteleri aynı zaman da eğitimin en önemli görevlerinden biri olan ekonomik görevi de yerine getirmektedirler.

Bu araştırma ile, KKTC'deki Yüksek Öğretim Kurumlarının ülke ekonomisine yaptığı katkı tesbit edilmeye çalışılmış; bu amaçla üniversitelerin kuruluş yılları ele alınarak bugün geldikleri noktaya kadar olan durumları hakkında kısa bilgi verilmiş, uyruklara göre öğrenci sayıları ve harçları ile eğitimin en önemli unsurlarından biri olması nedeniyle, yabancı uyruklu (TC ve III. Ülke) öğrencilerin ve onların ailelerinin KKTC ekonomisine yaptığı katkıyı ortaya koyması bakımından önemli görülmüştür. Yapılan araştırmada ortaya çıkan sonuçlar sayısal görüntülerle dile getirilmiştir. Ülkenin bazı sosyo - ekonomik gelişmeleri, ilk ve orta öğretimdeki okullaşma oranları tablolar, çizelgeler ve şekillerle belirtilmek istenmiştir.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

JÜRİ ÜYELERİNİN ONAy SAYFASI..... 'i
ÖNSÖZ..... ii
İÇİNDEKİLER..... iv
ŞEKİLLER LİSTESİ..... ix
ÇİZELGELER LİSTESİ x
TABLOLAR LİSTESİ..... xü
ÖZET..... xvi
SlJMMARY..... xix

BÖLÜM I

GİRİŞ..... 1

Problem Durumu I
Araştırmanın Amacı I0
Problem Cümlesi..... I0
Alt Problemler..... I0
Araştırmanın Önemi..... 10
Sayıltılar..... 11
Sınırlamalar..... 11
Tanımlar..... 12
Kısaltmalar..... 17

BÖLÜM II

İLGİLİ A.RA.ŞTIRMALAR..... 20

Yurt İçinde Yapılan İlgili Araştırmalar..... 20
Yurt Dışında Yapılan İlgili Araştırmalar..... 24

BÖLÜM III

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİNDEKİ YÜK.SEKÖĞRETİM KURUMLARI 32

Üniversitelerin Bulunduğu Yerleşim Birimleri..... 32
Lefkoşa..... 32
Mağusa..... 32
Gime..... 33
Lefke..... 34
KKTC'deki Yüksek Öğretim Kurumları..... 35
Atatürk Öğretmen Akademisi 35
Anadolu Üniversitesi..... 35
Doğu Akdeniz Üniversitesi..... 36
Gime Amerikan Üniversitesi..... 37
Lefke Avrupa Üniversitesi..... 38
Yakın Doğu Üniversitesi..... 39
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi..... 40
KKTC'de Bazı Sosyo - Ekonomik Göstergeler..... 41
Hanehalkı Gelir Dağılımları..... 41
Hanehalkı Tüketim Harcamaları..... 45
Nüfus..... 50
Okur- Yazarlık Durumu..... 55
Okullaşma Oranlan..... 57
İstihdam Yapısı..... 67
Üretim Yapısı..... 79
Tarım Üretimi..... 79
Bitkisel Üretim..... 79
Hayvansal Üretim..... 79
Ormancılık..... 80
Su Ürünleri..... 80
İşgücünün Öğrenim Durumu..... 88
Sağlık Göstergeleri..... 95

KKTC'deki Yüksek Öğretim Kurumlarının Kalkınmadaki Rolü (Ekonomiye Katkısı)..... 98
KKTC Ekonomisinin Özellikleri..... 98
Küçük Ada Ekonomileri 99
Yüksek Öğretim Kurumlarının (Üniversitelerin) Kalkınmadaki Rolü 100
Yüksek Öğretim Yatırımları..... 105
Yüksek Öğretim Kurumlarının Katkı Sağladıkları Alanlar..... 111
Üniversitelerin Döviz Girdisine Katkısı 112
Üniversitelerin İstihdama Katkısı 112
Üniversitelerin Üretime Katkısı 112
Üniversitelerin Yan Sektörlere Katkısı 113
Üniversitelerin Kültüre ve Yaşam Kalitesine Katkısı 114
Üniversitelerin KKTC'nin Tanıtılmasına Katkısı 115
Üniversitelerin Çevreye ve Planlı Kentleşmeye Katkısı..... 115

BÖLÜM IV

YÖNTEM..... 118
Araştırma Modeli..... 118
Araştırma Evreni..... 118
Araştırmanın Örneklemi..... 118
Verilerin Elde Edilmesi..... 119
Verilerin Çözümü (Analizi)..... 120

BÖLÜMV

BULGULAR ve YORUMLAR..... 125
DAÜ ve YDÜ ÖM Anketinde Yer Alan Kişisel Bilgilere Ait Bulgular..... 125
1. Milliyet..... 125
2. Bölüm..... 126
3. Sınıf..... 127
4. Nerede Kalıyorsunuz?..... 128

5. 2002-2003 Öğretim Yılında Ailenizden herhangi Biri KKTC'yi Ziyaret Etti mi?..... 128
6. Kaç Gün Kaldılar?..... 129
7. Nerede Kaldılar?..... 130
8. 2002-2003 Öğretim Yılında dış Ülkelere Seyahat Yaptınız mı?..... 130
9. Tümüyle 2002-2003 akademik Yılında (Yaz Tatili Dahil) Kaç Gün Dışta Kaldınız? 131
DAÜ ve YDÜ ÖM Anketinde Yer alan B)Senelik Masraflara Ait Bulgular..... 132
DAÜ ve YDÜ Okuyan Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Harcama Durumu..... 132
1. Yabancı uyruklu Öğrencilerin Türlere Göre Harcama Durumu (Yıllık Genel Harcamalar)..... 132
2.DAÜ ve YDÜ Üniversitesi Öğrencilerinin Aylık Toplam Harcamaları. .....:..... 133
3. YıllıkToplam Harcamalar..... 133
DAÜ ve YDÜ Yer Alan C) Aylık Masraflar Bölümüne Ait Bulgular..... 134
12. Eğer Herhangi Bir Akrabanız Kıbrıs'ı(Kuzey) (2002-2003) Döneminde Ziyaret Etmişse, Hediye Almak İçin Yapmış Oldukları Masraflar Dahil Seyahat masrafları Hariç, Yapmış Oldukları Yekün Masraflar Ne Kadardır?..... 134
Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Okullara Göre Harcama Durumları..... 134
Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Ülkelerine Göre Harcama Durumları 136
Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Yurt Dışına Çıkma Durumu 138
Yabancı Uyruklu Öğrencilerin KKTC Ziyaretinde Kaldığı Yere Göre Harcama Durumu..... 139

BÖLÜM VI

SONUÇ ve ÖNERİLER..... 147

Sonuç..... 147

Öneriler..... 150

KAYNAKLAR..... 153

EKLER..... 158

A Doğu Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğünün İzin Yazısı..... 158

B Yakın Doğu Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Şenol Bektaş'ın İzin Yazısı 159

C DAÜ ve YDÜ ÖM Anketinin Türkçe Örneği..... 160

D DAÜ ve YDÜ ÖM Anketinin İngilizce Örneği..... 166

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 1 Ekonomik Kalkınmada Üniversitelerin Rolü..... 60

Şekil 2 Eğitimin İşlevi ve Finansmanı..... 70

ÇİZELGELER LİSTESİ

izelge 1	Hanehalkı Büyüklüğüne Göre Tüketim Harcaması Türleri	41
izelge 2	Hanelerin Gıda İçki, Tütün Harcaması Alt Grupları	48
izelge 3	Hanelerin Eğitim Harcaması Alt Grupları	49
izelge 4	Sektörlere Göre İşyeri Sayısı, 1998	74
izelge 5	Sektörlere Göre Ücretle Çalışanların Yıllık Ortalama Sayısı, 1998	75
izelge 6	Sektörlere Göre Çalışanların Yıllık Ortalama Sayısı, 1998	76
Çizelge7	Çalışma Durumuna Göre İşyeri Sayısı , 1998	77
Çizelge 8	İlçelere Göre İşyeri Sayısı, 1998	78
Çizelge 9	Gemikonağı Limanına Kayıtlı Balıkçı Sayısı ve Balıkçı Teknesi	85
Çizelge 10	Gime İlçesine Kayıtlı Balıkçı Sayısı ve Balıkçı Tekneleri	86
Çizelge 11	Gazimağusa İlçesine Kayıtlı Balıkçı Sayısı ve Balıkçı Tekneleri	87
Çizelge 12	2000 Yılı Plasmanı Yapılan İşsizlerin Ana Meslek Gruplarına Göre Dağılımı	92
Çizelge 13	2001 Yılı Plasmanı Yapılan İşletmelerin Ana Meslek Gruplarına Göre Dağılımı	93
Çizelge 14	2002 Yılında Plasmanı Yapılan İşletmelerin Ana Meslek Gruplarına Göre Dağılımı	94
Çizelge 15	2002-2003 Öğretim Yılında KKTC Üniversitelerinde Okuyan Öğrencilerin Uyruklara Göre Dağılımı	116
Çizelge 16	2002 Yılı KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığının Personel ve Cari Giderleri ile Transferler ve Yatınmların Eğitim Bütçesi İçindeki Payları	117
Çizelge 17	DAÜ'de 2002-2003 Yılında Okuyan Öğrencilerin Uyruklara Göre Dağılımı	123
Çizelge 18	YDÜ'de 2002-2003 Öğretim Yılında Okuyan Öğrencilerin Uyruklara Göre Dağılım	124
Çizelge 19	DAÜ ve YDÜÖM Anketine Göre Yapılan Yıllık Genel Harcamaların Toplamı	143

Tablo 20 DAÜ ve YDÜÖM Anketine Göre Öğrenci Ailelerinin Ziyaretinde Yapmış Oldukları Harcamalar..... 144

Tablo 21 DAÜ ve YDÜÖM Anketine Katılan Öğrencilerin Uyruklara Göre Dağılımı..... 145

Tablo 22 DAÜ ve YDÜÖM Anketine Göre Öğrencilerin Ülkelerine Göre Aylık Harcama Durumu 146

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1 Hanehalkının Oturduğu Konuta Göre Hanehalkı Sayısı ve Yıllık Kullanılabilir Geliri.. 42

Tablo 2 Oturulan Konutun Oda sayısı ve Yıllık Kullanılabilir Geliri 43

Tablo 3 Hanehalkının Sahip Olduğu Eşya Cinsleri ve Hanehalkı Sayısı ve Yıllık Kullanılabilir Geliri 44

Tablo 4 KKTC Hanehalkına ve Hanehalkı Fertlerine Ait Ortalama Göstergeler 46

Tablo 5 Sayım Yıllarına Göre Nüfus 52

Tablo 6 Yaş Grubu Medeni Durum ve Cinsiyete Göre Nüfus 53

Tablo 7 Üniversitelerin Bulunduğu Şehirlerin (Yerleşim Yerlerinin) Nüfusları..... 54

Tablo 8 Nüfusun Yaş ve Okur- Yazarlık Durumu (6 ve Daha Yukarı Yaşlar)..... 56

Tablo 9 Okul Öğretmen ve Öğrenci Sayılarının Okullara Göre Dağılımi (1996-1997 Öğretim Yılında2002-2003 öğretim Yılına kadar)..... 58

Tablo 10 Ortaöğretim Kurumlarının Öğretmen ve Öğrenci Sayılarının Okullara Göre Dağılımı (1996-97/ 2002-2003) 59

Tablo 11 Atatürk Öğretmen Akademisinin (AÖA)Yıllara Göre Öğretmen Öğrenci Dağılımları (1996-1997/ 2002-2003) 60

Tablo 12 Anadolu Üniversitesi Lefkoşa Kampüsü (AÜ) Yıllara Göre Öğretmen Öğrenci Dağılımları (1996-1997/ 2002-2003)..... 61

Tablo 13 Doğu Akdeniz Üniversitesindeki (EMU) Öğretim Görevlilerinin ve Öğrenci Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı (1996-97/ 2002-2003) 62

Tablo 14 Gime Amerikan Üniversitesinin (GAÜ) Yıllara Göre Öğretim Görevlisi ve Öğrenci Sayıları (1996-97 /2002-2003)..... 63

Tablo 15 Lefke Avrupa Üniversitesinin (LAÜ) Öğretim Görevlilerinin ve Öğrenci Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı(1996-97 /2002-2003..... 64

Tablo 16 Yakın Doğu Üniversitesi (NEU) Öğretim Görevlileri ve Öğrenci Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı (1996-97 /2002-2003) 65

Tablo 17 Uluslararası Kıbrıs Üniversitesinin (CİU) Öğretim Görevlileri ve Öğrenci Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı (1996-97 /2002-2003) 66

Tablo 18 Faaliyet Koluna Göre İşyeri Sayısı ve İstihdam..... 68

Tablo 19 İktisadi Faaliyetine ve Çalışma Durumuna Göre İş Yeri Sayısı Ve İstihdam .....:..... 71

Tablo 20 İktisadi Faaliyetine ve İş Yeri Sahibinin Uyruğuna Göre İş Yeri Sayısı ve İstihdam 72

Tablo 21 Ekilen Arazi Miktarının Ürün Çeşidine Göre Dağılımı 81

Tablo 22 Hayvansal Üretim (1977 / 2001) 83

Tablo 23 Yapacak ve Yakacak Odun Üretimi (1997 - 2001) 84

Tablo 24 Kayıtlı Aktif İşsizlerin Eğitim Seviyelerine Göre Dağılımı (1999-2002)..... 89

Tablo 25 Yapılan Plasmanların Kesimlere Göre Dağılımı (1999- 2002) 90

Tablo 26 Yapılan Plasmanın Sektörlere Göre Dağılımı (1999- 2002) 91

Tablo 27 Kamu Sağlık Servislerinde Çalışan Personelin Sayısı ve Yatak Durumu (2001) 95

Tablo 28 Özel Sağlık Kuruluşlarının ve Personelinin Bölgelere Göre Dağılımı (2001) 96

Tablo 29 Sağlık Yatınınlarının toplam Yatırımlar ve bütçe İçindeki Payı 97

Tablo 30 KKTC Eğitim Kalkınma Göstergeleri 104

Tablo 31 KKTC Üniversitelerinde Okuyan Öğrencilerin Yıllık Eğitim Ücretleri (2003) 108

Tablo 32 KKTC'de (GAÜ ve LAÜ) Okuyan Öğrencilerin Yıllar İtibarıyla Uyruklara Göre Dağılımı..... 109

Tablo 33 KKTC'de (AÜ, DAÜ, YDÜ ve UK.Ü) Okuyan Öğrencilerin Yıllar İtibarıyla Uyruklara Göre Dağılımı..... 110

Tablo 34 2002- 2003 Öğretim Yılında DAÜ ve YDÜ Okuyan Yabancı Uyruklu Öğrenci Sayıları.....:..... 121

Tablo 35 2002- 2003 Öğretim Yılında DAÜ ve YDÜ ÖM Anketinin

	Uygulandığı Fakülteler, Bölümler, Yüksek Okul Ve Diğerleri	121
Tablo 36	DAÜ'de Dağıtılan Anket Sayılan Ve Geri Gelen Anket Sayılar	122
Tablo 37	YDÜ'de Dağıtılan Anket Sayılan Ve Geri Gelen Anket Sayılan	122
Tablo 38	Milliyet Dağılımı	125
Tablo 39	Öğrencilerin Okuduklan Bölümler	126
Tablo 40	Öğrencilerin Kaçıncı Sınıflarda Okuduklar	127
Tablo 41	Öğrencilerin Kaldıklan Yerler	128
Tablo 42	Öğrenci Ailelerinin Ziyaret Durumu	128
Tablo 43	Öğrenci Ailelerinin KKTC'de Kaldıklan Süre	129
Tablo 44	KKTC'yi Ziyaret Eden Öğrenci Ailelerinin Kaldıklan Yerler	130
Tablo 45	Dış Ülkelere Seyahat Yapan Öğrenciler	130
Tablo 46	Öğrencilerin 2002-2003 Akademik Yılında Yurt Dışında Kalma Süreleri	131
Tablo 47	DAÜ ve YDÜ Okuyan Öğrencilerin Türlere Göre Yaptıklan Harcama Durumlan	132
Tablo 48	Aylık Toplam Harcamalar	133
Tablo 49	Yıllık Toplam Harcamalar	133
Tablo 50	Öğrenci Ailelerinin KKTC'yi Ziyaretleri Sırasında Yapmış Oldukları Toplam Harcamalar	132
Tablo 51	Öğrencilerin Okullara Göre Aylık Harcama Durumlan	135
Tablo 52	Öğrencilerin Okullara Göre Yıllık Harcama Durumu	135
Tablo 53	Okullara Göre Öğrenci Ailelerinin Ziyaretleri	136
Tablo 54	Öğrencilerin Ülkelere Göre Aylık Harcama Durumlan	136
Tablo 55	Öğrencilerin Ülkelerine Göre Yıllık Harcamalan	137
Tablo 56	Ülkelere Göre Öğrenci ailelerinin Ziyaretlerinde Yapmış Olduklan Harcamalar	137
Tablo 57	Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Yurt Dışına Çıkma Durumları	138
Tablo 58	Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Yurt Dışına Çıkma Durumlanna Göre Yapmış Oldukları Yıllık Harcamalar	138
Tablo 59	Yabancı Uyruklu Öğrenci Ailelerinin Ziyaret Etme Durumu	139

Tablo 60 Öğrenci Ailelerinin Kaldıkları Yere Göre Aylık Harcama Durumları Puanlarının Betimsel sonuçları 139
Tablo 60.1 Aylık Harcama Durumuna Göre Anova Sonuçları..... 140
Tablo 61 Yıllık Harcama Durumu Puanlarının Betimsel Sonuçları 140
Tablo 61.1 Yıllık Harcama Durumuna Göre Anova Sonuçları 141
Tablo 62 Ailelerin Ziyaret Durumuna Göre Betimsel Sonuçlar 141
Tablo 62.1 Ailenin Ziyaret Durumuna Göre Anova Sonuçları 142

ÖZET

Bugün birçok ülke az gelişmişlikten kurtulmak çağdaşlığı yakalayabilmek için Batı Avrupa ülkeleri seviyesine ulaşmayı hedeflemektedir. Gelişmiş ülkeler de ekonomilerini daha da geliştirip sürdürebilmek için ekonomik ve siyasi oluşumlar içerisine girmektedirler. Günümüzde Avrupa Birliği de böyle bir oluşumdur. Kuzey Kıbrıs olarak, çağdaş Batı Avrupa ülkelerine ulaşabilmek, AB kriterlerini yakalayabilmek için onlar seviyesine gelebilmek gerekir. Bu nasıl gerçekleşir? Ekonomik yönden kalkınarak. Planlı programlı kalkınma politikaları hazırlanıp uygulayarak, bilim ve teknolojide gelişerek, istihdam olanakları yaratarak, sanayinin kurulup gelişmesine destek vererek ve en önemlisi üniversitelerin kurulmasına ve gelişmesine katkı sağlayarak gerçekleşir.

Üniversiteler, bir ülkenin kalkınmasında lokomatif görevi yapan kurumlardır.Çevreye ve ülkelerine büyük kazançlar sağlamaktadırlar: Üniversiteler, uzman işgücü yetiştirmenin yanında, ülkenin ihtiyacına göre teknolojiler üreterek yeniliklere öncülük etmektedirler. Ülke kalkınması için gerekli olan çeşitli mesleklerin en iyi şekilde yürütülmesini sağlayacak yapıcı ve yaratıcı insan gücünün yetiştirilmesinde önemli rol oynarlar.

Kıbrıs gibi küçük ada ekonomilerinin ve özellikle sınırlı bir ekonomik yapıya sahip KKTC'nin, doğal kaynaklarının kısıtlı olması, küçük bir yerel pazarının bulunması az miktarda ihracata yönelik üretim yapması tarım ve sanayi sektörlerinin ekonomik kalkınmaya katkılarının yeterli düzeyde olmaması yakın zamanımıza kadar ekonomik ambargoların uygulanması Üniversiteler Olgusunu gündeme getirmektedir. KKTC'de Üniversite Olgusu büyük önem taşımaktadır. Çünkü bahsedilen ekonomik olumsuzlukların çözümüne üniversiteler katkı sağlamaktadırlar.

Bugün KKTC'de Atatürk Öğretmen Akademisi ve Anadolu Üniversitesi Lefkoşa Kampüsü de dahil olmak üzere 7 üniversite bulunmaktadır. KKTC'nin AÖA dışında diğer altı üniversitesinde, Yabancı uyruklu öğrenciler olarak bahsedilen, Türkiye Cumhuriyeti ve III. ülkelerden yaklaşık 2002-2003 öğretim yılında, 16.088 öğrenci öğrenim görmektedir . KKTC'de okuyan toplam öğrenci sayısı 27 bini

geçmiştir. Bu kadar büyük öğrenci potansiyeline sahip üniversiteler KKTC için; gelir, istihdam, ulaşım, döviz girdisi, üretim ve yan sektörlere katkı sağladığı gibi KKTC'nin tanıtılmasına da yardımcı olmaktadırlar.

Bu çalışma üniversitelerin ülke ekonomisine katkılarının neler olduğunu araştırmak ve bunları saptamaya çalışmayı amaçlamaktadır.

Çalışma, KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü verilerinden, Kalkınma planlarından, ilgili makalelerden (literatür taraması şeklinde) ve hazırlanan "DAÜ ve YDÜ ÖM" anket sorularına verilen cevapların yorumlanmasıyla elde edilen verilerden yararlanılmıştır. Anketlerin SPSS programında değerlendirilip ortaya çıkan sonuçların KKTC ekonomisine yaptığı katkı araştırılmıştır.

"KKTC Üniversitelerinin Ekonomiye Katkısı" adlı bu bilimsel çalışma VI Bölümden oluşmaktadır.

I. Bölümde, giriş, problem durumu, araştırmanın amacı, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın önemi, Sayıltılar (vasayımlar), sınırlamalar, tanımlar ve kısaltmalar yer almıştır.Çalışmanın giriş bölümünde Kıbrıs adasının tarihçesi, ekonomik durumu ve üniversitelerden bahsedilmektedir. Daha sonra araştırmanın *amacı, problem cümlesi ile 6 tane alt problemler sıralanmıştır. Arsştumsmn neden* önemli olduğu yarım sayfa ile ifade edilmiştir. Aynca, araştırma için ortaya atılan ve doğruluğu ısbatlanmaya çalışılan 8 varsayım "Sayıltılar" başlığı altında yer almaktadır. Sınırlamalar kısmında ise araştırmanın hangi yılları kapsadığı ve anketin uygulandığı öğretim yılı belirtilmiştir. Tez içinde geçen sözcükler tanımlamalar kısmında açıklanmıştır.

II.Bölümde ,yurt içinde ve dışında yapılan araştırmalar yer almıştır.

III.Bölümde, Üniversitelerin bulunduğu şehirlerin tarihi gelişimi ve üniversiteler hakkında bilgiler yer almaktadır. Daha sonra KKTC'nin Sosyo - ekonomik (hanehalkı gelir dağılımları ve tüketim harcamaları) ve okur- yazarlık durumu, nüfus, okullaşma oranları, istihdam, üretim yapısı ve sağlık göstergelerine yer verilmiştir. Aynca bu bölümde yüksek öğretim kurumlarının kalkınmadaki rolüne

değinilmekte KKTC ekonomisinin özellikleri üzerinde durulmakta, yüksek öğretim finansmanları belirtilmektedir. Yine bu bölümde şekillerle de açıklamalar desteklenmiştir. Daha sonra üniversitelerin katkı sağladıkları alanlar üzerinde durulmuştur.

IV Bölüm olan yöntem bölümünde ise, araştırma evreni ve örnekleme yer verilmiştir. Bilgi toplama araçlarının neler olduğu, verilerin elde edilmesi için yapılan çalışmalar ve verilerin çözümünde izlenen yol ve kullanılan test analizlerinin neler olduğu belirtilmiştir.

V. Bölümde, Doğu Akdeniz ve Yakın Doğu üniversitesinde Okuyan Öğrencilerin Masrafları (DAÜ ve YDÜ ÖM) isimli anketin bulgu ve yorumlarına yer verilmiştir.

VI. Bölümde ise araştırmanın sonucu ve getirilen öneriler yer almıştır.

Tablolar ve Grafiklerin düzenlenişi ve içeriği:

Her bölümün başlık ve alt başlıkların tablolarına ve çizelgelerine sıra numarası verilerek numaralandırılmıştır. Her bölümün başlık ve alt başlıklarına ait sayısal veriler tablo ve çizelgelerle zenginleştirilip açıklanmıştır.

SUMMARY

Today many countries strive to escape from backwardness and achieve the standards reached especially in Western Europe. Likewise developed countries strive to achieve a sustainable development both in their social, economic and political endevours. In broad terms the European Union is a result of such strivings and efforts. If it wishes to reach the EU standarts, the TRNC must also create the neccessary infrastructure both in terms of social as well economic activities. To materialize this, well prepared development plans and disciplined application of these plans are prerequisites for such goal. To develop Higher Education institutions further in TRNC is of particular importance in this process.

Universities, in general, play a locomotive role in the development of a country. It is clear that they benefit both their immidiate and wider environments in which they are located. They pioneer to develop technologies most appropriate for specific areas and people.Without universities a proper and sustainable development is not possible. In all the stages of planning, implementing and maintaining, the universities play a vital role, in this process.

The relative smallness of the TRNC with corrolary limited reources and markets created in recent years a phenamenon which gives a pominent place to various universities established here. Limited opportunities created by political ambargoes as well as the size of the land is considered to be rectified by economic activities the universities generate.

Today in the TRNC there seven Higher Education Institutious including Atatürk Pedagogical Academy and premises of Anadolu University. In all there ara 16. 088 registered non Turkish Cypriot students studying in these universities (Academic year 2002-2003). All students number more then 27.000. This is a very large figure for a small country and clearly serves as a source of development for employment, transportation, production as well as policital recognition of the country.

This study analyzes the contributions of the universities to the economic life of the country.

I have used the statistics from the State Planing Organisation attached to the Prime ministry, as well as their development plans, prepared at different intervals. I have utilised the relevant literature on the subject as well as the findings of a survey conducted by myself at EMU and NEU on the expenditures of students. This survey cousists of six components.

The first chapter includes introduction of the issue under consideration as well as the method applied to tackle the issue. A histort of the island cosidered necessary at this chapter as well as economic structure and the situation of the universities. There are eight assertions at this chapter to from the basis of my thesis.The second chapter deals with the literature and research on the subject.

The third chapter is devoted specifically on the conditions of the universities and their irnmidiate environment. Here in this chapter the literacy rate, employment figures, population and consumption patterns have been analysed. Health and educational opportunities and their indicators are olso looked at. Some tables are used to support our assertions. Special attention is given to the contributions of the universities.

Chapter four, deals with methodology as stated in the introduction, in more detail. Chapter five deals with the findings of our survey couducted at EMU and NEU on the expenditure patterns of students. Our comments and conclusions are olso in this chapter.

The last chapter includes our main conclusion and our reccomendations. The contents table in prepared to incude a comprehensive titles ad sublititles of the thesis.

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmaya ilişkin problem durumu, araştırmanın amacı, problem cümlesi, araştırmanın önemi, varsayımlar (sayıltılar), sınırlılıklar, tanımlar ve kısaltmalar yer almıştır.

Problem Durumu

Bu çalışma Kıbrıs gibi küçük ada ekonomilerinin ve özellikle çok sınırlı bir ekonomik yapıya sahip Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin (KKTC), bazı Avrupa ülkelerinden ve hatta Güney Kıbrıs Rum Yönetiminden (GKRY) daha ileride "Yüksek Öğretim" olgusuna sahip olmasıdır. Bugün KKTC'deki yüksek öğretim olgusu birçok sektörü geride bırakıp, KKTC ekonomisine çok önemli katkılar sağlamaktadır. Üniversitelerin, üniversitelerde okuyan yabancı uyruklu öğrencilerin ki bunlar Türkiye Cumhuriyeti (TC) ve III.ülke öğrencilerinin ve ailelerinin KKTC'ye ve KKTC ekonomisine sağladıkları katkıların neler olduğunu tesbit etmek amacıyla ele alınmıştır.

Kıbrıs, Doğu Akdeniz'in en büyük, Akdeniz'in ise, 3. büyük adasıdır. Alanı 9251 Km^2 dir. Bulunduğu konum bakımından Doğu Akdenizi kontrol edebilecek bir bölgede yer almaktadır. Stratejik yönden Orta- Doğu ve Yakın- Doğu ile Ege'yi denetleyecek ve izleyebilecek bir konumdadır. Eskiden olduğu gibi, günümüzde de Doğu Ticaretinin Avrupa'ya geçişini kontrol edebilecek önemli bir bölgede bulunmaktadır (Öncan, v.d., 1996:17).

Tunaya'ya (1964:14) göre, Kıbrıs yüzyıllardır, Akdeniz bölgesinde, Asya- Afrika yollarının kavşağında demir atmış dünyanın en büyük uçak gemisi olarak kabul edilir.İngiliz Başbakanı Benjamin Disreali de "Kıbrıs. Batı Asyanın anahtarıdır" sözleriyle adanın önemini vurgulamıştır

Kıbrıs adası bu konumundan dolayı tarihin çok eski çağlarından itibaren birçok ülkenin egemenliğine girmiştir. Örnek vermek gerekirse, Mısır, Hitit, Pers, Asur, Büyük

İskender, Roma, Bizans, Lüzinyan ve Venedikliler, Osmanlı Devleti ve İngiltere bu devletlerden bazılarıdır (Serter, 2001:32- 53).

1571 yılından itibaren ada Osmanlı idaresine girince sürgün üsülüne göre Anadolu'nun çeşitli yerlerinden Kıbrıs'a Türk nüfus getirilerek ada Türkleştirilmeye başlanmıştır. Anadolu'dan Kıbrıs'a göç ettirilen Müslüman nüfusun buraya yerleştirilmesi ile adanın etnolojik yapısında yeni ve farklı bir unsur ortaya çıkıyordu. Günümüze kadar gelecek bu ikili etnik yapının ana bileşenini Müslüman Türkler ve Hıristiyan Rumlar oluşturuyordu (An, 1996:7). Venedik yönetimi zamanında, 1571 yılından önce de, Türkler Kıbrıs'ta küçük koloni halinde yaşamaktaydılar. Bu Türkler, Kıbrıs'a o zamanlar Mısır'dan ve Karamanoğulları'nın hakim oldukları Orta Anadolu topraklarından göç etmişlerdi. Göçetmiş bu Türklerin bir kısmı politik bir kısmı da ticari gayeler için Kıbrıs'ı seçmişlerdi (Halaçoğlu, Erdoğru, 2000:208).

307 yıl Osmanlı- Türk İdaresinde kalan ada, 1878 yılında, Osmanlı İmparatorluğunun hızlı bir çöküş içinde bulunması ve Osmanlı -Rus savaşında, Osmanlıların Ruslar' a yenilmesi sonucunda Ruslarla, Osmanlılar arasında Ayastefanos (Yeşilköy) Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma ile siyasi üstünlük kazanan Rusya, Doğu Anadolu'da; Kars, Ardahan, Doğu Bayezit ve bugün Gürcistan sınırları içerisinde bulunan Batum'u sınırlarına katmıştı. Serter'e göre, Rusya, Balkanlar' da, Bulgaristan üzerine kabul ettirdiği statüden dolayı kesin bir nüfuz sağlamaktaydı. Rusya'nın gerek arazi gerekse nüfus yönünden Güney Avrupa'ya pek fazla sarkmış duruma geldiğinden, bu kıtanın devletlerarası politik dengesini de esaslı bir şekilde bozmaktaydı. Bu nedenle İngiltere, Doğu Akdenizdeki çıkarlarını tehlikede görüp, korumakta kararlı olduğunu ıspatlamak için 7000 askerini Hindistandan, Malta adasına taşıdı. Bu arada Rusya'ya nota vererek Ayastefanos Antlaşmasının ağır koşullarını değiştirmesini ve Doğu Anadolu'da işgal ettiği bölgelerden geri çekilmesini istemiştir. Rusya Doğu Anadolu Bölgesindeki işgal ettiği yerleşim yerlerinden geri çekilmeyi kabul etmeyince, İngiltere, Osmanlı Devleti ile 4 Haziran 1878'de Savunma Antlaşmasını imzalamış ve Kıbrıs'a yerleşmiştir. İngiltere 12 Temmuz 1878'de adanın idaresini resmen Osmanlı Devletinden devralmıştır. 4 Haziran 1878 tarihli Savunma Antlaşması ile, Kıbrıs, İngiliz yönetimine geçiyor, ancak hukuken Osmanlı toprağı olmakta devam ediyordu. (Serter, Fikretoğlu: 2003 :4)

I. Dünya Savaşında Osmanlı Devletinin, İngiltere'nin karşısındaki grup olan 3'lü grubunda yer alması, İngiltere'yi harekete geçirip tek yanlı bir kararla 1914 yılında adayı ilhak etmesine neden olmuştur. 24 Temmuz 1923 yılında imzalanan Lozan Barışmasının 20.maddesiyle Türkiye Cumhuriyeti, adanın İngiltere'ye ait olduğunu resmen tanımıştır.

İngiliz idaresinde Kıbrıslı Türkler,

> Anavatanları ile olan kültürel bağlarını hiçbir zaman koparmamışlardır. Bir bölümü Anadolu'da bir bölümü Kıbns'ta yaşayan aileler, akrabalık bağlarını koparmamışlar; kız alıp vermişler, ekonomik faaliyetlerini kâh orada, kâh burada sürdürmüşlerdir. Geçinebileceği kadar toprağı olan küçük çiftçi, el emeği ile geçinen esnaf ve din adamı ile öğretmen gibi halkın içinden çıkmış aydın kesim her ne koşulda olursa olsun Kıbrıstan ayrılmamıştır. İngilizlerin teşviki ile bazı milliyetçilerin anavatana teşviki bile Türklerin Kıbrıs'a bağlılığını değiştirmemiştir (Nesim, 1990: 2-3).

Adadaki, Kıbrıslı Rumların durumuna bakıldığında, Venedikliler zamanında kapatılan Kıbns'taki Ortodoks Kilisesi, Osmanlı döneminde yeniden açılmış ve geniş yetkiler verilmiştir. Vergiden muaf tutulan kilise, özerk bir yapıya kavuşmuştur. Nüfuzları artan kilise ve piskoposlar Kıbrıs'taki Hıristiyan toplumunun liderleri durumuna geldiler. Hatta, Başpiskopos Kiprianos'un öncülük ettiği Lefkoşa'da modern eğitim yapan orta dereceli bir okul olan "Helen Okulu" kurulmuştur. Okul açan kişiler, kurumlar ve toplumlar, okulların yönetimi, mali ihtiyaçların karşılanması, öğretim programı ve öğretmen atanması konularında serbesttiler. Bu konuda Türk yönetiminin Rum okullarına hiç bir müdahalesi yoktu (Gazioğlu, 200I: I I2) .

Bilinçli bir şekilde Rum toplumunu örgütleyen Ortodoks Kilisesi, adanın İngiliz idaresine geçmesiyle Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanması için İngiltere'den, Enosis isteklerine olumlu yanıt vermesini istemişlerdir (Öncan, v.d., 132). Adada İngilizlere karşı isyanlar çıkarmaya başlamışlardır. Bu arada adadaki iki toplum da İngilizlere karşı örgütlenmeye faaliyetlerine yönelmişlerdir. Rumlar Enosis, Türkler de Taksim tezini savundular. Ahmet An'ın aktardığına göre, Rumlar Enosis, Türkler de Taksim hedefi için mücadele ediyorlardı, Bağımsız bir Kıbrıs için ne işbirliği nede ortak bir mücadele vardı. Birbirlerinin karşıtları olarak farklı amaçlar için mücadele ettiler ve sonunda bağımsızlık için uzlaştıklarında, eski ideallerinin mahkumuydular ve birbirlerinden kuşku duymaktaydılar (www.stwing.upenn.edu/).

1960 yılında İngiltere adaya bağımsızlık vermeyi kabul eder. Türk ve Rum [illegible]wolarının, %70 - % 30 oranındaki ortaklığına dayalı Kıbrıs Cumhuriyeti kurulur. Yeni [illegible]an Kıbrıs Devleti başkanlık rejimine dayalı bir cumhuriyet olarak kurulmuştur. Başkan [illegible]Rum, başkan yardımcısı Türktü. Adanın eski sahibi İngiltere ile adadaki Türk ve Rum ~wnlarının anavatanları Türkiye ve Yunanistan, yeni kurulan Kıbrıs Cumhuriyetinin [illegible]-,tör devletleridir. Garantör devletler, adanın bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü, [illegible]lısmenliğini, güvenliğini, anayasasının temel maddeleri ile oluşan durumları tanırlar. Kıbrıs'ın başka bir ülke ile doğrudan ve dolaylı olarak birleşmesini veya bölünmesini [illegible]kendilerini ilgilendirdiği oranda önlemek ve korumakla yükümlüdürler (Gazioğlu, 1997:163)

Rum liderliğinin Enosis -idealleri, Türklere Kıbrıs Anayasası ile kamuda tanınan %30 [illegible]9Mllllldaki ve Kıbrıs ordusunda tanınan o/o40 oranındaki hakları fazla bulup nüfus oranına göre yeniden düzenlenmesi ile 13 maddelik anayasa değişiklik planı önerisi iki toplum arasının açılmasına ve Kıbrıs Cumhuriyetinin iki toplum ortaklığına dayalı olarak [illegible]sürdürülmesini tehlikeye sokmuştur. 21 aralık 1963 yılında Rumların "akritas planını" uygulamaya koymasıyla, Kıbrıs Türkleri, Kıbrıs Cumhuriyetindeki ortaklık haklarından dışlanmış ve ekonomik ambargolara maruz kalmıştır. Karma köylerde yaşayan Türkler, can güvenliklerinin olmayışı nedeniyle köylerini terk etmişler 11 yıl kantonlarda yaşamışlardır. Üretimin çok az olduğu bu yıllar Kıbrıs Türkleri için gerek siyasi gerekse ekonomik yönden "karanlık yıllar" olarak da anılmaktadır.

> Kıbrıs,... dağlıktır, kuraktır ve Osmanlıların deyimiyle mühimmedendir. Adanın az gelişmiş yapısı, 1963 olaylarının doğuşunda ve yürüyüşünde önemli rol oynamaktadır. Kıbns'taki çekişmeler de mazinin, sömürgeciliğin, kötü mirasıdır. Kırdırma politikasından arta kalan şeylerdir.Ekonomik durumun yetersizliği, İngiltere'nin bu hastalığı tedavi edecek tedbirler almamış olması, cemaatler arasındaki huzursuzluğu arttırmış bir iç savaş düzeyine kadar getirmiştir (Tunaya,1964:14).

Kıbrıs'ın siyasi çalkantılı yılları 70'li yıllarda da devam eder. Makarios ile Yunanistan arasında Enosisin zamanı konusundaki anlaşmazlık Kıbrıs Rumlarını ikiye bölmüş, Grivas'ın liderliğindeki Eoka B örgütü Makariosa karşı 15 Temmuz 1974'te darbe düzenlemiştir. Kıbrıs Rum Devlet Radyosundan (PIK) yapılan duyurularda, Kıbrıs Elen Cumhuriyetinin kurulduğu bildirilmiştir. Rumların kendi içinde başlayan bu gerginlik ve iç savaşı Türkiye yakından takip etmekteydi. Kıbrıs Cumhuriyetinin bağımsızlık ve toprak bütünlüğünü

lllızye sokan bu gelişmelerden duyulan endişe, kendisi gibi garantör bir ülke olan IP7iye tarafından İngiltere'ye ortak müdahale teklifinde bulunmasına yol açmıştır. İngiltere tarafından kabul edilmeyen bu teklif üzerine Türkiye tek başına adaya müdahale etme kararı almış ve 20 Temmuz 1974 yılında yakalamış olduğu tarihi fırsatı değerlendirerek I. Barış Harekatını gerçekleştirmiştir. Harekât sonrasında iki toplum arasında barış için uzlaşma zemini yaratılması amacıyla Garantör Devletlerin de katılımıyla Cenevre'de gerçekleşen görüşmelerde Türk ve Rum toplumları anlaşmaya varamamışlar bunun lllllıcwıda, 14 Ağustos 1974'te II. Barış Harekatı gerçekleşmiştir.

Barış Harekatları sonrasında, Kıbrıs Türk toplumu, 1 Ekim 1974'te Otonom Türk ~. , 13 Şubat 1975'te Kıbrıs Türk Federe Devleti ve 15 Kasım 1983'te de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti isminde yönetimler kurmuştur. Kıbrıs Türkü için 1974 yılı sadece siyasi ve askeri açıdan değil ekonomik açıdan da başlangıçların tarihidir. Türk toplumunun hem devlet olma hem de sosyal ve ekonomik yapılanması bakımından önemli bir tarihtir. Rumdan kalan birçok sanayi kuruluşunun bir kısmını devlet alıp kendi işletmeye, bir [illegible] yarısına ortak olarak, birkısmını ise özel kişilere verilerek bu fabrikalar işletilmiştir. Örneğin Sanayi Holding devlet işletmesi, Eti teşebbüsleri yarı devlet, Unipack ise özel sektör işletmesidir. 1963 yılından - 1974 yılına kadar olan döneme bakıldığında, Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH) %5 iken , 1960-1963 Kıbrıs Cumhuriyeti Döneminde %20 civarında idi . Kıbrıs Türkleri'nin ekonomik gelişmesi 1974 sonrası gerçekleşmiştir.

Tipik bir Akdeniz ada ülkesi olan KKTC, Kıbrıs'ın kuzeyinde yer almaktadır. Nüfusu 15 Aralık 1996 sayımına göre 200.587, yüzölçümü ise 3355 km2 dir. Resmi para birimi Türk Lirasıdır (TL). KKTC'de toplam nüfusun % 60'2'si köylerde ve kırsal kesimde, % 39.8'i ise şehirlerde yaşamaktadır. Ferd başı gayri safi milli hasıla 2001 yılı verileriyle 4,303 ABD $ 'dır. Toplam çalışanların %16.S'i tarımda, %9.6 'sı sanayide, %7'si ticaret ve pazarlama,% 4.5'i Turizm, %15.6'sı inşaat sektöründe çalışmaktadır (DPÖ, 2003). KKTC Eğitim Kalkınma Göstergesi Tablosunda gösterildiği gibi okullaşma oranları şöyledir: İlköğretimde (ilkokul ve ortaokul) % 100, liselerde (klasik liseler ve meslek lisesi) % 86.2, Yüksek öğretimde de %59.4 'tür.

Bugün üzerinde yaşadığımız KKTC toprakları küçük bir ada devleti özelliğine sahip "mini ada ekonomisi" olarak adlandırılan çok sınırlı ekonomik yapıya sahiptir. 1974 sonrası Kuzeyde kalan fabrikaların iyi işletilememesi yeterli teknik elemanlardan yoksun oluşu,

n (2003:1) ifade ettiğine göre, Yunanistan ve ABD'nin engellemeleri sonucunda ınışlık, 1974 yılından sonra Birleşmiş Milletlerin (BM) arabuluculuğu başta olmak ılıuslararası kuruluşlarca yapılan girişimlerin Türk siyasi varlığının tanınmamasından çözümsüzlükle sonuçlanması, Rumların siyasi baskıları sonucunda, Avrupa Birliği lkelerinin, KKTC ürünlerine koydukları ekonomik ambargolar, ki bunlar; KKTC'de ı tarım ürünlerinin ithalatının durdurmalası ve sanayi ürünlerine ortak gümrük vergisi malan şeklinde olmuştur. Bu uygulama ülke ticaretini, tarımını ve sanayiyi olumsuz ıiştir.

Tarım üretiminde bazı yıllar üst üste yaşanan kuraklık özellikle, 1989-1991 inde yaşanan kuraklık ve buna bağlı olarak üretim kayıpları, kuraklığa paralel yem ve otlaklar sorunu ortaya çıkmaktadır. Yer altı sularının yetersiz oluşu, suların nası, yağışların düzensizliği ve susuzluk gibi nedenler KKTC tarımını olumsuz nektedir.

Hayvancılık sektöründe, hayvan sayısı bakımından iyi bir yere gelindiği halde n başına elde edilen verim yeterli düzeyde değildir. Bunun nedenleri şu şekilde ıabilir. 1980'li yıllarda Suudi Arabistan'a ve diğer Arap ülkelerine yapılan küçük baş n ihracatının daha sonraki yıllarda durdurulması, hayvansal ürünlerin iç piyasada lmesi, üreticilein ürettiklerini, sadece· Türkiye'ye ihraç edebilmeleri, uzun vadeli r ve kararların hayata geçirilememesi, günü birlik alınan ekonomik kararlar ve yanlış amalar özelde hayvancılığı ve tarımı, genelde ise KKTC ekonomisini olumsuz mektedir. Örneğin, yıllar önce temeli atılan ve atıl durumda olan et kombinasının a geçirilememesi gibi... Aynca, Ergün'ün (2003:11) aktardığına göre, 850 bin nlük arazinin büyük bir kısmında ekilen arpa ve buğdayı devlet 150, 170 ve 190 $ ıdan almaktadır. Arpa ve buğdayın global fiyatı 110-130 $ 'dır. Devlet çıkan ürünlerin ni almaktadır. Bu da ihtiyaca ve talebe göre üretimin olmadığını göstermektedir. 40 ve lık sübvansiye ödemektedir. Yine hayvan ürünlerine süt, hellim ve peynirede ihracat c primi verilmektedir. Bu örnekler devletin ekonomiye yanlış fiyatla yönlendirici ıhalesi sonucu kaynak dağılımının bozulduğunu göstermektedir.

Sanayi sektöründe üretim girdilerinin yüksek olması, örneğin kamu sektörünün sal yapısının ihtiyaçlarını karşılamak için yapılan zamların girdi fiyatlarını yükseltmesi. hbat krizi, elektrik fiyatlarının yüksek oluşu, Kıbrıs Gazetesine (13 Ekim 2003) göre,

kalifiye elemanların Güney Kıbnns'taki fiyatları daha cazip bulmaları ve orada çalışmaları, ambargolar, 14 Aralık 2003 seçimlerine yönelik hükümetin pek çok özel sektör çalışanını 03 işçi kadrolarından istihdam etmesi nedeniyle zaten yaşamakta olan özel sektörün sorunları daha da ağırlaşmaktadır.

Yukarıda sayılan nedenlerden ötürü KKTC ekonomisi özlenen ve beklenen hedeflere ulmşamamıştır. Türkiye'den gelen karşılıksız milyarlarca $ yardımlarla ekonomisini yürütmeye ve iyileştirmeye çalışmaktadır. 1974 yılından sonra Türkiye'deki karma ekonomik model örnek alındı. Bu yıldan itibaren Özal Döneminde 1980'li yıllarda Türkiye'nin gösterdiği dinamik gelişmeyi KKTC ekonomisi de 1974- 90 yıllan arasında göstermiştir. "1975-89 döneminde% 6- 6.5 oranlarında ekonomik büyüme yaşanmıştır 1987 yılından itibaren KKTC -TC hükümetleri arasında Ekonomik İşbirliği Protokolleri imzalandı" (Serter, Fikretoğlu,2002 :231). Fakat zaman içinde yukarıda sayılan nedenlerden dolayı, (ambargolar ve dıştan alınan yardımlar) KKTC ekonomisinin gelişmesini yavaşlatmış ve sorunlarla karşı karşıya bırakmıştır. İşsizliğe çare olarak kamuya fazla istihdamların olması, erken emeklilik yasası, kamu finansmanının açık vermesi gibi nedenlerden ötürü sanayi sektörü fazla gelişememiş ve rekabetçi bir yapıya ulaşamamıştır. (Sanayi Dergisi, 2003). Aynca su, elektrik ve ulaşım gibi temel alt yapı sorunlarının bulunması, işletilebilecek yeraltı zenginliğinin bulunmaması, çeşitli endüstri· kollarının kurulmasına engel olan nedenler olarak sıralanmaktadır (Bayar, 2003).

Körfez savaşı, Asil Nadir olayı, Türkiye'de yaşanan Nisan 1994 ve 21 Şubat 2001 yılındaki ağır ekonomik kriz Türkiye'ye bağımlı olan KKTC ekonomisini derinden etkilemiştir.

Hizmetler sektörüne baktığımız zaman sevindirici tabloyla karşılaşmaktayız. Bu sektör içerisinde turizm ve yüksek öğretim KKTC'nin yüzünü güldüren sektörler olarak dikkati çekmektedir. "Turizm sektörü yıllar boyu açık veren dış ticaret dengesinin kapanmasında en büyük etkiyi yapmıştır"(Öztürk, Katırcıoğlu, 2001: 4). Bu bakımdan turizm ülke ekonomisi için önemini korumakta gelecek vaadetmekte olan bir sektör durumundadır.

Diğer bir hizmet sektöri ise Yüksek öğretimdir. Bu üniversitelerden iki tanesi vakıf, üç tanesi özel, bir tanesi Sağlık Bakanlığına, bir tanesi Milli Eğitim Bakanlığına, bir diğeri ise, Eskişehir Anadolu Üniversitesine bağlı olmak üzere 8 yüksek öğretim kurumu

:P-maktadır. Bu üniversiteler ile eğitim sektörü KKTC ekonomisine büyük katkı ilinamaktadır. Hatta eğitim sektörü, ekonomik kalkınmayı gerçekleştiren ana sektörlerden biri olarak kabul edilmelidir. Kuzey Kıbrıs'ta kurulan üniversitelerden Atatürk Öğretmen .Ubdemisi (AÖA) dışındaki diğerleri, 1974 sonrası kurulan üniversitelerdir. Bu bakımdan Kuzey Kıbrıs'ın tanıtılması bakımından da önem taşımaktadırlar. Kuzey Kıbns'ta kurulan Yüksek Öğretim Kurumlan kuruluş yıllarına göre şunlardır:

1. Atatürk Öğretmen Akademisi (1937)
2. Doğu Akdeniz Üniversitesi (1979)
3. Açık Öğretim Fakültesidir. (1982)
4. Girne Amerikan Üniversitesi (1985)
5. Yakın Doğu Üniversitesi (1989)
6. Lefke Avrupa Üniversitesi (1990)
7. Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi (1996)

Doğu Akdeniz ve Lefke Avrupa Üniversiteleri vakıf, Yakın Doğu, Girne Amerikan ve Uluslararası Kıbrıs Üniversiteleri özel, Açık Öğretim Fakültesi, Eskişehir Anadolu Üniversitesine,Yüksek Hemşirelik Okulu, Sağlık Bakanlığına, Atatürk Öğretmen Akademisi ise Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığına bağlıdır. Üniversitelerin fınansman kaynaklarının büyük bir kısmı öğrenci harçlarından, sosyal tesislerinden ve devletten sağlamaktadırlar.

Kuzey Kıbrıs'taki üniversitelerde AÜ, AÖF öğrencileri de dahil olmak üzere 27.000 'm geçen öğrenci ordusu öğrenim görmektedir. Bu üniversiteler TC ve III. Ülkelerden çok sayıda öğrenci çekmektedir. Yine bu öğrencilerin ödedikleri harçlar, ülke için önemli bir gelir kaynağı oluşturmaktadır. KKTC'de okuyan öğrencilerin yıllar itibarıyla uyruklarına göre dağılımı (1977- 2003) adlı tablo 31 ve 32 de belirtildiği gibi, 13.190 öğrenci TC'den, 2167 öğrenci ise III. Ülkelerden Kuzey Kıbrıs'taki üniversitelerde okumaktadır. Bu öğrencilerin ödedikleri harçlar ve yapmış oldukları diğer harcamalar ülke ekonomisine katkı sağlamakta, dış ticaret dengesinin kapanmasına etki etmektedir. Bu kadar büyük öğrenci potansiyeline sahip üniversiteler, döviz girdisine, istihdama, üretime, uçakla gidip gelmeleriyle ulaşım sektörüne katkıda bulunmaktadırlar. Aynca yan sektörler olarak ifade edilen lokanta, kırtasiye, kafeterya, diskotek, pap gibi yerlerde, yemek yemekte, eğlenmekte, bu gibi mal ve hizmetlerden yararlanmaktadırlar. Yine bu öğrenciler ev kiralamakta veya satın almakta emlak hizmetlerinden faydalanmakta bu sektörlere katkı

...,...ak:tadırlar. Dünyanın değişik ülkelerinden öğretim üyeleri bu üniversitelerde ders vermekte hem ülkemizi tanımakta hem de tanıtmaktadırlar (Aker, 2001).

27.000.000'e ulaşmış öğrenci potansiyeline sahip yüksek öğretim kurumları, llıı,ımcilerinin aileleri için de KKTC'nin bir ziyaret ve tatil yeri olmasını sağlamakta , ülke ILmrune ve ekonomisine öğrenci ailelerinin de katkı sağlamasına vesile olmaktadırlar. Böylece üniversiteler, aynı zamanda, eğitimin en önemli görevlerinden biri olan "ekonomik görevi,, de yerine getirmektedirler.

Üniversitelerin bir başka asli görevide eğitim ve öğretim hizmetleri vermenin yanında, araştırma yapmaktır. Araştırmanın temel amaçları ise bilgi üretmek ve mevcut olanlara yeni bilgiler katmaktır. Kısacası üniversiteler hem bilgi üretmeye hem de sorun çözmeye dönük araştırmalar yapmaktadır (TOBB:1990).

Eğitim ağırlıklı üniversiteler, daha fazla öğrenci yetiştirmeye yönelmeli meslek adamı açığını göz önüne alarak organize edilmeli, kitlesel eğitim yaparak meslek adamı yetiştirmeli ve araştırmalar yapmalıdır (DPT. 2000).

Araştırma ağırlıklı üniversiteler, daha az öğrenci almalıdır. Bu kurumlarda bilimsel araştırmalara yatkınlığı ve sevgisi olan bilim adamları görev almalıdır. Araştırma ağırlıklı üniversitelerin görevi ise, bilim adamı yetiştirmek, dünya bilimine katkıda bulunmak, ekonomik ve sosyal ağırlıklı projeler geliştirerek araştırma yapmak olmalıdır (DPT.2000).

Aynı zamanda üniversitelere kuruldukları bölgelerinin kültürel kalkınmasında, Toplumumuzun ilerlemesinde, sosyal ve ekonomik refaha ulaşmasında büyük görevler düşmektedir. Üniversitelerin yetiştireceği çağdaş bilgili, kendi kendine yeten, araştıran, sorgulayan, bulan, üreten, sorumluluk bilinci yüksek, Atatürk ilkelerini benimsemiş, dünya ile bütünleşen, manevi, milli ve evrensel değerlere sahip, yabancı dil becerisini yakalamış dış dünyaya açılmış, ülkesini tanıyan ve tanıtan bireyler yetiştirmek temel hedef olmalıdır.

raştırmanm Amacı

Bu araştırmanın amacı bir üniversiteler ülkesi olarak tanımladığımız Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin (KKTC) üniversitelerden ne kadar faydalandığını ortaya çıkarmak ve üniversitelerin KKTC ekonomisine olan katkılarını incelemektir. Bu araştırma yapılırken KKTC'nin değişik şehirlerindeki Lefkoşa, Mağusa, Girne ve Güzelyurt Bölgesinde kurulmuş olan üniversitelerin ekonomiye yapmış olduğu katkılar incelendi. Anket uygulamasının sonuçlarından faydalanılmıştır. Bu katkılar araştırılırken alt problemlere bölünüp incelenmiştir.

Problem Cümlesi

KKTC'de üniversitelerin ekonomiye katkısı var mıdır.?

Alt Problemlemler

1. Üniversiteler, KKTC ekonomisine katkı sağlıyorlar mı?
2. Üniversiteler, KKTC'deki diğer sektörlerden daha çok ekonomiye katkı sağlıyorlar mı?
3. Yabancı uyruklu öğrenciler ve aileleri KKTC ekonomisine anlamlı bir katkı sağlamakta mıdırlar?
4. Üniversitelerin kurulduğu bölgeler ve şehirler, üniversite kurulmayan şehirlere ve bölgelere göre daha hızlı gelişip, büyüdüler mi?. (Bu yöreler ekonomik yönden daha kalkınmış mıdırlar?)
5. Üniversiteler KKTC'nin tanıtılmasına katıcı sağlamakta mıdırlar.?
6. Üniversiteler çevreye, planlı kentleşmeye ve kültüre de önemli katkı sağlamakta mıdırlar?

Araştırmanın Önemi

Üniversiteler bir toplumun kalkınmışlık göstergesi, ülke ekonomisine katkı sağlayan hizmet sektörüdürler. Ülke kalkınmasına yön verecek meslekler ordusunu yetiştiren kurumlardırlar. Aynı zamanda hem KKTC'yi hem de kendilerini yabancı ülkelerde tanıtan kurumlardırlar.

Bu bakımdan üniversitelerin kalitesinin artırılması, öğrenci nüfuslarının çoğaltılması, yabancı ülkelerin ve öğrencilerinin KKTC üniversitelerini diğer ülke üniversitelerinden daha cazip bulmalarını sağlamak gerekmektedir. Bu hedeflere ulaşırken eksiklerinin neler olduğu hangi konularda yetersiz olunduğu, ülke kalkınmasında ihtiyaç duyulan alanların neler olduğunu tesbit edip yeni bölümlerin açılmasını sağlamak, veya üniversitelerin alt yapı ihtiyaçlarının neler olduğu, öğrencilerin ve ailelerinin ihtiyaçlarının ortaya çıkarılmasına yönelik olup neler yapılması gerektiğini tesbit edip ışık tutmak ve bu konuda araştırma yapacak olanlara katkı sağlamaktır.

Hipotezler

1. Yüksek öğretim KKTC'de yaygındır
2. Üniversitelerin, KKTC ekonomisine katkı sağlamaları beklenen bir durumdur.
3. Yabancı uyruklu öğrenciler ve aileleri KKTC ekonomisine katkı sağlamaları beklenen bir durumdur.
4. DAÜ ve YDÜ öğrencilerinin DAÜ ve YDÜ ÖM adlı ankete içten ve dürüstçe cevap verdikleri kabul edilmektedir.
5. Devlet Planlama Örgütünün (DPÖ) verileri,
6. Üniversitelerin Öğrenci İşleri müdür ve sorumlularının verdikleri bilgiler,
7. DAÜ kütüpanesinde ulaşılabilen konu ile ilgili literatür taramasında elde edilen veriler,
8. İnternet adreslerinden ulaşılan bilgiler doğru kabul edilmiştir.

Sınırlamalar

Bu araştırmamız;

1. 1997 yılından 2003 yılı da dahil olmak üzere 7 yıllık istatistiksel verileri ve ekonomik göstergelerle, nüfus sayımlarını, sağlık göstergelerini, okur- yazarlık durumu ile,
2. İlk ,Orta ve Mesleki Teknik Kadrosundaki öğretmenlerle bu bölümlerdeki öğrencilerin 1996-97 ve 2002-2003 öğretim yılı,
3. 2002-2003 öğretim yılı Doğu Akdeniz Üniversitesi, İşletme Bölümü, Hukuk Fakültesi, Bankacılık Finans Bölümü, Uluslararası ilişkiler , Modem Diller Bölümü ve anket çalışmasıyla,

4. 2002-2003 öğretim yılı Yakın Doğu Üniversitesi Mühendislik Fakültesi, Denizcilik Fakültesi , İşletme Bölümü ve anket çalışması ile,
5. 2002- 2003 yılı Doğu Akdeniz ve Yakındoğu Üniversitelerinde okuyan yabancı uyruklu öğrencilerle,
6. 2002 -2003 Öğretim yılında DAÜ ve YDÜ okuyan Yabancı uyruku 500 öğrenci ile,
7. Bu araştırma "Doğu Akdeniz ve Yakın Doğu Üniversitesinde Okuyan Öğrencilerin Masrafları (DAÜ ve YDÜ ÖM) Anketi " ile sınırlandırılmıştır.

Tanımlar

Açık Öğretim: Giriş koşulları, çalışma yöntemleri ve öğrencilerinin değerlendirmeleri lık:ımmdan esnek bir yapıya sahip olan, bu sisteme devam etmek isteyen herkese açık yeni bir öğretim sistemidir. Açık öğretimde, öğretim okul ve sınıf dışında yapılmakta ve kişilere sınırlama getirmeden öğrenim olanağı sağlanmaktadır. Açık öğretimde kişi kendi amacına göre, istediği sürece öğretime devam edebilir ve öğretimini tamamlayabilir (Fidan,Erden, -vv2:223)

Akreditasyon : Belgelendirme kuruluşları, laboratuvarlar, muayene ve deney kuruluşlarının belirli görevleri yapmaya yeterli olduklarının uluslararası kabul görmüş teknik kriterlere göre değerlendirilerek, belgelendirilmesi faaliyetidir(www.kalitenet.com./kalitenet/ akreditasyon .asp),

Avrupa Birliği (AB) :1957 yılında, 6 batı avrupa ülkesinin - Belçika, Fransa, Almanya, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda- oluşturduğu bir ortak Pazar olup 15 üyesi bulunmaktadır (Walther,2002: 506). 2004 yılında 10 aday ülkenin birliğe katılmasıyla, üye sayısı 25'e çıkacaktır.

Bölge: Doğal beşeri ve ekonomik özellikleri ile diğer alanlardan ayrılan, fakat kendi sınırları içerisinde benzerlik gösteren geniş alanlara denir (Şenünver, v.d. 2003: 9).

Çalışan Fert: Hanehalkı ferdi olup, herhangi bir işte iktisadi faaliyet gösteren (ekonomik mal ve hizmetlerin üretimi için çaba gösteren) veya bir işle ilgisi halen devam eden 15 ve daha yukarı yaştaki fertlerdir (DPÖ, 2000:XV).

Devlet Bütçesi : Gelecekteki bir zaman süresi için devlet gelir ve giderlerini tahmin eden ve bunların yürütülüp uygulanmasına izin veren hukuki bir tasarruftur. Devletin faaliyetlerinin rakamlarla ifadesidir (Arda: 2002:86)

Diğer: Hane halkının baba evi, akraba evi vb. şekilde hiçbir bedel ödemeden oturduğu konuta tasarruf şeklidir (DPÖ, 2000 : XXIV).

Devlet Gelirleri: Bunlar 1. Özel İktisadi Gelirler 2.Diğer Gelirler diye ikiye ayrılır.

1.Devletin bir özel kişi olarak ve özel hukuk hükümlerine göre gösterdiği iktisadi faaliyetlerden elde ettiği gelirlere özel iktisadi gelirler denir.

2. Devletin vergileme yetkisine dayanarak kanun yoluyla sağladığı gelirlerdir (Arda,2002:87)

Döviz: Yabancı paralara döviz denilir. Döviz "efektif" veya "kaydi" olabilir. Bankot ve metal paralar "efektiftir". Çek, poliçe, emre yazılı senet, havale ve kredi kartları "kaydi" ödeme araçlarıdır (Arda, 2002: 101).

Döviz açığı :Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler kalkınmalarının gerektirdiği yatırımlan yapabilmek için ihtiyaç duydukları sermaye donanımı ile üretim tesislerinin gerektirdiği hammadde, yarı mamul bazı ara mallarını ve hammaddelerini yurt dışından ithal ederler. Bu ise çoğu kez ülkelerin ihracattan ve diğer kaynaklardan sağladıkları döviz gelirlerinin üzerinde bir kaynağı gerektirir. Aradaki farka döviz açığı denir (Arda, 2002: 101).

Eğitim (yetiştirme)(education, training): Genel anlamda bireyde davranış değiştirme süreci. Bireylerin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik davranış meydana getirme süreci (Demirel, 2001: 42).

Eğitim ekonomisi(economics of education): Ekonominin bulgularını ve kurallarım eğitime uygulayan bir bilim dalı (Demirel, 2001: 43).

Eğitimde verimin artırılması için etkili çalışma yollarının geliştirilmesi, eğitim maliyeti, maliyet- verim analizleri ve kaynakların kullanılması konularında bilimsel çalışmaların yapıldığı bir bilim dalı (Fidan,Erden, 1999:39).

Eğitim Finansmanı: Eğitimden doğan maliyeti kim karşılamalıdır? Eğitime kamu desteği farklı hükümet düzeyleri arasında nasıl dağıtılmalıdır? Sorularına yanıt aramaktadır.

Çeşitli öğretim tür ve düzeylerinin sunumu için gerekli gerçek kaynaklara karşılık gelen parasal kaynakların dağılımı sürecini irdeleyen ve bu sorulara yanıt arayan eğitim ekonomisinin çalışma alanlarından biridir (Tural, 2002: 14-15).

Ekonomi (economy;Economis): 1.(economy):Bir amaca ulaşmak için harcanacak parasal bir tutarın daha azını tüketerek aynı amaca ulaşma. Tutum

2.(economics): Mal ve hizmet üretiminin ve bu üretimin bölüşülmesi sonucunda ulaşılan toplumsal tatminin en üst düzeyde gerçekleşmesinin toplumsal kanunlarım saptamaya çalışan bir sosyal bilim. İktisat (Akyüz, Ertel, 1989 :85)

Ekonomik Ambargo (Ekonomik Çökertme): Bir ülkenin aldığı bir ekonomik kararla bir başka devletin ekonomisini tahrip etmeyi amaçlamasını anlatan bir terimdir. Sömürge döneminde ingiltere'nin Rodezya'ya, Şah Dönemi sonrası ABD'nin İran'a uyguladığı yaptırımlar (Arda, 2002:111). Veya 1975 yılında ABD'leri Senatosunun Türkiye'ye

uyguladığı silah ambargosu. AB'nin ve GKRY'nin KKTC'ye uyguladığı ekonomik ambargolar.

Evsahibi: Hanehalkı reisinin yada yada hanehalkı fertlerinden birinin sahip olduğu ~yetinde bulunan) konutta oturan hanelerin konuta tasarruf şeklidir. (DPÖ, 2000 :XXIV)

Enstitü (institute): Üniversite ve fakültelerde birden fazla benzer ve ilgili bilim dallarında il9-ansüstü, eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve uygulama yapan bir yüksek öğretim kurumu

Fakülte (college, feculty): Yüksek düzeyde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan; kendisine birimler bağlanabilen bir yüksek öğretim kurumu (Demirel, 2001:50).

Gayri Safi Milli Hasıla: bir ekonomide belirli bir dönemde üretilen son malların değerlerinin veya yaratılan katma değerlerinin toplamı (Akyüz, Ertel, 1987:111).

Hanehalkı : Aralarında akrabalık bağı bulunsun veya bulunmasın aynı evde yaşayan veya aynı evin bir kısmını kullanan, aynı kazandan yemek yiyen, gelir ve giderlerini ayırmayan, hanehalkı hizmet ve yönetimine bir veya birkaç kişinin oluşturduğu topluluktur. (DPÖ, 2000: XV)

Hanehalkı Ferdi: An.ketayı içerisinde hanehalkı topluluğunu meydana getiren topluluğun bir üyesidir. Hanehalkı ferdi olup devamlı olarak hanehalkı dışında başka bir yerleşim yerinde, yerleşmek amacıyla gidenler hanehalkı ferdi olarak kapsanmamıştır. (DPÖ, 2000 : XXI)

Hanehalkı Tüketim Harcaması: Hanehalkının anket ayı içerisinde gıda, lokanta, giyim ,ev eşyası, ev ve hanehalkı ile ilgili bakım ve hizmet, sağlık, ulaştırma, kültür- eğitim- eğlence, konut ve diğer ihtiyaçlarını karşılamak için yapmış oldukları peşin veya vadeli hizmet satın alışlarını ve hanehalkı fertlerinin kendi ekonomik faaliyetleri sonucunda elde ettikleri mal ve hizmet üretiminden tükettiği maddeleri kapsar. (DPÖ, 2000 : XXII)

İlkokul : İlköğretim çağında bulunan, bütün kız ve erkek çocuklar için zorunlu devlet okullarında parasız olan beş yıllık okul (Fidan, Erden, 1998:227)

İstihdam (employment): İşgücünün çalıştırılması

İthalat: Bir ülkedeki alıcıların başka ülkelerde üretilmiş malları satın almalarına denir (Arda, 2002:218).

Kiracı : Mülkiyeti kendilerine ait olmayan bir konutta ayni ve nakti bir bedel ödeyerek oturan hanelerin konuta tasarruf şeklidir. (DPÖ, 2000 : XXIV)

Lojman: Mülkiyeti devle veya çalıştığı iş yerine ait olan bir konutta oturan hanelerin konuta tasarruf şeklidir. (DPÖ, 2000 : XXIV)

Mesleki Eğitim: bireye belli bir meslek alanıyla ilgili (sanat, endüstri, teknik tarım, v.b.) bilgi beceri alışkanlıklar kazandırmayı ve bu alandaki yeteneklerini türlü yönlerden geliştirmeyi amaçlayan, örgün ve yaygın eğitim kurumları aracılığıyla geliştirilen eğitim (Fidan, Erden, 1998: 228).

Ulus: Genel bir tanımla belli bir arazi parçası üzerinde yerleşmiş olarak yaşayan insanların oluşturduğu topluluktur. Ülke sınırları içindeki nüfusun çeşitli özelliklerinin belirli bir günde fotoğrafıdır (Aras, Çalışkan, 2002:20)

Ormancılık: Orman varlıklarını korumak, gereğince artırmak koşulu ile, toplumun orman ürünlerine olan gereksinimlerini ve bunun yanında ormanların sunduğu diğer fonksiyon ve hizmetlere olan gereksinimleri karşılamak amacı ile yapılan, devamlı, planlı ve rasyonel çalışmaların bütünü olarak tanımlanabilir (DPÖ:2003:96).

Ortaöğretim: İlk öğretime dayalı en az altı yıl süreli eğitimin tümünü kapsar.(Orta öğretim yasası).

Ortalama hanehalkı büyüklüğü: KKTC'deki toplam fert sayısı, hanahalkı sayısına bölünerek ortalama hanehalkı büyüklüğü 3 fert elde edilmiştir (DPÖ, 2000: XXN).

Ödemeler dengesi: Bir ülkenin diğer ülkelerle olan tüm ekonomik ilişkilerinin bir yıllık bilançosu (Gürler, 2000: 211).

Öğrenme: İnsanlar yaşamları boyunca karşılaştıkları durumlarla etkileşim içinde bulunurlar. Öğrenme bu etkileşim sonucu kişilerde oluşan kalıcı davranış değişmeleridir (Fidan, Erden, 1999: 146).

Öğretim: Belli bir amaç için gerekli bilgileri verme işidir. Bu genellikle okullarda öğretmenlerce yapılan bir iştir (Dal,Çakıroğlu, Özyazgan,1994:38).

Öğrenim: Herhangi bir amaca ulaşabilmek, bir meslek sahibi olmak için gerekli bilgileri edinme işidir (Dal,Çakıroğlu,Özyazgan,1994:38).

Plasman: Yatırım, eldeki paranın gelir getiren bir kıymete bağlanması, bir yatırımda işletilmesi (Yılmaz, 1996: 666).

Prodüktivite : Girdi -çıktı ilişkisi olarak tanımlanır.; yani bir girdi çıktı katsayısıdır:

$$\text{Prodiktivite} = \frac{\text{Çıktı (output)}}{\text{Girdi (input)}}$$

Başka bir değişle , üretim sonucu elde edilen (output) ile bu faaliyet için konan (input) fizik miktarlarının birbirine oranıdır. Çıktı için genellikle ürün, girdi için ise faktör büyüklükleri kullanılır. Prodüktivite, işletmecilikte genellikle işgücü prodüktivitesi olarak ele alınır, ayrıca sermaye ve malzeme faktörleri de yer alabilir (Arda, 2002:351).

Stopaj (withholding tax): Kaynaktan kesme. Gelir vergisinde, vergi borcunun mükellef tarafından değil de, aracı ödeyici olarak tanımlanan bir üçüncü kişi tarafından ödenmesini ifade eder. Örneğin bir fabrika veya herhangi bir iş yerinde çalışan kişilerin vergileri, işveren tarafından aylık ücretlerinden kesilerek vergi dairesine yatırılır. Aynı şekilde devlet memurlarının gelir vergileri de maaşlarından yani kaynaktan kesilir ve vergi dairesine yatırılır (muhtelif, Ertel,1989:327).

Sübvansiyonlar: Üretilen birim başına devletin verdiği nakit desteği. Bunun sonocunda yurt içinde üretilen malların maliyetinin altında fiyatlandırılması mümkün olmaktadır. Bu sayede bir ülke ihracatını artırmakta ithalatını engelleyebilmektedir (walther, 2002:525).

Teknoloji: Bir endüstri koluyla ilgili yapım yöntemlerinin, aygıtlarının incelenmesiyle oluşan bilim kolu.

Üniversite: Lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimi veren aynı zamanda öğrenciye meslek kazandıran yüksek öğretim kurumları (DPÖ, 2003:242).

Üretim (production): Tabiattaki hammadelerin ihtiyaçlarımızı giderecek şekle getirilmesine denir. Bir maddenin topraktan çıkarılarak otomobil yapılması üretim faaliyetidir. Üretimin 3 faktörü vardır. Tabiat, emek ve sermaye (Ankay, Aytekin, 2001:107).

Yaşam Boyu Eğitim (yaygın eğitim): Örgün eğitim dışında kalan her türlü eğitim, halk eğitim merkezlerinde açılan kurslar, işyerlerinde hizmetiçi eğitim amacıyla yapılan öğretim faaliyetleri yaygın eğitimin örnekleridir. Yaygın eğitimde belli bir yaş sının yoktur. Çocuk genç ve yetişkin v.b. her yaş gr için eğitim faaliyetleri düzenlenebilir (Fidan, Erden :1998:13-216).

Yüksek Öğretim Kurumları: 1.Enstitü, yüksek okul , üniversite gibi lise üstü eğitim veren ve öğrenciye meslek kazandıran kurumlardır.

2.(Higher Education İnstitutions): Üniversiteler ile ileri teknoloji enstitüleri ve bunların bünyesinde yer alan fakülteler, enstitüler yüksekokullar, konservatuvarlar, meslek yüksek okulları ile uygulama ve araştırma merkezleri(Demirel, 2001:140).

Yüksek Teknoloji Enstitüsü: 1.1979 yılında kurulmuş olan Doğu Akdeniz Üniversitesinin ilk ismi

2.(Higher technology institute): Özellikle teknoloji alanlarında yüksek düzeyde araştırma, eğitim-öğretim, üretim, yayın ve danışmanlık yapan, kamu tüzel kişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip bir yüksek öğretim kurumu (Demirel,2001: 140).

Yüksek Öğretim (higher education): Milli Eğitim sistemi içinde ortaöğretime dayalı, en az dört yarı yılı kapsayan her kademedeki eğitim- öğretimin tümü (Demirel, 2001:140).

Training Collage: 1937 yılında açılan öğretmen kolejinin açıldığı yıllardaki ismi.

Tahsis: Hane halkı reisine veya hanehalkı fertlerinden birine, mülkiyeti devlete yada çalıştığı işyerine ait olmak üzere hiçbir bedel ödemeden oturması için tahsis edilen konuta tasarruf şeklidir. (DPÖ, 2000 : XXIV)

TL ilkeler : Ankette geçen TC uyruklu öğrenciler dışındaki, Pakistan, Ürdün, Filistin, Sudan ve diğer ülkeler

İlhak Etmek: Bir devlet arazisinin üzerinde yaşayan insanlarıyla birlikte başka bir devletin egemenliğine geçmesi(Yılmaz, 1996:377)

Enosis: Kıbrıs'ı Yunanistana bağlama düşüncesi

Refahiyet Ekonomisi: 1974 Barış Harekatından sonra, Kuzeyde Rumlardan kalan fabrikalar, bankalar, ticarethaneler, bahçeler, evler, arabalarla v.b. ekonomik servetle Kuzey Kıbrıs'ta başlayan ve yaşanan bolluk dönem.

Kısaltmalar

AB	:	Avrupa Birliği
ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
ATÖA	:	Atatürk Öğretmen Akademisi
AÖF	:	Açık Öğretim Fakültesi
AÜ	:	Anadolu Üniversitesi
BM	:	Birleşmiş Milletler
BKZ	:	Bakınız
CID	:	Cyprus International University
CMC	:	Cyprus Mines Corporation (Kıbrıs Maden Şirketi)
DAÜ	:	Doğu Akdeniz Üniversitesi
DAÜKAM:		Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi
DAÜ ve YDÜÖM :		Doğu Akdeniz Üniversitesi ve Yakın Doğu Üniversitesinde Okuyan Öğrencilerin Masrafları Anketi
DPÖ	:	Devlet Planlama Örgütü
DPT	:	Devlet Planlama Teşkilatı
ECJ	:	Avrupa Mahkemesi
EMU	:	Eastern Mediteranean University
EOKA	:	Kıbrıslı Savaşçıların Milli Birliği
FBGSMH:		Fert Başı Gayri Safı Milli Hasıla
GAÜ	:	Girne Amerikan Üniversitesi

GKRY : Güney Kıbrıs Rum Yönetimi
GSMH : Gayri Safı Milli Hasıla
GRB. : Grup
İ.İŞ. FAK: İktisat ve İşletme Fakülteleri
İŞL : İşletme
KKTC : Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KTFD : Kıbrıs Türk Federe Devleti
KSÜ : Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
KOBİ : Küçük ve Orta Büyüklükte İşletme
LAÜ : Lefke Avrupa Üniversitesi
LES : Lisans Üstü Eğitim Sınavı
LEU : Lefke European University
LTP : Lisans Tamamlama Programı
MEKB : Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı
NAFTA: Kuzey Amerika Serbest Ticaret Bölgesi
NEU : Near East University
OCED : Avrupa Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Teşkilatı
ODTÜ : Ortadoğu Teknik Üniversitesi
ÖSYM : Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
ÖSS : Öğrenci Seçme Sınavı
P'IK : Kıbrıs Radyo Yayın Kurumu (Ena Radiofoniko İndrima Kipru)
PPBS : Programlama Planlama Bütçeleme Sistemi
TC : Türkiye Cumhuriyeti
TV : Televizyon
TL : Türk Lirası
TOBB : Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TÜSİAD: Türkiye Sanayici ve İşadamlan Derneği
UCNC: Universite Collage of Northern Cyprus
UKÜ : Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi
WHO : Dünya Sağlık Örgütü
V.B. : Ve Bunun Gibi
V.D. : Ve Diğerleri
YDÜ : Yakın Doğu Üniversitesi
YO : Yüksek Okul

YÖDAK: Yüksek Öğretim Denetleme ve Akreditasyon Kurulu

YÖK : Yüksek Öğretim Kurumu

BÖLÜM-II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde yurt içinde (KKTC'de) ve Yurt dışında yapılan ilgili bilimsel çalışmalar araştırmalar) yer almışın.

Yurt İçinde Yapılan İlgili Araştırmalar:

Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezinin (DAÜKAM)ı düzenlemiş I., II., III. Ve IV. Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongrelerinde sunulan araştırma bildirileri daha sonra DAÜKAM tarafından, kitap veya dergi halinde yayınlandı. Adı geçen merkezin 1996 yılında yayınladığı, Kıbrıs Araştırmaları Dergisi 2.cilt 3. sayısında Salih Katırcıoğlu ve Hasan Ali Bıçak'ın hazırlamış oldukları "Yabancı Öğrencilerin Kuzey Kıbrıs Ekonomisine Etkisi" adlı çalışma yer almaktadır.Bu çalışmada, Kuzey Kıbrıs'ın küçük olmasından dolayı dezavantajlara sahip olduğu belirtilmekte, gelişmesini hizmetler sektörüne dayandırdığı kaydedilmektedir. Bilimsel araştırmada, 1990 girdi–çıktı tabloları ve teknikleri kullanılarak, DAÜ' de öğrenim gören yabancı uyruklu TC ve diğer yabancı ülkelerden gelen öğrencilerin ve bu öğrencileri ziyaret eden ailelerinin veya yakınlarının 1994-95 akademik yılında; KKTC üretimine, gelirine ve ithalatına yapmış oldukları katkı tahmin edilmeye çalışılmıştır. Mal ve hizmetler üzerinde yapmış oldukları harcamalar bir anket ile tesbit edilmiş, bu harcamalar ışığında KKTC'de öğrenim gören diğer üniversitelerdeki öğrencilerin de toplam etkileri tahmin edilmiştir (Katırcıoğlu, Bıçak, 1996: 233-266).

Gazimağusa Sempozyumu '98 bildiri kitapçığında,, Hasan Ali Bıçak ve Cem Yağlı'nın birlikte hazırladıkları "Üniversitenin Bölgesel Ekonomik Katkısı" adlı bilimsel çalışmada,, KKTC'nin küçük bir ada ekonomisine sahip olduğu belirtilmekte ve bunun getirdiği dezavantajlara sahip olduğu vurgulanmaktadır. KKTC'deki üniversite sayısının 6'ya yükseldiği ve yüksek öğretimin büyük bir aşama kaydedildiği belirtilmekte ve KKTC ekonomisinin kalkınmasına büyük katkı sağladığı vurgulanmaktadır. Ayrıca DAÜ' de öğrenim gören TC ve diğer yabancı uyruklu öğrencilerin aileleri ile birlikte yapmış oldukları harcamaların, KKTC ekonomisine yaptığı katkıla, anket çalışması ile hesaplanmıştır. Söz konusu harcamaların Kuzey Kıbrıs'ta yaratmış olduğu üretim gelir ve ithalat etkileri hesaplanırken, 1990 yılı girdi çıktı tablolarından elde edilen çarpanlardan yararlanılmıştır.

Anket 1996-1997 öğretim yılı içerisinde yapılan harcamaları belirleyerek gerçekleştirilmiştir (Bıçak, Yağlı, 1998:229-252).

"KKTC'nin Ödemeler Dengesine Üniversitelerin Katkıları" adlı çalışmasıyla Şule Lokmanoğlu Aker, araştırmanın giriş bölümünde KKTC ekonomisinin özelliklerinden ve yapısının zorluğundan söz ederek hizmetler sektörünün önemli alanlarından biri olan yüksek öğretimimin KKTC ekonomisinin ödemeler dengesine, sosyal ve kültürel yaşama, üretime ve insan kalitesine yaptığı etkilere değinmektedir. KKTC ekonomisinin en dikkat çekici yanının dış ticaret açığının olduğu ve bunun nereden kaynaklandığı üzerinde durulmaktadır. Bu açığı kapatan iki hizmet sektöründen birinin yüksek öğretim olduğu vurgulanmaktadır. Üniversite harçları üzerinde durularak; harçların ödemeler dengesine büyük katkılar getirdiği vurgulanmış ve tablolarla da gösterilmiştir. Üniversite öğrencilerinin harçlar dışında yapmış olduğu diğer harcamalarında ödemeler dengesine katkıda bulunduğu yine tablolarla açıklanmıştır. Üniversitelerin ödemeler dengesine yaptığı katkılardan başka toplumada farklı katkılar sağladığı üzerinde durulmakta ve bu farklı faydaların ailelerin ziyaretleri, yaşam kalitesi, KKTC'nin tanıtılması, istihdam ve KKTC'ye dönüş olarak açıklanmıştır. Sonuç ve önerilerle çalışma son bulmaktadır (Aker, 2001: 265-280).

23-26 Ekim 2002 tarihlerinde YDÜ 'de gerçekleşen XI. Eğitim Bilimleri Kongresinde Okan Şafaklı ve Evren İnançoğlu tarafından sunulan "Yüksek Öğretim Sektörünün Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) İçin Önemi" isimli bildiride, yüksek öğretimin ve üniversitelerin tanımı yapılmakta ve eğitim hizmetlerinin bir topluma sağladığı yararlar sıralanmaktadır. Çalışmanın amaç, inceleme alanı, ve yönteminden sonra, KKTC' de yüksek öğretimin yapısı başlığı altında, KKTC 'de yer alan 5 üniversitenin ismi verilmekte 2000-2001 öğretim yılındaki öğrenci sayıları ve öğretim elemanları tablo şeklinde gösterilmektedir.Grafik 1'de de KKTC üniversitelerinde okuyan öğrencilerin uyruklara göre dağılımları belirtilmektedir. KKTC Yüksek öğretim sektörünün ülkeye katkısı başlığı altında ise KKTC yüksek öğretim sektörünün ülkeye olan katkılarının neler olduğu 4 alt başlık halinde tesbit edilip her alt başlıktaki katkılar kısaca açıklanmıştır. Aynca 2000-2001 yılında öğrencilerin ödedikleri öğretim harçları da üniversitelere göre, tabloda gösterilmiştir. Araştırmanın son bölümünde, KKTC yüksek öğretim sektörünün sorunları üzerinde durulmakta, sonuç ve önerilere yer verilmekte yapılan anket sonuçlarıyla son bulmaktadır (Şafaklı, İnançoğlu, 2002: 1-6).

KKTC Başbakanlık DPÖ İstatistik ve Araştırma Dairesi tarafından yapılan çalışma ile 1999 yılında yayınlanan "15 Aralık 1996 genek Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri" adlı çalışmada, KKTC nüfusunun sosyal, demografik, ekonomik yapısının niteliklerine ilişkin tablolara yer verilmiştir. Salt nüfus miktarı yanında özellikle nüfusun yaş gruplarına cinsiyete ve iş kollarına göre dağılımı, nüfusun artış eğilimi ve kültür düzeyi araştırılmıştır (DPÖ, 2000).

KKTC Başbakanlık DPÖ 2000 yılında yayınladığı "1998-1999 Hanehalkı Tüketim Harcamalan Anketi Sonuçlan" adlı çalışma. Bu çalışma, 3 bölümden oluşmaktadır. I. Bölümde genel göstergeler, II.Bölümde gelirlere göre %20'lik gruplararası tüketim harcaması türleri, III. Bölümde tüketim harcamalarına göre sıralı %20'lik grup ayrımında tüketim harcamaları türleri tablolarla açıklanmıştır. Araştırmada, bilgiler örnekleme tekniği ile rastgele olarak seçilen haneler ziyaret edilerek gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, hanelerin anket ayındaki tüketim harcaması ve geliri ile hanenin oturduğu konuta ait bilgiler yer almaktadır (DPÖ, 2000).

KKTC Başbakanlık DPÖ İstatistik ve Araştırma Dairesi'nin, 2000 yılında yayınlamış olduğu, "1998 Hanehalkı Gelir Dağılımı Anketi Sonuçları" adlı araştırmada, anketin amaçları, gelir dağılımları için gerekli verileri toplamak, uzun dönem ekonomik yatırımların yapılmasına yardımcı olacak verileri derlemek, hazırlık çalışmaları, örnekleme planı ve tahmin yöntemi, uygulama temel kavram ve tanımlar, yayının kullanımında dikkat edilecek noktalar ve yorumlar ile grafiklere yer verilmiştir. Çalışma ID Bölüme ayrılmıştır. I. Bölümde, gelir dağılımları tabloları, II. Bölümde sosyo- ekonomik hanehalkı göstergeleri, Ill.bölümde, yüzdelik dağılımlarına yer verilmiştir. Çalışma iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada 1 Mayıs 1999 -30 Nisan 1999 tarihleri arasına her ay değişen 316 örnek haneye uygulanmıştır. İkinci aşama ise Şubat - Mart 1999 yılında Tüketim harcamaları anketine örneğe çıkan 3792 haneye uygulanmıştır. Hanelerin tüketim harcamaları, hanehalkı fertlerinin gelir ve işteki durumu hakkında bilgiler saptanmıştır (DPÖ,2000).

KKTC, Başbakanlık DPÖ İstatistik ve Araştırma Dairesi'nin 2003 yılında yayınladığı "İstatistik Yıllığı 2001" adlı çalışmada, harf sırasına göre 17 bölüme ayrılmış ve her bölümde bir sektör ele alınarak 1996-2001 veya 1997- 2001 yıllarındaki 5 ve 6 yıllık veriler tablolarla belirtilmektedir. Her bölümün girişinde kısa bir açıklama yer almaktadır. Araştırmada yer alan bölümler, iklim, nüfus ve hayat istatistikleri, sağlık, eğitim, adalet, sosyal güvenlik ve sosyal

yardım, işgücü ve çalışma, tarım, sanayi, inşaat, para ve banka, ulaştırma ve haberleşme, turizm, dış ticaret, maliye ve milli hesaplar, fiyat ve indeksler ile uluslararası istatistik yer almaktadır. D Bölümü (4. bölüm) Eğitimle ilgilidir. Çalışmada 18 grafik ve 208 tabloya yer verilmiştir. Her bölümde geçmiş yılların özet istatistik bilgiler verilirken 2001 yılı için detaylı detaylı istatistiki bilgiler verilmeye çalışılmıştır (DPÖ,2003).

KKTC, Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü tarafından 2002 yılında yayınlanan, "Ekonomik ve Sosyal Göstergeler 2001" adlı eserde -1994 yılından beri her yıl yayınlanmaktadır- KKTC ekonomisiyle ilgili 1983-2001 yılları arasındaki dönemin verileri yer almaktadır (DPÖ, 2002).

KKTC Başbakanlık DPÖ'nün 2003 Geçiş Yılı Programı" adlı eserde programla ilgili, bakanlar kurulu kararları, yine programla ilgili dair koordinasyon ve izlenmesine ait karar, geçiş yılı gereği ve dayandığı temeller ile I.Bölümde ekonomik gelişmeler, II. Bölümde, makro ekonomik Politikalar III. Bölümde, sektöre! durum ve hedeflere yer verilmiştir (DPÖ,2003).

" 1998 Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı" birinci aşama sonuçları isimli araştırmada, KKTC'nin sosyal ve ekonomik yapısında meydana gelen değişme ve gelişmeleri belirlemek ve sektörlerin yapısı ve gelişmeleri tablo ve grafiklerle istatistiki bilgiler verilerek yapılmış bir çalışmadır (DPÖ, 2000).

Canev Oktay'ın 2001 yılında yapmış olduğu araştırma "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Öğrenim Gelirlerinin Yıllar İtibarıyle Gelişimi" adlı çalışma. Bu çalışmada 1983 yılından 2000 yılına kadar eğitim sektörü içinde yer alan yüksek öğretim gelirlerinin gelişimi üzerinde durulmuş yüksek öğretim sektörüne ilk yatırımın Yüksek Teknoloji Enstitüsünün açılmasıyla 1979 yılında yapıldığı, yıllar içerisinde yabancı uyruklu öğrencilerin sayılarında sürekli artış görüldüğü, 1979-1986 yıllarındaki yaklaşık 1.5 milyon $ öğrenci gelirine karşılık 1 lmilyon $ öğrenci giderinin olduğu belirtilmekte, net eğitim gelirimizin ise -9,5 milyon $ olduğu vurgulanmaktadır. 1986-87 yılında GAÜ, 1990-91 yılında YDÜ açılmasıyla KKTC'nin net eğitim gelirlerinde ilk defa artı'ya (+) geçtiği belirtilmektedir. Ekonomiye artı (+) nitelikli katkıda bulunan eğitim gelirlerinin 1999-2000 yıllarında brüt 83.03 $ olmuştur. Brüt eğitim gelirlerinin %12'sini Türkiye dışından gelen öğrenciler oluşturmakta, 2000 yılında 64 farklı öğrencinin KKTC' de okudukları saptanmıştır. Çalışmada, üniversiteler bazında eğitim gelirlerinin yüzdelikleri yer almaktadır. Yüksek

öğretim gelirlerinin KKTC'deki üniversitelere ve öğrenci uyruklarına göre dağılım.lan verilm.ektedir. Çalışmanın son kısmında ise Eğitim gelirleri, giderleri ve net eğitim gelirlerinin tuyruklaragöre dağılımı , KKTC üniversitelerininyıllara göre eğitim gelirleri içindeki paylan, üniversite okuyan yabancı uyruklu öğrencilerin yıllara göre dağılımları tablo halinde gösterilmiştir (Oktay, 2001).

KKTC Başbakanlık Devlet Planlana Teşkilatının 1999 yılında hazırlamış olduğu, ~ördüncü Beş Yıllık Kallanına Plaru (2000-2004) Eğitim Özel İhtisas Komisyonu Raporu" Raporun giriş bölümünde, eğitim kavramı ve önemi belirtilmiştir. Daha soma Türk Eğitim l§isteminin, tarihsel gelişimi üzerinde durulmuş, Osmanlı Döneminden başlayıp sırasıyla, lfngiliz, Kıbrıs Cumhuriyeti Dönemi, Kıbrıs Türk Federe Devleti (KTFD) ve KKTC'de yaşanan süreçlere değinilerek, Milli Eğitimin Temel Amacı ve Milli Eğitimin Temel İlkeleri fjizerinde dmuhnuştur. II.Bölümde "Eğitim Sektöründe Durum Değerlendinnesi ve j.3elişmeler" başlığı altında örgün eğitim, orta eğitim, mesleki teknik öğretim, özel eğitim ve yaygın eğitim kurumlarının tarihi gelişimi, 1992-1999 yıllan arasında sayılar ve tablolarla cifiı<le edilmiştir. III . Bölümde, Eğitim politikası ve eğitimde gelişme stratejileri üzerinde "#,ciuruimuştur. Kalkınma politikalarının önemi vurgulanmış,devletin. eğitim politikalarının (tnasıl belirlenmesi gerektiği ve neleri dikkate almak gerektiği belirtilmektedir.IV. 1,'.l3ölümde, Eğitim sisteminin sorunlarınadeğinilmektedir.V. Bölümde ise Eğitim sisteminin iyileştirilmasi için getirilecek öneriler üzerinde dmuhnaktadır (DPÖ, 1999).

Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Nejla Kurul Tural'ın yazmış olduğu "Eğitim Finansmaru" adlı çalışma. Bu araştırma 10 bölümden oluşmuştur. Her bölümün sonunda yararlanılan kaynakların listesi yer almaktadır.

I. Bölümün ana başlığı, "Eğitim, Ekonomi İlişkileri ve Eğitim Finansmaru" olarak isimlendirilmiştir. Eğitim ve ekonomi ilişkilerinin gelişimi, eğitim ekonomisinin çalışma alanlan, eğitim fmansmaru, Türk Milli Eğitim Sistemini düzenleyen kararlar ve eğitim finansmanın diğer disiplinlerle olan ilişkisi üzerinde dmuhnaktadır.

II. Bölümde, "Ulusal Ekonomi ve Eğitim Finansmanı" başlığı altında, eğitim sektörünün ülke ekonomisine göre büyüklüğü üzerinde durulmakta Türkiye'de öğretim düzeylerine göre 2000-2001 yılının, okul öğrenci ve öğretmen sayılan ile 1994 yılına ait memur sayısı, çizelgelerle gösterilmiştir. Ülke kaynaldannın dağılımına ilişkin Milli Eğitim Bütçesini (MEB) 1970 ve 2001 yıllarındaki GSMH ve genel bütçe içindeki paylan ile 1960-

,,2000 yıllarını kapsayan, Eğitim, Sağılık, Savunma, Maliye ve Adalet Bakanlıklarının liıarcamalannın genel bütçe içindeki paylan, GSMH, kamu harcamaları ve kamusal eğitim ile Kamusal eğitim, 1963 yılı Milli Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Öğretim Harcamaları f'göstergeleri çizelgelerle açıklanmıştır.

III. Bölümde "İnsan Sermeyesi ve Eğitim Yatırımlarının Getirileri" üzerinde itdurulmuştur.Yine bu bölümde, insan sermayesi ve iş rekabeti kuramı üzerinde durulmuş, eğitimin parasal olınayan getirileri ve eğitimin kişisel ve toplmnsal yararlan çizelgeyle belirtiiıiştir. Klasik Marksist kuramda eğitime nasıl bakıldığı ifade edilmektedir.

***N.* Bölümde eğitsel niteliklerin üretimde verimlilik ve eğitim finansmanı üZerinde fdurulmuştur. Eğitim hizmetlerinin üretimi sürecini, diğer mal ve hizmetlerin üretiminden ayırt \~den özellikler maddeler halinde verilmiştir. Eğitimde maliyet kavramı ve türleri üzerinde durulmuştur.** Maliyet fonsiyonlannı ifade etmek için knllarulan bazı formüllere yer verilmiştir.

V. Bölümde, eğitimsel kaynakların dağılımında eşitlik konusu üzerinde durulmuştm:Eşitlik kavrammm gelişimi açıklanımş, eşitlik türlerinde bazı açılımlar çizelge **şeklinde gösterilip, eşitlik türlerinin kaça ayrıldığı açıklanmıştır. Eşitsizliğe ilişkin· ölçümler** belirtilmiştir.

VI. Bölümde, Devlet türleri ve eğitimde fmansman yaklaşımları üzerinde durulmuş, **kaynak sağlama sorunlarının neler olduğu belirtilmiştir.Modem devlet türleri ve eğitimde** devletin rölü irdelenıniştir.

VII. Bölümde, eğitim yönetiminin yapılanması ve eğitim finansmanı üzerinde durulmuştur. Merkezi ve yerinde yönetimlere eğitimin katkısmm neler olduğu açıklarunıştır.

VIII. Bölümde, Kamu gelirleri ve Türkiye'de bütçe süreci kapsamında kamu maliyesi **kamu gelirleri ve kamu harcamaları üzerinde durulmuş, kamu harcamasının sınıflandırılması belirtilmiştir.** Ayrıca, **Devlet bütçesi işlevleri, ilkeleri, bütçeleme sistemleri açıklanmıştır.**

IX. Bölümde, eğitimde bütçe yönetimi, eğitimde bütçeleme kuramları ve eğitim bütçesinin işlevleri üzerinde durulmuştur.Eğitim bütçesinin uygulanması ve değerlendirilmesi ile geliştirmek için yapılan uygnlarnalar ile bütçe sistemine genel bakış üzerinde durulmakta, planlama, prograrnlarna,bütçeleme sistemi (PPBS) ve aşamaları üzerinde durulmuştur.

X Bölümde, Türkiye'de eğitim :finasmam politikaları açıklanıp Milli Eğitim şurası kararlan belirtilmiştir. (Tural, 2002)

Özden Görücünün, **YDÜ'de düzenlenen XI. Eğitim Bilimleri Kongresinde sunmuş olduğu bildirisi. Bu çalışmanın başlığı "Bölgesel Ekonomik Kalkınmada Üniversitelerin Rölü**

ve Kahramanmaraş Örneği" adını taşımaktadır.Giriş bölümünde son 10 yılda üniversitelerle ekonomik kalkınma arasında bir bağlantı olduğu belirtilmekte, ekonomik kalkınmada üniversitelerin rolü şekille açıklanmaktadır.Yüksek öğretim ve ekonomik büyüme arasındaki bağlantı anlatılmakta ABD'de mali durum ve yüksek öğretime yapılan destek tablo şeklinde gösterilmektedir. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesinin (KSÜ) Kahramanmaraş iline yaptığı etkiler üzerinde durohnaktadır (Görücü, 2002; 1-7).

Hüseyin Ergen tarafından hazırlanan "Türkiye'de Eğitimin Ekonomik Büyümeye Katkısı" isimli çalışmada, Türkiye'de 1980-1990 arasında, örgün eğitimin ekonomik büyümeye katkısının boyutları belirlenmeye çalışılmıştır. Ekonomik kalkınmada belirli bir ölçünün, işgücünün üretkenliğine ve bilgi ve becerilerine eğitim yoluyla geliştirilmesine bağlı olduğu vurgulanmaktadır, Eğitimin üretim sürecini 2 yoldan etkilediği, bu iki yoldan birinin formal eğitim olarak belirtilen örgün eğitim + yaygın eğitim diğerinin ise işyerinde yetiştirme olarak ifade edilen, hizmet öncesi, hizmet içi ve işbaşı eğitimi olduğu vurgulanmaktadır. 10 yıl içinde eğitimin birçok yapısal değişikliğe uğradığı üzerinde durulmakve bazı örnekler verilmektedir. Kamu eğitim harcamalarının konsolide bütçe ve GSMH içindeki payları 10 yıllık dönem içinde yorumlar getirilmekte ve bazı sorular sorulmaktadır? Eğitimin ekonomik büyümeye katkısının nasıl ölçülebileceği üzerinde durulup bazı yaklaşınılar (fonksiyonlar) ve formüller açıklanmaktadır. Türkiye'nin 67 ilinde 1980,1985 ve 1990 yıllarında gerçekleştirilen Hayami ve Ruttan Meta- üretim fonksiyonunun,lau ve Yotopoulos meta-üretim fonksiyonunun ve translog üretim fonksiyonunun tahmini sonuçlan verilmektedir.Bu çalışmanın son bölümünde ortaya çıkan eğitim ve büyüme arasındaki genel sonuçlar verilmiştir. Çıkan sonuca göre Translog üretim fonksiyonunun, Cobb- Douglas üretim fonksiyonuna üstünlüğü olduğu saptanmıştır (Ergen, *1999:* 21-56).

Zühra Yıldız'ın "Eğitim Sürecinde Ortaya Çıkan Kayıpların gerçek Maliyetlerin Hesaplarnnasındaki Önemi" isinıli çalışmanın giriş kısmında kıt inıkanların etkin kullanımı sorımu üzerinde durulmakta daha sonra maliyet kavramı açıklanmaktadır.Daha sonra eğitim hizmetlerinin maliyetinin tamnu verilip, kamu kesimindeki kaynakların etkin kullarnım büyük önem kazandığı vurgulanmakta, bir eğitim sisteminin maliyet etkinliğinin nasıl artturılabileceğine ilişkin çabalar üzerinde durulmaktadır. Daha sonraki alt başlıklarda ise Eğitim hizmetlerinin bireysel maliyeti ile eğitim hizmetlerinin sosyal maliyeti üzerinde durulup formüller verilmektedir. Gerçek eğitim maliyetinin hesabında sınıf tekrarlarının önemi üzerinde durulmakta ve öğrenci akış modeli şema halinde gösterilmektedir.

bütçeleri ile eğitim giderleri tablolarla açıklanmaktadır. III.Bölümde, Eğitim finansmanı üzerinde durulmuş, bazı Avrupa ülkeleri ile Türkiye'nin eğitim bütçesi giderleri karşılaştınlmıştır. Türkiye'deki eğitimin maliyeti ve öğrencilerden alınan katkı paylan ve Üniversitelerin gelir kaynaklan üzerinde durulmuştur. Aynca Türkiye'deki gelir dağılımları ve ailelerin eğitim giderlerine katılma olanakları üzerinde durulmuştur. Yaygın ve etkili bir öğretim için yeni finans kaynakları önerilmektedir. Türkiye'deki ailelerin gelirleri ve öğrencilerin üniversiteye girişte yaptıkları harcamalar çizelgeler halinde gösterilmiştir. *N.* Bölümde eğitim politikaları üzerinde durulmuştur. Türkiye, Çin, Japonya ve İngiltere'de gerçekleşen eğitim reformları anlatılıp, Türkiye'deki eğirim politikalanmn tarihçesi verilmiş ve Milli Eğitim şuraları ve alınan kararlar belirtilmiştir. Türkiye'nin kalkmma planlarında yer alan eğitim reforumlan üzerinde durulmuş ve siyasi parti programlarındaki eğitim politikaları çizelgeyle özetlenmiştir. V.Bölümde eğitim politikalarında yapılması önerilen değişiklikler için öne sürülen yasal öneriler üzerinde durulmuştur. Bu öneriler içinde TC Anayasasının 130. maddesinde yapılacak değişiklikle ülkenim ihtiyaç duyduğu yetişmiş elemanların eğitimi için gerekli olan yeni alternatif eğitim kurumlarının oluşmasına izin verecek şekilde düzenlenmesi gerektiği savuulınaktadır. VI. Bölümde araştırmanın sonuçlan belirtilmiş ve çalışmayla ilgili tablolar listesi verilmiştir (Mutlu, 2000).

M.Burban Erdemin'in 1996 yılında Yeni Türkiye Dergisinin 7.sayısında çıkan "Yükseköğretimde Finansman Sorunu" isimli çalışmada, Dünyadaki değişime ayak uydurmak için ve tepki verebilmek ve ektin bir konumda olabilmek için kısmen Milli Eğitim ve dolayısıyla yüksek öğretim sistemindeki gelişmelerin önem kazandığı belirtilmekte, Yüksek öğretim harcamalarının mahiyeti üzerinde durulmakta finansmanda karşılaşılan sorunlar ve bazı yöntemler önerilmektedir. Daha sonra öğrenci kredileri üzerinde durulmakta Türkiye' de yüksek öğretim öğrencilerine verilen kredilerin nasıl olduğu üzerinde durulmakta ve dünyadaki bazı ülkelerle karşılaştırma yapılmaktadır. Makalenin son bölümünde öğrenci kredilerinin mali etkileri üzerinde durulmakta ve yüksek öğretim maliyetinin karşılanmasında daha radikal bir yaklaşım içerisinde bulunulması önerilmektedir (Erdem, 1996: 259-262).

Öner Kabasakal'ın Yeni Türkiye Dergisinin Ocak-Şubat 1996 yılı, 7.sayısında yayınlaoan "Yüksek Öğretimin Finansman Aracı Olarak Öğrenim Ücreti" adlı araştırması. Bu araştınnada, 1980'li yılların başında yüksek öğretimin yönetimi ve fınansmanı konusunda ABD'lerinde gelişen yeni eğlimlerin dünyanın diğer bölgelerine de yansıdığı ve yüksek öğretimle ilgili sorun alanlarının hemen hemen dünyanın bütün ülkelerinde aynı anda

tartışılmaya başlandığını, bu sorunları objektif zeminde tartışan ülkelerin kısa sürede önemli mesafeler kaydettiğini, türkiye'de ise sağlıksız zeminde(iki kutuplu) tartışıldığı ve birbiriyle uzlaşmaz iki farklı grubun ortaya çıktığı belirtilmekte ve bu iki tarafın dayandığı temel görüşler anlatılmaktadır. Makalenin sonuç kısmında ise batılı ülkelerden örnek verilerek, Türkiye'de objektif zeminlerde tartışılması halinde öğrenim ücretinin gerekliliğinin daha sağlıklı bir zeminde tartışılacağı, bu yolla da öğrenim ücretine karşı olan taraftar kazanacağı görüşü savunulmaktadır (Kabasakal, 1996:263-269).

Türkiye Ticaret Sanayi Deniz Ticareti Odaları Birliği ve Ticaret Borsaları Birliği (TOBB) Ticaret Dairesi Şube Müdürü, Mehmet Küçükçirkin tarafından "Üniversite -Sanayi İşbirliği, Ülke Sanayii ve Ekonomisi Açısından Önemi" adlı yapılan araştırma. Kitabın giriş bölümünde, teknolojik önem vurgulanmış, teknoloji üretiminin zor bir olay olduğu, Türkiye'nin sanayisinin arzulanan bir düzeye gelebilmesi için, üniversite sanayi işbirliğinin şart olduğu belirtilmiştir. I. Bölümde, Üniversite -sanayi işbirliği kavram olarak açıklanmış ve Türkiye'deki gelişimi anlatılmıştır. II.Bölümde, dünyadaki,üniversite -sanayi işbirliğinin ne durumda olduğu, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Japonya ve AB ülkelerinden örnekler verilerek ele alınmışın. III. Bölümde, Türkiye'deki üniversite ve sanayinin durumu anlatılıp, üniversite sanayi işbirliğinin ülkenin ekonomik gelişmesi için önemi vurgulanmış, üniversite sanayi işbirliğinin durumu hakkında bilgi verilip önerilerde bulunulmuştur. IV. Bölümde, üniversite sanayi işbirliğinin gerekli olduğu, sanayinin ve ülkenin ekonomik açıdan kalkınması için işbirliğinin önemi vurgulanmıştır (Küçükçirkin, 1990).

TOBB Araştırma Uzmanı Yüksel Kavak tarafından "Kalkınmada Öncelikli Yörelerdeki Yükseköğretim Kurumlarının Çevreye Dönük Faaliyetleri" isimli araştırma. Araştırmanın, sunuş, içindekiler, tablolar, önsöz, kısaltmalarından sonra, I. Bölümde, araştırmaya ilişkin problem durumu, amaçlar, varsayımlar ve sınırlılıklar yer almaktadır. Ayrıca problem durumundan önce konuyu daha ayrıntılı ortaya koymak açısından, kalkınmada öncelikli yörelerin tanımı, bazı sosyo- ekonomik göstergeler, üniversitelerin değişim fonksiyonları ve bölgesel kalkınmadaki rolleri ile, kalkımnada öncelikli yörelerde kurulan yüksek öğretim kurumlarının tarihi gelişimi yer almaktadır. II. Bölümde, araştırmanın yöntemi belirtilerek alan çalışması niteliğinde olduğu, veriler, kaynak kişilerden anket tekniği ile elde edildiği, araştırmanın evreni ve bilgi toplama araçlarının geliştirilmesi ve analizi yer almaktadır. III. Bölümde, yüksek öğretim kurumlan yöneticilerinin kendi kurumlarıyla ilgili genel bulgular, ardından ise yüksek öğretim kurumlarının çevreye dönük faaliyetleri konusunda yüksek öğretim kurumlarının ve meslek odaları yöneticilerinin görüşlerine ilişkin bulgular ve

[yorumlan sunulmuştur. IV. Bölümde, araştınnaya katılan yüksek öğretim kurumlan fYöneticilerinin verdiği cevaplara göre araştırmanın genel bulguları 4 maddede, çevreye dönük [bulgular ise 5 madde de, meslek odaları yöneticileri ve yükseköğretim kurumlarının çevreye dönük faaliyetlerinin yeterli olmasını güçleştiren belli başlı faktörler ise 15 maddede özetlenmiştir. Araştırmanın sonuç ve öneriler kısmından sonraki bölümlerinde, çalışmada uygulanan anketin amacı, kaç bölümden oluştuğu ve anket örneği bulmaktadır. Aynca araştırmarun her bölümünde konularala ilgili tablolar yer almıştır (Kavak, 1990).

Türkay N.Tok'un 1998 yılında Eğitim Yönetimi dergisinin 14.sayısında çıkan **"Üniversite - Çevre İlişkilerini Güçleştiren Etkenlerin Değerlendirilmesi" isimli makale. Araştırmada, üniversitelerin tanımı ve işlevleri üzerinde durulmuş, üniversite ile çevre** arasındaki ilişkileri güçleştirdiği düşünülen etkenlerin neler olduğu saptanmaya çalışılmıştır. **Çalışmada Hacettepe üniversitesinde görev yapaıı öğretim üyelerinin görüşleri doğrultusunda elde edilen anket çalışmasındaki Veriler değerlendirilmiştir. Üniversite çevre ilişkilerini** güçleştiren etkenlere ilişkin ortaya çıkan bulgularda, kaynak yetersizliği, yasalar, bilgi ve iletişim eksikliğioden kaynaklandığı tesbit edilmiştir (Tok, 1998: 223-232).

T.C. Başbakarılık Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) 'run (1981) "Iürkiye'de 1950-**1980 Döneminde İller Arası Göçlerin genel** değerlendirmesi" **adlı çalışmada, üniversite mezunu elemanların Batı illerine göç ettiği, bu durumun ekonomi sektörüne hareketlilik** getirdiği vnrgılamnaktadır. Aynca üniversite bulunan ülkelerin gelişmişlik düzeyinde yükselmeler görüldüğü ileri sürOlmektedir(Eraydın, 1981).

Serin'in (1979) "Eğitim Ekonomisi" adlı çalışmasında "Türkiye'de Eğitim ve İktisadi **Kalkınma" arasında bağlantı bulunduğu belirtilerek üniversitelerin ekonomiye çok yönlü** katkı sağladığını ileri sürmektedir (Serin, 1979: 149-188).

Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) öğretim Eleınanlan Derneği (1997) tarafından düzenlenen "Üniversitelerin Sorunları" adlı çalışmada, Yüksek Öğretim Kanununda **değişiklikler yapılması gerektiği istenmekte ve üniversitelerin ekonomiye daha fazla katkı** sağlayacak maddelere yer verilmesi önerisinde bulunulmuştur (ODTÜ,1997:63-87).

Salın Kaptan tarafından yapılan "Türkiye'de yüksek Öğretim Reformu ve İnsangücü Potansiyeli" adlı rapor. Bu çalışmada Türkiye'de,ki yüksek öğretim sisteminin işleyişinde ve

ülkenin ülkenin ihtiyaç duyduğu insangücünün yüksek seviyede yetiştirilmesi çabasında hangi aşamada olduğunun tesbitine çalışılmıştır. Yüksek öğretim sisteminin geçmişten kitabın yazıldığı 1985 yılına kadar olan durumu ele alınarak gelişmeler ve sayısal veriler yer almıştır. Çalışmanın III. Bölümünde "Eğitim ve İnsan Gücü Planlamasını Etkileyen Faktörler" üzerinde durulmuş, yüksek öğretimin planlaması ve öğrenci akışının yönlendirilmesinde ekonomi, kalkınma ve eğitim, özellikle yüksek öğretim arasında bir ilikşinin var olduğu belirtilmiştir. Kallrnuuada eğitimin yerinin büyük ve önemli olduğu savunulmuştur (Kaptan, 1986: 43-59).

Güzin Bayar tarafından gerçekleştirilen "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Ekonomisinin Durumu ve Kalkınma Önerileri" isimli bilimsel çalışma. Çalışmada, genelde, Kıbrıs adasının özelde ise KKTC'nin tarihçesi üzerinde durulup, bugüne kadar gelinen ekonomik durum irdelenmiştir. Kuzey Kıbrıs Ekonomisinin sorunları tesbit edilmiş ve çözüm önerileri getirilmiştir. KKTC'de kurulu üniversitelerin yurt dışından çok sayıda öğrenci çektiklerini bu durumun ülke için önemli bir gelir kaynağı oluşturduğunu , bunun da GSMH'nın %19'nu oluşturduğu tesbitine varılmıştır (Bayar, 2003).

ülkenin ülkenin ihtiyaç duyduğu insangücünün yüksek seviyede yetiştirilmesi çabasında hangi aşamada olduğunun tesbitine çalışılmıştır. Yüksek öğretim sisteminin geçmişten kitabın yazıldığı 1985 yılına kadar olan durumu ele alınarak gelişmeler ve sayısal veriler yer almıştır. Çalışmanın III. Bölümünde "Eğitim ve İnsan Gücü Planlamasını Etkileyen Faktörler" üzerinde durulmuş, yüksek öğretimin planlaması ve öğrenci akışının yönlendirilmesinde ekonomi, kalkınma ve eğitim, özellikle yüksek öğretim arasında bir ilikşinin var olduğu belirtilmiştir. Kalkınmada eğitimin yerinin büyük ve önemli olduğu savunulmuştur (Kaptan; 1986: 43-59).

Güzin Bayar tarafından gerçekleştirilen "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Ekonomisinin Durumu ve Kalkınma Önerileri" isimli bilimsel çalışma. Çalışmada, genelde, Kıbrıs adasının özelde ise KKTC'nin tarihçesi üzerinde durulup, bugüne kadar gelinen ekonomik durum irdelenmiştir. Kuzey Kıbrıs Ekonomisinin sorunları tesbit edilmiş ve çözüm önerileri getirilmiştir. KKTC'de kurulu üniversitelerin yurt dışından çok sayıda öğrenci çektiklerini bu durumun ülke için önemli bir gelir kaynağı oluşturduğunu , bunun da GSMH'nın %19'nu oluşturduğu tesbitine varılmıştır (Bayar, 2003).

BÖLÜM-ID

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NDE YÜKSEK ÖGRETİM KURUMLARI

Cniversitelerin Bulunduğu yerleşim Birimleri

Lefkoşa

KKTC'nin başkenti olan Lefkoşa, Beşparmak dağlarının güneyindeki iç düzlükte kurulmuştur. Lefkoşa, Lüzinyan döneminden beri başkent olma özelliğini sürdürmüştür. Adını M.Ö.300 yılında kenti imar eden Mısır prensi Lefkos'tan alır. Venedikliler ise kente Nicosia adını vermişlerdir.

"Tarih boyunca ticari ve dini bir merkez olan Lefkoşa, han, kilise ve camileri yanısıra Gotik ve Osmanlı mimarisinin de örneklerine sahiptir. Başkent olma avantajlarını kullanan Lefkoşa, KKTC'deki sosyal ve kültürel etkinliklerin de merkezidir. Alış veriş merkezleri ve spor müsabakaları ile sosyal hayatın da canlı olduğu bir kenttir." (UKÜ CD) Nüfus olarak KKTC'nin en kalabalık şehri yanında üniversiteler bakımından da yoğun bir kentidir. Atatürk Öğretmen Akademisi, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi, Yakın Doğu Oniversitesi ve Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi olmak üzere dört Yüksek öğretim Kurumu bulunmaktadır. Bu üniversiteler Lefkoşa için ekonomik yönden çok büyük avantajlar sağlamaktadır.

Mağusa

M.Ö.285- 247 tarihleri arasında Mısır kralı Ptoleme Filadelfus tarafından Arsino adı ile kurulmuştur. Uzun bir süre küçük bir kıyı yerleşme yeri olarak kalmıştır. M.S. başlayan Arap akınları ile Salamis halkı ve 1291 yılında Akkâ'dan gelen halkın Mağusa'ya yerleşmesiyle şehrin nüfusu artmıştır. Mağusa'nın gelişmesi adını Kudüs kralı Guy De Losignan'dan alan Lüzinyanlar devrinde başlamıştır. Bu devirde Kıbrıs doğu ile batı ticaretinde bir istasyon görevini yürütmüş bundan da bir liman şehri olan Mağusa yeterince nasibini almıştır. Lüzinyanlar devrinde sadece surlar içinde 365 kilisenin inşa edilmesi şehrin zenginliğinin bir göstergesidir.1489 yılında Mağusa' daki St.Nicolas Katetralinde (Lala Mustafa Paşa Camisi) imzalanan sözleşmeyle Venedildiler Dönemi başlar. Mağusa Surlarının bugünkü şeklini alması Venediklilerin yaptıkları düzenlemeler sonucudur. Daha

sonra Kıbrıs'ın Osmanlı idaresine geçmesiyle Osmanlı İzleri bazı eserlere de yansımıştır. Örneğin Canbulat Türbe ve Müzesinin bulunduğu kuleden itibaren kara tarafına uzanan sur kısmında Osmanlı izleri tesbit edilmiştir.

Mağusa Şehri, gerek Dünya edebiyatı gerekse Türk edebiyatı içinde önemli bir yere sahiptir .. Şhakespeare'nin ünlü Othello eserinde Mağusa'dan bahsedildiğine inanılması (Debeş 1999:59) ve Ünlü Vatan şairi Namık Kemal'in Mağusa'ya sürülmesi ve 38 ay burada kalınası Mağusa tarihi için büyük önem taşımaktadır.

İngiliz ve Kıbrıs Cumhuriyetleri Döneminde şehir en büyük limana sahip olmasıyla da gelişimini sürdürmüştür. 1974 yılından sonrada aynı özelliğini sürdüren şehir, 1979 yılından itibaren Doğu Akdeniz Üniversitesinin kuruluşuyla birlikte çok süratli bir şekilde gelişmesini sürdürmeye devam etmektedir. DAÜ Mağusa için çok büyük ekonomik yararlar sağlayan bir kurumdur.

Gime

Girne şehrinin kesin kuruluş tarihi tam olarak bilinmemektedir. Bazı kaynaklarda elde edilen buluntulara dayanarak M.Ö. X. Yüzyıla dayandırılırken bazıları ise adayı Mısırlılardan ele geçiren Pers Kralı Kyrus tarafından M.Ö. VI.y.y. kurulduğu ileri sürülmektedir. (Altan, 1998:183)

Şehrin mevcut kalıntılarından, en önemlisi ve adeta şehirle özdeşleşmiş olan kalesidir. Girne'nin Kuzey doğusunda yer alan bu kaleden ilk söz edilmesi, İngiltere Kralı Arslan yürekli Rişar'ın M.S. 1191 yılında m. Haçlı seferlerine katılması srrasında, Kıbrıs Kralı İshak Komnen'i yenmesi ve Kıbrıs'ı ele geçirmesi üzerine bahsetmektedir. Girne kalesinin kesin inşa tarihi henüz günümüze kadar belirlenememiştir. Lüzinyanlar devrinde ilaveler gösteren ve son şeklini ise Venedikliler zamanında alan kale günümüze kadar iyi korunmuş şekilde gelmiştir. (1978:1) 1570 yılında şehir, Osmanlılara kendi isteğiyle teslim olmuştur. Bu tarihten sonra Girne Aşağı ve Yukarı Girne olmak üzere şehre imar bakımından bir çok binalar inşa edilmiştir. 1881 yılında Girne'de yaşayan Türk ve Rumlar eşit nüfusa sahiptiler. Türkler toprak sahibi ve çiftçilikle uğraşırken Rumlar denizcilik yapmaktaydı. İngilizler Döneminde küçük bir sahil şehri olan Girne 1974 yılında gelişmesini sürdürerek KKTC'nin "turizm başkenti" olarak anılmaktadır. Girne Amerikan Üniversitesi de adından da anlaşılacağı gibi bu şehirde kurulmuştur. GAÜ, gerek şehir gerekse bölge için bir avantajdrr.

Yine Girne limanı geliştirilerek her türlü gemi ve yolcu taşımacılığı bu limandan yapılmaktadır. Mağusa limanına rakip olmuş durumdadır. KKTC 'de en fazla yatak kapasitesine sahip otellerin bulunduğu bir şehirdir. Özellikle Kumar Turizminin canlı olduğu bir kenttir.

Letke

Le:tke şehrini, M.Ö. 3 y.y.'da Kral Ptoleme'nin oğlu Lefcos'un kurduğu ve adının, buradan geldiği iddia edilmektedir. Bir başka iddia ise Kıbrıs adının Lefke madeninden dolayı adaya verildiği ileri sürülmektedir. Çok eski çağlardan beri Le:tke'deki bakır madenleri işletilmekteydi. Roma'War Döneminde bölgenin Karadağ -Aplıç arasındaki yüzeyden ve bugünkü futbol sahasının bulunduğu bölgenin batısındaki tepeden açılan galerilerden bakır madeni çıkarıyorlardı. Bu cevheri yüzeye çıkarabilmek için gerekli zembilleri örebilmek için Mısırdan getirilen hurma ~açları, bugün Lefke kasabasını süsleyen hurma ağaçlarının ataları olduğu belirtilmektedir. Bölgedeki cüruf kalıntıları bu iddiayı yabana atmaya olanak tanımıyor (Beratlı, 2000:147-148). Osmanlılar Döneminde Le:tke önemli bir yerleşim yeri idi Hatta Osmanlılar döneminde Lefke'ye Piri Paşa Medresesinin açılması bize Osmanlılar Döneminde Lefke'ye verilen değeri göstermektedir.

İngilizler Döneminde Lefke, bakır madeninin işletildiği Kıbrıs ekonomisine önemli katkı sağlayan bir yerleşim yeri idi.

Bugün Le:tke kasabasının bakır madenleri işletilmemektedir. Fakat bölge narenciye bakımından KKTC'nin en zengin bölgesidir denilebilir. Nedeni ise, Mağusa Bölgesinin su kaynaklarının yetersiz oluşu ve 1974 sonrası mevcut narenciye ağaçlarının kurumasıdır. Lefke Bölgesinin akarsu bakımından zengin olmasından dolayı KKTC'nin narenciye ihtiyacının tümünü hemen hemen bu bölge sağlamaktadır.

Yüzyıllar boyunca ve yakın tarihimize kadar Kıbrıs Maden Şirketi (CMC) tarafından işletilen bakır yatakları bugün Lefke bölgesini ciddi bir şekilde çevre kirliliği ile karşı karşıya bırakmıştır.

Bölgede kurulan Lefke Avrupa Üniversitesi Lefke'ye hem eski canlı günlerini geri getireceği gibi hem de bir zamanlar işletilen bakır madeninin yerine geçip bölge ekonomisine de katkı sağlayacaktır. Aynı zamanda çevreye büyük zararlar vermiş olan maden atıkları da üniversite çevre işbirliği ile bilimsel çözümler üreterek çenıiz bir çevre için çalışmalar yapabilecek, bölgenin tarım bakımından da önemli bir potansiyele sahip olmasından dolayı LAÜ'de kurulan Ziraat Fakültesi ve fakülte'ye bağlı Tarım işletmeciliğ ve kültür bitkileri Üretimi ve Pazarlaması bölümleri, bölge tarımına ekonomisine de katkı sağlayabilecektir.

KKTC' deki Yüksek Öğretim Kurumlan

Atatürk Öğretmen Akademisi

İngiliz Döneminde ilk okullara öğretmen yetiştirmek amacıyla 1937 yılında Training College açılmıştır. Koleje girebilmek için "Ordinary ve Distinction" denilen yerel sınavları geçmek gerekirdi.1943 yılında bayanlar için öğretmen koleji hem Türkler hem de Rumlar için ayn olarak açılmıştı.

1974 yılından sonra Girne şehrinde öğretim faaliyetlerini sürdüren öğretmen koleji daha sonra Lefkoşa'ya taşınmıştır.

Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na bağlı, liselere dayalı 4 yıl süreli eğitim ve öğretim yapmakta olup, ilkokullara öğretmen yetiştirmektedir. 2000'li yıllara kadar Atatürk Öğretmen Koleji olan bu Yüksek Öğretim kurumunun adı değiştirilerek Atatürk Öğretmen Akademisi olmuştur. (AÖA)

AÖA' ne öğrenci alımlan, Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığının ihtiyaçları göz önüne alınarak yazılı ve sözlü sınavla olmaktadır. 1997- 98 öğretim yılında 205 olan öğrenci sayısı 2001- 2002 öğretim yılında 67 olmuştur. 2002- 2003 Öğretim yılında ise öğrenci sayısı 80 olmuştur. AÖA'de okuyan öğrencilere devlet her ay belli miktarda ücret vermektedir. 2003 yılında AÖA öğrencilerine devletin verdiği ücret 220.000.000 milyon TL.'dir. Bu miktar yaklaşık 146 $'dır.Atatürk Öğretmen Akademisinin yıllara göre öğrenci sayılan Tablo 11'de verilmiştir.

Anadolu Ünivenitesi

1982 - 83 yılında öğretime başlayan Anadolu Üniversitesi (AÜ) Açık Öğretim Fakültesinin Lefkoşa bürosu, İktisat ve İş İdaresi bölümleri adıyla 2 bölümde eğitim ve öğretim faaliyetine başlamıştır. Daha sonraki yıllarda öğrenci sayısındaki gelişme yanında

kamu görevlilerine 1984 yılında ayrılan kontenjanlarla, özel sektör, iktisadi kamu kuruluşları ve kamu kesiminde çalışanlara özel giriş sınavı uygulayarak öğrenim olanağı sağlanmıştır (Dedeçay,1993:102). 1991 -92 öğretim yılında özel giriş sınavı ile öğrenci alınan bu kontenjanlar kaldırılmıştır. 1992-93 öğretim yılında Ev İdaresi ve Sosyal Bilimler dallarında Ön Lisans programları açılmıştır. Aynca, Öğretmenler için Eğitim ön lisans Programı ile Lisans Tamamlama Programları açılmıştır.

Eğitim Ön Lisans programına, geçici öğretmen statüsündeki öğretmenler devam edip 2 yıllık önlisans programında başarılı olanlar "eğitim önlisans diploması" almıştır.

Lisans Tamamlama Progıbna (LTP), 2 ve 3 yıllık Eğitim Enistitüsü bölümlerinden mezun olan öğretmenler devam etmiştir. 2 yıllık mezunlar 12 ders, 3 yıllık mezunlar ise 7 ders alarak yıl sınırlaması getirilmeden tüm derslerden başarılı olanlar girdikleri bölümden lisans tamamlama diploması alarak fakülte mezunu olmuşlardır. LTP Milli Eğitim Bakanlığında çalışan müfettişler de dahil olmak üzere 46 kişi baş vurmuştu. LTP'nda açılan bölümler şunlardır.

-Türk Dili ve Edebiyatı
-Matematik
-Tarih
-Coğrafya
-Biyoloji
-Kimya
-Fizik

1992-93 öğretim yılından itibaren 3 fakülteyi bünyesinde taşıyan AÜ Lefkoşa Kampüsünü oluşturmuştur. Bu fakülteler ise, İktisat Fakültesi, İşletme Fakültesi ve Açık Öğretim Fakültesidir. 1999-2000 öğretim yılından itibaren ise AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lisans Üstü Eğitim (Master) Programlarına başlamıştır (DPÖ, 2003: 254). AÜ basılı malzeme ve eğitim teknolojisi, Radyo ve televizyon (TV) aracılığı ile uzaktan eğitim olanaklarıyla öğretim sürdürülmektedir. Yüzyüze eğitim ve akademik danışmanlık uygulanmaktadır. Tablo 12'de AÜ Lefkoşa kampüsündeki öğrenci sayıları verilmiştir.

Doğu Akdeniz Üniversitesi

Doğu Akdeniz Üniversitesi KKTC'nin Doğu Bölgesinde Gazimağusa şehrinde 1979 yılında Yüksek Teknoloji Enstitüsü olarak 105 öğrenciyle eğitim öğretim faaliyetlerine

başlamıştır. Kuzey Kıbns'ın o dönemde ihtiyaç duyduğu teknisyen ve ara elemanı yetiştirmek amacı ile kurulan üniversite üç yıllık bir eğitim sonucunda Teknisyenlik diploması vermekteydi.

1982- 83 öğretim yılında İnşaat, Elektrik ve Makine Mühendisliği Bölümlerinde ilk kez dört yıllık programların açılmasıyla gelişimini sürdüren DAÜ, 1986 yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Meclisi'nin kabul ettiği yasa ile bir devlet üniversitesine dönüştürülmüştür. Aynı yıl Mühendislik ve Fen - Edebiyat Fakültelerine ek olarak açılan İşletme ve Ekonomi fakültesi de eğitim vermeye başlamıştır. YÖK tarafından tanınan, yasa ile kurulmuş bir üniversiteye dönüştürülmesinin ardından Doğu Akdeniz Üniversitesi gelişmesini hızlandırarak, 97-98 Akademik yılında İletişim ve Tıp Fakültelerinin, 1999- 2000 Akademik Yılında da Eğitim Fakültesi'nin açılmasıyla Fakülte sayısı 8'e yükselmiştir.

DAÜ'de aynca Turizm Otelcilik Yüksekokulu, Yabancı Diller okulu ile Bilgisayar ve Teknoloji Yüksek Okulu olmak üzere üç de yüksek okul bulunmaktadır.

DAÜ; bir yandan kreşi, İlkokulu ve Koleji, diğer yandan ise lisans, yüksek lisans ve doktora dereceleri veren üniversite kısmı ile bilgi çağının gerektirdiği örgütlenmeye kavuşmuş bulunmaktadır. Okul öncesi eğitimden profesörlüğe uzanan eğitim , öğretim ve araştırma yelpazesiyle DAÜ "yaşam boyu eğitim" ilkesini hayata geçirmiş bir eğitim kurumudur. Tablo 13'de DAÜ' nün son yedi yıllık öğrenci sayılan verilme~
edu.tr.).

Girne Amerikan Üniversitesi:

Girne şehrinin Beşparmak eteklerinde kurulmuş bir eğitim kurumudur. Universite Collage of Northern Cyprus (UCNC) 1985 yılında, işletme ve ticaret alanında kursların verilmeye başlaması ile eğitime açılmış, Eylül 1986 yılında İşletme alanında lisans eğitimi vermeye başlamış, bağımsız kar amacı gütmeyen bir yüksek öğretim kurumu olarak faaliyet göstermektedir.

1990-1991 öğretim yılında Girne Amerikan Üniversitesi olarak adını değiştirmiştir. Girne Amerikan Üniversitesi bünyesinde, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, İşletme ve

Ekonomi Fakültesi, İnsan Bilimleri Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Fakültesi ve Hukuk Fakültesi olmak üzere beş fakülte bir Meslek Yüksek Okulu ve bir de Hazırlık okulu vardır.

İngiliz dilinde eğitim yapan Üniversitede iki yıllık ön lisans ve dört yıllık lisans programları uygulanmaktadır.

GAÜ, genç kitlelere Amerikan Sistem.indeeğitim vermeyi esas almıştır. Hedeflerine ulaşabilmek için, yeni bin yıla adım attığımız bu dönemde farkı stratejiler uygulayan GAÜ, eğitimsel yaklaşım çeşitliliğine, burs sistem.inin önem.ine, toplumsal dayanışmanın vazgeçilmezliğine yürekten inanan bir kurumdur. GAÜ, kendi parçası olan her kişinin, bağımsız, çoğulcu ve evrensel bir toplumda sorumlu bireyler olmasını kendisine hedef seçmiştir. Yaklaşık öğrenci sayısı yaklaşık 1500 civarındadır. Tablo.14'de yıllara göre öğrenci sayıları verilmiştir(www.gau.edu.tr)

Lefke Avrupa Oniversitesi:

Kıbrıs Bilim Vakfı tarafından 1990- 91 yılında faaliyete geçirilen bir vakıf üniversitesidir. Lefke Avrupa üniversitesi, Kuzey Kıbns'ın Batısında Lefke Bölgesinde yer almaktadır. İngilizce dilinde eğitim vermekte olan üniversite, ön lisans, lisans ve lisans üstü eğitim programları uygulamaktadır.

Bilginin evrensel olduğuna inanan LAÜ, YÖK tarafından tanınan programları ve yurtdışındaki üniversitelerle işbirliği halinde öğrencilerine eğitim sunmaktadır.

LAÜ'de halen Mimarlık - Mühendislik, İşletme - Ekonomi, Fen - Edebiyat ve İletişim olmak üzere, 5 fakülteye bağlı 20 lisans, Meslek Yüksek Okuluna bağlı 4 Ön lisans ve 8 Yüksek Lisans olmak üzere eğitim vermektedir. Lefke Avrupa Üniversitesinde bir de Hazırlık Okulu bulunmaktadır.

LAÜ, 20 değişik ülkeden gelen yaklaşık 1400 öğrenciyle eğitim ve öğretim faaliyeti vermektedir. Tablo 15'de yedi yıllık öğrenci ve öğretim görevlileri sayısı verilmiştir.

Misyonu Atatürk İlke ve İnkılapları doğrultusunda evrensel niteliklerle donatılmış, kendine güvenen, özgür fikirlerini her yerde ve her durumda savunan öğrenciler yetiştirmektir (www.laü.com.tr)

Yakın Doğu Üniversitesi

1988 - 89 öğretim yılında Lefkoşa - Dilemenarasında 1100 dönümlük alan üzerine kurulmuştur. YDÜ genel ve merkezi idare hizmetleri, 1457m2'1ik kullanım alanına sahip bağım.sızbir rektörlük binasında yürütülmektedir.

İngilizce Dilinde eğitim yapan özel bir yüksek öğretim kurumudur.Bir Hazırlık Okulu ile sekiz fakülte, iki yüksek okul, bunlara bağlı bölümler, Fen ve Sosyal Bilimler Enstitüsü ile Atatürk İlkeleri İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi ile Eğitim Bilimleri Araştırma ve Uygulama Merkezi bulunmaktadır.

Yakın Doğu Üniversitesinde Eğitim ve öğretim faaliyeti sürdüren fakülteler ve Yüksekokullar şunlardır:

İktisadi ve İdari Bilimler, Fen ve Edebiyat, Mimarlık, Mühendislik, Hukuk, İletişim, Denizcilik ve Sahne Sanatları Fakülteleriyle, Turizm ve Otelcilik Yüksek Okulu ile Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okuludur. Bütün fakülteleri, laboratuvarları, atölyeleri, bilgisayar merkezleri, kültür merkezleri, kütüphanesi, yurtları, olimpik kapalı yüzme havuzu ile diğer sportif ve sosyal tesisleri, eğitim ve öğretim hizmeti yanında , Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti halkında da hizmet vermektedir (YDÜ :2003 Kataloğu).

Üniversitede önlisans ve lisans programlarından başka yüksek lisans programları da faaliyet göstermektedir. Yüksek Lisans programları faaliyetleri Fen ve Sosyal Bilimler Enstitüsü ile Eğitim Bilimleri Enstitüleri yürütmektedir. YDÜ'nin ayrıca Özel Yakın Doğu İlkokulu ve Özel Yakın Doğu Koleji bulunmaktadır.

42 değişik ülkeden gelen seçkin öğrencilere sahiptir. YDÜ , en iyi eğitim ve öğretim imkanını sağlamak yanında, onları kendine güvenen sorumluluğu herşeyin üzerinde tutan, akılcı, yaratıcı, araştırmacı ve özgür düşünceye sahip Atatürk İlke ve Devrimlerini özümsemiş bireyler olarak yetiştirmektir (www.neu.edu.tr)

Bu öğretim yılında (2002-2003) YDÜ' de yaklaşık 7500 öğrenci öğrenim görmektedir. Tablo 16'da YDÜ son 7 yıllık öğrenci ve öğretim üyeleri sayıları verilmiştir.

Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi:

Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, 1996 yılında kurulmuş, özel bir Yüksek öğretim kurumudur. Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) tarafından tüm bölümlerine denklik alarak Öğrenci Seçme Yerleştirnıe Merkezi (ÖSYM) kılavuzuna dahil edilmiştir. 2001- 2002 yılında Haspolat'taki yeni kampüsünde hizmet vermektedir.

UK.Ü'nin temel felsefesi: Eğitim, öğretim, araştırma ve yönetimde katılımcılık; 21. Yüzyılı toplumsal ve evrensel bir çabayla yaratma ve bilim dünyasının seçkin bir üyesi olmaktır. Üniversitede, beş merkez yer almaktadır. Bunlar, Akademik Kariyer Merkezi, Psikolojik Danışmanlık Merkezi, Sağlık Merkezi, Öğrenci ilişkileri Merkezi ve yabancı diller Merkezidir. Aynca UK.Ü, bünyesinde İşletme, İngilizce Öğretmenliği; Bilişim Teknolojileri ve Yönetim Sistemleri, Avrupa Çalışmaları, Bilgisayar Mühendisliği, Bilgisayar Bilişim Teknolojileri, İnşaat Mühendisliği, mimarlık , İç Mimarlık ve Grafik Tasarım programları sunan bir enstitü mevcuttur.

Ön Lisans, Lisans ve Yüksek lisans Programlarıyla hizmet veren UK.Ü, Güzel Sanatlar Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İletişim Fakültesi ve Mühendislik Fakültesi bulunmaktadır. Yüksek Öğretim programlarına kayıt yaptırmak isteyen T.C. vatandaşı öğrencilerin LES sınavından en az 45 puan almaları gerekir.

Üniversite bünyesinde Levent koleji, Levent İlkokulu ve Levent Anaokulu gibi eğitim kurumları yanında KKTC'nin büyük özel sektör kuruluşu olan Levent Şirketler Grubu bulunmaktadır. Bu şirketler grubu dahilindeki sanayi,ticaret, gıda, otomotiv, inşaat, hayvancılık, ziraat ve turizm sektörlerinde faaliyet gösteren şirketlerinde tüm UK.Ü öğrencilerine, bölümlerine yönelik pratik staj yapma imkanı vermekte ve mezunlarının teorik bilgilerinin pratik beceri ile bütünleşmesine yardımcı olmaktadır(www.ciu.edu.tr).

UK.Ü, eğitim, öğretim ve araştırma alanlarında, öğrencilerin çok iyi İngilizce bilen, meslekleri ile ilgili çağdaş teknikleri özümsemiş, kendini yenileyebilme yeteneğini kazanmış en son iletişim ve bilgi işlem teknolojilerini kullanma becerisine sahip, küresel rekabet ortamında dünyanın her yerinde iş bulma ve iş sağlayacak bilgi donanımına kavuşmuş, yaratıcı gençler olarak yetiştirnıektedir(UK.Ü 2003 cd'si). Tablo 17'de UK.Ü' nün öğrenci sayıları verilmiştir.

KKTC'de Bazı Sosyo -Ekonomik Göstergeler

Hanehalkı Gelir Dağılımlan

DPÖ 'ne göre ekonomik ve sosyal değişmeleri yakından izlemek, halkın hayat seviyesinin öngörülen bir düzeye erişmesini sağlamak hükümetlerin başlıca amacını oluşturmaktadır.

Hanehalkı Gelir Dağılımları Anketleri bir ülkenin belirli bir sürede yaratılan tüın gelirin, haneler ve kişiler arasında nasıl bölüşüldüğünün ortaya konulması, hanelerin sosyal ve ekonomik yapısında zaman içerisinde meydana gelen değişikliklerin belirlenmesi açısından kullanılan en önemli kaynaklardan biridir. (DPÖ,2000: 22)

Bu bölümde hane halkının oturduğu konutun tipi ve mülkiyet şekline göre hanehalkı sayısı ve yıllık kullanılabilir geliri, hanehalkmm oturduğu konutun oda sayısı ve yıllık kullanılabilir gelirin dağılını ve hanehalkmm sahip olduğu eşya veya konuta göre hanehalkı sayısı ve yıllık kullanılabilir geliri Tablo 1, .2 ve 3 'de verilmiştir.

DPÖ açıklamalarına göre, Tablolardaki, toplamlar ve ortalamalarda, yuvarlamalardan dolayı küçük farklılıklar görülebilir. Hane halkı kullanılabilir gelirleri milyon TL olarak kısaltılmıştır. KKTC'de 1998 yılında !Amerikan Dolarının($) TL cinsinden ortalama döviz kuru 261.777 TL idi.

Yine başbakanlık DPÖ ifadelerine göre, Tablolardaki değerler hanelerin çeşitli karakteristiklerine ait yıllık tahmini değerler olup mutlak değer olarak verilmiştir. Bu değerler herhangi bir analiz işlemine tabi tutulmamıştır.

Amacımız bazı sosyo ekonomik göstergelerle bu konuda ilgi duyanları bilgilendirmektir.

"

Tablo 1

Hanehalkının Oturduğu Konuta Göre Hane Halkı Sayısı ve Yıllık Kullanılabilir Geliri

Gelir-milyon T.L.

		Konuta Mülkiyet Şekli					
Konutun Tipi	Birim	Toplam	Ev Sahibi	Kiracı	Lojman	Tahsis	Diğer
Toplam	Sayı	46.415	35.464	2.352	352	2.966	5.281
	Gelir	147.202.524	121.070.113	5.594.081	1.169.003	6.734.179	12.635.148
Lülcs Bina	Sayı	300	300	--	--	---	---
	Gelir	3.138.317	3.138.317	-	-	-	-
Ev	Sayı	40.744	31.308	1.803	248	2.882	4.503
	Gelir	121.753.717	100.294.524	4.033.507	746.148	6.524.165	10.155.373
Apartman	Sayı	4.963	3.828	521	104	56	454
	Gelir	21.499.155	17.581.402	1.533.632	422.855	150.123	1.811.143
Diğer	Sayı	408	28	28	--	28	324
	Gelir	811.335	55.870	26.942	---	59.891	668.632

Kaynak: KKTC Başbakanlık DPÔ İstatistik ve Araştırma Dairesi, 1998 Hanehalkı Gelir Dağılımı Sonuçları

- Toplam ulaşılan hane halkı sayısı 46.415 'tir. Bu hanelerden elde edilen gelir ise 147.202.524 milyon TL olarak tesbit edilmiştir.
- Toplam sayı içinde ev sahibi olanların oranı %76.41 'dir
- Kiracı olanların oranı %5.07
- Lojman sayısının toplam konut içindeki oranı % 0.76'dır.
- Konutun mulkiyet şeklinin tahsis olanların, toplam sayı içindeki oranı %6.39 'dur.
- Diğer konut tiplerinin toplam konut içindeki oranı ise %g.38'dir.
- Toplam konut sayısı içindeki konut tiplerine baktığımız zaman, 300 tanesinin lüks bina olduğu ve % 100 'nün de ev sahibi olarak iskan edildiği görülmektedir.
- Ev tipi konutların toplamı içindeki ev sahibi olanların oranlarının %76.84 olduğu, bu konutların yıllık kullanılabilir gelirlerinin ise %82.37 olduğu görülmektedir.
- Apartman tipi konutların toplamının 4.963 olduğu bunların %77.13'nün ev sahibi olduğu yıllık kullanılabilir gelirin ise %81.78 olduğu tesbit edilmiştir. Apartman tipi konutları kiracı olarak kullanların oranının % 10.50, lojman olarak kullanılanların% 2.10 ve tahsis olarak kullanılanlar ise %1.13 'tür.

Tabloda belirtilen kiracı, tahsis, lojman dışında kullanılan, diğer apartman tipi konutlarda oturan hane halkı sayısı ise% 9J5'tir.

- Apartman tipi konutların kiracı , lojman, tahsis ve diğerleri dışındaki yıllık kullanılabilir gelirlerin toplamı ise, %18.22'dir.
- Diğer konut tipine baktığımız zaman yani hanebalkmın baba evi, akraba evi vb. Evleri, ev sahibi, kiracı, tahsis olarak kullanılanların oranların % 6.86 olduğu görülmüştür.

Tablo 2

Oturulan Konutun Oda Sayısı ve Yıllık Kullanılabilir Geliri

Gelir- **Milyon TL**

Oturulan Konutun Oda Sayısı	**Birim**	**Toplam**
Toplam	Sayı	46.414
	Gelir	47.202.525
1 Odalı	Sayı	230
	Gelir	151.328
2 Odalı	Sayı	3.590
	Gelir	5.260.805
3 Odalı	Sayı	13.208
	Gelir	30.457.001
4 Odalı	Sayı	19.602
	Gelir	71.335.375
5 + Odalı	Sayı	9.787
	Gelir	39.998.015

Kaynak : Başbakanlık DPÔ İstatistik ve Araştırma Dairesi 1998 Hanehalkı Gelir Dağılımı Anketi Sonuçları

- 46.414 hanehalkı 1,2, 3, 4, 5 ve daha fazla odalı konutlarda oturmaktadır.
- Bu konutlarda oturanlar yıllık kullanılabilir gelir olarak 147.202.525 milyon TL elde etmektedirler
- Toplam I odalı konutlarda oturan hane halkı sayısı 230
- 2 odalı konutlarda oturan hanebalkı sayısı 3.590
- 3 odalı konutlarda oturan hanebalkı sayısı 13.208
- 4 odalı konutlarda oturan hanehalkı sayısı 19.602
- 5 ve daha fazla odalı konutlarda oturan hane halkı sayısı 9.787 dir
- I odalı konuttan elde edilen kullanılabilir gelir %0.32
- 2 odalı konuttan elde edilen yıllık kullanılabilir gelir %3.57
- 3 odalı konuttan elde edilen yıllık kullanılabilir gelir %20.69
- 4 odalı konuttan yıllık kullanılabilir gelir % 48.46
- 5 ve daha fazla odalı konuttan kullanılabilir gelir %27.17 'dir.

Tablo3

Hanehalkının Sahip Olduğu Eşya Cinsleri ve Hanehalkı Sayısı veYılhk kullanılabilir geliri

Gelir- Milyon TL

Sahip Olunan Eşya Cinsleri	Birim	Toplam
Toplam	Sayı	46.414
	Gelir	147.202.525
Çanak Türksat Anteni	Sayı	20.501
	Gelir	80.976.740
Çanak Anteni	Sayı	4.123
	Gelir	18.487.937
Telefon	Sayı	43.852
	Gelir	143.386.935
Araç Telefonu	Sayı	115
	Gelir	696.736
Cep Telefonu	Sayı	16.205
	Gelir	71.597.956
Kamera	Sayı	2.037
	Gelir	10.948.048
Televizyon	Sayı	45.361
	Gelir	145.885.623
Bilgisayar	Sayı	5.259
	Gelir	32.367.251
Televizyon Oyunu	Sayı	5.155
	Gelir	21.080.698
Müzik Seti	Sayı	15.088
	Gelir	58.887.669
Çamaşır Makinası	Sayı	41.814
	Gelir	140.270.626
Bulaşık Makinası	Sayı	12.559
	Gelir	64.864.738
Elektrik Süpürgesi	Sayı	27.314
	Gelir	107.669.355
Dikiş Makinası	Sayı	18.944
	Gelir	64.043.466
Klima	Sayı	4.091
	Gelir	22.329.331
Otomobil	Sayı	32.059
	Gelir	121.078.211
Yat	Sayı	74
	Gelir	984.970

Kaynak:KKTC Başbakanlık DPÖ İstatistik ve Araştırma Dairesi 1998 Hanehalkı Gelir Dağılımı Anketi Sonuçları

- Hanehalkının sahip olduğu eşya cinslerine baktığımız z.aman en fazla televizyon, daha sonra da telefon olduğu görülmektedir.
- Sahip olunan eşya sıralamasında 3 sırada çamaşır makinesi, 4 sırada ise otomobil gelmektedir.
- Elektrik süpürgesine sahip olanların sayısı 27.314 ve Türksat çanak antene sahip olanların sayısı ise 20.501 'dir,
- Ençok sahip olunan eşya sıralamasına baktığımız z.aman, 7. sırada dikiş makinesi, 8. sırada cep telefonu ve 9. sırada müzik seti gelmektedir.
- En az sahip olunan eşyalar ise araç telefonu ve yat'tır,
- En fazla yıllık kullanılabilir toplam gelir televizyon ve daha sonra ise telefon olduğu görülmektedir.
- Televizyonun getirdiği yıllık kullanılabilir gelir, 145.885.623 milyon TL Telefonun getirdiği yıllık kullanılabilir gelir ise, 143.386.935 milyon TL'dir
- En az yıllık kullanılabilir geliri yatlar sağlamaktadır. Yatların yıllık kullanılabilir geliri 984.970'milyon TL'dir.

Hanehalkı Tüketim Harcamaları

Bir ülkede hanelerin sosyo - ekonomik yapılarını, yaşam düzeylerini ve tüketim kalıplarını belirleyen en önemli araştırmalardan birisi "Hanehalkı Tüketim Harcamaları Anketleridir". Bu amaçla, DPÖ her IO yılda bir, hanehalkı tüketim harcamalarının ne olduğu, ihtiyaçlarının çeşitliliği, tüketim alışkanlıklarında meydana gelen değişikliklerin ölçülmesi amacıyla bahsedilen anketi uygulamaktadır.

Haneha1kmm tüketim kalıplarında ve harcama alışkanlıklarında z.aman içinde meydana gelen yapısal değişikliklerin belirlenmesi ve güncelleştirilerek fiyat indekslerine yansıtılması gerekmektedir. Fiyat indekslerinin yenilenmesinde, ülkenin sosyo- ekonomik yapısı için ve fertlerin ekonomik sorunlarının çözümünde "Hanehalkı Tüketim Harcamaları" temel kaynak oluşturmaktadır.

DPÖ tarafından bu konuda yapılan en son araştırma, 1998-1999 yılında gerçekleşmiştir. (DPÖ, 2000: 15)

KKTC' de hanehalkı sayısı, toplam kullanılabilir gelir, toplam tüketim harcaması, toplam tasarruf, hanehalkı başına ortalama kullanılabilir gelir, hanehalkıbaşına ortalama tüketim harcaması, hanehalkı başına ortalama tasarruf, tüketim eğilimleri ve tasarruf eğilimi, Tablo 4' de gösterilmiştir. Rakamlar milyon TL olarak ifade edilmiştir.

Tablo 4

KKTC Hanehalkına ve Hanehalkı Fertlerine Ait Ortalama Göstergeler

Aylık - Milyon TL

HANEHALKI BÜYÜKLÜGÜ*				
	Toplam	Ortalamanın Altında	Ortalamaya Eşit	Ortalamanın Üstünde
Hanehalkı Sayısı	45.099	12.938	10.699	21.462
Toplam Kullanılabilir Gelir	13.533.043	3.043.563	3.434.805	7.054.674
Toplam Tüketim Harcaması	10.798.280	2.315.566	2.707.735	5.774.979
Toplam Tasarruf	2.734.762	727.997	727.071	1.279.695
Hanehalkı Başına Ortalama Kullanılabilir Gelir	300	236	321	329
Hanehalkı Başına Ortalama Tüketim Harcaması	239	179	253	269
Hanehalkı Başına Ortalama Tasarruf	61	56	68	60
Tüketim Eğilimi(%)	80	76	79	82
Tasarruf Eğilimi(%)	20	24	21	18

Kaynaic UYÜ 1~ÎS-1~~~ ttanehalıcı Tüsetim Harcamaları Anken Sonuçlar

* Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü 3'tür.

- 3 kişilik ailelerin, 3 kişiden az ailelerin ve 3 kişiden fazla nüfusa sahip ailelerin, toplam tüketim harcamaları, toplam kullanılabilir gelir içerisindeki, % 79.79 'dur. Yani Ortalamanın altında, ortalamaya eşit ve ortalamanın üstündeki hanelerin toplam tüketim harcamaları %79.79'dur.
- Toplam kullanılabilir gelir içerisinde, toplam hanehalkı büyüklüklerinin tasarruf toplamı % 20.20' dir.
- Hane halkı başına kullanılabilir gelir toplamı içerisinde, hanehalkı başına toplam tüketim harcaması %79.66'dır.
- Hanehalkı başına toplam ortalama tasarruf miktarı %20.33'dür.

Çizelge 1'de (S.47) Hanehalkı Büyüklüğüne göre, tüketim harcaması türleri ve oranları görülmektedir.

Çizelge 2'de (8.48) Hanelerin Gıda, içki, tütün harcaması alt grupları görülmektedir.

Çizelge 3 'de (8.49) Hanelerin eğitim harcaması alt grupları görülmektedir. En fazla yüksek öğretime daha sonra ise diğer eğitimlere harcama yapılmaktadır. Üçüncü sırada okul öncesi eğitim gelmektedir.

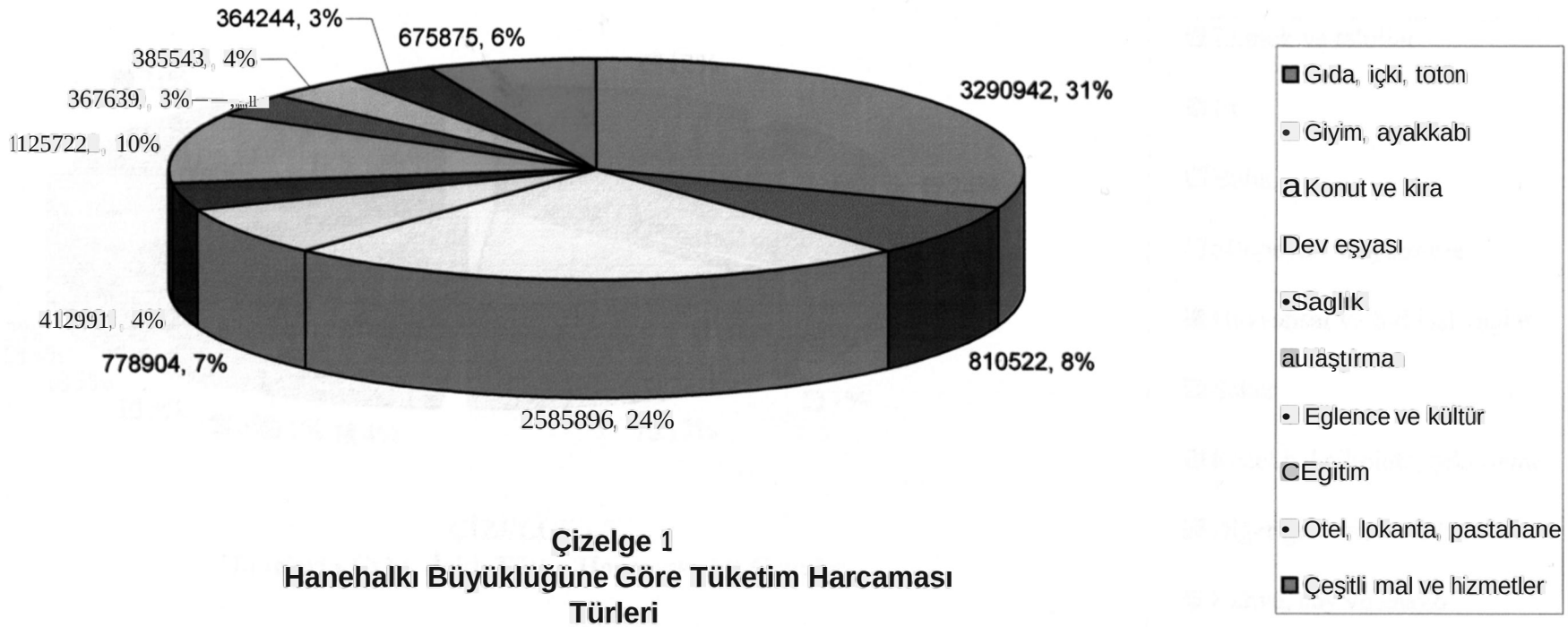

Çizelge 1
Hanehalkı Büyüklüğüne Göre Tüketim Harcaması Türleri

Hanelehalkı büyüklüğüne göre tüketim harcaması türleri ve oranları görülmektedir.Haneler en fazla gıda, içki ve tütün harcamalarına pay ayırmaktadır. Hanelerin toplam harcamaları içinde, gıda, içki ve tütüne %31, ikinci sıradaki konut ve kira harcamalarına% 24 ve en az harcama türleri olan, otel, lokanta, pastahane ile eğlence ve kültüre, harcanan oran %3 olmuştur.

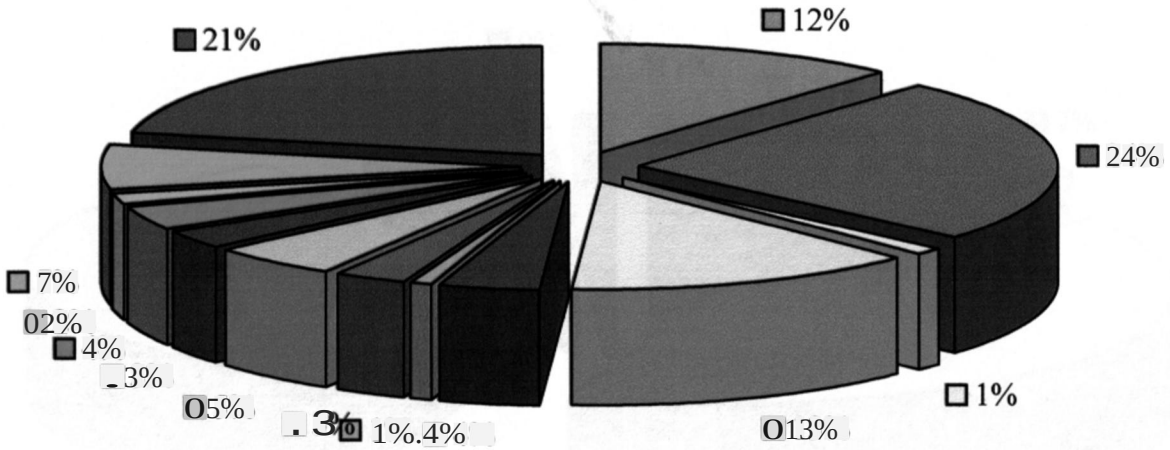

ÇİZELGE-2
Hanelerin Gıda, İçki, Tütün Harcamsı Alt Gruplar

Hanelerin gıda,içki tütün harcaması alt gurupları görülmektedir. Haneler en fazla et,daha sonra yaş kuru dondurulmuş meyve ve sebzeler ile süt penir ve yumurta gibi gıdalara,en az ise şekere ve balık gibi gıdalara harcama yapılmaktadır. Hanelerin ,harcama oranları ise söyledir.%24 et,%21 kuru ve dondurulmuş meyveler,%13 süt peynir ve yumurta. %1 şeker,%1 ise balıktır.

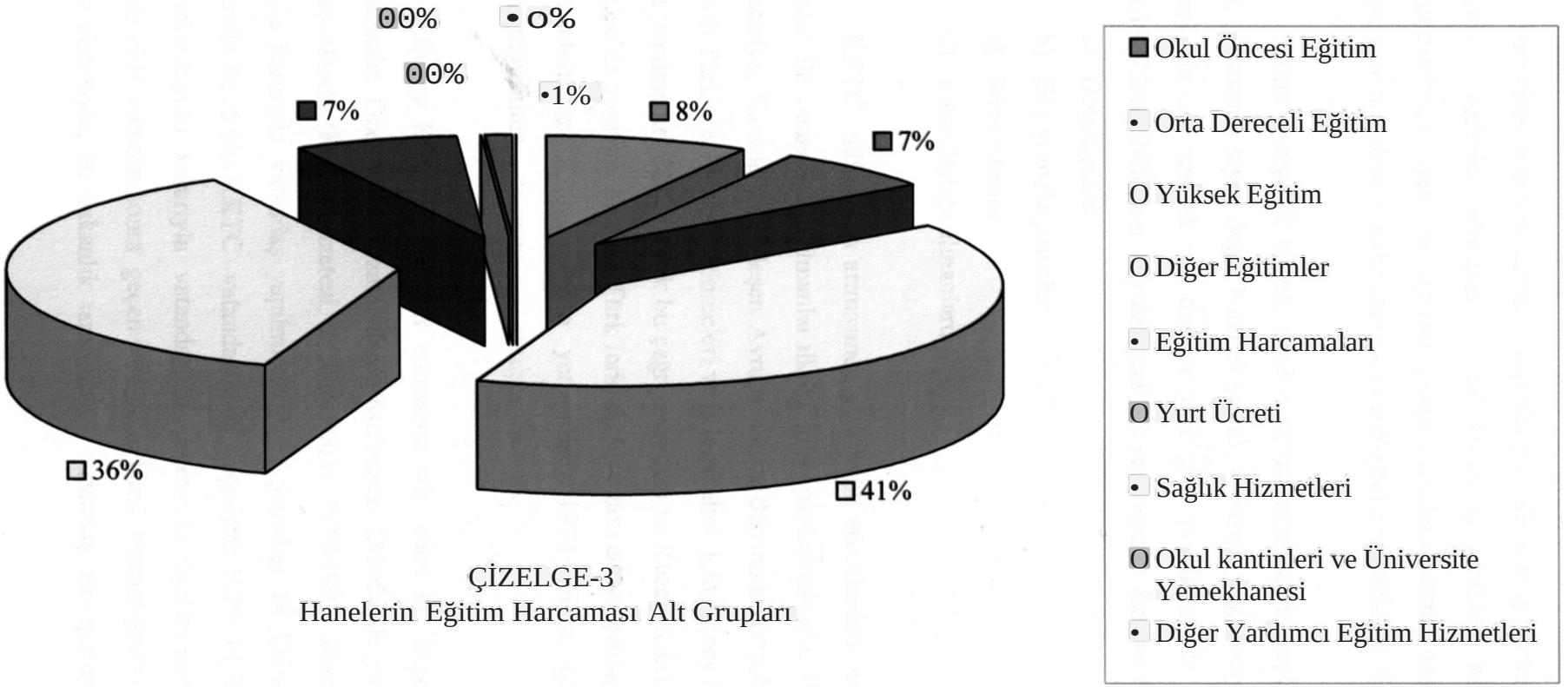

ÇİZELGE-3
Hanelerin Eğitim Harcaması Alt Grupları

Hanelerin eğitim harcamaları alt gurupları görülmektedir. En fazla yüksek öğretime, daha sonra ise diğer eğitimlere harcama yapılmaktadır. 3. sırada okul öncesi eğitim gelmektedir. Hanelerin eğitim harcaması oranları şöyledir: Yüksek öğretim %41 , diğer eğitimlere yapılan harcama %36,okul öncesi eğitime %8, eğitim harcamalarına ve orta eğitime yapılan harcamalar ise %7 'şer olarak tesbit edilmiştir.

Nüfus

Bir ülkenin üretim hacmi, sahip olduğu nüfusa ve iş gücüne bağlıdır çünkü bir ülkenin üretimine katkıda bulunacak temel faktör iş gücüdür. Bir ülkenin, nüfus miktarını değiştirmeden, çalışanların sayısını, çalışma saatlerini artırıp azaltmak ve istihdam düzeyini değiştirmek mümkün olabilir ama eses belirleyici olan nüfustur (Gürler,2000:44).

Nüfus, periyodik olarak yapılan nüfus sayımlarıyla saptanır. Bu sayımlarda sadece insan nüfusunun sayısı değil, buna ek olarak, nüfusun yaş, cinsiyet, uyruk, öğrenim durumu, medeni durum, meslek ve doğuın yeri gibi nitelikleri de ele alınmaktadır. (Akyüz, Ertel,1987:245) Nüfusun büyüklüğünü ve yaş yapısını belirleyen en önemli etkenler,

a) Doğurganlık
b) Göç yolu ile gelenler
c) İltica edenler
d) Vatandaşlığa alınanlardır.

KKTC nüfusunun artmasında en önemli etkenlerden biri hiç şüphesiz göç yolu ile gelenler ile vatandaşlığa alınanlar ilk iki sırayı paylaşmaktadır. 1974 yılından sonra İngiltere, Avustralya, Kanada'ya yerleşen Avrupa'nın ve dünyanın bir çok ülkelerine göç etmiş olan Kıbrıslı Türklere, Kıbrıs'a dönmeleri ve iş kurmaları için Kuzey Kıbrıs yöneticileri tarafından çağrı yapılmıştır. Birçok Türk bu çağrıya uymuş ve Kuzey Kıbrıs'a geri dönüp yerleşmiştir. Türkiye'de yaşayan Kıbrıslı Türk'lerin de bir kısmı adaya gelmiştir. Diğer bir kısım Türkler de Anadolu'dan Kıbrıs'a gelip yerleşmiştir. 1974 sonrası göç yolu ile gelenler Kuzey Kıbrıs nüfusunun artmasına etki etmişlerdir.

Kuzey Kıbrıs nüfusunun artmasına etki eden bir başka neden de vatandaşlığa alınanlardır. Özellikle son zamanlarda Muhaceret Dairesinde yoğun vatandaşlık başvurulan yaşanmaktadır (Kıbrıs Gazetesi, 9 Ekim 2003). 1974-1993 döneminde 36.611 kişi Bakanlar Kurulu kararıyla vatandaş yapılmıştır. 1994 yılından 14 Ekim 2003 tarihine kadar olan dönemde 3.675 kişi KKTC vatandaşlığına geçmiştir. 1974- 14 Ekim 2003 dönemine kadar Bakanlar kurulu kararıyla vatandaşlığa geçenlerin toplam sayısı 40. 286 kişidir. 13.618 kişi de 1994 yılından sonra geçen yasa ile İç İşleri Bakanlığının da vatandaş yapma yetkisine sahip olmasıyla, bu bakanlık tarafından vatandaş olmuşlardır. Bu durumda 1974 Barış

Harekatından sonra, seçim yasaklarının başlamasının son günü olan 14 Ekim 2003 tarihine toplam 53. 904 kişi vatandaş yapılmıştır (23 Ekim 2003 tarihli Kıbrıs Gazetesi).

Bir ülke nüfusunun miktarından çok, yapısı önemlidir. Çünkü nüfusun ekonomik etkinliği çalışabilen kişilerin fazlalığına, eğitim kalitesine, yerleşim tarzına ve cinsiyet durumuna bağlı olarak değişecektir (Gürler, 2000:45).

Kıbns'ta, 11 Aralık 1960 Türk- Rum ortaklık Cumhuriyet döneminde yapılmıştır. Cumhuriyetin yıkıldığı tarih olarak kabul edilen 21 Aralık 1963 yılından 1975 yılına kadar nüfus sayımı yapılmamıştır. "26 Ocak 1975 tarihinde yapılan İşgücü Envanteri adı altında yapılan sayım sonuçları ise sağlıklı ve yeterli bilgilerin alınmamasından dolayı açıklanmamıştır.(DPÖ,1999).

KKTC'de yapılan en son nüfus sayımı 15 Aralık 1996 'da gerçekleşmiş, KKTC Başbakanlık Devlet Planlama örgütü (DPÖ) Müsteşarlığınca 27 Kasım 1997 tarihinde genel nüfus sayımı verileri açıklanmıştır. DPÖ açıklamasına göre yıllara göre nüfus sayısı, medeni durum, cinsiyet, yaş durumu ve üniversitelerin bulunduğu şehirlerin nüfusları, Tablo 5, Tablo 6 ve Tablo 7 'de gösterilmiştir.

Tablo 5

Saymı Yıllarına Göre Nüfus

(1960-1996)

Yıllar	Aylar	Toplam	Sayısal Artış	Yıllık Nüfus ArtışHm(%)
1960	11 Aralık	104.942	23.772	1.9
1978	Nisan (tanın sayımı)	146.740	41.798	1.9
1996	15 Aralık	200.587	53.847	1.7

Kaynak :KKTC Başbakanlık DPÔ İstatistik yıllığı (statıstıcal yearbook) 2001

- Sayısal artışın 53.847 ile en fazla görüldüğü yıl 1996 yılı olmuştur.
- 1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti Döneminde adadaki Türk nüfus 104. 942 iken 1978 yılında Kuzey Kıbns'taki nüfus 18.026 sayısal artışla, 41.798 'e ulaşmıştır. Toplam nüfus 146.740 olmuştur.
- 1996 yılında ise, 1978 yılına göre KKTC' deki nüfus 12.049 sayısal artarak 53.847 olmuştur.
- Yıllık nüfus artış hızıom en fazla olduğu yıllar %1.9 'la 1960 ile 1978 yılı olmuştur.
- 1996 yılında yıllık nüfus artışı% 1.7 olmuştur.

Tablo 6

Yaş Grubu, Medeni Durum ve Cinsiyete Göre Nüfus

(12 ve daha yukarı yaştaki nüfus)

A Toplam B Erkek C Kadın

MEDENİ DURUM- Marital Status													
Yaş Grubu (Age group)	Toplam (Total)			Hiç evlenmedi (Single)		Evli (Married)		Eşi öldü (Widowat)		Boşandı (Divorcet)		Bilinmeyen (Unknown)	
	A	B	C	B	C	B	C	B	C	B	C	B	C
TOPLAM	166.09	88.211	27.838	36.987	21.793	48.943	47.961	1.289	6.387	949	1.693	43	4
12 -14	9.732	5.080	4.652	5.080	4.652	-	-	-	-	-	-	-	-
15 -19	21.672	12.181	9.491	12.055	8.621	112	856	6	3	4	11	4	-
20 -24	24.188	14.253	9.935	12.373	5.335	1.822	4.500	25	9	24	91	9	-
25 -29	18.488	10.242	8.246	4.513	1.401	5.625	6.656	11	25	89	164	4	-
30 -34	16.833	9.143	7.690	1.342	551	7.640	6.897	20	56	137	186	4	-
35 -39	14.990	7.688	7.302	579	312	6.949	6.626	21	94	136	265	3	-
40 -44	13.208	7.033	6.175	338	219	6.515	5.571	23	156	155	229	2	-
45 -49	11.022	5.654	5.368	208	178	5.285	4.686	31	294	127	210	3	-
50 -54	8.825	4.465	4.360	146	127	4.197	3.697	41	372	80	163	I	1
55 -59	6.929	3.308	3.621	102	103	3.073	2.846	68	572	65	100	-	-
60 -64	6.129	2.856	3.273	84	94	2.623	2.321	102	775	47	83	-	-
65+	13.936	6.252	7.684	155	189	5.077	3.285	936	4.021	84	189	-	-
Bilinmeyen (Unknown)	97	56	41	12	6	25	20	5	IO	I	2	13	3

Kaynak: KKTC Başbakanlık DPÖ İstatistik ve Araştırma dairesi tarafından hazırlana 15 Aralık 1996 genel nüfus sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri adlı kitaptan alınmıştır.

- Tablo 6'da görüldüğü gibi 1997 Yılı KKTC'nin 12 ve üzeri yaştaki toplam nüfusu 166.049' dur.
- 12 ve üzeri yaştaki toplam nüfus içerisinde erkek nüfusu 88.211 kadın nüfusu ise 77.838'dir.
- Kadın nüfusunun erkek nüfusundan az olduğu, erkek nüfusunun ise 10.373 kişiyle kadın nüfusundan fazla olduğu sonucu çıkmaktadır.

- Toplam nüfusun %53'nü erkekler o/o47'sini ise kadınlar oluşturmaktadır
  Tablo 6'da görüldüğü gibi en yoğun nüfusu 24.188 ile veya %14.56 ile 20 - 24 yaş grubu oluşturmaktadır.
- *55* yaşına kadar erkekler lehine olan nüfus sayısı bu yaştan itibaren değişiyor ve *55* yaşından itibaren daha ileri yaşlar da dahil olmak üzere kadın sayısında artış gözlemlenmektedir.
- Bu tablodan çıkaracağımız bir başka sonuç ise kadınların erkeklerden daha uzun süre yaşadıklarıdır.
- Hiç evlenmeyen erkeklerin sayısının hiç evlenmeyen kadınların sayısından fazla olduğu ortaya çıkmaktadır.
- Eşi ölmüş kadınların sayısında erkeklere oranla belirgin bir fazlalık görülmektedir. Bu da erkeklerin eşi öldükten sonra daha erken evlendikleri şeklinde bir yorum getirilebilir.
- Nüfusun %6.94'ü 65 yaş ve üzeri olan yaşlı nüfus oluşturmaktadır.

Tablo 7

Üniversitelerin Bulunduğu Şehirlerin (Yerleşim Yerlerinin) Nüfusları

(15 Aralık 1996 genel nüfus sayımı verilerine göre)

Yerleşim yeri	Toplam Nüfus	Kadın Nüfusu	Erkek Nüfusu
Lefkoşa	39.176	18.245	20.931
Mağusa	27.637	12.229	15.408
Girne	14.205	6.535	7.670
Lefke	6.490	3.053	3.437

Kaynak: Başbakanlık DPÖ İstatistik ve Araştırma Dairesi Yayınları "15 Aralık 1996 Genel Nüfus sayımı nüfusun sosyal ve Ekonomik Nitelikleri" adlı eser.

- Tablodan da görüldüğü gibi en kalabalık şehir başkent Lefkoşa'dır. Lefkoşa'yı sırasıyla Mağusa ve Girne şehirleri izlemektedir. Güzelyurt ilçesine bağlı Lefke Kasabasının nüfusu ise 6.490'dır.
- Büyük şehirlerde de KKTC Aralık 1996 Genel Nüfus Sayımı sonuçlan paralelinde bir sonuç çıkmıştır. Bu sonuç erkek nüfusunun kadın nüfusundan fazla olmasıdır.
- Bir başka ifadeyle KKTC'nin 3 büyük şehrinde ve Lefke Bucağında toplam nüfus 87.508'dir. bu nüfusun 47.446'sını erkekler 40.062'sini de kadınlar oluşturmaktadır.
- Tablodaki 4 yerleşim yerinde yaşayanların % 45.79 kadınlar, % 54.21'ni ise erkekler oluşturmaktadır.

Okur-Yazarlık Durumu

Beşeri üretim kaynağı olan ülke nüfusunun kültür düzeyide önemlidir. Kültür, çeşitli şekillerde tanımlanabilmesine karşın sadece okur-yazarlık durumu ele alınacaktır.

Eğitim düzeyi KKTC'de yüksektir. Dünya ülkeleri içinde okur - yazar oranı en yüksek ülkeler içinde yer almaktadır. Özellikle ilkokulu ve ortaokulu bitiren öğrenci sayısında % 100'lük bir oranı yakalamış durumda. Lise ve meslek liselerinde %86.2 'lik bir oran, yüksek öğretimde ise Teknik, fen ve sosyal bilimlerde öğrenim gören nüfusun (beşeri kaynağın) %59.4'lük oran ile yüksek bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Okuma yazına bilmeyen nüfusun oranı %6. 15'tir. Bu oran 06- 65 yaş arasındaki nüfusu kapsamaktadır. Bu da düşük bir orandır.

60- 64 yaş arası okuma yazına bilmeyenlerin sayısının diğer yaş grb. göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu da eskiden insanların şimdiki gibi okuma- yazmaya gereken önemi vermedikleri, 60- 65 yıl önce hayat şartlarının daha zor olduğu, kısa zamanda hayata atılıp para kazanma düşüncesi ve zorunlu eğitim yaşının olmayışı gibi yaptırını olan yasaların odönem için mevcut olmaması nedenleri sayılabilir. Tablo 8'de okur- yazar nüfusla ilgili açıklamalar yer almıştır.

Tablo 8

Nüfusun Yaş ve Okur Yazarlık Durumu (1996)
(6 ve Daha Yukan Yaşlar)

	Toplam			Okuma-Yazma Bilmeyen			Okuma- Yazma Bilen		
Yaş ve Yaş Grup	Toplam (Total)	Erkek Male	Kadın female	Toplam total	Erkek male	Kadın female	Toplam total	Erkek male	Kadın Female
Toplam	184451	97676	86775	11806	2986	8820	172380	94537	77843
06	2993	1530	1463	734	353	381	2229	1160	1069
07	2708	1422	1286	108	59	49	2587	1355	1232
08	3121	1593	1528	42	20	22	3055	1557	1498
09	3139	1628	1511	31	14	17	3088	1606	1482
10	3328	1693	1635	26	14	12	3281	1668	1613
11	3113	1599	1514	13	7	6	3100	1592	1508
12	3278	1745	1533	10	4	6	3268	1771	1527
13	3266	1670	1596	19	13	6	3246	1656	1590
14	3188	1665	1523	15	6	9	3172	1659	1513
15	3521	1842	1679	26	13	13	3494	1828	1666
16	3857	2054	1803	29	18	11	3827	2035	1792
17	3883	2130	1753	30	15	15	3849	2111	1738
18	5030	2954	2076	45	21	24	4974	2923	2051
19	5381	3201	2180	47	23	24	5328	3172	2156
20	5537	3101	2436	38	18	20	5496	3082	2414
21	4807	2830	1977	36	14	22	4764	2812	1952
22	4913	2982	1931	58	18	40	4848	2959	1889
23	4626	2792	1834	61	16	45	4562	2773	1789
24	4305	2548	1757	55	19	36	4245	2525	1720
25-29	18488	10242	8246	268	92	176	18199	10133	8066
30-34	16833	9143	7690	395	87	308	16419	9047	7372
35-39	14990	7688	7302	460	105	355	14521	7579	6942
40-44	13208	7033	6175	619	114	505	12577	6911	5666
45-49	11022	5654	5368	635	101	534	10378	5550	4828
50-54	8825	4465	4360	700	143	557	8118	4319	3799
55-59	6929	3308	3621	862	171	691	6059	3133	2926
60-64	6129	2856	3273	1281	273	1008	4842	2581	2261
65+	13936	6252	7684	5142	1228	3914	8778	5021	3757
Yaşı bilinmeyen	97	56	41	21	7	14	76	49	27

Kaynak: KKTC Başbakanlık DPÖ İstatistik ve Araştırma Dairesi tarafından hazırlanan "15 Aralık 1996 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri" adlı çalışma

- 184.451 kişilik 6 yaşından 65 yaş ve üzeri yaş gruplarından, toplam 11.806'sı okuma -yazma bilmemektedir. Bu oranı yüzdelik olarak ifade etmek istersek 6-65 yaş grubu ve üzerinin % 6.40'1 okuma yazma bilmemektedir.
- En kalabalık yaş grubu toplamı, 18488 bin olan 25-29 yaş grubudur. Bu yaş grubunun %55.39'nu erkekler, % 44.60'm da kadınlar oluşturmaktadır.
- 25- 29 yaş grubunda okuma yazma bilmeyenlerin sayısı 268 'dir. Okuma yazma bilmeyenler içinde erkeklerin oranı, %0.49, kadınların oranı ise,% 0. 95'dir.
- 25-29 yaş grubunun toplam nüfusunun 18488 bin içinde okuma yazma bilmeyenlerin oranı %1.44'ü oluşturmaktadır.
- 25-29 yaş grubu içinde okuma yazma bilenlerin oranı ise % 98.43'tür.
- Okuma yazma bilen 18199 kişi içinden, erkekler% 55.67'sini, kadınlar ise% 44.32'sini oluşturmaktadır.
- İlkokul çağındaki 06-10 yaş grubundaki toplam nüfus 15289'dur. KKTC toplamı içindeki 06 -10 yaş grubunun oranı %8.28' dir.
- 06 - 10 yaş grubu içindeki erkek nüfusun toplamı 7866 dır. Bu yaş grubu içerisindeki oranı ise,% 51.44'dür.
- 06- 10 yaş grubu içindeki kadın nüfusun toplamı 7423 dür. Bu yaş grubu içindeki kadın nüfusun, yine aynı yaş grubu içindeki toplam nüfusa göre oranı o/o48.55'dir.
- 06-10 yaş grubunda okuma yazma bilmeyenlerin sayısı ve oranı şöyledir. Okuma yazma bilmeyen 941 kişi. Demek ki %6.15'i okuma yazma bilmemektedir.

Okullaşma Oranlan

Bu bölümde örgün eğitim kurumlarındaki ilköğretim, ortaöğretim (ortaokullar, liseler ve meslek liseleri) ile yüksek öğretim kurumları yer almıştır. örgün eğitim kurumlarından okul öncesi eğitim kurumlarına yer verilmemiştir.

Yüksek öğretim kurumlarından ise Atatürk Öğretmen Akademisi, Anadolu Üniversitesi Lefkoşa Kampüsü, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Girne Amerikan Üniversitesi, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefke Avrupa Üniversitesi ve Uluslararası Kıbrıs Üniversitesine yer verilmiştir.

örgün ve yüksek öğretim kurumlarındaki, 1996- 97 öğretim yılından başlayıp, 2002-2003 öğretim yılı da dahil olmak üzere 7 yıllık öğretmen ve öğrenci sayılarının okullara göre dağılımı tablolar şeklinde verilmiştir. Daha sonra bu tablolardaki veriler yorumlanmıştır. Veriler, KKTC Başbakanlık DPÖ İstatistik ve Araştırma Dairesi tarafından hazırlanan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti İstatistik Yıllığı (statıstıcal yearbook) 2001 kitabından ve adı geçen üniversitelerin öğrenci işleri ile sorumlularından alınmıştır.

Tablo 9

Okul, Öğretmen ve Öğrenci Sayılarının Okullara Göre Dağılımı

(1996-97 öğretim yılından 2002-2003 öğretim yılına kadar)

A.Örgün Eğitim	**1996-97**	**1997-98**	**1998-99**	**1999-2000**	**2000-2001**	**2001-2002**	**2002-2003**
İlköğretim							
İlkokullar sayısı	92	96	103	95	93	94	109
Öğretmen sayısı	1081	1027	1268	1112	1052	1177	1244
Öğrenci sayısı	15567	16878	16128	15430	15493	15584	18668
Öğrenci/ öğretmen	14.4	16.4	12.7	13.9	14.7	13.2	15

Kaynak: I. Başbakanlık İstatistik Yıllığı (statıstıcal yearbook) 2001

2.2002-2003 yılı verileri İlköğretim Dairesi Müdürlüğü

- 2002-2003 öğretim yılında ilkokul sayısında artış olduğu görülmektedir.
- 2002-2003 öğretim yılında öğretmen ve öğrenci sayısında diğer son 7 yıla göre en fazla artış bu öğretim yılımda olmuştur.
- 2002-2003 öğretim yılında her 15 öğrenciye bir öğretmen düştüğü
- !998- 1999 öğretim yılında 12.7 öğrenciye bir öğretmen düştüğü dikkat çekmektedir.

Tablo 10

Ortaöğretim Kurumlarının Öğretmen ve Öğrenci Sayılarının Okullara Göre Dağılımı

(1996-97 / 2002-2003)

a)Ortaokullar	1996-97	1997-98	1998-99	1999-2000	2000-2001	2001-2002	2002-2003••
I.Genel Ortaokullar Sayısı •	29	29	31	30	28	29	28
Öğretmen sayısı	727	803	787	721	837	774	774
Öğrenci Sayısı	9075	9108	9213	9740	9713	9867	9960
Öğrenci/ Öğretmen	12.5	11.3	11.7	13.5	11.6	12.7	12.8
b)Liseler							
I.Genel Liseler	15	15	18	21	22	23	23
Öğretmen sayısı	483	495	517	819	677	668	668
Öğrenci Sayısı	5512	5543	5581	5480	5493	5764	5764
Öğrenci /Öğretmen	11.4	11.2	10.8	6.7	8.1	8.6	8.6
II. Mesleki Teknik Liseler	13	13	14	13	13	13	13
Öğretmen sayısı	359	392	406	408	440	438	472
Öğrenci sayısı	2473	2428	2148	2029	2071	2177	2165
Öğrenci/ Öğretmen	6.9	6.2	5.3	4.9	4.7	4.9	4.6

* Özel okullar dahil edilmiştir.

Kaynak: I.KKTC Mili Eğitim ve Kültür Bakanlığı Genel Orta Öğretim Dairesi tarafından hazırlanan 2002-2003 öğretim yılı "Genel Ortaöğretim dairesi Müdürlüğüne Bağlı Okullarda Görev Yapan Öğretmenler" Aralık 2002 yılı kitapcığı

2. Mesleki Teknik Öğretim Dairesi Müdürlüğü tarafından hazırlanan "2002 -2003 Öğretim Yılı Personel ve Öğrenci Sayılamalan" Kasım 2002 yılı kitapcığı

3.Başbakanlık DPÖ İstatistik Yıllığı (statıstıcal yerabook) 2001

- İlk okullarda her 15 öğrenciye bir öğretmen düşmektedir.
- Mesleki Teknik Liselerde her 4.6 Öğrenciye bir öğretmen düşmektedir.
- Ortaokullarda 12.8 öğrenciye bir öğretmen düşmektedir.
- Liselerde 8.6 öğrenciye bir öğretmen düşmektedir.
- En kalabalık ortaokullar, daha sonra liseler en az öğrenci meslek liselerinde görülmektedir.
- Ortaokulların kalabalık oluşunun nedeni zorunlu olmasından kaynaklanabilir yorumu getirilebilir.

Tablo 11

Atatürk Öğretmen Akademisi'nin Okul Öğretmen ve Öğrenci Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı

(1996-97/2002-2003)

Atatürk Öğretmen Akademisi	1996-97	1997-98	1998-99	1999-2000	2000-2001	2001-2002	2002-2003
Öğretmen Sayısı	12	9	7	16	13	15	16
Öğrenci Sayısı	142	205	185	91	91	67	78··
Part-Time Ders Veren Öğretmen	-	-	-	2	-	3	3

Kaynak:DPÖ verileri

•• Dış İlişkiler Müdürlüğünden alınan sayıdır

Telefonla AÖA sekreterliğinden alınan sayı 80'dir.

- AÖA'nin 1997-98 öğretim yılından sonraki yıllarda öğrenci sayısında yan yarıya bir azalma söz konusudur.
- 1997-98 öğretim yılındaki öğrenci sayısı ile 2001-2002 öğretim yılındaki öğrenci sayısı karşılaştırıldığında üçte bir oranında bir azalma olduğu tesbit edilmiştir.
- Bu yıl 2002-2003 öğretim yılında ise geçen yıla göre 11 öğrenci artışı olmuştur.
- Öğrenci sayısındaki azalmanın bir başka ifadesi ise ilkokul öğretmen ihtiyacının giderek Yeterli bir duruma ulaştığının veya ulaşmaya başladığının bir göstergesidir.

Tablo 12

Anadolu Üniversitesinin Öğrenci Sayılan ve Öğretim Elemenlannın Yıllara Göre Dağılımı

(1997-2003)

Anadolu Üniversitesi	**1996-** 97	**1997-1998**	**1998-1999**	**1999-2000**	**2000-2001**	**2001-2002**	**2002-2003**
Öğretim üyesi sayısı	2	2	2	2	2	2	2
Öğrenci sayısı	2962	3126	3291	*3055*	2841	3141	3845
Part-time ders veren öğretim görevlisi	24	24	24	24	24	24	26
Uygulanan* sınavlarda görev alan öğretmenler (öğretim görevlileri)	561	569	569	576	634	634	636

Kaynak : AÜ Lefkoşa Kampüsü

* Sadece AÜ sınavlarında görev alan öğretmenleri ifade etmektedir. Bunnlar yılda 5 kez görev almaktadır.

- AÜ Lefkoşa Kampüsünde yıllar içerisinde öğrenci artışı gözlemlenmektedir.
- Sadece ekonomik kriz döneminde 2000-2001 öğretim yılında öğrenci sayısında bir azalma görülmüştür.
- Öğretim üyelerinin büyük çoğunluğu part- time ders verenlerdir.
- Dikkat çeken bir başka husus esas öğretim üyesi sayısının 7 yıl içinde hiç değişmemiş olması. Part - time ders veren öğretim görevlilerinin ise, 7 yıl içinde ancak 2 artış göstererek 26 olmasıdır.
- AÜ sınavlarında kalabalık bir öğretmen grb. görev almaktadır. Bunun nedenleri ise, sınavların merkezi olması ve KKTC'de Türkiye'de ve Avrupa'da yapılmasıdır.

Tablo 13

Doğu Akdeniz Üniversitesindeki (EMU) Öğretim Görevlilerinin ve Öğrenci Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı

(1996-97 /2002-2003)

Öğretim Yıllan	1996-97	1997-98	1998-99	1999-2000	2000-2001	2001-2002	2002-2003
Öğretim Görevlisi"	453	543	629	694	742	673	696
Öğrenci Sayısı	8715	9905	10902	12471	13304	13139	13.211
Part-Time Ders Veren Öğretim Görevlisi	89	103	164	171	182	139	178

Kaynak: 1. DPÔ

2. DAÜ Öğrenci işleri

- Part - Time ders veren öğretim elemanları dahil edilmiştir.
- 2002-2003 yılı görevli öğretim üyesi sayısı ve part-time çalışan öğretim görevlisi sayısı DAÜ personel işleri bölümünden alınan verilerdir. Verilen rakamlar ise şöyledir:
  I.Çalışan görevli öğretim üyesi sayısı: 548
  2.Part- Time çalışan öğretim görevlisi sayısı : 148
  3. Uçan Akademik personel sayısı :30
- Tabloda akademik personel sayısına, part -time ders veren akademik personel sayısı ilave edilmiştir.
- Part-time ders veren akademik personel sayısına ise, uçan akademik personel sayısı dahil edilmiştir.
- Uçan akademik personel, hafta sonu Türkiye'den gelip dersini verip geri dönmektedir.
- DAÜ'de yıllar itibarıyla öğrenci sayısında artış söz konusudur.1997- 98 öğretim yılından 2000-2001 öğretim yılına kadar bu artış devam etmiştir.
- 1997-98 öğretim yılında DAÜ' de okuyan öğrenci sayısı 8715 binden, 2000-2001 öğretim yılında okuyan öğrenci sayısı 13.304 bine ulaşmıştır.
- Bahsedilen yıllarda 4589 öğrenci daha DAÜ' ye kayıt yaptırmıştır. Bu artışın yüzdelik olarak ifadesi ise %52 .65'tir.
- 2001-2002 öğretim yılında ise bir önceki yıla göre 2000-2001 yılına göre 164 öğrenci azalmıştır. Bu rakam ise abartılacak bir miktar değildir.
- 13139 nüfusa sahip DAÜ'nün KKTC'nin bir çok yerleşim yerinde daha fazla nüfus barındırdığı ortaya çıkmaktadır. Bugün bir Güzelyurt ve Yeni İskele şehirlerinden daha kalabalık Girne şehrinin nüfusuna ise yakın bir rakama sahiptir.

Tablo 14

Girne Amerikan Üniversitesi'nin (GAÜ) Yıllara Göre Öğretim Gö.-tici ve Öğrenci Sayılan

(1996-97 /2002-2003)

Yıllar	1996-97	1997-98	1998-99	1999-2000	2000-2001	2001-2002	2002-2003
Öğretim Görevlisi	*50*	192	64	96	86	76	
Öğrenci Sayısı	861	1154	1015	1624	1442	1410	
Part_Time Ders Ver. Öğrenci sayısı	*5*	19	14	*5*	4	13	

Kaynak :1. DPÖ

• Part -time ders veren öğretim elemanları dahil edilmiştir.

- Tablodan da görüldüğü gibi GAÜ'nün ortalama öğrenci sayısı 1400-1500 civarında
- Bu sayıya öğretim görevlilerini de dahil edersek 1500 kişilik bir nüfus potansiyeline sahiptir.
- Bu rakamlar Girne Şehri için de önemli bir gelir ve yatırım kaynağıdır.
- GAÜ'nün 2002-2003 öğrenci sayısına ulaşılamamıştır.

Tablo 15

Lefke Avrupa Üniversitesinin (LAÜ) Öğretim Görevlilerinin ve Öğrenci Sayılannın Yıllara Göre Dağılımı

(1996-97/ 2002-2003)

YILLAR	1996 -97	1997-98	1998-99	1999-2000	2000-2001	2001-2002	2002-2003
Öğretim Görevlisi	65	68	73	65	70	70	79
Öğrenci Sayısı	835	918	958	1178	1365	1296	1378
Part-Time Ders Ver. Öğretim Görevlisi	12	19	13	16	20	17	18

KAYNAK: l. DPÖ

2. LAÜ öğrenci işleri

- LAÜ de dikkat edileceği gibi düzenli bir öğrenci artışı söz konusudur.
- 7 yıllık dönem içerisinde en fazla öğrenci sayısı içinde bulunduğumuz öğretim yılında (2002-2003) olmuştur.
- Bu öğrenci artışı bize LAÜ'nün bir gelişim içinde olduğunu göstermektedir.
- Tablodan da görüleceği gibi LAÜ de 2001-2002 Öğretim yılında bir önceki öğretim yılındaki öğrenci sayısına göre çok az bir azalma olmuştur. Az.alanöğrenci sayısı 69 dur.
- 2002-2003 Öğretim yılında ise bir önceki öğretim yılına göre öğrenci sayısında 82 kişilik bir artış olmuştur.
- Öğretim üyeleri sayılanda öğrenci sayısının artışına veya azalışına paralel olarak azalmakta veya atmaktadır.

Tablo 16

Yakın Doğu Oniversitesi (NEU) Öğretim Görevlileri ve Öğrenci Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı

(1996-97 /2002-2003)

YILLAR	1996-97	1997-98	1998-99	1999-2000	2000-2001	2001-2002	2002-2003
Öğretim Görevlisi"	269	267	276	239	260	257	306
Öğrenci Sayısı	4500	4425	3958	5146	6290	6778	7500
Part-Time Ders Ver. Öğretim Görevlisi	55	55	75	73	81	70	58

Kaynak 1. DPÔ
2. Öğrenci İşleri Müdürlüğü

- Part-Time ders veren öğretim üyeleri dahil edilmiştir.
- 2002-2003 öğretim yılı verileri Öğrenci işleri sorumlusu Sayın Necdet Cengaver'in verdiği rakamlardır.
- YDÜ 1996- 97 öğretim yılından itibaren devamlı olarak öğretim üyesi ve öğrenci nüfusunda bir artış söz konusudur.
- Bu artışı dikkate alarak YDÜ'nin her yıl bir önceki yıla göre gelişme içerisinde olduğunu ve K.KTC'nin ikinci büyük üniversitesi olduğu sonucu çıkarılabilir.
- Lefkoşa şehrinin en büyük üniversitesidir. Öğretim faaliyetinde bulunan 4 üniversite içerisinde en çok nüfusa sahip bir üniversite olarak önemli bir potansiyele sahiptir.

TABLO 17

Uluslararası Kıbns Üniversitesinin (CIU) **Öğretim Görevlilerinin ve Öğrenci Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı (1996-97 /2002-2003)**

YILLAR	1996-97	1997-98	1998-99	1999-2000	2000-2001	2001-2002	2002-2003
Öğretim Görevlisi	-	15	43	65	72	88	82
Öğrenci Sayısı	-	96	252	457	523	557	870
Part-Time Ders Ver. Öğretim Görevlisi	-	-	14	41	34	43	43

Kaynak : 1.DPÖ

2.2002-2003 yılı öğretim üyeleri sayısı, UK.Onin personel işlerinin verdiği rakamlardır.

- 2002-2003 öğretim yılı öğrenci sayıları ise, CIU nin verdiği rakamlardır. Verilen rakamların ülkelere göre dağılımı şöyledir.

1. KKTC uyruklu öğrenci sayısı 150
2. TC kökenli öğrenci sayısı 550
3. Üçüncü ülkelerden gelen öğrenci sayısı 70 dir.

- ·UK.Ü (CIU) 'sinde kurulduğu yıldan itibaren düzenli bir öğrenci artışı görülmektedir.
- 1997-98 öğretim yılında 96 olan öğrenci sayısı 2002-2003 öğretim yılında % 90.62 artarak 870'e ulaşmıştır.
- Öğretim üyesi sayısı da yıllar içerisinde öğrencilerin artışına paralel olarak artmaktadır.

İstihdam Yapısı

İstihdam, hizmete almak, çalıştırmaktır. Üretim faktörlerinin gelir sağlamak amacıyla çalışması yada çalıştırılmasıdır, Bir ülkede ekonominin üreteceği mal ve hizmet miktarı firetimde kullanılan faktörlerin büyüklüğüne göre değişir. İstihdamla milli gelir arasında sıkı bir işbirliği vardır (Gürler, 2000:124).

Bu bölümde amacımız, KKTC'deki ekonomik ve sosyal yapıdaki değişme ve gelişmelerin neler olduğunu tesbit etmektir. Aynı zamanda ekonomiyi oluşturan sektörlerin durumları hakkında bilgi vermektir. Bu amaçla 1998 yılında KKTC Başbakanlık DPÖ' nün yapmış olduğu sayımdaki verilerinden yararlanılmıştır.

"1998 Genel Sanayi ve İşyeri sayımı" KKTC Başbakanlık DPÖ' nün değiştirilmiş şekli ile 33/ 1976 sayılı yasasının 3(8) (9) maddesi uyarınca yapılmaktadır." KKTC, DPÖ, Müsteşarlığınca yapılan "Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı" planlı kalkınma döneminin başlamasıyla birlikte KKTC'nin ekonomik ve sosyal yapısındaki değişmeleri belirlemek amacıyla ekonomiyi oluşturan sektörlerin yapısını, gelişmesini ve hedeflerini saptamak için yapıldığı belirtilmiştir.

Beş başlık altında Tablolar ve Çizelgelerle KKTC'deki istihdam konusu incelenmeye çalışıldı. Tablolarla ve çizelgelerle ifade edilmeye çalışılan başlıklar şunlardır:

Tablo 18 Faaliyet koluna göre işyeri sayısı ve istihdam
Tablo 19 İktisadi faaliyetine ve çalışma durumuna göre işyeri sayısı ve istihdam ,1998
Tablo 20 İktisadi faaliyetine ve işyeri sahibinin uyruğuna göre işyeri sayısı ve istihdam
Çizelge 4 Sektörlere göre işyeri sayısı , 1998
Çizelge 5 Sektörlere göre ücretle çalışanların yıllık ortalama sayısı, 1998 ,
Çizelge 6 Sektörlere göre çalışanların yıllık ortalama sayısı, 1998
Çizelge 7 Çalışma durumlarına göre işyeri sayısı , 1998
Çizelge 8 İlçelere göre işyeri sayısı, 1998

Tablo 18

Faaliyet Koluna Göre İşyeri Sayısı ve İstihdam

İktisadi Faaliyet Kolu	İşyeri Sayısı	Ücretle Çalışanların Yıllık Ortalaması	Çalışanların Yıllık Ortalaması
KKTC	7,807	18,111	26,572
İmalat	1,099	5,467	6,647
İnşaat	110	1,055	1,126
Ticaret	13,882	16,547	110,468
Otel-Lokanta	ı,402	12,542	14,476
Ulaştırma	1248	854	1,117
Mali aracı	158	1185	1209
~Menkm	313	1527	1839
Eğitim	156	1202	1267
Sağlık İşleri	265	149	423
Diğer Toplum	374	583	1,000

Kaynak: KKTC başbakanlık DPÔ istatistik ve Araştırma Dairesi Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı, birinci aşama sonuçlan KKTC toplamı adlı kitaptan alınmıştır.

- KKTC'de işyeri sayısı 7.807 olarak verilmiştir. Ücretle çalışanların yıllık ortalama sayısı 18,1 I I, çalışanların yıllık ortalama sayısı ise 26.572 dir.

- KKTC'de en yoğun olan iktisadi faaliyet kolu ticarettir. Ticaret sektöründe 3.882 işyeri mevcuttur. Bunlardan ücretle çalışanların yıllık ortalaması 6.547 çalışanların yıllık ortalaması 10.468 <lir
- Bir başka ifadeyle, KKTC'deki işyeri sayısının % 49.72 sini ticaret sektörü oluşturmaktadır. Bunlardan, %36.14 ücretle çalışanların yıllık ortalaması, %39.39 'u ise çalışanların yıllık ortalamasını oluşturmaktadır.
- İkinci yoğunlukta olan iktisadi faaliyet kolu, otel ve lokantalardır. Otel ve lokantaların sayısı 1.402 <lir. 2.542 kişi otel ve lokantalarda ücretle çalışanların yıllık ortalamasını göstermektedir. Otel ve lokantalarda çalışanların yıllık ortalama sayısı ise 4.476 dır.
- KKTC'deki otel ve lokantalar, işyeri sayısının % 17.95' ni, ücretle çalışanların yıllık ortalamasının %14.03'nü ve yıllık çalışanların ortalaması, %16.84 'tür.
- KKTC'deki iktisadi faaliyet kolu içerisinde en az işyerine sahip olan eğitim koludur. KKTC'deki 7.807 işyeri içerisinden 56' sını oluşturmaktadır. Eğitim Kolu KKTC genelindeki işyeri sayısının % 0.71 'ni oluşturmaktadır.
- Ücretle çalışanların yıllık ortalama sayısının en az olduğu sektör sağlık sektörüdür. Sağlık sektöründe yıllık ortalama ücretle çalışanların sayısı 149 dur. Bu sayı KKTC genelinde çalışan ücretli sayısının % 0.82 sini oluşturmaktadır.
- Çalışanların yıllık ortalama sayısının en az olduğu sektör 209 kişi ile mali aracı sektörüdür. Mali aracı sektöründe çalışanların yıllık ortalama sayısı KKTC genelindeki toplam sayının % 0.78' ni oluşturmaktadır.
- Mali aracı sektöründen kastedilen, ticari banka, döviz bürosu, kredi şirketi, kooperatif bankası ve sigorta şirketleridir.

Tablo 19

İktisadi Faaliyetine ve Çalışma Durumuna Göre İşyeri Sayısı ve İstihdam

1998

İktisadi Faaliyet Kolu Ve Çalışma Durumu	İşyeri Sayısı	Ücretle Çalışanların Yıllık Ortalama Sayısı	Çalışanların Yıllık Ortalama Sayısı
KKTC	7807	18.111	26.572
Sürekli	7502	17.534	25.541
Mevsimlik	305	577	1.031
İmalat	1099	5467	6.647
Sürekli	1027	5377	6.447
Mevsimlik	72	90	200
İnşaat	110	1055	1.126
Sürekli	106	1048	1.115
Mevsimlik	4	7	11
Ticaret	3882	6547	10.468
Sürekli	3826	6211	10.072
Mevsimlik	56	336	396
Otel-Lokanta	1402	2542	4.764
Sürekli	1267	2434	4.124
Mevsimlik	135	108	352
Ulaştırma	248	854	1.117
Sürekli	239	848	1.099
Mevsimlik	9	6	18
Mali-Aracı	58	185	209
Sürekli	56	180	204
Mevsimlik	2	5	5
Gayri Menkul	313	527	839
Sürekli	305	521	826
Mevsimlik	8	6	13
Eğitim	56	202	267
Sürekli	52	185	248
Mevsimlik	4	17	19
Sağlık İşleri	265	149	423
Sürekli	264	149	422
Mevsimlik	1	0	1
Diğer Toplum	374	583	1.000
Sürekli	360	581	984
Mevsimlik	14	2	16

Kaynak: DPÖ Genel işyeri sayımı Sonuçları

- KKTC'deki 7.807 işyerinde sürekli çalışanlar, %96.09'dur. Mevsimlik çalışanlar ise %3.90 'dır.
- 7.807 işyerinde sürekli ve mevsimlik çalışanların toplam sayısı 18.111'dir. Çalışanların yıllık ortalama mevsimlik ve sürekli olanların toplam sayısı 26.572'dir.
- İmalat sektörünün KKTC içindeki işyeri sayısı bakımından oranı %14.07 'dir. İmalat sektöründe ücretle çalışanların, KKTC genelindeki yıllık ücretle çalışanların %30.18'dir. Çalışanların yıllık ortalama sayısı ise %25.01'dir.
- İnşaat sektörünün KKTC genelindeki iş yeri sayısının oranı %1.40 'dır.

Tablo 20

İktisadi Faaliyetine ve İş Yeri Sahibinin Uyruğuna Göre İşyeri sayısı ve İstihdam

İktisadi Faaliyet Kolu ve İş Yeri Sahibinin Uyruğu	İşyeri Sayısı	Ücretle Çalışanlann Ydlık Ortalama Sayısı	Çalışanlann Ydhk Ortalama Sayısı
Ticaret	3.882	6.547	10.468
Türkiye	72	124	203
KKTC	3.800	6.420	10.252
Almanya	0	0	0
Fransa	0	0	0
İngiltere	1	0	1
Diğer	9	3	12
Otel_Lokanta	1.402	2.542	4.476
Türkiye	60	140	219
KKTC	1.327	2.395	4.231
Almanya	1	0	1
Fransa	2	0	2
İngiltere	4	3	9
Diğer	8	4	14
Eğitim	56	202	267
Türkiye	0	0	0
KKTC	56	202	267
Almanya	0	0	0
Fransa	0	0	0
İngiltere	0	0	0
Diğer	0	0	0
Sağlık işleri	265	149	423
Türkiye	1	0	2
KKTC	263	148	419
Almanya	0	0	0
Fransa	0	0	0
İngiltere	1	1	2
Diğer	0	0	0

Kaynak: DPÖ Genel İşyeri Sayımı Sonuçları

Bu tabloya bütün iktisadi faaliyet kollarını yerleştirilmemiştir. Sadece Tablo I8 de açıklamalarına yer verilen en çok işyerine sahip ilk ve üçüncü sıradaki sektör olan, ticaret ve otel-lokanta faaliyet kolları ile önemli görülen diğer faaliyet kolları olan eğitim ve sağlık sektörlerine yer verilmiştir.

- İktisadi faaliyet kolunda en kalabalık sektörün iş yeri sayısıyla ücretli çalışanıyla ve yıllık çalışanların ortalama sayısı ile ticaret sektörü olduğu ortaya çıkmaktadır.
- Ticaret, sektöründe 3882 iş yeri bulunmaktadır. Bu işyerlerinin 3800 tanesi KKTC uyruklularına, 72 tanesi T.C. uyruklularına, I tanesi İngiltere uyruğuna, 9 tanesi de İngiltere dışındaki diğer ülkelere aittir. Bu sektörlerdeki işyeri sahiplerinin uyruklarına göre yüzdelik oranları ise şöyledir:
  1. KKTC uyruklular %97.88 'ni
  2. T.C. uyruklular % I.85' ni
  3. Diğer ülke uyrukluları % 0.23'nü
  4. İngiltere uyruklu olan %0.02' sini oluşturmaktadır.
  - Ücretle çalışanların yıllık ortalama sayısı 6547'dir. Ücretle çalışanların yıllık ortalama sayısı içinde KKTC uyruklular 6420 kişi ile ilk sırayı almaktadır. Bunu sırasıyla T.C kökenliler, 124 kişi ile ikinci sırayı almakta ve diğer ülkelerden 3 kişi izlemektedir.
  - Ücretle çalışanların %98.06'sını KKTC kökenliler, %1.93 'nü TC uyruklular ve %0.046'm diğer ülkeler izlemektedir.
  - Çalışanların yıllık ortalama sayısı ise 10464 tür. Bunların %97.97 'sini KKTC uyruklular, %1.93'nü TC uyruklular, %O.I 1'ni diğer ülke uyrukluları ve %0.009 ile İngiltere uyruklular izlemektedir.

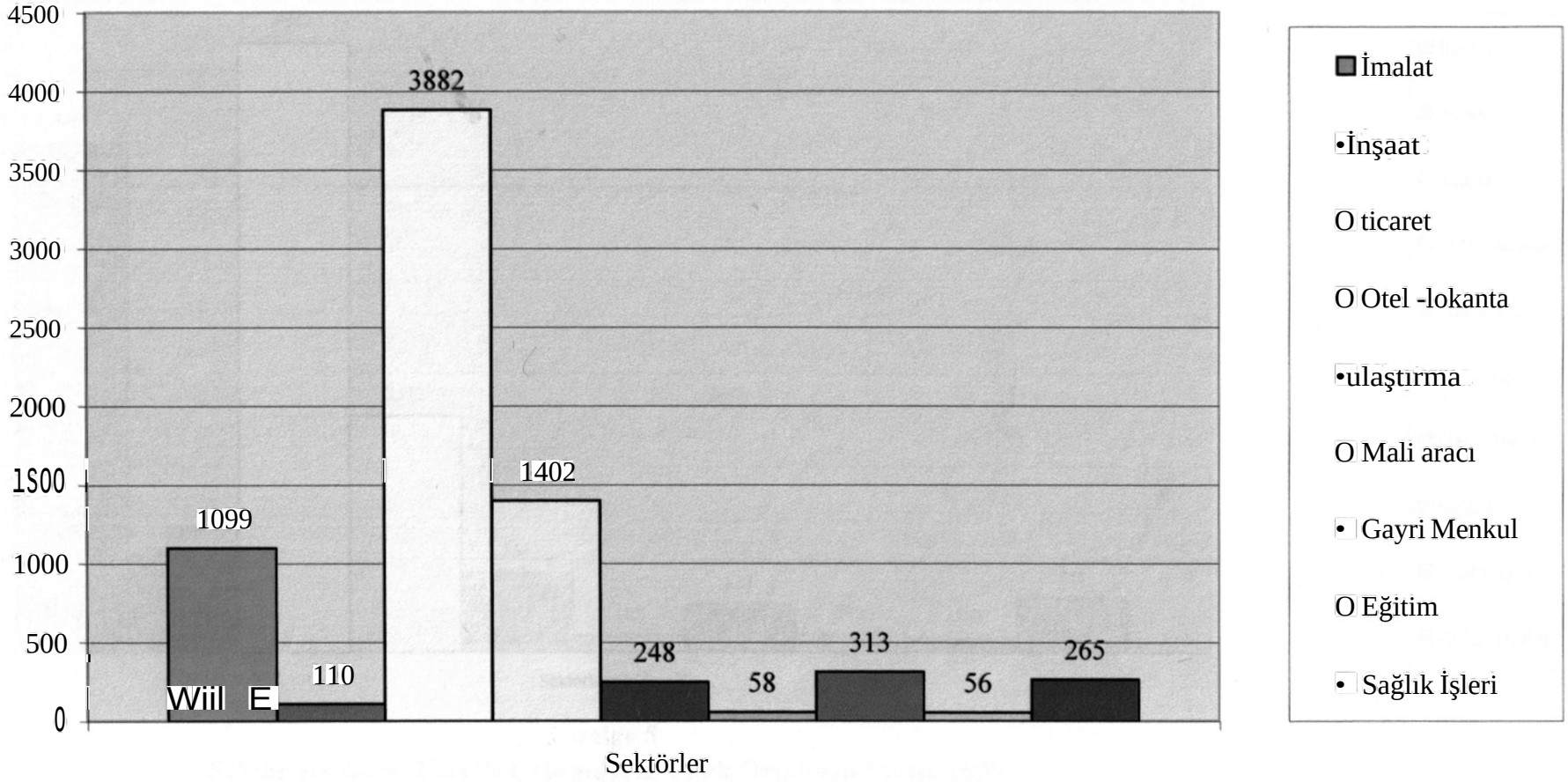

Çizelge 4
Sektörlere Göre İşyeri Sayısı;1998

En fazla işyeri sayısı 3882 ile ticaret sektöründe yer almakyadır. Bu sektörü sırasıyla,1402 işyeri ile otel- lokanta, 1099 ile imalat,313 ile gayri menkul izlemektedir. En az işyerine işyerine sahip ise eğitim sektörüdür. Eğitim sektörünün işyeri sayısı 56'dır.

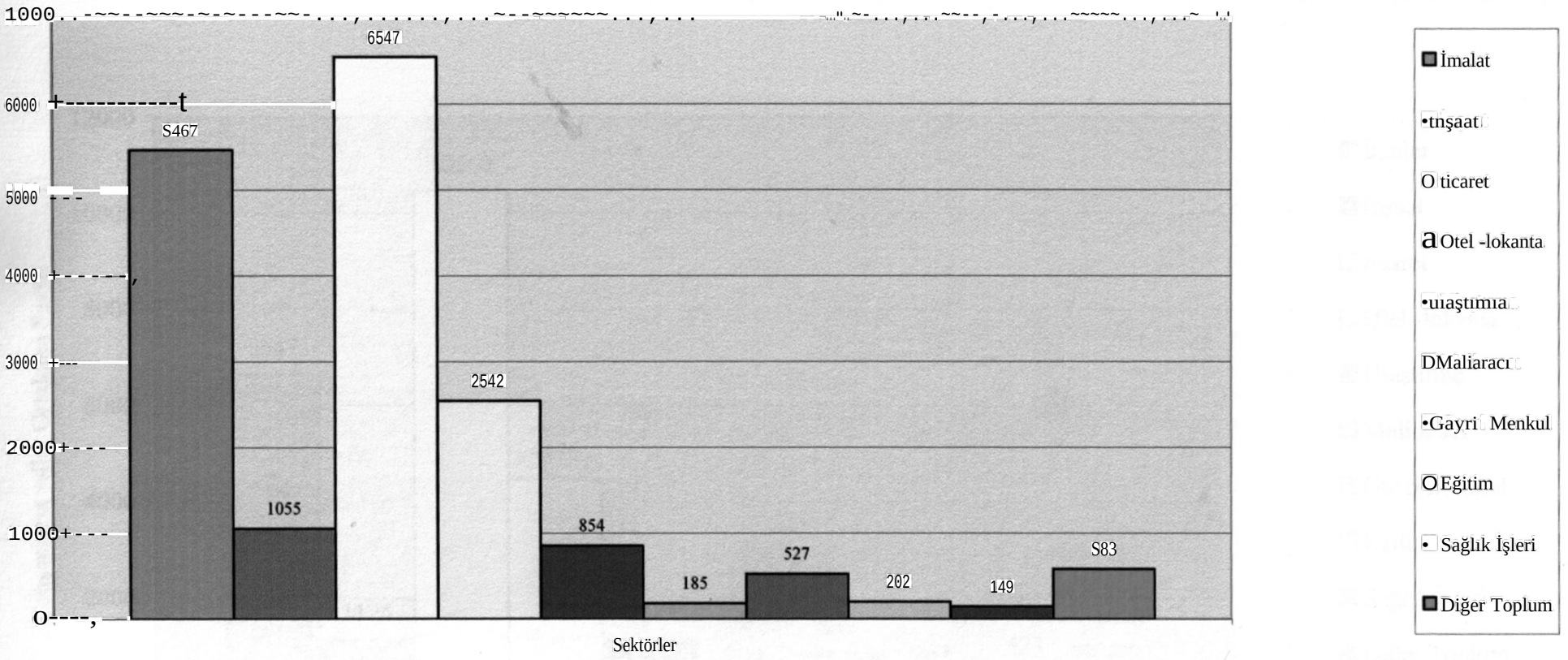

Çizelge 5

Sektörlere Göre Ücretle Çalışanların Yıllık Ortalama Sayısı, 1998

Ücretle çalışanların yıllık ortalama sayısına bakıldığı zaman en çok 6547 ile ticaret sektörü ilk sırada yer almaktadır. İkinci sırada 5467 ile imalat, üçüncü sırada 2542 çalışan ile otel -lokanta sektörü gelmektedir. Son sıralarda ise 202 çalışanla eğitim, 185 çalışanla mali aracı ve 149 çalışanla sağlık sektörü gelmektedir.

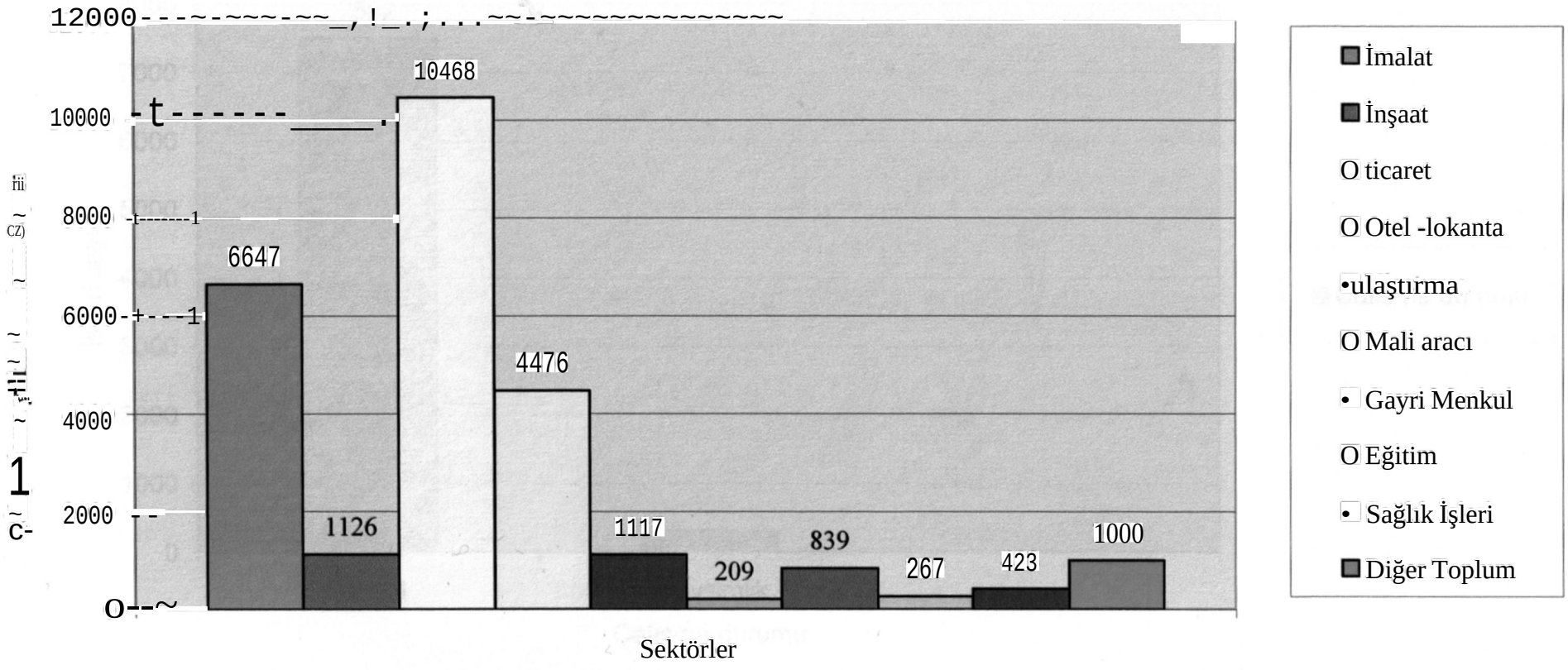

Çizelge 6

Sektörlere Göre Çalışanların Yıllık Ortalama Sayısı

En fazla çalışan 10468 ile ticaret sektörü, ikinci sırada 6647 ile imalat sektörü, üçüncü sırada ise 4476 ortalama çalışan ile otel- lokanta gelmektedir.En son sırada ise 267 çalışan ile eğitim ve 209 çalışan ile mali aracı gelmektedir.

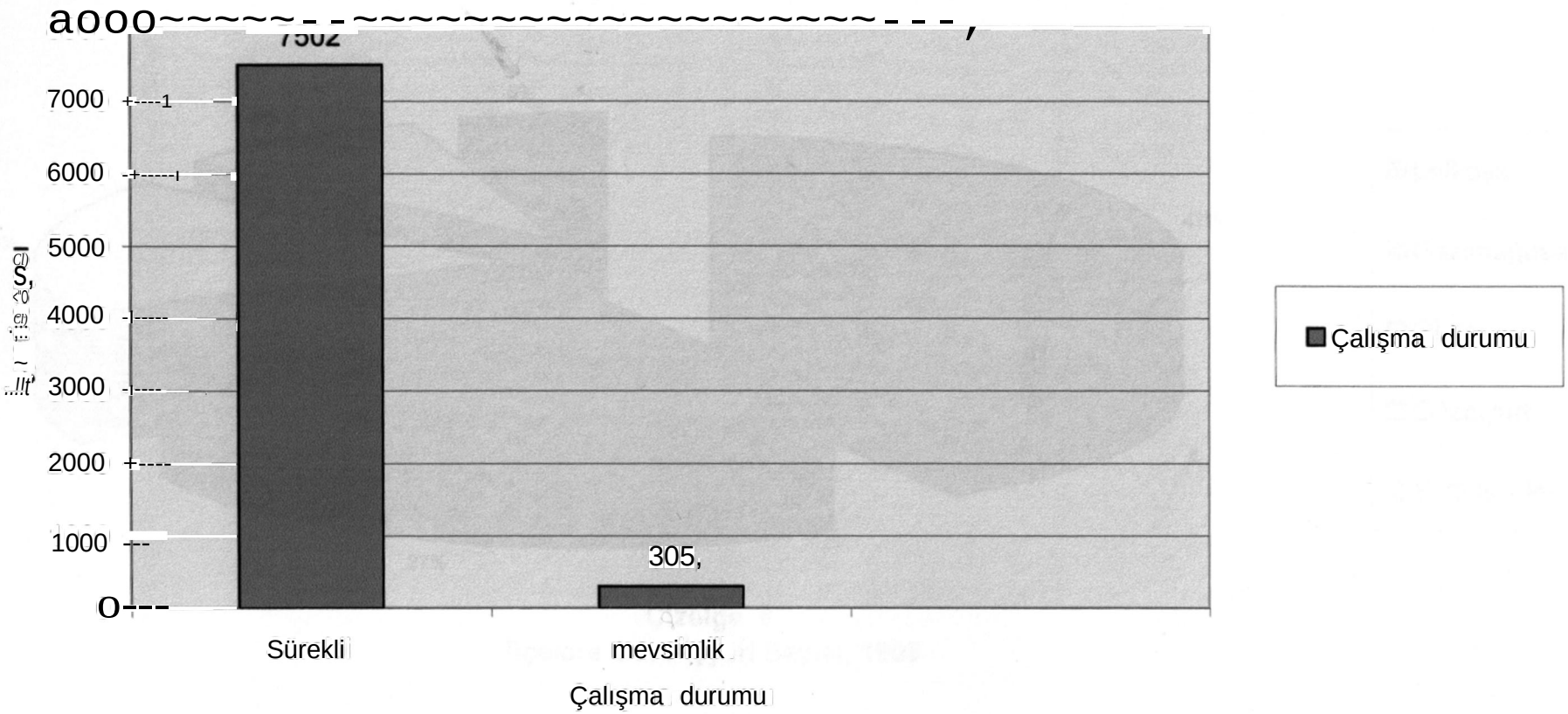

Çizelge 7
Çalışma Durumuna Göre İşyeri sayısı, 1998

7502 işyerinde çalışanlar sürekli, 305 işyerinde ise mevsimlik olarak çalışmaktadır.

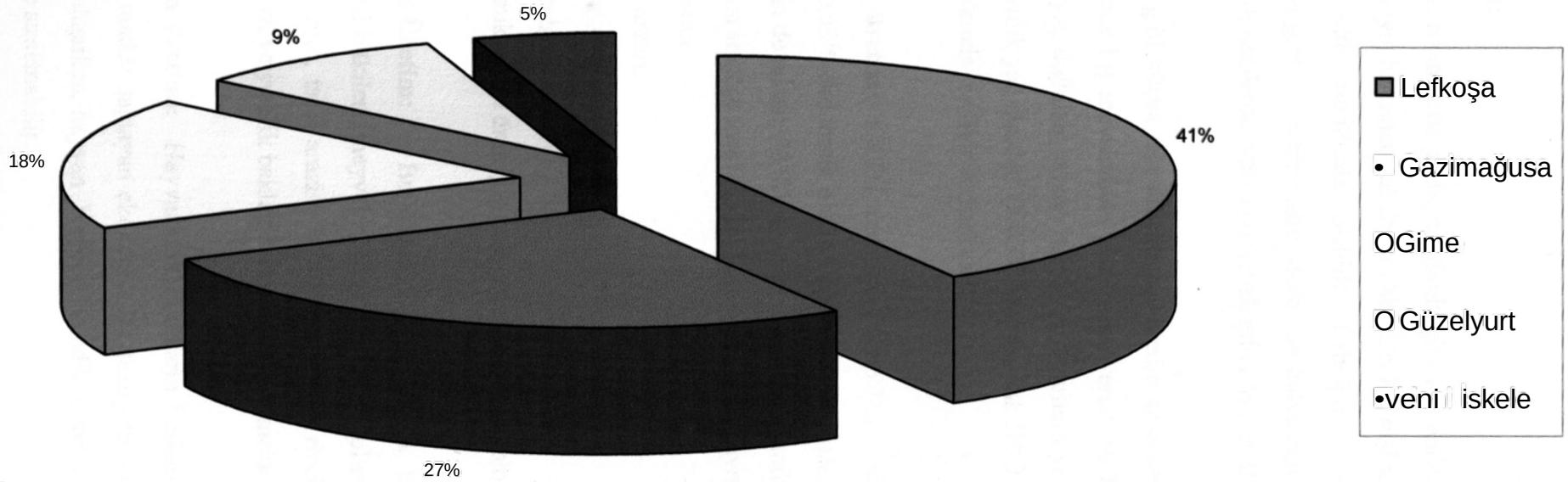

Çizelge 8
İlçelere Göre İşyeri Sayısı, 1998

ilçelere göre işyeri sayısına bakıldığı zaman, En fazla iş yeri sayısına, % 41 ile Lefkoşa'nın sahip olduğu görülmektedir. %27 ile Gazimağusa %18 ile Girne en çok işyeri sayısı ile ilk üç sırayı paylaşmaktadır. Güzelyurt %9, Yeniiskele ilçesi de% 5 işyeri sayısına sahiptir.

Üretim Yapısı

Üretim, tanımlarda da belirttiğimiz gibi kıt malların miktarını yada sağladığı faydayı artırmak amacıyla harcanan çabaların tümüdür. Kıt malların miktarını arttırmadan faydasının arttırılması çeşitli şekillerde olabilir. Örneğin kumaşın elbiseye, sütün yoğurda dönüştürülmesi gibi, veya bir malın daha çok bulunduğu dönemlerde onu alıp saklamak ve az bulunduğu dönemlerde ortaya çıkarmak gibi (Akyüz ,Ertel 1987:388)

Kıbrıs gibi küçük ada ülkelerinde üretim sınırlıdır. İk1imioin genelde kurak olması yağışların sadece kış mevsiminde görülmesi, yeraltı su kaynaklarının yetersiz oluşu, "hatta KKTC'de ihtiyaç duyulan suyun büyük bir kısmının yer altı su rezervlerinin tek beslenme kaynağı olan yıllık yağışlardan"(KKTC başbakanlık DPÔ 2003:78) olması bize su sıkıntısının büyüklüğü hakkında bir fikir vermektedir.

Tanın üretimi: KKTC alanının % 56.7'si tarım arazisidir. Ancak toplam tarım arazisinin %60.53'ü ekonomik olarak değerlendirilmektedir. Ekonomik olarak değerlendirilen tarım_arazisinin de ancak % 8.7'si sulu ziraatta kullanılmaktadır. KKTC Başbak:anhk DPÖ (2003:78) Tarım sektörü kendi içerisinde, 4 alt sektöre ayrılıp incelenmektedir. Bunlar

1. Bitkisel üretim
2. Hayvansal üretim
3. Ormancılık
4. Su ürünleridir.

Ekilen Arazi miktarının ürün çeşidine göre dağılımı Tablo .21' de verilmiştir.

Bitkisel Üretim: Bu üretime, tahıl, yemlik baklagil, yemeklik baklagil, sebze, bostan, endüstri bitkileri, meyveler, bağlar ve turunçgillerden oluşmaktadır. Ekilen arazinin ürün çeşidine göre, tahıl arazisi %78.8'lik payla birinci sırada yer alırken bunu sırasıyle meyve, turunçgil ve yemlik baklagil alanlan takip etmektedir. (DPÔ,2003).

Hayvan üretimi: Hayvancılık insanların beslenmesinin yanı sıra, dokuma ve deri sanayine ham madde sağlayan ekonomik bir faaliyettir.Ülkemiz hayvan sayısı bakımından yeterli sayıya ulaşırken, hayvan başına elde edilen verim yeterli düzeyde değildir. Bunun da nedenleri şöyle sıralanabilir.

1. Pedigrili ve genetik özellikleri yüksek hayvan sürülerinin oluşturulmaması
2. Çevre faktörleri
3. Bakım ve beslenme koşullarının yeterli olmaması.

Hayvan üretimi Tablo 22'de verilmiştir.

Ormancılık: Ormancılık için tanımlar kısmına Bkz. KKTC'de Ormancılık, Gayri Safi Milli Hasılaya (GSMH) doğrudan doğruya olan katkılarından çok, ülkenin doğal zenginlikleri ile sosyal ve kültürel yaşama olan katkıları, turizm, eğlence, toprak erozyonlarım önlemek su depolamak ve iklim düzenlemek açısından büyük önem taşımaktadır. (DPÖ 2003 : 96) KKTC'de orman arazisinin kapladığı alan % 19.5'tir. Bu arada 1995 yılında meydana gelen büyük orman yangını, ormanların korunmasını, bakımını, Araç- gereç ve personel yönünden takviyesinin DPÖ (1999: 121) önemini bir kez daha gündeme getirmektedir. Yapacak ve yakacak odun üretimi Tablo 23'de verilmiştir.

Su Ürünleri : KKTC'de Karpaz bölgesi dışındaki kıyılarda balık stokunun az olması ve açık deniz balıkçılığının yapılmaması nedeniyle bu sektörün milli gelire olan katkısı sınırlı bir ölçüde ve beklenen düzeyin altında olmaktadır. Bu günkü koşullarda su ürünleri, üretiminin 450 ton /yıl civarında olduğu tahmin edilmektedir.(DPÔ 2003: 99) Bu miktara balık avcılarının olta ile avladıkları balık miktarı dahil edilmemiştir. KKTC'de Gemikonağı, Girne ve Gazimağusa'da kayıtlı balıkçı sayısı ile balıkçı teknelerinin dökümü Çizelge .9, Çizelge.10 ve Çizelge 11'de verilmiştir.

Tablo 21

Ekilen Arazi Miktarlannın Ürün Çeşidine Göre Dağılımı

(Dönüm)

Yıllar	1997		1998		1999		2000		2001	
Ürünler	Arazi	% Pay	Arazi	% Pay	Arazi	% Pay	Arazi	% Pay	Arazi	% Pay
Tahıl	594.818	75.8	575.783	75.7	589.152	78.9	553.224	81.1	570.665	78.8
Yemlik Baklagil	74.809	9.5	70.039	9.2	46.897	6.3	20.975	3.1	42.394	5.9
Yemeklik Baklagil	1.999	0.3	1.487	0.2	1.501	0.2	2.233	0.3	4.324	0.6
Sebze	8.042	I.O	8.624	1.1	7.133	I.O	8.880	1.3	8.849	1.2
Bostan	1.829	0.2	2.135	0.3	2.209	0.3	3.265	0.5	2.716	0.4
Endüstri Bitkileri	1.321	0.2	3.851	0.3	5.426	0.7	1.824	0.3	1.293	0.2
Meyveler	50.195	6.4	47.940	6.3	45.901	6.1	42.912	6.3	46.636	6.4
Bağlar	3.346	0.4	2.598	0.3	2.596	0.3	2.390	0.4	2.447	0.3
Turunçgiller	47.410	6.0	46.729	6.1	45.036	6.0	44.736	6.6	43.983	6.1
Turfandacılık	807	O.I	1.045	O.I	1.127	0.2	1.438	0.2	1.226	0.2
TOPLAM	784.576	100.0	760.231	100.0	746.978	100.0	681.877	100.0	724.533	100.0

Kaynak: DPÖ 2003 Geçiş Yılı Programı

- 1997 yılında ekilen arazi 784.576 dönüm iken, bu sayı 1998 yılında 24.345 dönüm azalarak 760.231 dönüme, 1999 yılında da bir önceki yıla göre (1998) 13.253 dönüm azalarak 746.978'e düşmüştür.

- 2000 yılında ekilebilen arazi miktarlarının ürün çeşidine göre dağılımına baktığımızda 1997 yılından 2001 yılına kadar 5 yılın en düşük dönemi olmuştur toplan elden arazi 681.877 dönümdür.
- 2001 yılında ekilen arazi miktarının ürün çeşidine göre dağılımında 1998, 1999 ve 2000 yıllarına göre bir artına, 1997 yılına göre azalma görülmektedir . 2000 yılında ekilen arazi 681.877 dönüm iken, 2001 yılında 42.656 dönüm artarak 724.533 dönüme ulaşmıştır.
- KKTC'de en çok ekilen ürün tahıldır. 1997 yılından 2001 yılına kadar 5 yıl içerisinde 1.sıradaki yerini korumuştur.
- Yemlik baklagiller ikinci sıradaki yerini korurken, 2000 ve 2001 yılında 4'ncü sıraya gerilemiştir.
- KKTC'de 3.sırada üretilen ürün çeşidi meyvelerdir. 2000 ve 2001 yılında bu ürün çeşidinde büyük bir artış görülmüş ve yemlik baklagillerin yerini alarak 2'nci sıraya yükselmiştir.
- 1997, 1998 ve 1999 yıllarında 4 sırada üretilen ürün turunçgillerdir. Turunçgil üretimi 2000 yılında 2'nci sıraya yükselirken, 2001 yılında 3. sıraya gerilemiştir.

NEAR EAST UNIVERSITY LIBRARY 1988 - LEFKOŞA

Tablo 21-

Hayvansal Üretim

(1977 /2001)

Hayvan Çeşidi	1997		1998		1999		2000		2001	
	Ton	% Değişme	Ton	% Değişme	Ton	% Değişme	Ton	% Değişme	Ton	% Değişme
Sığır Eti	1.755	13.0	1.829	4.2	1.595	-12.8	1.814	13.7	2.114	16.5
Koyun Eti	3.382	7.9	3.182	-5.9	3.480	9.4	3.109	-10.7	3.276	5.4
Keçi Eti	850	-5.0	847	-0.4	814	-3.9	880	8.1	804	-8.6
Tavuk Eti	5.649	0.7	5.304	-6.1	6.199	16.9	5.189	-16.3	6.832	31.7
Balık Eti	452	0.4	460	1.8	475	3.3	499	5.1	405	-18.8
İnek Sütü	44.138	16.4	47.057	6.6	50.270	6.8	57.204	13.8	66.492	16.2
Koyun-Keçi Sütü	12.225	6.5	12.198	-0.2	12.815	5.1	11.911	-1.1	11.402	-4.3
Sofralık Yumurta (Düzine)	2.445.480	29.5	2.171.763	-11.2	2.214.777	2.0	1.543.479	-30.3	1.119206	-27.5

Kaynaic: VIU LUUj Geçiş Yılı Programı

- Tablodan da görüleceği gibi KKTC' de en çok üretimi yapılan tavuk etidir.
- Tavuk eti üretimi 2001 yılında bir önceki yıla göre %31.7 artarak 6.832 ton olarak gerçekleşmiştir.
- KKTC'de beyaz et (tavuk+ balık) üretimi 2001 yılında 7.237 ton olmuştur.
- 2001 yılında kırmızı et üretimi (sığır+ koyun+ keçi) 6.194 ton olarak gerçekleşmiştir.
- 2001 yılında toplam süt üretimi (inek+koyun+keçi) 77.894 ton olmuştur.
- Sofralık yumurta üretimi ise 2001 yılında 1.119206 düzine olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 23

Yapacak ve Yakacak Odun Üretimi

(1997-2001)

YILLAR	Tomruk	Direk	Sınk	Yakacak Odun	
	m3	m3	Adet	Ster	Ton
1997	14.009	70	-----	3.352	----
1998	3.924	550	----	5.919	70
1999	1.945	242	--	4.755	27
2000	213	205	20	1.388	68
2001	894	177	----	929	59
TOPLAM	20.985	1.065	20	15.414	165

Kaynak: KKTC Başbakanlık DPÖ 2003 Geçiş Yılı Programı

- KKTC'de 2001 yılında 894 m3 olan tomruk üretimi bir önceki yıla göre 681 m3 artmıştır
- Direk üretimi 2000 yılında 205 m3 iken 2001 yılında 28 m3 az.alarak: 177 m3 'e düşmüştür.
- Sırık üretimi sadece 2000 yılında gerçekleşmiştir. Diğer yıllarda üretimi olmamıştır.
- Yakacak odun sayısında 1998 ve 1999 yıllarında bir artış görülmektedir. Bunun nedeni 1995 yılında meydana gelen büyük orman yangını sonucudur.
- 2000 yılında 68 ton olan yakacak odun sayısı, 2001 yılında 59 tona düşmüştür.

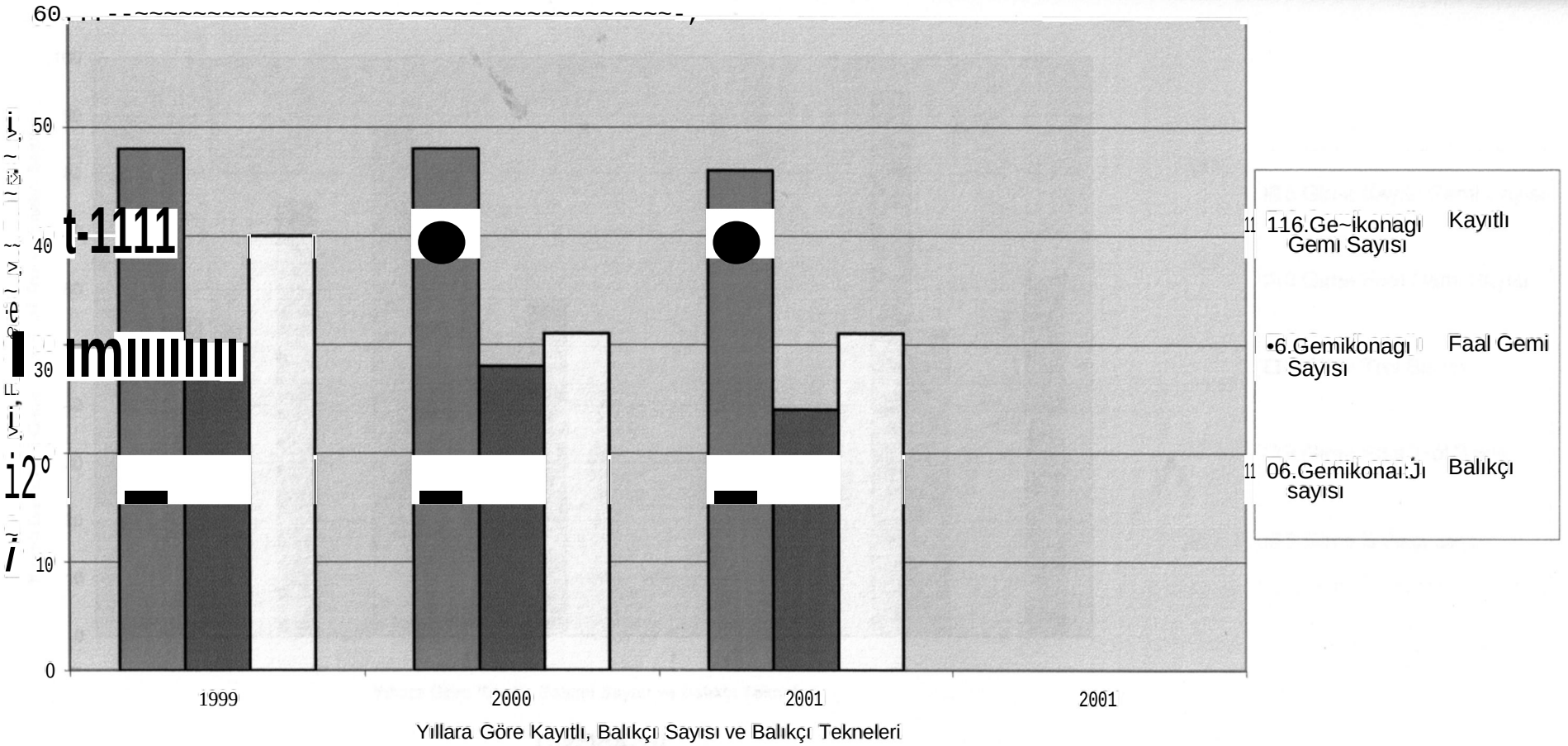

Yıllara Göre Kayıtlı, Balıkçı Sayısı ve Balıkçı Tekneleri

Çizelge-9

Gemikonağı Kayıtlı Balıkçı Sayısı ve Balıkçı Tekneleri

1999 yılında Gemikonağı kayıtlı gemi sayısı 48, faal gemi sayısı 30, Balıkçı sayısı 40, 2000 yılında kayıtlı gemi sayısı 48, faal gemi sayısı 24, balıkçı sayısı 31, 2001 yılına ait kayıtlı gemi sayısı 46, faal gemi sayısı 24 ve balıkçı sayısı 31'dir. Gemikonağında trol ve faal trol sayısı bulunmamaktadır.

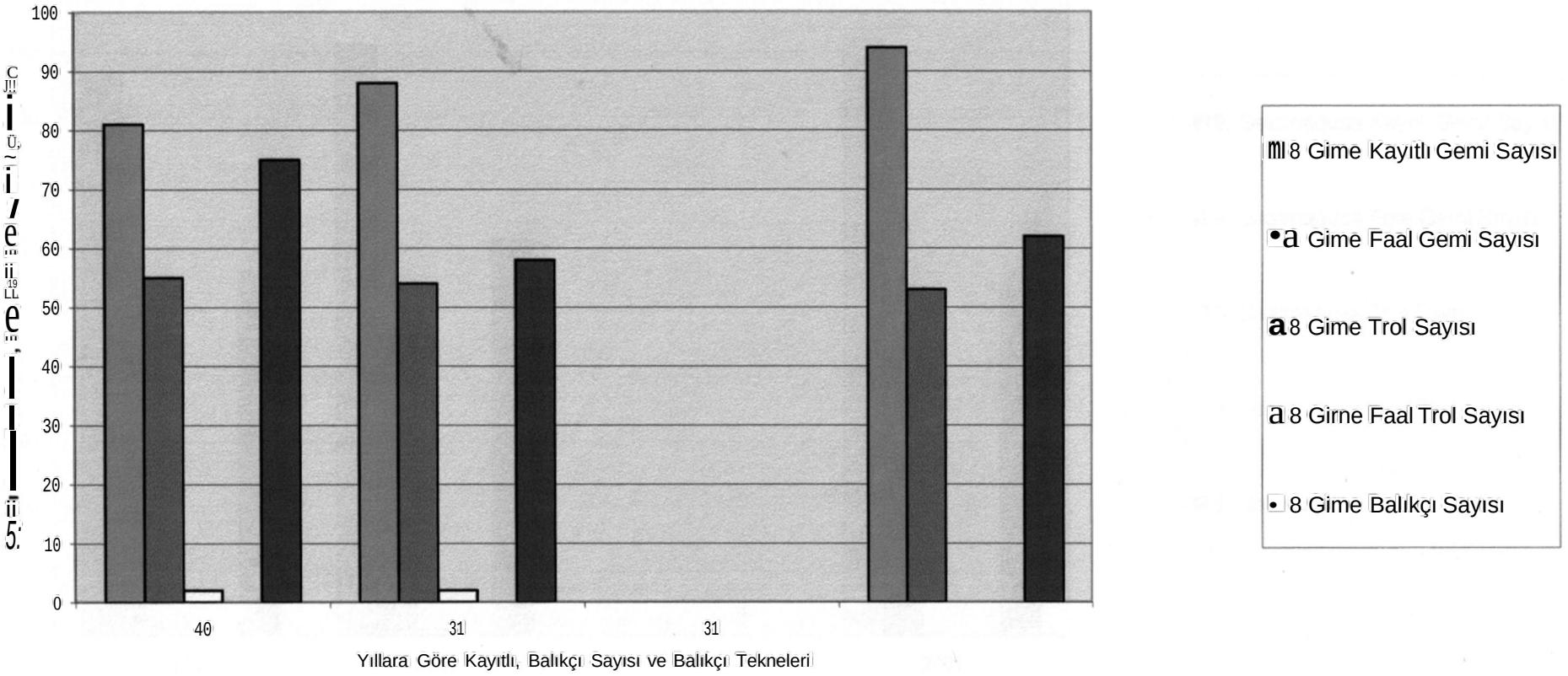

Çizelge-10
Girne ilçesine Kayıtlı Balıkçı Sayısı ve Balıkçı Tekneleri

Girne ilçesinde 1999 yılında kayıtlı gemi sayısı 81, faal gemi sayısı 55, trol sayısı 2, faal trol sayısı 0, balıkçı sayısı 75, 2000 yılında kayıtlı gemi sayısı 88, faal gemi sayısı 54, trol sayısı 2, faal trol sayısı 0, balıkçı sayısı 58, 2001 yılında gemi sayısı 94, faal gemi sayısı 53, trol ve faal trol sayısı o, balıkçı sayısı ise bir önceki yıla göre 4 artış göstererek 62'ye yükselmiştir.

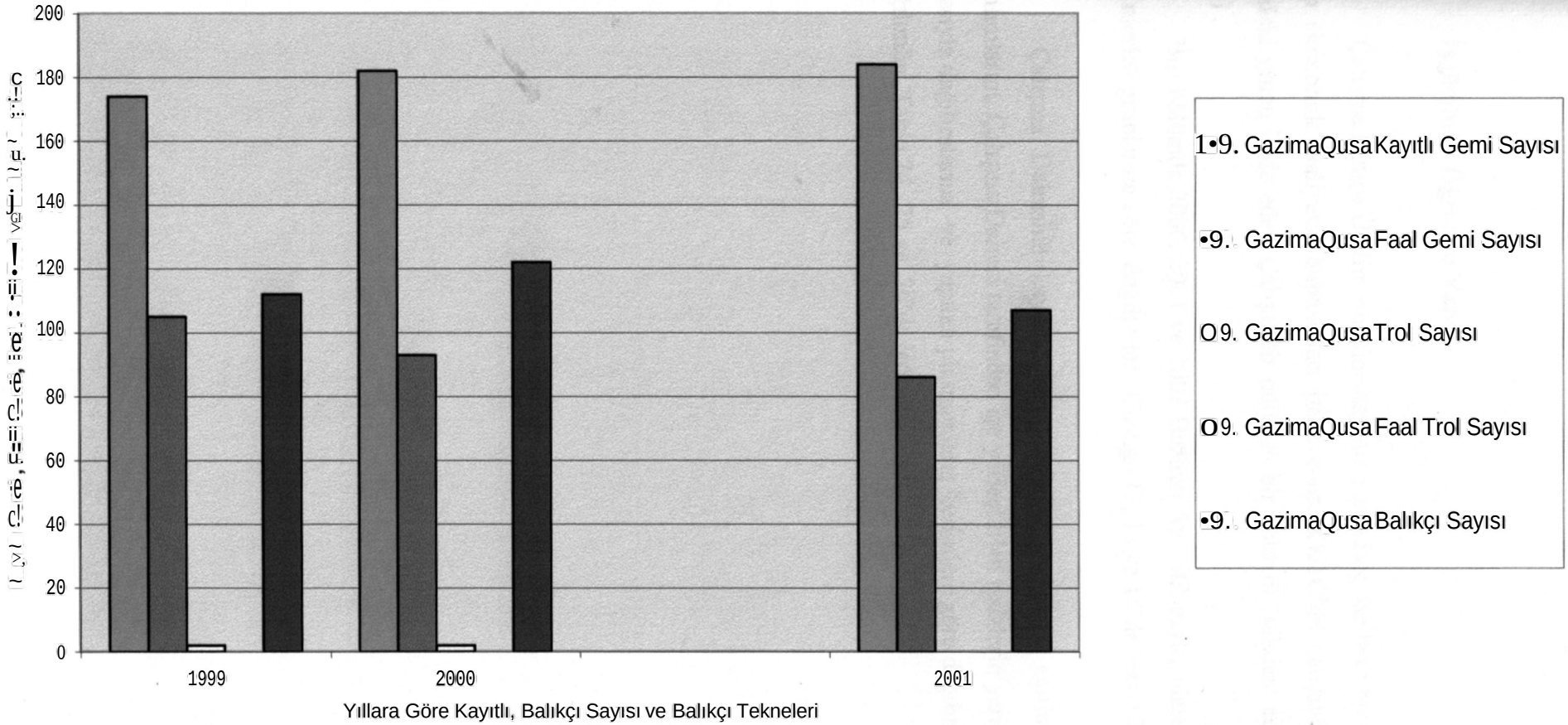

Çizelge-11

Gazimağusa itçesine Kayıtlı Balıkçı Sayısı ve Balıkçı Tekneleri

1999 yılında Gazimağusada kayıtlı gemi sayısı 174, faal gemi sayısı 105 ve trol sayısı 2, faal trol sayısı 0, balıkçı sayısı 112'dir. 2000 yılında kayıtlı gemi sayısı 182, faal gemi sayısı 93, trol sayısı 2 ve faal trol bulunmamaktadır. Balıkçı sayısı ise 1999 yılına göre 10 artışla 122 olmuştur. 2001 yılında 184 kayıtlı gemi bulunmaktadır. Faal gemi sayısı 86'dır. Balıkçı sayısı 107 'dir.

İşgücünün Öğrenim Yapısı

Çalışma Kısaca Üretim sürecine katılma; istihdam ise belli bir dönem içerisinde iyi olup ekonomik faaliyette bulunanları ifade eder. KKTC'de çalışabilir nüfus 15- 64 yaş içindeki grubu ifade eder. Çalışabilir nüfusun bir bölümü istihdam edilmiştir (DPÖ 2003 : 300).

Bu bölümde 2000, 2001 ve 2002 Haziran Ayı itibarıyla, plasmanı yapılan işsizlerin ana meslek gruplarına göre dağılımları Çizelge 12, 13 ve 14'de verilmiştir.

Çalışma Dairesine kaydını yaptıran, aktif işsizlerin eğitim seviyelerine göre dağılımlarını, Çalışma Dairesi tarafından işe yerleştirilen işsizlerin yerleştirildikleri sektörler itibarıyla dağılımlarına ve yapılan plasmanların kesimlere göre dağılımlarına yer verilmiştir. Dağılımlar, Tablo 24, 25 ve 26'de gösterilmiştir.

Tablo 24

Kayıtlı Aktif İşsizlerin eğitim Seviyelerine Göre Dağılımı

(1999-2002)

YILLAR	1999		2000		2001		2002	
Eğitim Durumu	Sayı	% Pay	Sayı	% Pay	Sayı	o/o Pay	Sayı	% Pay
Okur-Yazar Değil	18	1.9	21	1.8	29	1.9	26	1.9
Diplomasız Okur-Yazar	14	1.4	18	1.5	14	0.9	18	1.3
İlkokul Mezunu	324	35.7	447	38.3	523	34.9	574	41.8
Ortaokul Mezunu	137	14.3	163	14.0	194	12.9	211	15.3
Lise ve Dengi Okul Mezunu	363	37.9	406	34.8'	547-	36.5	417	30.3
Fakülte Veya Yüksek Okul Mezunu	84	8.8	112	9.6	193	12.9	129	9.4
Toplam (Yıllık Ort.)	958.0	100.0	1.166	100.0	1500	100.0	1.375	100.0

Kaynak: Başbakanlık DPÔ 2003 Geçiş Yılı Programı

- Kayıtlı aktif işsizlerin eğitim durumlarına baktığımızda 4 yıl içerisinde 1886 kişi ile en çok sayıyı ilkokul mezunları oluşturmaktadır.
- İkinci sırada son 4 yıl içerisindeki kayıtlı işsiz sayısı 1734 kişi ile Lise ve dengi okul mezunları oluşturmaktadır.
- Fakülte ve yüksek okul mezunlarının 1999-2002 yılı içerisindeki kayıtlı işsiz sayısı 518'dir
- Toplam rakamlara baktığımız z.aman 2001 yılında kayıtlı işsiz sayısının 1500 olduğu görmekteyiz. En fazla işsiz sayısı 1999 ve 2000 yılına göre 2001 yılında olmuştur.
- 2002 yılının ilk 6 ayındaki toplam işsiz sayısı 1375 kişi olarak kaydedilmiştir.

Tablo 25

Yapılan Plasmanların Kesimlere Göre Dağılımı

(1999-2002)

A Kişi Sayısı B Pay (o/o)

		1999	12000	2001	2002
l.Kanıu Kesimi Plasmanı Yapılan	IA	1343	1151	141	183
	B	44.9	42.4	8.7	18.9
2.Özel Kesim Plasmanı Yapılan	A	421	205	432	355
	IB	155.1	157.6	91.3	81.1
3.Toplam Plasmanlar Plasmanı Yapılan	A	764	356	473	438
	B	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak Başbakanlık DPÔ 2003 Geçiş yılı programı

- 2002 yılının ilk 6 ayında yapılan toplam plasmanlar 438 dir. 2001 yılında toplam plasmanlar 373'tü bu durum %17.4 oranında bir artışı ifade etmektedir.
- 2002 yılında gerçekleşen plasmanların, % 81.1'i özel kesim için, % 18.9 'u kamu kesimi için gerçekleşmiştir.
- Özel kesime yapılan plasmanların, kamu kesime yapılanlardan daha fazla olduğu dikkat çekmektedir.
- 2002 yılında özel kesimde plasmanı yapılanlar% 81.1 iken kamu kesiminde, % 18.9 olmuştur.
- En fazla plasman 1999 yılında olmuştur.

Tablo 26

Yapılan Plasmanın Sektörlere Göre Dağılımı

(1999-2002)

A Kişi Sayısı B Pay (°/c,)

Sektörler		1999	2000	2001	2002
I.Tarım	A	294	100	265	111
	B	38.5	28.1	56.0	25.3
2.Sanayi	A	62	31	10	14
	B	8.1	8.7	2.1	3.2
3.Hizmetler	A	408	225	198	313
	B	53.4	63.2	41.9	71.5
4.Toplam	A	764	356	473	438
	B	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak: İlaşbalCanlık ÜPÜ ZÜÜ3 Geçiş Yılı Programı

- En fazla plasmanın 2001 yılında %56.0'lık oranla tarım sektörilne yapılmıştır.
- 2001 yılında ikinci sırada o/o41.9'la hizmetler sektörü
- Üçüncü sıradaki plasmanın ise 2001 yılında sanayi sektörüne yapıldığını g&mckteyiz. Oranı ise% 2.1 olarak gerçekleşmiştir.

Grafık 12, 13 ve 14 'de 2000, 2001, ve 2002 yılında plasmanı yapılan işsi7.lerinmeslek gruplarına göre dağılımları verilmiştir.

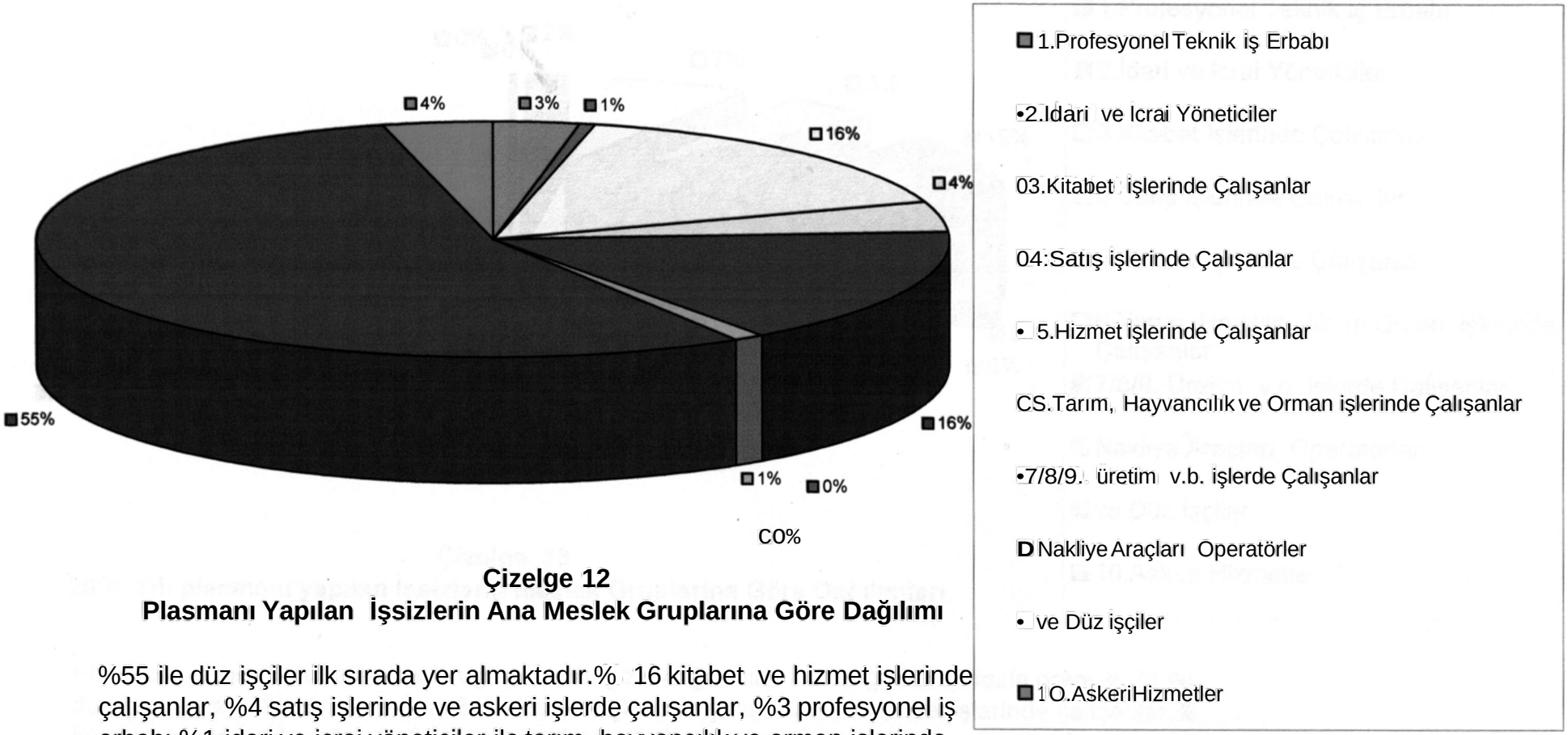

Çizelge 12
Plasmanı Yapılan İşsizlerin Ana Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

%55 ile düz işçiler ilk sırada yer almaktadır.% 16 kitabet ve hizmet işlerinde çalışanlar, %4 satış işlerinde ve askeri işlerde çalışanlar, %3 profesyonel iş erbabı,%1 idari ve icrai yöneticiler ile tarım, hayvancılık ve orman işlerinde çalışanlar gelmektedir. % 0 Son sırada ise üretim işlerinde çalışanlar ile nakliye araç operatörleri gelmektedir.

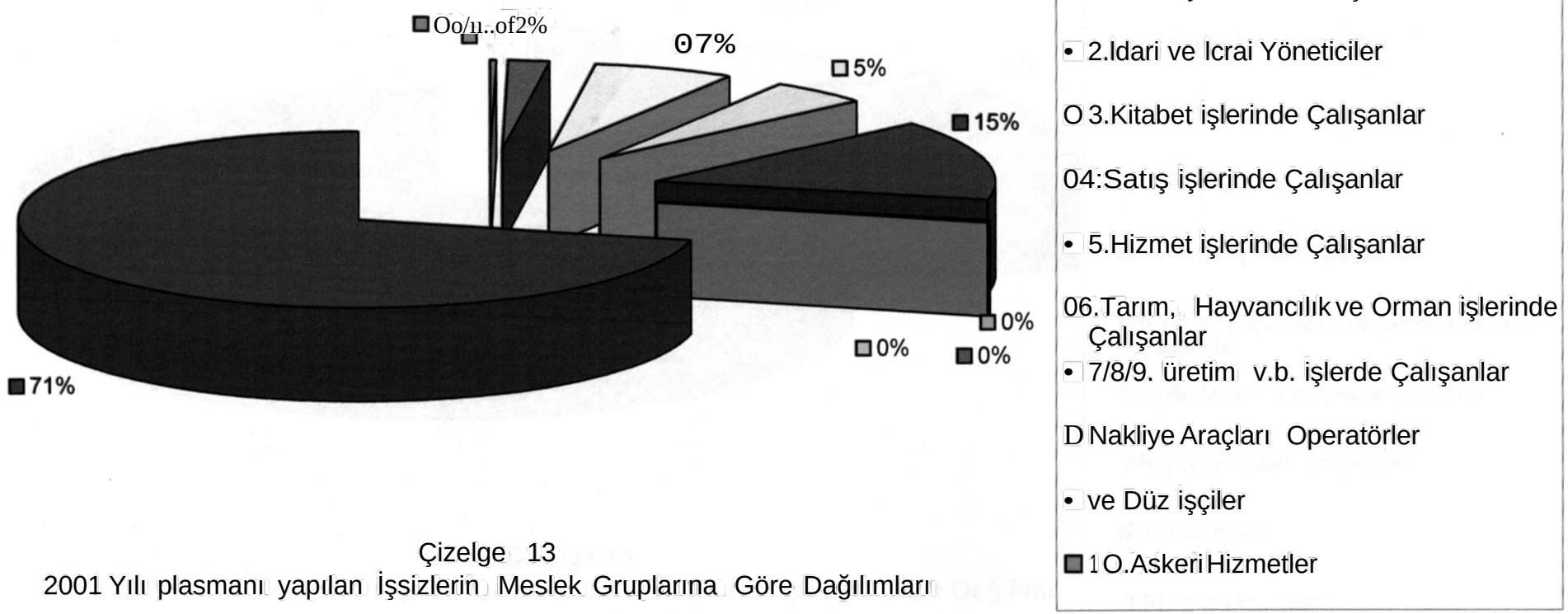

Çizelge 13
2001 Yılı plasmanı yapılan İşsizlerin Meslek Gruplarına Göre Dağılımları

Plasmanı yapılan işsizlerin meslek gruplarına göre dağılımına bakıldığında en fazla oranı % 71 ile düz işçiler gelmektedir. Sırasıyla, %15 Hizmet işlerinde çalışanlar,%? kitabet işlerinde çalışanlar,% Ssatış işlerinde çalışanlar, % 2 idari ve icrai yöneticiler, en son ise askeri hizmetler, profeyonel teknik iş erbabı,Tarım hayvancılık ve orman işlerinde çalışanlar, üretim ve v.b.işlerde çalışanlar ile nakliye araçları operatörleridir.

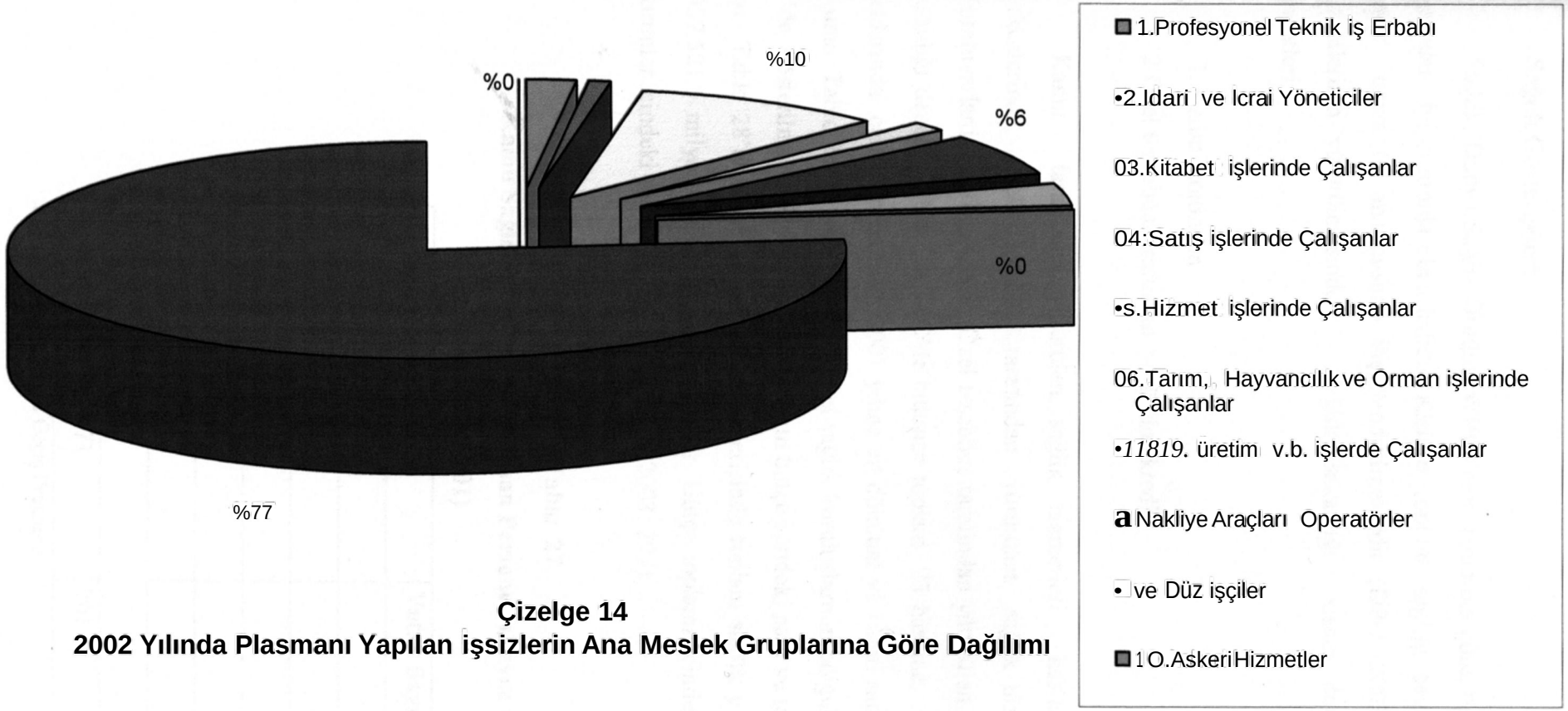

Çizelge 14
2002 Yılında Plasmanı Yapılan işsizlerin Ana Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

2002 yılına ait plasmanı yapılan işsizlerin meslek gruplarına bakıldığı zaman birinci sırada% 77 ile düz işçiler, ikinci sırada %10 ile kitabet işlerinde çalışanlar,% 6 hizmet işlerinde, %3 ile,tarım, hayvancılık ve orman işlerinde çalışanlar, üç ve dördüncü sıraları almaktadır. Son sırayı nakliye araçları operatörleri ve askeri hizmetlerde çalışanlar almaktadır.Bunların oranı ise% O'dır.

- Hastane ve sağlık merkezlerinde görev yapan personel sayısı 671'dir. Sağlık personelinin dağılımları ve yüzdelikleri ise şöyledir.
- Uzman hekim sayısı 163'tür. Sağlık personeli içindeki uzman hekim oranı ise % 25.29'dur.
- Pratisyen hekim sayısı ve diş hekimi sayısı 18 ' erdir. İkisinin de ayrı ayrı oranları %2. 68 'dir.
- Eczacı sayısı 8 'dir. Sağlık personeli içindeki oranı %1.19'dur.
- Hemşire sayısı 434 'tür. Sağlık personeli içindeki oranı % 64.67'dir.
- Ebe sayısına baktığımızda 30 olduğu görülmektedir. Sağlık personeli içindeki oranı ise % 4.47 'dir.

Tablo 28

Özel Sağlık Kuruluşlarının Ve Personelinin Bölgelere Göre Dağılımı

(2001)

Bölge	**Klinik ve Muayenehane Sayısı**	**Yatak Sayısı**	**Uzman Hekim Sayısı**	**Pratisyen Hekim Sayısı**	**Diş Hekimi**	**Eczacı**
Lefkoşa	139	88	91	7	41	78
Gazimağusa	75	72	48	8	118	39
Girne	30	126	10	14	13	18
Güzelyurt	20	15	9	0	11	11
Toplam	1264	1191	115s	19	83	146

Kaynak : DPÖ 2003 Geçiş Yılı Programı

- KKTC'de 2001 yılı verilerine göre özel klinik ve muayenehane sayısı toplam 264'tür.
- Yatak sayısı yine aynı yıla göre 191 'dir
- Uzman Hekim Sayısı 158'dir
- Pratisyen hekim sayısı toplamına baktığımızda 19 olduğu görülmektedir.
- Diş Hekimi sayısı 83 'tür.
- Toplam eczacı sayısı ise 146'dır.

Tablo 29

Sağlık Yatırımlarının Toplam Yatırımlar ve bütçe İçindeki Payı

(Cari Fiyatlarıyla milyon T.L.)

YILLAR	1998	1999	2000	2001
I.Devlet Bütçesi Toplamı	105.910.719.5	192.191.956.4	332.228.068.6	492.609.666.7
2.Toplam Yatırımlar	14.368:030.0	19.704.392.4	36.132.753.1	34.407.771.8
3.Toplam Sağlık Yatırımları	970.474.9	514.196.2	619.012.9	1.957.521.5
4.Bütçeye Oranı (%)	0.9	0.3	0.2	0.4
5.Toplam Yatırınlara Oranı (%)	6.8	2.6	1.7	5.7

Kaynak: DPÖ 2003 Geçiş Yılı Programı

- Sağlık yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki payı yıllara göre incelendiğinde 2000 yılında %1.7 iken 2001 yılında% 5.7'ye yükselmiştir.
- Sağlık yatırımlarının bütçe içindeki payı ise 2000 yılında % 0.2 iken 2001 yılında %0.4'e yükselmiştir.
- 2000 yılında toplam sağlık yatırımları cari fiyatlarla 619.012.9 milyon T.L. iken 2001 yılında 1.957.521.5 milyon T.L olmuştur.

KKTC'deki Yüksek Öğretim Kurumlanmn Kalkınmadaki Rölü (Ekonomiye Katkısı)

KKTC Ekonomisinin Özellikleri

KKTC Başbakanlık DPÖ 2003 yılı geçiş programında tahmini 216. 940 bin nüfusa sahip olan KKTC, 3355 km^2 lik alana sahiptir. Küçük devlet olma özelliğine sahip bir ülkedir."Literatürde mini ada ekonomisi olarak adlandırılan çok sınırlı ekonomik yapıya sahiptir." (Yörükoğlu, 2001:223)

15 Temmuz 1974 yılında Rumlar arasında Makarios'a karşı düzenlenen hükümet darbesi ve ardından Türkiye'nin gerçekleştirdiği Barış Harekatı ... Barış Harekatı sonrasında bir anda ekonomik bakımdan refaha kavuşan Kıbrıs Türk Toplumu siyasi yönden de devlet olma tecrübelerini yaşamış ve çeşitli yönetimler kurmuştur.

1974 sonrası 200 bin Rum'un Güney Kıbrıs'a 60 bin Türk'ün de Kuzey Kıbrıs'a göçüyle nüfus mübadelesi gerçekleşmiştir. Bunun sonucunda Ganimet Ekonomisi olarak adlandırdığımız Rumlardan kalan turizm, sanayi v.b. birçok sektörleri Kıbrıslı Türkler, çalıştırmaya başlamıştır. Fakat 1963 yılında başlayan toplumlararası çatışmalarla ve ekonomik ambargolarla kendi kantonlarında kapalı bir şekilde yaşamını sürdüren ve ekonomik faaliyeti çok az olan Kıbrıs Türk Toplumunun, yeterli bir işletmecilik deneyimin olmayışı, insangücü sayısının yeterli olmayışı ve ara elemana sahip olmayışı 1974 Barış Harekatıyla Rumların bırakmış olduğu sektörleri çalıştırmada sorunlar yaşamaya başlamıştır. Kıbrıs Türk Toplumu Türkiye'den ara eleman getirme yoluna gitmiş, bu arada Yurt dışında çalışan Kıbrıslı Türklere çağrı yapılarak iş kurmaları ve Rumların bıraktığı işletmeleri, fabrikaları ve otelleri işletmeleri istenmiştir. Harp sonrası büyük bir ekonomik seferberlik başlatılmıştır. Hatta "bavul turizmi" dediğimiz ticaretle Türkiye- Kuzey Kıbrıs arasında ticaret yapılmakta bir çok insan geçimini bu yolla sağlamaktaydı. Önceleri ekonomik rahatlama görülen Kıbrıs Türk Halkında daha sonra başta İngiltere olmak üzere birçok Avrupa Ülkelerinin ve 1994 yılında Avrupa Mahkemesinin (ECJ) kararı ile KKTC ürünlerine uyguladığı ambargolar neticesinde ürettiğini satamayan bir noktaya gelmiştir.2002 (DPÖ, 2003:76) yılında 48.0 milyon $ dışsatım, -293.8 milyon $ dışahm gerçekleşmesi tahmin

edilmiştir. Bütçesini de TC'den aldığı yardımlarla ve kredilerle (2002 yılında 128.1 milyon $ alınmıştır.) yürütmeye çalışmaktadır. Türkiye'den alınan yardımlarla kamuda çalışanların, siyasi iktidarların değişmesiyle müşavir veya danışman statüsü kazanan kişilerin ve emeklilerin maaşlarını ödemek için kullanır bir duruma gelmiştir.

Bugün küçük ve orta büyüklükteki işletme, (KOBİ) özelliğine sahip KKTC işletmeleri gerek TC gerekse yabancı ülkelerin işletmeleriyle ticari işbirliklerine girerek birlikte ticaret yapmanın yöntemlerini araştırmak zorundadırlar. Dünya ticareti yepyeni oluşumlarla tanışmıştır. Bunlar AB ve Kuzey Amerika Serbest Ticaret Bölgesi (NAFTA) dir. Ülkeler ticaret engellerini birlikte hareket ederek asgariye indirmektedirler (Ener, 2001:255).

Bugün Kıbrıs Rum tarafı Avrupa Birliği (AB) ile bütünleşmiş durumdadır. KKTC'de AB üyeliğine sıcak bakmaktadır. AB ile bütünleşmiş bir Kıbrıs'ta Türk Toplumu da kısa sürede hayat standartlarını yükseltip sorunlarını çözebilmiş bir konuma gelecektir. "Önemli olan uzlaşma zemini yaratmak ve kurulacak yeni Kıbrıs Cumhuriyeti olarak, 1960 antlaşmalarının öngördüğü ilkeleri de dikkate alarak, AB' ye girmektir"(Gazioğlu, 2001:83).

Kıbrıs Türk Toplumunun 1963'ten günümüze kadar olan ekonomik özelliklerini tarihsel gelişim içerisinde değinildikten sonra küçük ada ekonomisinin ne olduğu üzerinde durulacaktır.

Küçük Ada Ekonomileri

Küçük ada ekonomileri GSMH, nüfus , yüzölçümü, dış ticaret hacmi, kişi başına gelir, ülkenin teknolojik düzeyi v.s. gibi çok çeşitli kriterler kullanılmakla beraber asıl kriter olarak toprak genişliği ile nüfus miktarı ele alınır. Ekonominin iki ana gücü arz ve talep bu değerler tarafından belirlenmektedir. (Yörükoğlu, 2001: 224)

Küçük ada ekonomilerinde ithalatın büyük rakamlara ulaşması yaygın bir· olgudur. Küçük ada ekonomilerinde kaynakların kısıtlı ve piyasanın dar olması, yerli mal ve hizmet üretiminde çeşitliliğin yakalanamamasına yol açmakta. ve ithalat gereksinimini arttırmaktadır. (Aker, 2001:267)

Kuzey Kıbrıs kısıtlı doğal kaynaklan ve küçük bir yerel pazarı ile az miktarda ihracata yönelik üretim yapan tarım ve sanayi sektörlerinin ekonomik kalkınmaya katkılan kısıtlı olan (Bıçak, Yağlı, 1998:229) küçük ada ekonomisi özelliğine sahip bir adadır. "Çünkü Birleşmiş Milletlere (BM) göre 4000 km2 'ye kadar toprağa sahip ülkeler çok küçük ülke (mini ülke) konumundadır. Üretim imkanları çok sınırlıdır. Yer altı ve yer üstü zenginlikleri kıt olduğu için buna paralel olarak nüfusları ve iç pazarları da küçüktür. Ekonomik yapılan üretimde çeşitliliğe elverişli değildir ve dışa bağımlılıkları fazladır." (Yörükoğlu, 2001: 224) " KKTC ekonomisi gerek ada ekonomisi olmasından dolayı gerekse boyutları nedeniyle bazı özellikler gösterir. KKTC'de mal üretimi zordur ve üretim daha fazla hizmetler sektöründe yoğunlaşmıştır. KKTC ekonomisinin en dikkat çeken yönü ciddi şeklideki dış ticaret açığıdır" (Aker, 2001: 265). "Kısaca değinilen bu nedenler yüzünden küçük ada ülkeleri ya ölçek sorununu yenmek için dış pazarlara açılarak, veya dışa bağımlılıklarını ve risk durumlarını azaltmak için yeni buluşlar yaparak kalkınma şanslarını yakalayabilirler" (Yörükoğlu, 2001: 224). Bu bakımdan ekonominin temel amacı insan gereksinmelerini karşılayan mal ve hizmetler olduğuna göre KKTC kalkınma şansını yakalayabilmek için bu hizmetlerden biri olan eğitime ve özellikle yüksek öğretime önem vermekle sağlayabilecektir.

Yüksek Öğretim kurumlarının (Üniversitelerin) Kalkınmadaki Rolü

Yükseköğretim, Milli Eğitim sistemi içinde, ortaöğretime dayalı en az dört yarı yılı kapsayan her kademedeki eğitim-öğretimin tanımıdır. Üniversiteler, yüksekokullar, konservatuarlar, meslek yüksekokullan, uygulama ve araştırma merkezleri yükseköğretim kurumlandır.(Büyükkaragöz, 1989: 207)

Üniversiteler ülke kalkınmasında ihtiyaç duyulan nitelikli insan gücünü, çağın gelişen değişen teknolojik ve sosyal yapısına uygun olarak yetiştiren, bilim üreten temel uygulamalı araştırma ve geliştirme çabalan yapan kuruluşlardır.(Tok, 1998:224)

Olağan araştırma ve öğretim fonksiyonlarının önemi, bölgesel ekonomik kalkınmanın uzun dönemli niteliğini yansıtmaktadır. Üniversiteler, önceden tamamen pasif iken, şimdi ekonomik kalkınma planlarında güçlü araştırma ve insan kaynaklan programlarına yer vermektedirler (Görücü, 2002 : 1). "Kalkınma çabalarının, devamlı olarak hazırlanması ve başarıya ulaşması, yeter sayıdaki ve nitelikli iş gücünün gerekli alanlarda kalkınma

çabalarına katılmasına bağlıdır. İnsan unsuru üzerine ya da insan gücü kaynaklarının geliştirilmesi için yapılacak yatırımların sosyal ve yapısal değişmeyi ve üretim seviyesini hızlandırıcı çok önemli etkileri vardır." (Serin, 1978: 171)

Yüksek öğretim sektörü bir ülkenin eğitiminde gelebileceği en yüksek nokta olup, insan kaynaklarının optimum düzeyde gelişmesini hedeflemektedir. İnsan kaynaklarında meydana gelen gelişme de bütün diğer unsurlardan daha büyük bir oranda iktisadi gelişmeye katkıda bulunmaktadır. (Şafaklı, İnançoğlu , 2002:1)

Üniversiteler, bir ülkenin kalkınması için gerekli olan çeşitli mesleklerin en iyi şekilde yürütülmesini sağlayacak yapıcı ve yaratıcı insan gücünün yetiştirilmesinde önemli rol oynar.(Büyükkaragöz, 1989: 207)

Eğitimi daha geniş bir kavramla ifade edecek olursak, insangücü kaynaklarının her yönde, özellikle dikey (insan sağlığının ve fiziki yapısının gelişmesi) ve yatay (eğitim yoluyla bilgi, görgü, yeteneklerin geliştirilmesi) yönde geliştirilmesinin sosyal alt yapının veya sosyal sabit sermayenin oluşturulmasına ve iktisadi kalkınmaya çok önemli katkıda bulunabileceğidir (Serin, 1978: 182).

Tüm devletler üniversite harcamalarına kısa veya uzun vadede destek verdiklerini göstermektedirler. Üniversitelerin uzun vadede ekonomik katkılarının olabileceği düşünüldüğünde, iyi ve kötü her durumlarında üniversitelere yatırım yapmayı sürdüren devletler en büyük ekonomik getiriyi elde edebilirler (Görücü, 2002 :4).

Eğitim hizmetleri, bir toplumda ekonomik, sosyal ve siyasal nitelikli önemli dışsal ekonomiler yayarlar. Eğitim hizmetlerinin yapacağı dışsallıklar kısaca ; Prodüktivite artışı, siyasal istikrar, sosyal ve kültürel kalkınma, sanayileşme çabası, suç oranında düşüş, gelir dağılımının iyileştirilmesi olarak sıralanabilir (Şafaklı ve İnançoğlu, 2002 : I).

Üniversitelerin başlıca görevleri araştırma yoluyla bilgi üretmek ve mevcut bilgileri yayın yoluyla başkalarına aktarmaktır. Bir başka faktör ise yeni öğrencilerle tecrübe sahibi öğretim elemenlarını karşı karşıya getirerek bilgi ve hayat akışındaki ilişkiyi sağlamaktır (Kaptan, 1985: 13).

Çağımızda bilgi ve teknolojideki gelişmeler üniversiteler ile iş çevrelerini daha çok birbirine yaklaştırmaktadır. Üniversite sanayi işbirliği ile amaçlanan ileri teknolojik araştırmalarda üniversitelerin insangücü ve araç - gereç olanaklarından sanayinin, sanayinin deneyim ve birikiminden de üniversitelerin yararlanmasını sağlamaktır. (Tok,1998 :224)

"Üniversitelerin ekonomik kalkınma çalışmaları "pasif" den "aktif"e kesintisiz bir dizi şeklinde tasnif edilebilir.(Şekil I) Örneğin fiili memuriyet hizmetlerinin tedariki ve üniversite kampusunun, bulunduğu bölgenin toplumuna sağladığı direkt ekonomik dürtüler pasif olarak nitelenebilir. İşyerlerine yapılan teknik yardımlar ve teknoloji transferi aktif ekonomik kalkınma insiyatifleridir. Aktif ve pasif uçlar arasında kalan yerler, temel araştırma ve insan kaynaklarını geliştirme çabalarını oluşturmaktadır."(Görücü, 2002 : I)

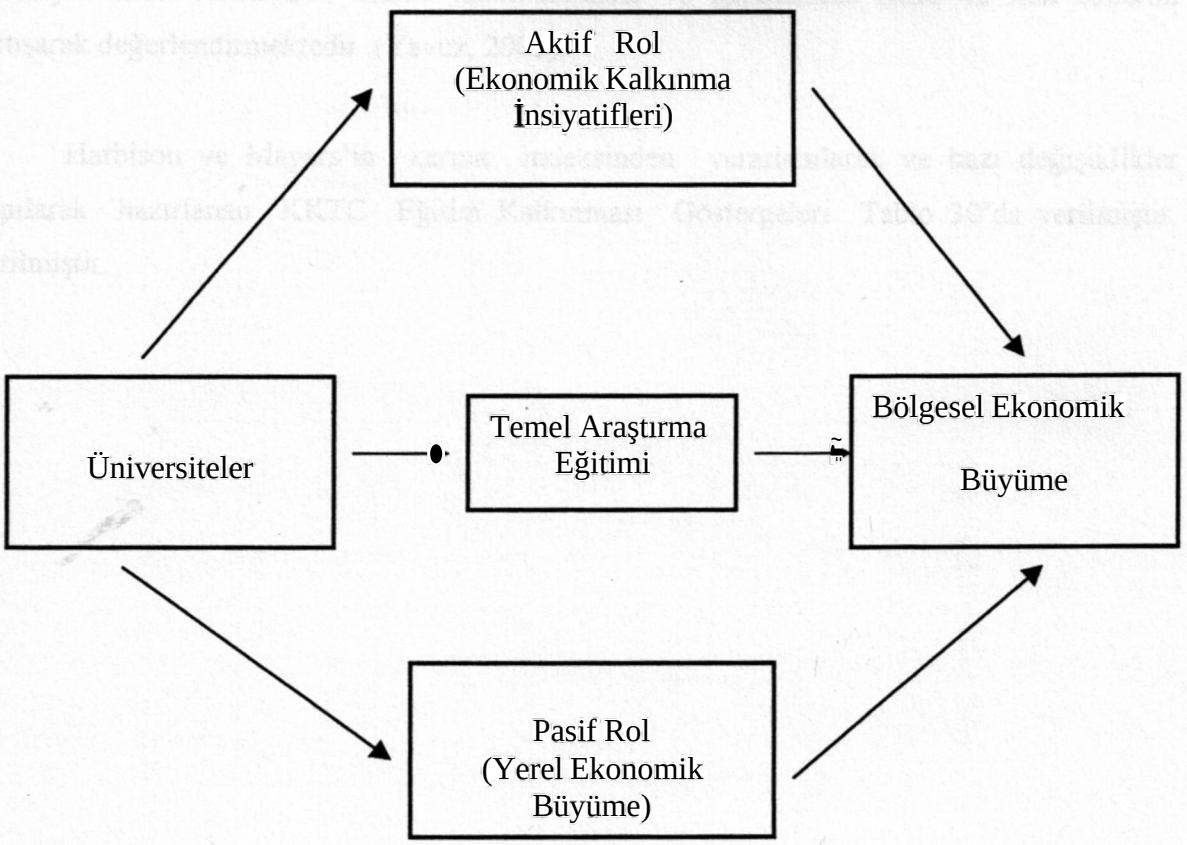

Şekil: 1 Ekonomik Kalkınmada Üniversitelerin Rolü

Eğitilmiş insan gücü, ekonomik büyümeyi, doğal kaynakların ve sermeyenin en iyi ve akılcı biçimde kullanılmasını etkilemiştir. Eğitim kurumları ekonomik kurumların

gereksinimi olan nicelik ve nitelikteki insan gücünü yetiştirmekle toplumun ekonomik kalkınmasına katkıda bulunmuştur (Sönmez, Semenoğlu, 83). Özellikle II. Dünya Savaşı sonrası ekonomisi çöken, sosyal dokusu zayıflayan ülkeler planlamaya önem vererek Planlı kalkınma politikaları izleyerek ekonomilerini ve sosyal dokularını düzeltmişlerdir. Bu ülkeler, kalkınma planlarını hazırlarken, eğitim sektörünü, kalınma ve gelişme öğesi olarak görmüşler ve insan gücü faktörüne kalkınma planlarında yer verilmiştir. Yavuz, (2003 :21)

Daha önce de belirtildiği gibi, eğitimin insangücü kaynaklarının optimum düzeyde gelişmesine ve sanayinin yararlanmasını sağlamasında etkili olduğuna değinilmişti. Eğitim ile ekonominin insan gücü kaynaklan açısından doğru orantılı ilişkisini ilk olarak Harbinson ve Mayers bilimsel çalışmalarında belirtmişlerdir. Bu iki bilim adamına göre, yönetici, bilim adamı, akademisyen, araştırmacı, mühendis, doktor gibi meslek grubu elemanları "stratejik insan sermayesi" olarak tanımlanmakta ve kalkınmada öncü ve itici rollerini tartışarak değerlendirmektedir (Yavuz, 2003).

Harbison ve Mayers'in karma indeksinden yararlanılarak ve bazı değişiklikler yapılarak hazırlanan KKTC Eğitim Kalkınması Göstergeleri Tablo 30'da verilmiştir. verilmiştir.

Tablo 30

KKTC Eğitim Kalkınma Göstergesi

Karma İndeks	2002
Adam Başı Gayrisafi Milli Hasıla	4.303 $·
Tannı ,Hayvancılık, Ormancılık, Balıkçılık ve Avcılık Alanında Çalışan Nüfus	%15.8•• 34.276
Yüksek Seviyeli İnsan Gücü Stoku:	
Öğretmen Sayısı (İlköğretim)	1.177•••
Öğretmen Sayısı (Orta Öğretim) (Ortaokul+ Lise)	ı.442•••
İlmi ve Teknik Elemanlar ile Serbest Meslek Sahipleri ve Bunlarla İlgili Meslekler	9.768
Doktor ve Diş Doktoru Sayısı	321+101= 422
Eğitim Kalkınması ile ilgili Ölçüler:	
(Okullaşma Oranlan)	
İlköğretim	% 100.0
Ortaokul	% 100.0
Lise	% 62.6
Mesleki Teknik Liseler	% 23.6
Yüksek Öğretim	% 59.4
Milli Gelirin Yüzdesi Olarak Eğitim Masrafları	%14.79
0-14 yaş Grubundaki nüfusun oranı	%22.99••••

• 2001 yılı Fert Başı Gayri Safi Milli Hasılayı (FBGSMH) göstermektedir. 2000 yılında FBGSMH 4.978 $ iken, 2001 yılında 4.303 $ olmuştur. Bu durum FBGSM' run 675 $ gerilediğini göstermektedir.

•• 2002 yılı Başbakanlık DPÖ tahmini verileri

••• 2003 yılı rakamları verilmiştir.

- Yaklaşık Nüfusun %15.8'ni , hayvancılık, ormancılık, balıkçılık ve avcılık alanlarında uğraşanlar oluşturmaktadır.
- KKTC'nin eğitim kalkınma göstergesindeki karma indekse bakıldığı zaman, yüksek seviyeli insan gücü stokunda aşağıdaki rakamlarla karşılaşılmaktadır.
- İlköğretimde 1.177, orta öğretimde 1.442 öğretmen mevcuttur. İlmi ve teknik elemanlar ve serbest meslek sahiplerinin 9.768 ve doktorların sayısının ise 422 olduğu görülmektedir.

- KKTC'de Yüksek seviyeli insan gücü stokunun toplamı 12.809 'dur.
- DPÖ 2003 Geçiş Yılı verilerine göre 2003 yılı tahmini toplam 216.940 bin olan genel nüfustan 153.128 bin olan 15-64 yaş gurubu ile, 13.963 bin olan 65 yaş ve üzeri nüfusun toplamı çıkartılmıştır. 65 yaş ve üzeri nüfus Tablo 6'dan alınmıştır. 216.940 - 167.064= 49.876.Bu rakam 0-14 yaş grubu nüfusudur.
- Okullaşma oranlarına bakıldığı zaman, ilkokul ve ortaokullarda % lOO'lük bir oranla karşılaşılmaktadır. KKTC Anayasasına göre zorunlu eğitim yaşının 15 yaş olmasının etkisi de vardır denilebilir. Bir başka neden KKTC'deki okur yazar nüfusun veya başka bir ifade ile eğitimli insan sayısının yüksek olmasının bir sonucudur yorumu getirilebilir.
- KKTC'de 65 yaş ve üzeri nüfus %6.43'tür.
- 0-14 yaş grubundaki nüfus %22.99'dur.
- 15-64 yaş grubundaki aktif çalışabilir insangücü sayısı % 70.58 olarak ortaya çıkmaktadır.
- Nüfusun % 4.50'si İlmi ve teknik elemenler ile serbest meslek sahipleri ve bunlarla ilgili çalışanlar oluşturmaktadır.
- % 86. 2'lik bir oran meslek liseleri ve genel liselerin toplamını oluşturmaktadır.
- Yüksek öğretimde okullaşma oranı ise% 59.4 'tür.
- Bu göstergeden de anlaşılacağı gibi KKTC birçok Avrupa ülkesi gibi ilk ve ortaöğretimde % lOO'lükbir oranla ilk sırada yer almaktadır.

Yüksek Öğretim Yatırımları

Devletin finansmanını üzerine alarak kamu hizmeti şeklinde yürüttüğü pek çok hizmetten biri eğitimdir. Bugün ülkemizde devletten başka, üniversiteler ve özel sektör de Milli Eğitim Bakanlığı denetiminde KKTC toplumuna eğitim hizmeti vermektedir.

Eğitim masraflarının miktarı ve artış hızı ortalama hayat seviyesine, eğitim kuruluşlarının coğrafi dağılımına, eğitime verilen öneme, özel kaynaklardan yararlanma derecesine, insangücü ihtiyacına ve eğitimde birim maliyetin ne olduğuna bağlıdır.(Serin, 1978:91)

Eğitim finansmanı konusundaki tartışmaların bir boyutunuda gereksinmenin doğuşu, üretimin ve dağıtım sürecinin genel özellikleri bağlamında eğitimin toplumsal bir mal mı? Yoksa kişisel bir mal mı? olduğu konusundaki tartışmalar oluşturmaktadır. Burada devlet, eğitim hizmetlerinin üreticisi ve dağıtıcısıdır. Diğerleri ise kurum ve kişilerdir. Bunlar eğitim arz ve talebinde bulunan ve piyasa mekanizması içinde yer almaktadırlar. Eğitim sisteminin finansmanı, eğitimin amaç, yapılanma ve süreç dediğimiz tüm boyutlarını etkilemekte ve etkilenmektedir (Tural, 2002).

1974 sonrası Kuzey Kıbns'taki hükümetler ve dolayısıyla devlet ile özel sektör parasal kaynaklarının bir kısmını eğitime ayırarak eğitimsel amaçların uygulanması yanında, toplumsal ve ekonomik kalkınmaya geçilmesine ve amaçlarının uygulanmasına katkıda bulunmuşlardır.

Tural'ın ifade ettiği (2002:42) gibi; Şekil 2'de görüldüğü üzere, kamu ve özel kesimin eğitime parasal kaynak akışı sağlamak zorundadırlar bunlar ise vergileme yolu ile olmaktadır.

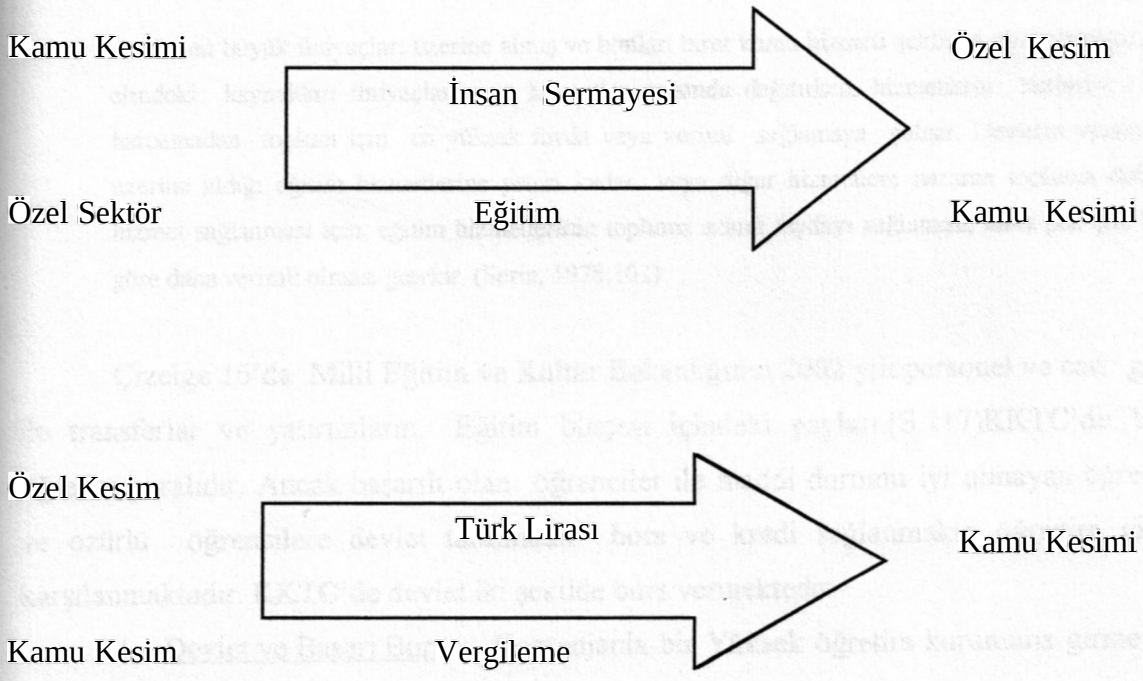

Şekil 2 Eğitimin işlevi ve finansmanı

Ülkemizdeki en eski yüksek öğretim kurumu AÖA' dir. İlkokul öğretmeni yetiştiren ve öğrencilerine devletin her yıl haşan bursu vermektedir. Bu yıl 2002-2003 öğretim yılında 220 milyon asgari ücretin yansı kadar aylık vermektedir. Daha Fazla bilgi için (Bkz. Üniversitelerin tarihsel gelişimine). AÜ Lefkoşa Kampüsü ise, önceleri,Eskişehir Anadolu Üniversitesine bağlı Lefkoşa bürosu olarak kuruldu. Daha sonra gelişimini devam ettirerek Kuzey Kıbns'ta kampüs kurmuştur. Diğer üniversitelerden 2'si vakıf üniversitesidir. Bunlar, DAÜ ve LAÜ dür. Diğer üç üniversitemiz ise özeldir. Bunlar YDÜ, UKÜ ve GAÜ' dür. KKTC'deki üniversiteler YÖK tarafından tanınmakta ve Kuzey Kıbrıs Üniversitelerine öğrenci gönderilmektedir.

Yukarıda belirtilen "öğrenci pazarından da anlaşılacağı gibi KKTC üniversitelerinin varlığını devam ettirmesi temelde YÖK tarafından gönderilen öğrenci pazarına bağlıdır. Üniversitelerin akreditasyonu ve denetimi YÖK ve Yüksek Öğretim Denetleme ve Akreditasyon Kurulu (YÖDAK) tarafından gerçekleştirilmektedir." (Şafaktı, İnançoğlu, 2002:3)

Kuzey Kıbns'ta "eğitim finansmanı" sorunlarına kaynaklık eden yasal dayanaklar şunlardır : Yasa ve Yönetmelikler, Kalkınma Planları , Milli Eğitim Şuralarıdır.

> Devlet en büyük ihtiyaçları üzerine almış ve bunları birer kamu hizmeti şeklinde düzenlemiştir. Devlet elindeki kaynaklan ihtiyaçlar veya hizmetler arasında dağıtırken, hizmetlerin heıbirine yapılan harcamadan toplum için en yüksek fayda veya verimi sağlamaya çalışır. Devletin yürütülmesini üzerine aldığı eğitim hizmetlerine yeteri kadar veya diğer hizmetlere nazaran topluma daha fazla hizmet sağlanması için, eğitim hizmetlerinin topluma azami faydayı sağlaması, hatta pek çok hizmete göre daha verimli olması gerekir. (Serin, 1978:101)

Çizelge 16'da Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığının 2002 yılı personel ve cari giderler ile transferlar ve yatırımların Eğitim bütçesi içindeki payları.(S.117)KKTC'de Yüksek öğretim paralıdır. Ancak başarılı olan öğrenciler ile maddi durumu iyi olmayan öğrencilere ve özürlü öğrencilere devlet tarafından burs ve kredi sağlanmakta öğrenim giderleri karşılanmaktadır. KKTC'de devlet iki şekilde burs vermektedir.

1 Devlet ve Başarı Bursu: Kontenjanla bir Yüksek öğretim kurumuna girmeye hak kazanan öğrencilere devlet bursu verilmektedir. Aile gelirine bakılmaksızın ÖSS sınavlarında puan türünden ilk dört dereceye girenlere verilen burstur Bu burstan yararlananların sayısı 16'dır. Destek ve başarı bursunun miktarı asgari ücretin %65'i kadardır.

2 Destek Bursu: Ailelerin sosyal ve ekonomik durumları dikkate alınmaktadır. Bir öğrencinin destek bursu alabilmesi için ailesinin. gelirinin yıllık baremi 17 'A'nın net'inin altında olmalıdır. Bu baremin eylül ayındaki net'i ne ise bu baremin altında maaş alan ailelerin çocuklarına destek bursu verilir. Destek bursu asgari ücretin %50'sidir.

Aynca KKTC'yi tanıtım amacı ile ill. ülke öğrencilerinden 200 kişiye yurt, okul ve cep harçlığı olarak 200 $ verilmektedir. Bu öğrenciler TC elçiliği vasıtasıyla seçilmektedir. Kısacası Kuzey Kıbrıs Üniversitelerinin en büyük finansman kaynağı Öğrenci harçlarıdır.

KKTC Üniversitelerinde okuyan KKTC, TC ve III ülke öğrencilerinin yıllık ödedikleri eğitim ücretleri Tablo 31'de verilmiştir. Bu tabloda indirimler belirtilmemiştir.

Tablo 31

KKTC Üniversit-elerinde Okuyan Öğrencilerin Yıllık Eğitim Ücretleri

(2003)

ÜNİVERSİTELER	EĞİTİM ÜCRETİ $ (2002-2003)		
	KKTC	TC	III.ÜLKELER
AÜ	İK.İŞ. FAK.	İK.İŞ.FAK.	İK.İŞ.FAK.
	220TL	220TL	220TL
	AÖF Büro Yönetimi Turizm ve Otel İşi.	AÖF Büro Yönetimi Turizm ve Otel İşi.	AÖF Büro Yönetimi Turizm ve Otel İşi.
	235 TL	235 TL	235 TL
DAü•	1778 $(Hazırlık Okulu)	3528 $(Hazırlık Okulu)	4.044 $
	1678 $ (Fakülte ve YO)	3428 $ (Fakülte ve YO)	4.044 $
YDÜ••	2200 $	3500 $	2200$
LAü•••	2400 $	3600 $	2200 $
GAü••••	2000 $	4000 $	4000 $
UKÜ	3450 $(Hazırlık Okulu) 3700 $ (Fakülte ve MYO)		

Kaynaklar: l.Üniversitelerin öğrenci işleri

2 .AÜ Lefkoşa Kampüsü

3. UKü'nin 2002-2003 yılı kataloğu

4. MEKB Dış İlişkiler Müdürlüğü

• DAÜ'de peşin ve taksitli ücretler farklıdır. Hazırlık okuyan bir öğrenci yıllık ücretini taksitli ödemek istediği zaman, ücret 4 taksite bölünür. 1. Taksit miktarı hazırlık için, 300 $ (bu miktarın içine kitap parası da dahil edilmiştir.) diğer fakülte ve yüksek okullar(YO) için 250 $ 'dır. Geriye kalan üç taksit eşit şekilde hem hazırlık, hem de diğer fakülteler ve yüksek okullar için 205 $'dır.

TC uyruklu öğrenciler için taksitli ödemeler şöyledir. Hazırlık için 1. Taksit 562 $ geri kalan 3 taksit 435'er $ 'dır. Fakülte ve YO 'lar için 1. taksit 512 $, geri kalan 3 taksit 435'er $'dır.

III ülke uyruklu öğrenciler için DAÜ'de taksit uygulanmamaktadır. Yıllık ücret, hazırlık okulu ile fakülte ve YO'larda aynıdır. 4044 $ 'dır.

•• YDÜ' de KKTC öğrencileri için Tam burs 600$, yarım burs 1800$ ve normal ücret olan 2200 $' ücret uygulanmaktadır. YDÜ'den burs alacak öğrencilerin tesbit edilmesi için KKTC öğrencileri arasında 'Burs Sıralama Sınavı' yapılmaktadır.
TC uyruklu öğrenciler 3500$ yıllık ücret ödemektedirler. Bu öğrencilerin ÖSS puanı yükseldikçe 1500$'a kadar ücret inmektedir.
ill. ülke öğrencileri 2200 $ yıllık ücret ödemektedirler.
YDÜ' de aynca 50$ her dönem için etkinlik parası, 77$ da kayıt ücreti alınmaktadır.
••• LAÜ'de öğretmen, asker ve polis çocukları için %50 indirim uygulanmaktadır. Aynca kardeş indirimi de %50 'dir. İlk kardeş tam ücret öderken ikinci kardeş okul ücretinin yansını ödemektedir. Görüldüğü gibi her öğrenci üniversitelere $ bazında ücret ödemektedirler. Bu ise KKTC'nin bütçesine önemli bir katkıdır. Bir çok sektörün yapabildiği döviz girdisini üniversite sektörü tek başına yapmaktadır.
•••• 250 $ kayıt ücreti % 3 KDV alınmaktadır . Tabloya bu ücretler dahil edilmemiştir.

KKTC' de öğrenim gören KKTC, TC ve ill ülke öğrencilerinin son 6 yıl içinde nüfusları 1997 yılından 2002 yılma kadar olan dağılımları Tablo 32 ve 33' de verilmiştir.

S.116 Çizelge 15'de 2003 yılında KKTC üniversitelerinde okuyan öğrencilerin uyruklarına göre dağılımları verilmiştir.

Tablo32

KKTC'de (GAÜ ve LAÜ) Okuyan Öğrencilerin

Yıllar İtibarıyla Uyruklara ~öre Dağılımı

(1997-2003)

Üniversiteler	Yıllar	KKTC	TC	m.Ülkeler	Toplam
GAÜ	1997-1998	190	883	81	1.154
	1998-1999	183	685	147	1.015
	1999-2000	359	1.160	105	1.624
	2000-2001	322	1.026	94	1.442
	2001-2002	335	968	107	1.410
	2002-2003	321	807	116	1244
LAÜ	1997-1998	325	531	62	918
	1998-1999	356	499	103	958
	1999-2000	443	628	107	1.178
	2000-2001	425	837	103	1.365
	2001-2002	392	823	81	1.296
	2002-2003	390	800	80	1270

Tablo 33

KKTC'de (AÜ, DAÜ, YDÜ, ve UKÜ) Okuyan Öğrencilerin Yıllar İtibarıyla Uyruklara Göre Dağılımı

(1997-2003)

Üniversiteler	Yıllar	KKTC	TC	m. Ülkeler	Toplam
AÜ*	1997-1998	-	-	-	2561
	1998-1999	-	-	-	2495
	1999-2000	-	-	-	3073
	2000-2001	-	-	-	2880
	2001-2002	-	-	-	3174
	2002-2003	1113	927	4	2603
DAÜ	1997-1998	3.473	5.849	583	9.905
	1998-1999	3.923	6.419	560	10.902
	1999-2000	4.362	7.459	650	12.471
	2000-2001	4.901	7.669	734	13.304
	2001-2002	5.100	7.311	728	13.139
	2002-2003	5176	7104	931	13.211
YDÜ	1997-1998	800	3.383	242	4.425
	1998-1999	1.045	2.476	437	3.958
	1999-2000	1402	3.036	708	5.146
	2000-2001	1724	3.683	883	6.290
	2001-2002	1.851	3.980	947	6.778
	2002-2003	2237	3972	973	7.164
UKÜ	1997-1998	45	49	2	96
	1998-1999	69	156	27	252
	1999-2000	78	300	79	457
	2000-2001	80	380	63	523
	2001-2002	89	406	62	557
	2002-2003	117	407	67	591

Kaynak. 1.2003 DPÖ Geçiş Yılı Programı
2..Milli Eğitim Bakanlığı Dış ilişkiler Müdürlüğü
3.AÜ Lefkoşa Kampüsü

* AÜ' nin 1997 - 2002 yıllarına ait yabancı uyruklu öğrenci sayılarına ulaşılamamıştır.

- 1997 -98 öğretim yılında 970 III.ülke, 10.802 TC uyruklu öğrenci
- 1998-99 öğretim yılında 1274 ill ülke öğrencileri, 10.079 TC uyruklu öğrenci

- 1999-2000 yılında 1649 ill. ülke uyrukluları, 12.583 TC uyrukluları
- 2000-2001 yılında 1877 Ill. ülke uyruklu, .13 .595 T.C uyruklu
- 2001-2002 öğretim yılında 1925 ill. ülke, 13.488 T.C uyruklu öğrenci KKTC üniversitelerinde öğrenim görmektedir.
- 1997 yılından itibaren 2002 yılı da dahil olmak üzere ill ülke uyruklu öğrencilerde bir artış söz konusudur. 1997 yılında 970 ill. ülkelerden öğrenci KKTC üniversitelerinde okurken, 2002 yılında 1925 ¥enci .ill. Ülke öğrencisi KKTC üniversitelerde öğrenim görmektedir.
- 1997 - 98 öğretim yılından itibaren T.C uyruklu öğrenci sayılarında inişli çıkışlı rakamlar gözlenmektedir.
- 1997-98 öğretim yılında 10.802 olan TC uyruklu öğrenci sayısında, 1998-99 öğretim yılında 723 kişilik bir azalma olmuştur.
- 1999-2000 yılında ise bir önceki yıla göre T.C uyruklu öğrencilerde, 2.404 kişilik bir artış söz konusudur.
- 2000-2001 öğretim yılında bir önceki öğretim yılına göre, 1.012 kişilik artış olurken, 2001- 2002 yılında bir önceki yıla göre 107 kişilik bir azalma olmuştur.
- 2002-2003 öğretim yılında ,13.090 TC, 2167 ill.uyruklu öğrenci öğrenim görmektedir.
- TC ve ill ülke öğrencilerinin yıllara göre toplam sayılarına baktığımızda ise;
- 1997-98 öğretim yılında, 11.709,
- 1998-99 öğretim yılında, 11.353,
- 1999-2000 yılında, 13.232,
- 2000-2001 öğretim yılında, 15.472 ve
- 2001-2002 Öğretim yılında da 15.413 yabancı uyruklu öğrenci,
- 2002-2003 öğretim yılında 15.267 yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenim gördükleri tesbit edilmektedir. 2000-2001 öğretim yılında ve 2001-2002 öğretim yılında yabancı ülke öğrencilerinin toplamında 2002-2003- öğretim yılına göre bir artış gözlemlenmektedir. KKTC'nin 6 üniversitesinde öğrenim görmektedir. Bu rakamlara baktığımız zaman KKTC'nin en büyük yerleşim yerlerinin nüfusuna yakın olduğunu görmekteyiz.

Yapılan yorumlardan sonra sonuç olarak denilebilir ki; Yabancı uyruklu öğrencilerin bu kadar kalabalık oluşu Yüksek öğretim bir sektör olarak karşımıza çıkmakta ve ülke ekonomisine pek çok alanda katkı sağlamaktadır. Bu katkıların neler olduğunu aşağıda yüksek öğretim kurumlarının katkı sağladıkları alanlar konusunda alt başlıklar halinde belirtilip kısaca açıklanmıştır.

Yüksek Öğretim Kurumlarının Katkı Sağladık.lan Diğer Alanlar

_ KKTC döviz girdisine katkısı

_ İstihdama katkısı

_ Üretime katkısı,

_ Yan sektörlere katkısı

_ Kültüre ve yaşam kalitesine katkısı
_ KKTC'nin tanıtılmasına katkısı
_ Çevreye ve planlı kentleşmeye katkısı

Üniversitelerin Döviz Girdilerine Katkısı

Öğrencilerin ödedikleri harç miktarlarını ve nüfuslarının büyüklüğünü dikkate alırsak kabaca öğrenci sayıları ile üniversitelere ödedikleri ortalama harç miktarlarını toplarsak bu basit matamatiksel işlemle döviz girdisine olan katkılarının büyük boyutta olduğu söylenebilir. Anket çalışmasındaki bulgularda bize bu doğrultuda bir katkının olduğunu göstermektedir. Bkz. III. bulgular ve yorumlar bölümüne . "GSMH'nın %14 'nü, dış Ticaret açığının% 30'unu" Aker, 2001:278) Yüksek öğretim kurumları karşılamaktadır.

üniversitelerin istihdama Katkısı

KKTC üniversiteleri, ülkede en fazla istihdamı sağlayan sektörlerden birisidir. Üniversiteler sadece yüksek okul bitirmiş kariyer sahibi insanlara iş olanakları sağlamamaktadır. Değişik alanlarda çalışan insanlara da iş olanakları yaratmaktadır. örneğin marangoz, su tehsisatçısı, müteahhit, teknisyen, elektrikçi ve kafeterya işletmecilerine, mühendis ve mimarlara ve sağlık merkezlerinde çalışmak üzere doktorlara gereksinim duyulmaktadır.

"KKTC' de yerleşim birimleri de dahil, her üç öğrenci KKTC' de bir istihdam yaratmaktadır. Üniversiteler değişik alanlarda işgücü gereksinimine yol açmaktadır" (Aker, 2001:278)

Üniversitelerin Üretime Katkısı

Mini ada ekonomilerindeki KOBİ' ler ihracatta gereken yüksek kalite ve ucuz fiyat koşullarını yerine getiremediklerinden iç piyasaya yönelmektedirler. Hükümetlerde, gümrük duvarları ve ithalat fonları ile bu üreticilere yardımcı olmaktadır.

KKTC'deki üniversitelerin öğrenci nüfuslarının fazlalığı, artan istihdamlar ve üniversitelerin yan sektörlere katkıları iç piyasadaki üretimin de artmasına neden olmakta ve

KOBİ'ler iç piyasadaki talebi karşılamak için üretim yapmaktadırlar. Lefkoşa' daki Haspolat ve küçük sanayi bölgeleri ile Mağusa sanayi bölgesindeki üreticiler ve Güzelyurt bölgesindeki narenciye üreticileri ile diğer sektör üreticileri üretimlerinin büyük kısmını iç piyasada ve öğrenci yoğunluğuna göre gerçekleştirmektedirler.

Üniversitelerin Yan Sektörlere Katkısı

Yan sektörlerden kastımız, lokanta, diskotek, pap, kafeterya,taksi ve kırtasiye giyim eşyası satan mağazalar, bakkalar ve marketler, kuaförler, gibi mal ve hizmet sunan yerlerdir.

2003 yılı öğrenci sayılarına baktığımızda DAÜ'de okuyan 13.211 öğrenci, öğretim üyeleri ile birlikte 14.000 bine yaklaşan bir nüfusu barındıran Gazimağusa şehri, YDÜ'de okuyan 7500 öğrenci, öğretim üyeleri ile birlikte yaklaşık 8000 ve AÖA'de 96 öğrenci ve UK.Ü yaklaşık 900 öğrenci ve öğretim üyesi ile Lefkoşa şehri yaklaşık 9000 bine yakın bir nüfusu, Girne şehri, Güzelyurt ve Lefke bölgesi de yaklaşık 1500'er kişilik bir yüksek öğretim nüfusunu barındırmaktadır. Bu şehirlerin ekonomik faaliyetleri büyük ölçüde yukarıda rakamları verilen " öğrencilere sunulan mal ve hizmet üretimine dayanmaktadır. Bu öğrenciler ev kiralamakta hatta bazıları ev satın almakta, lokantalarda,"(Aker,2001:270) kafeteryalarda, paplarda yiyip, içmekte, Discoteklerde eğlenmekte, taksi hizmetlerinden yararlanmakta , uçakla gelip gitmekte ve giyim, kitap, defter gibi kırtasiye hizmetlerinden faydalanmaktadır. Bu öğrenciler, bakkal ve marketlerden alış- veriş yapmaktadırlar. Yine bu öğrenciler mobilya, elektrikli eşya satın almaktadır. Birçoğunun ailesi ziyarete gelmekte, hatta birkaç ay kalmaktadır. Bahsedilen bu aileler de KKTC'de alış veriş yapmakta ve esnaf, ticaret sektörü ve yukarda belirtilen yan sektörlere katkı sağlamaktadırlar. Hepsinden önemlisi "KKTC'nin ekonomisine ödemeler dengesine katkıda bulunmaktadırlar. Bu şekilde öğrencilerin bulunduğu şehirler ve bölgeler hem Pazar olarak büyümekte hem de bu merkezlerdeki mal ve hizmet üretimi çeşitlenmektedir. İlk olarak öğrenciler içinde yaşadıkları merkezlerin nüfusunu iç pazarı büyütmektedirler." (Aker, 2001:270) Daha önce de bahsedildiği gibi ada ekonomilerinin özelliklerinden birisi, pazarlarının küçük olmasıydı. Öğrenci nüfuslarının bulundukları merkezlerin nüfuslarını neredeyse ikiye katlar bir duruma gelmeleri iç pazarın büyümesine, harcamaların da artmasına neden olmakta, bir yerde küçük olan iç pazar sorunun da bu şekilde çözümlenmesine katkıda bulunulmuştur.

Üniversitelerin Kültüre ve Yaşam Kalitesine Katkısı

Tablo 32 ve 33'de belirtildiği gibi KKTC'de okuyan III. ülke uyruklu öğrenci sayılarında belirtilen yıllar içinde artış görülmektedir. Bu öğrencilerin sayılarının artışı yanında gelmiş oldukları ülkelerin sayısında da bir artış söz konusudur. "örneğin DAÜ' de okuyan 30 değişik ülkeden gelen öğrenciler ve 23 değişik ülkeden gelen öğretim üyeleri bulunmaktadır" (Aker. 2001: 269). Bu öğrenciler kendi ülkelerinin kültürlerini tanıtmak için özellikle DAÜ ve YDÜ' de çeşitli etkinlikler yapmaktadırlar. Bunlardan bazıları, Sudan günü, Pakistan gecesi, Çin yemekleri, Azerbaycan şiir gecesi gibi etkinliklerdir. Aynca KKTC'deki üniversitelerde okuyan Ill. ülke öğrencilerin kendi ülkelerinin, kültürlerini tanıtıcı el işlerinin yapılıp, satıldığı çeşitli aktivitelerin ve gösterilerin sunulduğu, Uluslararası günler ve bahar şenlikleri de her yıl tüın üniversitelerde yapılmakta ve KKTC halkıyla yabancı öğrencileri kaynaştıran uluslararası bir ortam sağlamaktadır.

Üniversitelerde verilen eğitim insan kaynaklarının insan kalitesinin artmasına neden olmakta bu ise yaşam kalitesinin temel unsuru olan toplum kültürünü yukarıya çekmektedir (Şafaktı ve İnançoğlu, 2002:4).

KKTC üniversitelerinde mezunlardan başlayarak master, doktora, yrd. doçent, doçent ve profesör gibi deneyimli ve eğitilmiş insan bulunmaktadır. Böyle bir yoğunluk KKTC'yi dünyada öğretim düzeyi yüksek ülkeler seviyesine çıkartmıştır (Aker, 2001:277).

Böylesine kültürlü bir toplumda, araştıran sorgulayan, çevresine duyarlı, güzel sanatlara ilgi duyan, eleştiren, toplumdan daha iyi işler bekleyen ve topluma güzel fikirler sunan bir insan potansiyeli oluşmuştur.

IO(TC'nin Tanıtılmasına Katkısı

KKTC'deki üniversitelerde çeşitli alanlarda gerçekleşen, kongreler, paneller, konferanslar, sempozyumlar, fuarlar, sergiler ülkenin tanıtılmasına katkı sağlayan etkinliklerdirler. Yakın tarihimizde YDÜ üniversitesinde 17-21 kasım 1997 tarihinde düzenlen "Uluslararası Su Konferansına" 43 ülkeden, 18-22 Ekim 1999'da gerçekleşen "Uluslararası Deprem Konferansına" 53 ülkeden toplam 800 bilim adamı katılmış tebliğ

sunmuşlardır. Aynca.24- 26 Mayıs 2002'de gerçekleşen "Dünya Çevre Konferansına" 60 ülkeden lOOO'e yakın bilim adamı katılmıştır. 23-26 Ekim 2002 tarihinde düzenlenen XI. Eğitim Bilimleri Kongresine ise Türkiye'nin birçok Devlet Üniversitelerinden bilim adamı katılmıştır. Yine 2000 yılında DAÜ'de gerçekleşen Kitap Fuarına Türkiye'nin ve KKTC'nin yayınevlerinin yanı sıra birçok yaz.arın, sevenleriyle buluşmasına kitaplarını imzalamasına , konferanslar düzenlenmesine ve söyleşi yapma imkanları bulmalarına neden olmuştur. Buna benzer etkinlikler gerek bölgesel gerekse ulusal etkinliklere KKTC'nin diğer üniversiteleri de katkı koymakta bu gibi etkinlikler gerçekleştirmektedirler.

Üniversitelerin yaptığı bir diğer tanıtma yolu dergiler, kitaplar ve araştırmaları içeren yayımlarla olmaktadır. Bu yayımlar yurt dışına gönderilmekte bunları okuyan kişiler KKTC ve üniversiteleri hakkında fikir sahibi olmaktadır.

KKTC'de her yıl yüzlerce ill. ülkelerden gelen öğrenciler öğrenim görmekte ve mezun olup ülkelerine dönmektedirler. Bu öğrencilerin her biri KKTC'nin fahri birer temsilci kabul edilmelidir. Kıbns'ta yaşadıkları sürece gördükleri ve edindikleri bilgi ve beceriler KKTC'nin ve üniversitelerin tanıtılması için büyük bir fırsattır.

Üniversitelerin Çevreye ve Planlı Kentleşmeye Katkısı

Kalkınma çabası içinde bulunan ülkelerde son 55- 60 yıl içinde karşılaşılan en önemli iki sorun hızlı nüfus artışı ve hızlı şehirleşmedir (Keleş, 1972:5). Şehirleşme, dar anlamda şehir sayısının ve şehirde yaşayan nüfusun artması demektir. Şehir nüfusu, doğumların ölümlerden fazla olması veya göçlerle artmaktadır. Kuzey Kıbns'taki şehirlerin nüfus artışının en önemli nedenlerinden biri de bu şehirlerde okuyan öğrencilerdir. Lefkoşa ve Gazimağusa şehirlerinde 10.000'nin üzerinde öğrenci, Girne ile Lefke- Güzelyurt yöresinde, yaklaşık 3000 öğrenci öğrenim görmekte ve her yıl bu sayılar artmaktadır. Görüldüğü gibi üniversite öğrenci nüfusu, şehirlerdeki nüfusun artışına, su, elektrik, kanalizasyon gibi beledi alt yapı sorunları ile sağlık, konut tesisleri ve plansız kentleşme gibi sosyal alt yapı sorunlarına neden olmaktadır. Bu gibi sorunlara önlem alınması veya en aza indirilmesi amacıyla üniversiteler ile belediyeler sempozyumlar düzenlemekte, kentlerin mevcut sorunlarını ve gelecekteki ihtiyaçlarını belirlemek, kaynaklan hakkında bilgi toplamak, kültürel mirası korumak ve gelecek kuşaklara bırakılacak çevreyi belirlemek için planlar yapmaktadırlar. Örnek verilecek olursa Mağusa sur içi yayalaştırma (İstiklal Caddesi) projesi hayata geçirilmiş diğer birçok proje de hayata geçirilmeye çalışılmaktadır.

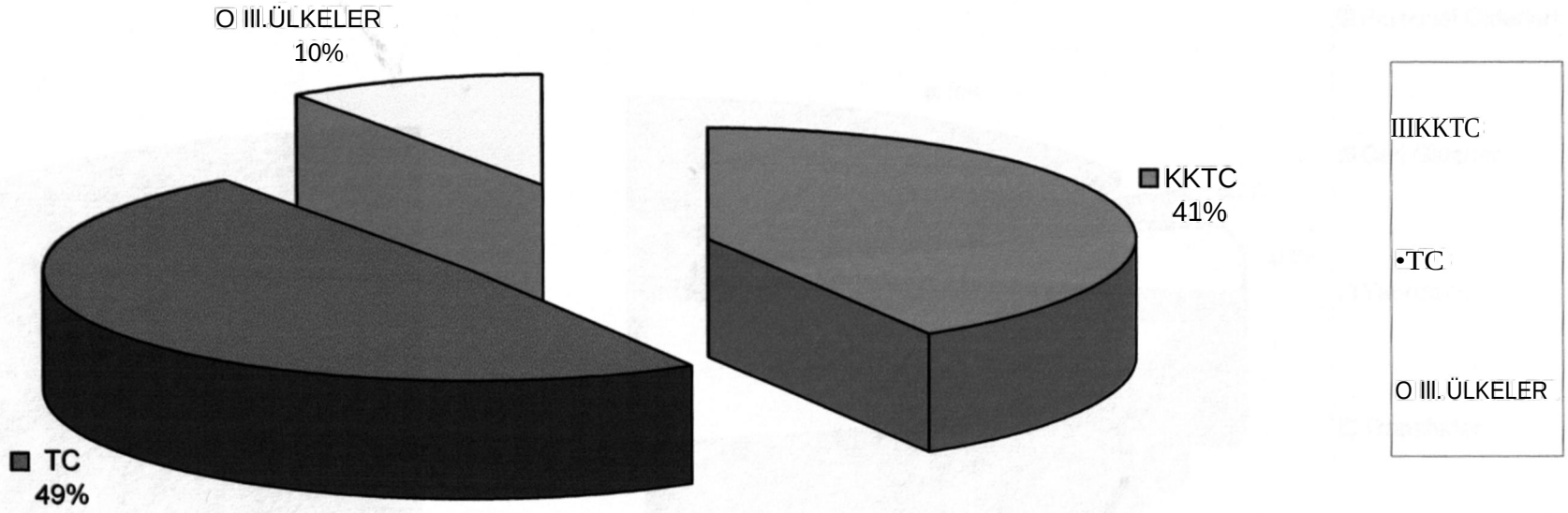

Çizelge 15

2002-2003 Öğretim Yılında KKTC Üniversitelerinde Okuyan Öğrencilerin Ülkelere Göre Dağılımı

Çizelgeden de görüldüğü gibi AÜ Lefkoşa Kampüsünde okuyan öğrenciler de dahil olmak üzere 6 üniversitede okuyan öğrenci dağılımlarında, Kuzey Kıbrıs üniversitelerine en fazla öğrenci TC'den gelmektedir. Bu öğrencilerin oranı 0/0 49 dur. ikinci sırada KKTC öğrencileri %41 ile, üçüncü sırada ise % 10 ile III. Ülke öğrencileri izlemektedir.

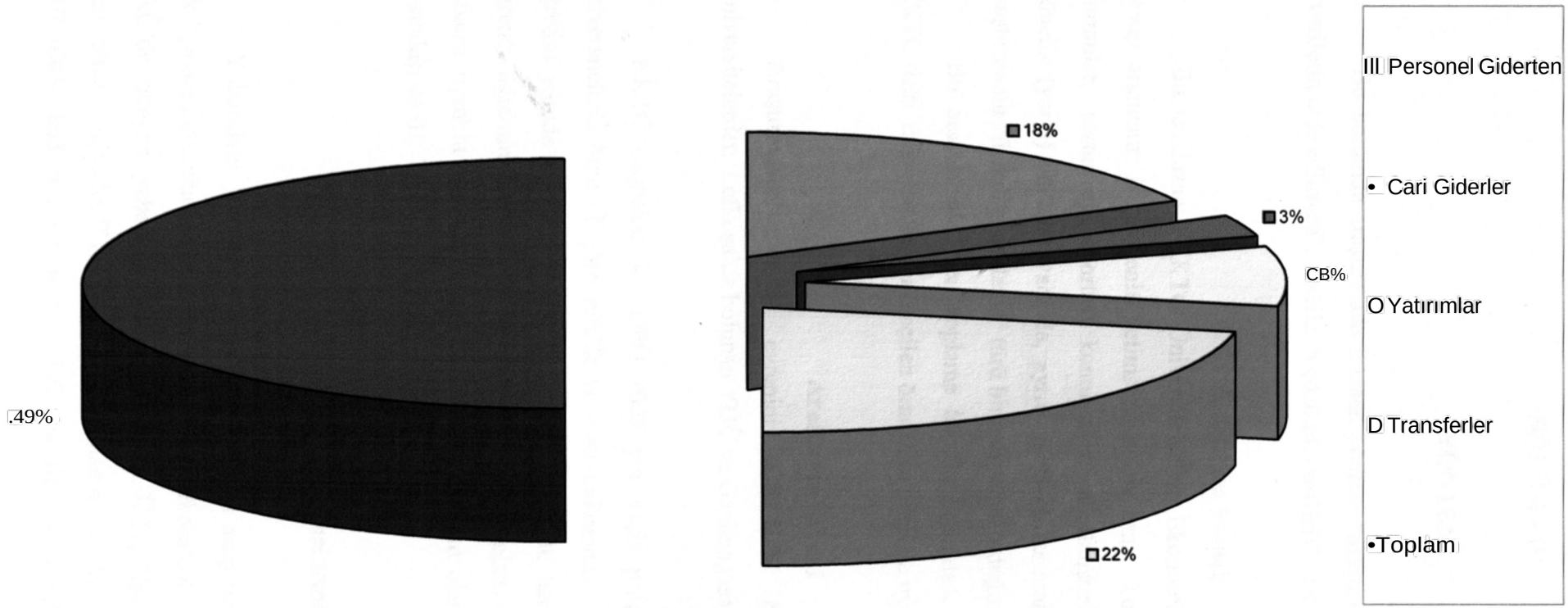

Çizelge 16
2002 Yılı KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığının Personel ve Cari Giderler ile Transferler ve Yatırımların Eğitim Bütçesi İçindeki Payları

Eğitim ve Kültür Bakanlığı bütçesinde, personel giderleri %18, cari giderler %3, Yatırımlar %8 Transferler % 22 paya sahiptir.

BÖLÜM-IV

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmada izlenen yöntem "araştırma modeli", "evren ve ömeklem", "verilerin elde edilmesi", "verilerin çözümü (analizi)" alt başlıkları altında açıklanmıştır.

Araştırma Modeli

Bu araştırma; "KKTC Üniversitelerinin Ekonomiye Katkısı Var mıdır?" sorusuna cevap aramıştır. Bu nedenle betimsel bir araştırma kullarulmıştır. Bu yöntemle mevcut durumlar, şartlar aynen ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu araştırmayla hüküm vermeye yönelik (yargı) görüşler yanında, aynca değişkenler arasındaki ilişkiler de arandığından, araştırmanın "ilişkili betimleme" türü bir araştırma olduğu söylenebilir.

Bu araştırmada, veri toplama tekniği açısından, tarama modeli kullanılmış olup KKTC' deki üniversitelerden seçilen örneklem grubuna uygulanan anket değerlendirilmiştir.

Araştırma Evreni

Araştırmanın çalışma evrenini 2002-2003 öğretim yılında KKTC'deki Üniversitelerden Lefkoşa'da bulunan YDÜ ve Gazimağusa'da bulunan DAÜ oluşturmaktadır

KKTC Başbakanlık DPÖ 2003 yılı geçiş programındaki kaynaktan ve ilgili üniversitelerin öğrenci işleri müdür ve sorumlularından sağlanan bilgilerden, 2002-2003 öğretim yılında KKTC'de Yüksek Hemşirelik Okulu hariç, 6 üniversitede toplam 27.325 öğrenci öğrenim görmektedir. 6 üniversitedeki toplam öğrenci sayısı içindeki 15.247'si yabancı uyruklu öğrencilerdir. Yabancı ülke uyruklu olarak bahsedilen öğrenciler, T.C. vatandaşı ve Ill. Ülke vatandaşıdır.

Araştırmanın Ömeklemi

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda bu araştırmanın ömeklemini, KKTC'de en çok öğrenci nüfusuna sahip 2 üniversite olan, Lefkoşa'daki YDÜ ve Gazimağusa'da bulunan DAÜ'de okuyan yabancı uyruklu (T.C ve ill. Ülke) öğrencilerden seçilen 500 kişilik bir grup oluşturmaktadır. Tablo 34'de araştırmanın ömeklemini oluşturan DAÜ ve YDÜ'nin 2002-2003 akademik yılına ait T.C. ve ill.Ülke uyruklu öğrenci sayıları verilmiştir.

Örneklem seçilen 500 öğrencinin okuduğu fakülte ve bölümleri Tablo 33'de gösterilmiştir. yapılan hesaplamaya göre yabancı uyruklu toplam 11.980 öğrenciden 500'ü alınıp anket uygulanmıştır.

Verilerin elde Edilmesi

Araştırmanın hazırlanmasında, genel tarama yöntemi (literatür taraması) ve anket çalışması uygulanmıştır. Araştırma verileri Ek C ve Ek D'de örneği bulunan anket ile toplanmıştır.

Bu anket, Salih Katırcıoğlu ve Hasan A.Bıçak'ın "The Economic Impact Of The Overseas Students On The North Cyprus Economy" adlı İngilizce çalışmadan geçerliliği ve güvenirliği saptanan anketten alınmıştır (Katırcıoğlu, Bıçak, 1996).

Literatürdeki bu anket çalışmasının Türkçe tercümesi de yapılarak 2 dilde (Türkçe ve İngilizce) dağıtılmıştır. Anket formu "Doğu Akdeniz ve Yakın Doğu Üniversitesinde Okuyan Öğrencilerin Masrafları Anketi (DAÜ ve YDÜ ÖM)" olup yabancı uyruklu öğrencilerin KKTC ekonomisine yaptıkları katkıyı belirlemeyi amaçlamaktadır.

Bu araştırma için 500 anket hazırlanıp DAÜ ve YDÜ okuyan yabancı uyruklu öğrencilere uygulanmıştır. Amacımız, hazırlanan bu anketlerin, KKTC 'deki tüm üniversitelerde okuyan TC ve III ülke uyruklu öğrencilere uygulamaktır. Ancak zamanın kısa oluşu anket uygulama kararının Nisan ayında verilmesi, Mayıs ayında anketlerin basılıp, fakülte ve bölümlere dağıtılması aynı zamanda öğrencilere ulaştırılması, bu anketlerin öğrenciler tarafından cevaplandırılıp toplanması uzun bir süreyi gerektirmektedir. Bu düşünce doğrultusunda, öğrencilerin yıl sonu sınavlarının olması, üniversitelerin de yaz tatiline girmesinin yakın bir tarihe denk gelmesi, zamanın da kısa oluşu dikkate alınarak, "DAÜ ve YDÜ ÖM" adlı anket çalışması KKTC'deki tüm üniversitelere uygulanmak yerine, en çok öğrenci barındıran iki üniversitede uygulama karan verilmesine neden olmuştur.

Anketin denek gruplarına uygulanabilmesi için YDÜ ve DAÜ Rektörlüklerine yapılan dilekçe uygun görülüp tüm fakülte ve bölümlerde uygulanması yönünde izin alınmıştır. Yabancı uyruklu öğrenciler tarafından cevaplandırılacak olan anketler, araştırmacı tarafından, 2003 yılı Mayıs ayının son haftası ve Haziran ayının ilk haftasında adı geçen

üniversitelerin fakülte ve bölümlerinde gidilerek İngilizce basılan 150 tanesi, ill. Ülkelerden gelip YDÜ ve DAÜ'de okuyan öğrencilere, 350 tanesi de TC'den gelen öğrencilere dağıtılıp anket toplam 500 öğrenciye uygulanmıştır. Anketin uygulandığı Üniversiteler, Fakülteler ve Bölümler Tablo 34 de, Tablo 36 ve Tablo 37'de DAÜ ve YDÜ'de fakülte ve bölümlere dağıtılan ve geri gelen anket sayıları verilmiştir.

Verilerin Çözümü (Analizi)

Yabancı uyruklu öğrencilerin ve ailelerinin yapmış oldukları masraflarla KKTC ekonomisine yapmış oldukları katkıyı saptamaktır. değerlendirmek için bilgisayarda SPSS programından yararlanılmıştır. Frekans(t), yüzde(%), ve aritmetik ortalama (X) "t" testi ve "ANOVA" testleri kullanılarak değerlendirilmiştir.

Denek gruplarının görüşleri arasında fark olup olmadığını saptamada ise .0.5 anlamlılık düzeyi temel alınmıştır.

SPSS programının uygulanıp anket sonuçlarının değerlendirilmesinde uzman görüşü ve onun yardımlarından yararlanılmıştır.

Tablo34

2002-2003 Öğretim Yılında DAÜ ve YDÜ'de
Okuyan Yabancı Uyruku
Öğrenci Sayısı

Üniversite	T. C. Uyruklu	ID. Ölke Uyruklu	Toplam
DAÜ	7104	931	8035
YDÜ	3972	973	4945
TOPLAM	11.076	1904	12.980

Tablo 35

2002-2003 Öğretim Yılında
DAÜ ve YDÜ ÖM Anketinin Uygulandığı
Fakülteler, Bölümler, Yüksek Okul ve Diğerleri

Üniversite Adı	Fakülte Adı	Bölüm Adı	Yüksek Okul	Diğer
YDÜ	Denizcilik			
	Mühendislik	İşletme Bölümü		Kafeterya
DAÜ	Hukuk	İşletme	Modem Diller	Kafeterya
		Uluslararası İlişkiler		
		Bankacılık ve Finans		

Tablo36

DAÜ'de Dağıtılan Anket Sayılan ve Geri Gelen Anket Sayıları Şöyledir

Bölüm	Dağıtılan Anket		Geri Gelen Anket	
	Türkçe	İngilizce	Türkçe	İngilizce
İşletme Bölümü	40	--	8	-
Bankacılık ve Finans	20	16	9	16
Hukuk Fakültesi	50	--	38	--
Modem Diller Okulu	50	10	25	9
Uluslararası İlişkiler	10	10	6	6
Kafeteryada Dağıtılan	20	-	18	--

Tablo 37

YDÜ'de Dağıtılan Anket Sayılan İle Geri Gelen Anket Sayılan Şöyledir

Bölüm	Dağıtılan Anket		Çeri Gelen Anket	
	Türkçe	İngilizce	Türkçe	İngilizce
Mühendislik Fakültesi	50	114	40	en
YDÜİşletme Bölümü	60	--	18	--
Denizcilik Fakültesi	35	--	35	--
Kafeteryada Dağıtılan	15	--	10	--

Yukarıdaki dağılım durumlarından çıkan sonuçlarına göre DAÜ' de dağıtılan 226 anketten, 135 tanesi, YDÜ'de dağıtılan 274 anketten, 200 tanesi geri gelmiştir. DAÜ'de değerlendirmeye değer bulunan anket sayısı 117 YDÜ'de değerlendirmeye değer bulunan anket sayısı ise 151'dir.

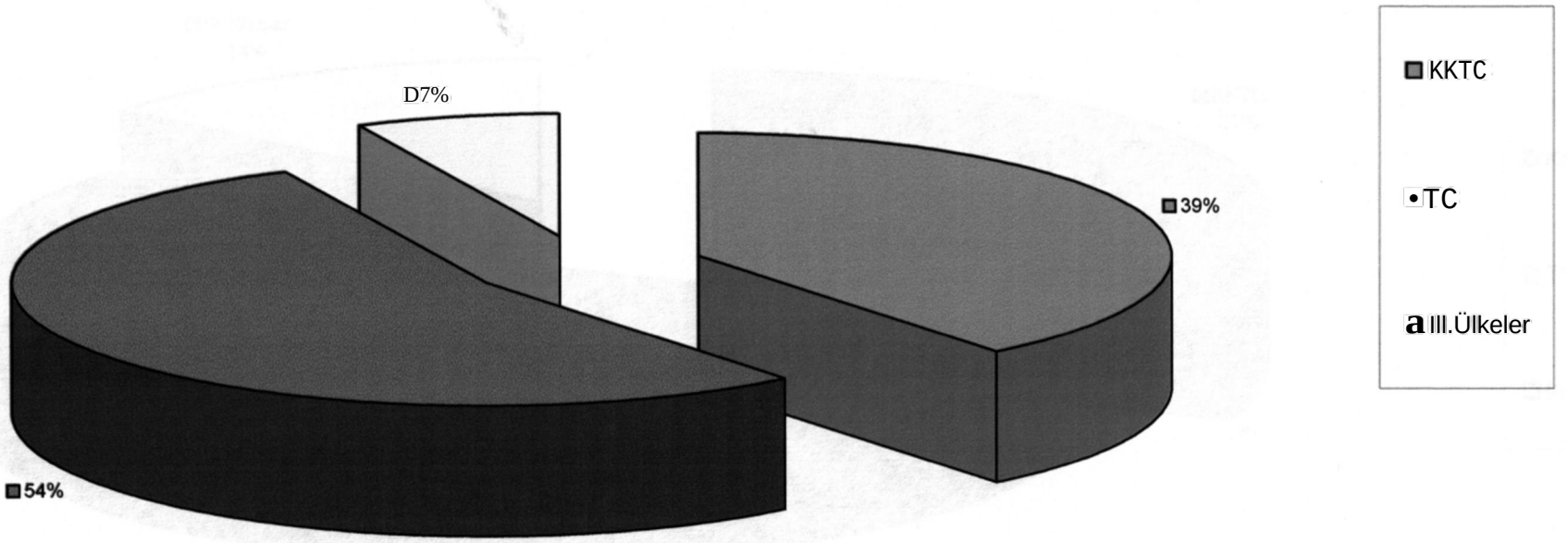

Çizelge 17
DAÜ'de 2002- 2003 Öğretim Ylhnda Okuyan Öğrencilirin Uyruklara Göre Dağılımı

% 54,TC, %39 KKTC ve% 7 III ülke öğrencileri DAÜ'de öğrenim görmektedir.

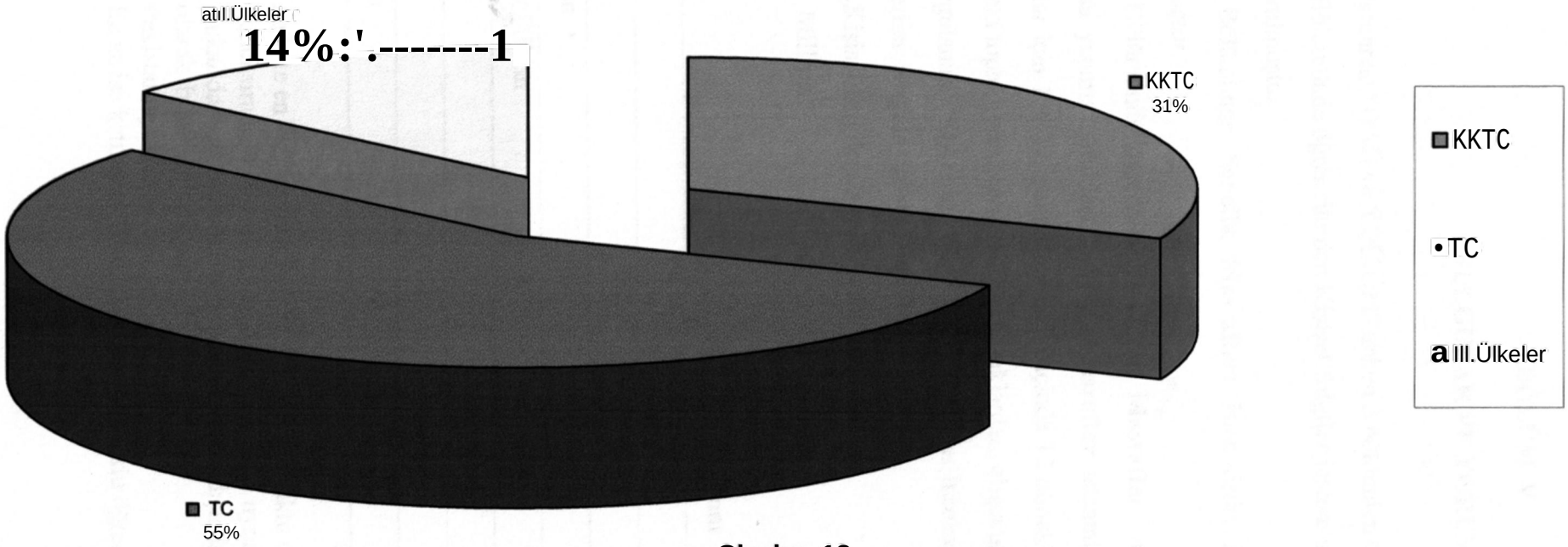

Çizelge 18
YDÜ'de 2002-2003 Yılında Okuyan Öğrencilerin Uyruklara Göre Dağılımı

Tablodan da görüleceği gibi en çok %55 ile T.C uyruklu öğrenciler,% 31 KKTC uyruklu öğrenciler ve %14 ile ill. Ülke öğrencileri YDÜ'de ilk üç sırayı paylaşmıştır.

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUMLAR

Uygulanan "DAÜ ve YDÜ ÖM" anketi 3 bölümden oluşmaktadır

A Bölümünde öğrencilerden **Kişisel Bilgiler** istenmiştir.Bu bölümde öğrencilere toplam 9 soru sorulmuştur.

B Bölümünde **Senelik Masraftan** istenmiştir. Bu bölümde öğrencilere 19 soru sorulmuştur.

C Bölümünde öğrencilerden **Aylık Masraflar** ve akrabalarının KKTC'yi ziyareti sırasında yapmış oldukları **Yekün Masraflar** istenmiştir. Bu bölümde öğrencilere aylık masraflar için 1 + 12, yekün masraflar içinde 12 olmak üzere, toplam 25 soru sorulmuştur. Anketteki toplam soru sayısı 53'tür ve şıklardan oluşmuştur.

Uygulanan "DAÜ ve YDÜ ÖM" anketinin incelenmesi sonucunda **Kişisel Bilgilerle** ilgili veriler aşağıda gösterilmiştir.

A) Kişisel Bilgilere Ait Bulgular

1. Milliyet

Tablo 38

Milliyet Dağılımı

Ülke	Sayı (N)	%
Türk	267	53.4
Pakistan	12	2.4
Ürdün / Filistin	32	6.4
Sudan	1	0.2
Diğer	23	5
Toplam	335	67.4

- Ankete en fazla katılım % 53.4 ile T.C uyruklu öğrenciler olduğu görülmektedir.
- İkinci sırada % 6.4 oranı ile, ürdün / Filistin uyruklular,
- Yukarıda açık isimleri belirtilen ülkeler dışında kalan ve "Diğer" uyruklu ülkeler olarak belirtilenlerin oranı % 5,
- Pakistan uyruklular %2.4,
- En az ise katılımın % 0.2 ile Sudan uyruklu öğrenciler olduğu tesbit edilmiştir.

2. Bölüm

Tablo39

Öğrencilerin Okudukları Bölümler

Bölüm / Fakülte /Yüksek Okul Adı	Sayı N	%
Bilgisayar Mühendisliği	106	21.2
Hukuk	39	7.8
Elektrik - Eloktronik	35	7
Bankacılık ve Finans	27	5.4
İşletme	23	4.6
Güverte	16	3.2
Deniz İşletmeciliği	12	2.4
Uluslararası ilişkiler	11	2.2
Türk Dili ve Edebiyatı	10	2
Halkla İlişkiler	7	1.4
Ekonomi	6	1.2
Radyo/ TV/ Sinema	5	1
Makina Mühendisliği	5	1
Endüstri Mühendisliği	3	0.6
İç Mimarlık	3	0.6
Turizm	3	0.6
Mimarlık	2	0.4
İnşaat Mühendisliği	2	0.4
İngilizce Öğretmenliği	2	0.4
Siyaset Bilmi	1	0.2
İletişim	1	0.2
Psikoloji	1	0.2
Tarih	1	0.2
Bölüm Belirtmeyen	22	4.4
Toplam	337	68.6

- DAÜ ve YDÜ ÖM Anketine katılan en kalabalık bölüm %21.2 ile Bilgisayar Mühendisliği Bölümüdür.
- İkinci sırada %7.8 oranla Hukuk Fakültesi öğrencileri,
- Üçüncü sırada ise% 7 oranla Elektrik-Elektronik Bölümü öğrencileri gelmektedir.

- Denizcilik Fakültesinin, DAÜ ve YDÜ ÖM anketine katılma oranı %5.6 olmuştur. Bu Fakültenin, Güverte Bölümü,% 3.2, İşletme Bölümü ise %2.4 katılım oranına sahip bulunmaktadır.
- Bankacılık ve Finans Bölümü öğrencileri %5.4 oranı ile dördüncü sırada yer almaktadır.
- DAÜ ve YDÜ İşletme Bölümleri katılım oranı% 4.6'dır.
- Uluslararası İlişkiler Bölümü, %2.2,
- Türk Dili ve Edebiyetı Bölümü %2,
- Halkla İlişkiler% l.4,
- Ekonomi Fakültesi % 1.2,
- Radyo / TV / Sinema ve Makine Mühendisliği Bölümleri % 1,
- Endüstri, İç Mimarlık ve Turizm Bölümleri %0.6
- Mimarlık, İnşaat Mühendisliği ve İngilizce Öğretmenliği Bölümleri, %0.4,
- Siyaset Bilimi, İletişim, Psikoloji ve Tarih Bölümleri % 0.2' şer katılım oranına sahip oldukları tesbit edilmiştir.
- Bölüm belirtmeyen öğrenci oranları ise% 4.4 'tür.

3.Sınıf

Tablo 40

Ôğrencile~ Kaçıncı Sınıfta Okuduklan

Sınıflar	Sayı (N)	%
Hazırlık Sınıfı	21	4.2
I.Sınıf	83	16.6
2.Sınıf	72	14.4
3.Sınıf	43	8.6
4.Sınıf	58	11.6
Master	5	1
Sınıf Belirtmeyen	54	10.8
Toplam	336	67.2

- DAÜ ve YDÜ ÖM Anketine katılanların okuduğu sınıflara (yıllara) bakıldığı zaman, En yüksek katılımı %16.6 ile, 1. sınıfta okuyanlar oluşturmaktadır.
- 1. sınıfları sırasıyla% 14.4 ile 2. sınıflar,
- %11.6 ile 4. sınıflar,
- % 8.6 ile 3. sınıflar,
- % 4.2 hazırlık sınıfı izlemektedir.
- En az oranı ise% 1.0 ile master sınıfında okuyanlar oluşturmaktadır.
- Sınıf belirtmeyenlerin oranı ise,% 10.8'dir.

4.Nerede kalıyorsunuz?

Tablo 41
Öğrencilerin Kaldıklan Yerler

Kalınan Yerler	Sayı (N)	%
Özel	238	47.6
Otel	8	1.6
Yurt	81	16.2
Belirtilmeyen	8	1.6
Toplam	335	67

- DAÜ ve YDÜÖM anketine katılan yabancı uyruklu öğrencilerin % 47.6'sı özel yerlerde (ev, apartman dairesi) yaşamaktadır.
- %10.2'si yurtlarda,
- %1.6'sı otelde kalmaktadır.
- Öğrencilerin, %1.6'sı ise nerede kaldıklarını belirtmemiştir.

5. 2002-2003 öğretim yılında ailenizden herhangi biri KKTC'yi ziyaret etti mi?

Tablo 42
Öğrenci Ailelerinin·Ziyaret Durumu

Seçenek	Sayı (N)	%
Evet	114	22.8
Hayır	200	40
Belirtmeyen	21	4.2
Toplam	335	67

- DAÜ ve YDÜÖM anketine katılan Yabancı uyruklu öğrencilerin , % 22.8 'nin ailesi, KKTC'yi ziyaret etmiştir.
- Öğrencilerin o/o40'nınailesinin, KKTC'yi ziyaret etmediği tesbit edilmiştir.
- Öğrencilerin o/o4.2'si ise ailelerinin KKTC'y, ziyaret edip etmediğini belirtmemiştir.
- Ankete katılan öğrenci toplam öğrenci sayısı %67' dir.

6.Kaç gün kaldılar (hepsi) ?

Tablo 43

Öğrenci Ailelerinin KKTC'de Kaldıkları Süre

Kaldıkları Süre	Sayı (N)	%
1 Hafta	48	9.6
2 Hafta	16	3.2
3 Hafta	9	1.8
4 Hafta	9	1.8
4 Haftadan fazla	32	6.4
Belirtmeyen	47	9.4
Toplam	161	32.2

- Yabancı uyruklu öğrencilerin ailelerinin KKTC'de kalış süreleri incelendiğinde en fazla % 9.6 oranla 1 hafta kaldıkları tesbit edilmiştir.
- Daha sonra ikinci sırada %6.4 ile 4 haftadan fazla kalanlar izlemektedir.
- Üçüncü sırada % 1.8 oranla 3 ve 4 hafta kalanlar izlemektedir.
- Ailelerinin kalış sürelerini belirtmeyen öğrencilerin oranı ise %9.4 'dür.

7. Nerede kaldılar?

Tablo 44
KKTC'yi Ziyaret Eden Öğrenci Ailelerinin Kaldıklan Yerler

Kalınan Yerler	Sayı (N)	%
Benimle	68	13.6
Otel	28	5.6
Diğer	17	3.4
Belirtilmeyen	48	9.6
Toplam	161	32.2

- K.KTC'yi ziyaret eden ailelerin% 13.6'sı öğrenci yanında kalmayı tercih ediyor.
- %5.6 'sı ise otelde kalmayı tercih etmektedir.
- Otel ve öğrenci yanında kalmayan öğrenci ailelerinin oranı %9.6 'dır.

8. 2002- 2003 Öğretim yılında dış ülkelere seyahat yaptınız mı?

Tablo 45

Dış Ülkelere Seyahat Yapan Öğrenciler

Seçenek	Sayı (N)	I%
Evet	77	15.4
Hayır	238	47.6
Belirtmeyen	120	14
Toplam	335	67

- Öğrencilerin %15.4 dış ülkelere syahat ettiğini,
- % 47.6 'sı dış ülkelere seyahat etmediğini,
- % 4 'ü ise seyahat edip etmediğini belirtmemiştir.

9. Tümüyle 2002-2003 akademik yılında (yaz tatili dahil) kaç gün dışta kaldınız?

Tablo 46
Öğrencilerin 2002-2003 Akademik Yılında
Yurt Dışında Kalma Süreleri

Süre	Sayı (N)	%
1 Hafta	1	0.2
2 Hafta	10	2
3 Hafta	5	1
1 Ay	26	5.2
2Ay	17	3.4
2 Aydan Fazla	67	13.4
Belirtmeyen	154	30.8
Toplam	280	56

- Yurt dışında kalma sürelerini belirten öğrencilerin oranı %56 'dır.
- Öğrenciler en fazla %· 13.4'lük oranla 2 aydan fazla yurt dışında kalmaktadır.
- 1 ay yurt dışında kalanların oranı %5.2,
- 2 ay yurt dışında kalanların oranı %3.4,
- 15 gün (2hafta) yurt dışında kalanların oranı %2,
- 3 hafta yurt dışında kalanların oranı %1
- % 0.2 ile en az kalma süresi 1 hafta olmuştur.
- Yurt dışında kalış sürelerini belirtmeyen öğrencilerin oranı ise,% 30.8'dir.

B. Senelik Masraflar:

"DAÜ ve YDÜ ÖM" anketinde yer alan "Senelik Masraflara" ait bulgular, SPSS programında "t" ve Varyans Analizi (Anova) ile değerlendirilmiş ve sonuçlar irdelenmiştir."DAÜ ve YDÜ ÖM" anketinin senelik masraflar bölümündeki sorular 19 başlık ve alt başlıklar altında sorulmuş olup, "DAÜ ve YDÜ Okuyan Öğrencilerin Harcama Durumu" başlığı ile 3 alt başlık altında değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Amaçlarına İlişkin Senelik Masraflara Ait Bulgular:

DAÜ ve YDÜ Okuyan Öğrencilerin Harcama Durumu:

1.DAÜ ve YDÜ Okuyan Öğrencilerin Türlere Göre Yaptıkları Harcama Durumları

Tablo 47

Yakın Doğu ve Doğu Akdeniz Üniversitelerinde Okuyan Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türlere Göre Harcama Durumları

(Yıllık Genel Harcamalar)

(Dolar $)

Yapılan Harcama Türleri	N* Öğrenci Sayısı	Toplam($)**	Ortalama	Standart sapma
Mobilya	268	70745.08	263.97	1171.06
Araba	268	46159.33	172.23	1476.14
Oturma	268	19488.67	72.71	483.40
Eğitim	268	575222.00	2146.35	3643.59
Giyim	268	115335.86	430.35	4308.08
Sağlık	268	8936.03	33.34	94.03
Hediye	268	48688.33	181.67	1111.78
Ulaşım	268	120768.33	450.62	1519.79
Sosyal Aktiviteler	268	6462.00	24.11	222.18
Gazete-Kitap-Derzi	268	20921.33	78.06	233.44

* N= Sayı YDÜ ve DAÜ'de okuyan yabancı uyrulu (TC ve III. Ülke uyruklu) öğrenci sayılarıdır.

**1 Dolar= 1500.000 TL olarak hesaplanmıştır.

"DAÜ veYDA ÖM" isimli anket, DAÜ'den 117, YDÜ'den 151 öğrencinin anketlere vermiş olduğu cevaplar değer bulunmuş ve toplam 268 öğrencinin anketi değerlendirilmiştir.

- Yabancı uyruklu öğrencilerin mobilya için 2002-2003 akademik yılında harcadıkları miktar 70745 $ 08 cent olmuştur
- Araba için 46159 $ 03 cent harcanmıştır.
- Oturma izni (ikametgah izni) için hükümete, temizlik ve aydınlatma için de belediyelere, toplam 19488 $ 67 cent ödenmiştir.
- Eğitim için yapılan yıllık harcamaların toplamı 575222 $ olmuştur.
- Giyim için yapılan yıllık harcamalar 115335 $ 86 cent'tir

- Sağlık için yapılan yıllık toplam harcamalar 8936 $ 03 cent'tir.
- Öğrencilerin 2002-2003 öğretim yılında hediye alımları için harcadıkları toplam miktar 48688 $ 67 cent'tir.
- Öğrencilerin uçak, gemi ve taksi ücretlerine ödedikleri toplam ulaşım harcamaları miktarı 120.768 $ 33 cent'tir
- Öğrencilerin okul sosyal ak:tiviteleriiçin ödedikleri toplam para 6462 $ 'dır.
- Öğrencilerin bu öğretim yılında gazete,dergi ve kitaplara ödedikleri toplam miktar 20.921 $ 33 cent'tir.
- Öğrenciler bir yılda en fazla eğitim, ikinci sırada ulaşım, üçüncü sırada mobilya için harcama yapmıştır.
- En az harcama yaptıkları türler ise, sosyal etkinlikler ve sağlıktır

Çizelge 20'de KKTC'de okuyan yabancı uyruklu öğrencilerin türlere göre yaptığı yıllık ortalama harcamalar verilmiştir.

2. DAÜ ve YDÜ üniversitesi öğrencilerinin aylık toplam harcamaları

Tablo 48

Aylık Toplam Harcamalar

Dolar ($) olarak

	Öğrenci Sayısı	Toplam	Ortalama	Standart Sapma
Aylık Toplam	268	95625,05	356,8099	811,5988

- KKTC'de okuyan yabancı uyruklu öğrencilerin, ayda toplam 95.625 $ 05 cent harcama yaptıkları görülmektedir.
- DAÜ VE YDÜ'lerinde okuyan TC ve III. ülke uyruklu her bir öğrenci KKTC'de ortalama ayda 356 $ 80 cent harcamaktadır.

3 Yıllık Toplam Harcamalar

Tablo 49

Yıllık Toplam Harcamalar

Dolar($)

	Ôğrenci Sayısı	Toplam	Ortalama	Standart Sapma
Yıllık Toplam	268	1159035,16	4324,75	6895,88

- KKTC'deki araştırma yapılan iki üniversitede okuyan 268 öğrencinin toplam yaptıkları yıllık harcama miktarı 1.159.035 $ 16 cent'tir.
- Bir öğrencinin ortalama yıllık harcama miktarı 4.324 $ 75 cent'dir.

C. Aylık Masraflar

Bu bölümde Aylık Masraflar ve Yıllık masraflar B bölümünde değerlendirildiğinden Anketin, Aylık Avaraj Masraflar başlığı altındaki 12 soru ile, öğrencilerin okullar bazındaki aylık ve yıllık harcama durumu ve öğrenci ailelerinin okullara göre ziyaret durumu ve harcama durumu değerlendirilmiştir. DAÜ ve YDÜ ÔM anketinde sorulan 12. soru aşağıda gösterilmiştir.

Aylık Masraflara Ait Bulgular:

12. Eğer herhangi bir akrabanız Kıbns'ı (2002- 2003) döneminde ziyaret etmişse, hediye almak için yapmış oldukları masraflar dahil seyahat masrafları hariç, yapmış oldukları yekün masraflar ne kadardır?

Tablo 50

Öğrenci Ailelerinin KKTC'yi Ziyaretleri Sırasında Yapmış Olduklan Toplam Harcamalar

Dolar ($)

Ailelerin Harcama lan	Sayı	Toplam	Ortalama	Standart Sapma
Toplam	103	129710,20	1259,32	1677,30

- 268 öğrenciden 103 kişinin ailesi KKTC'yi ziyaret etmiştir.
- Öğrenci ailelerinin KK.TC'de kaldıkları sürede harcadıkları toplam miktar 129.710 $ 20 cent olmuştur.
- Her bir öğrenci ailesinin KKTC'deki yıllık ortalama harcaması 1259 $ 32 centir.

Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Okullara Göre Harcama Durumlan

Bu bölümde YDÜ ve DAÜ'de okuyan yabancı uyruklu öğrencilerin aylık ortalama harcamaları ve öğrencilerin okullara göre sayıları ile yıllık harcama ortalamaları verilmiştir. Aynca okullara göre öğrenci ailelerinin ziyaretleri ve yapmış oldukları harcamalar da belirtilmiştir. Bkz. Çizelge 21. Bu bölümde ilişkisiz örneklemeler için t testi (Independent- Samples T Test) kullanılmıştır. T - testi iki ilişkisiz ömeklem ortalamaları arasındaki farkın manidar olup olmadığını test etmek için kullanılır. (Büyüköztürk, 2002:39)

Tablo 51

Öğrencilerin Okullara Göre Aylık Harcama Durumları

Dolar($)

Okul Adı	Sayı (N)	Ortalama	Standart Sapma	SD	lt	p	Açıklama
DAÜ	117	349,00	903,42	266	-.138	-890	p>.05 fark anlamsız
YDÜ	151	362,85	735,66				

- DAÜ'ye ulaşılan 117 öğrenciden her biri aylık ortalama 349 $ harcamaktadır.
- YDÜ okuyan 151 yabancı uyruklu öğrencilerden her biri aylık ortalama 362 $ 85 cent harcamaktadır.
- Bir başka ifadeyle YDÜ'deki 34 fazla öğrencinin, DAÜ'deki öğrencilerden 13 $ 85 cent daha fazla aylık ortalama harcama yapmaktadır.
- Okulların aylık harcama durumlarında, her iki üniversite arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 52

Öğrencilerin Okullara Göre Yıllık Harcama Durumu

Dolar ($)

Okul Adı	Sayı N	Ortalama	Standart Sapma	ısD	jt	IP	Açıklama
DAÜ	117	5181,70	8449.34	266	1.798	.073	p>.05 fark anlamsız
YDÜ	151	3660,77	5330.93				

- DAÜ'de okuyan yabancı uyruklu bir öğrencinin yıllık harcama miktarı ortalama olarak, 5181 $ 70 cent'tir.
- YDÜ'de okuyan yabancı uyruklu bir öğrencinin yıllık harcama miktarı ortalaması 3660 $ 77 cent'tir.
- İki üniversite öğrencileri arasında yıllık ortalama harcamalarda anlamlı bir fark yoktur.
- Sadece yıllık harcamalarda ortalama büyüklüğü var. Bilindiği gibi DAÜ'de okul harçları daha yüksek olduğundan böyle bir fark çıkmıştır yorumu getirilebilir.

Tablo 53
Okullara Göre Öğrenci Ailelerininı Ziyaretleri

Dolar ($)

Okul Adı	Sayı N	Ortalama	Standart Sapma	SD	t	p	Açıklama
DAÜ	57	1250,47	1500.69	101	-,059	.953	p>0.5 fark anlamsız
YDÜ	46	1270,29	1890.54				

- DAÜ'de okuyan bir öğrenci aileleri, KKTC'yi ziyaretlerinde YDÜ'de okuyan öğrencilerin ailelerinden ortalama olarak, 19 $ 82 cent daha az harcama yapmaktadır sonucu çıkarılabilir. Fakat yine diğer tablolarda olduğu gibi iki üniversite arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Öğrencilerin Ülkelerine Göre Harcama Durumları

Bu bölümde TC uyruklu öğrenciler ile III ülkeler olarak belirtilen, Pakistan, Ürdün, Filistin, Sudan ve bu ülkeler dışındaki diğer ülkelerin öğrencilerinin yapmış oldukları aylık ve yıllık ortalama harcamalar ile ailelerinin KKTC'yi ziyaretleri sırasında yapmış oldukları ortalama harcamalar Tablo 54, Tablo 55 ve Tablo 56'da verilmiştir.

Tablo 54

Öğrencilerin Ülkelerine Göre Aylık Harcama Durumları

Ülkeler	Sayı (N)	Ortalama	S	SD	t	p	Açıklama
TC	209	390,04	894.87	266	1.263	.208	P>.05 fark anlamsız
m. Ülkeler	59	239,09	377.24				

- YDÜ ve DAÜ'de okuyan TC ve ill. Ülke öğrencilerinin aylık harcamalarına baktığımız zaman TC uyruklu öğrencilerin ortalama her birinin 390 $ 04 cent harcadıkları ,
- ill. Ülke öğrencilerinin herbirinin ise ortalama 239 $ 09 cent ayda harcadıkları görülmektedir.

Çizelge 22 ve 23 'de Yabancı uyruklu öğrencilerin ülkelere göre sayıları ve aylık harcama durumları verilmiştir.

Tablo 55
Öğrencilerin Ülkelerine Göre Yıllık Harcaması

Ülkeler	Sayı (N)	Ortalama	S	SD	t	p	Açıklama
TC	209	4522.12	7076,66	266	,881	.379	p>.0.5 fark anlamsız
III. Ülkeler	59	3625.63	6219,09				

- TC kökenli öğrencilerin yılda ortalama KKTC'de harcadıkları miktar 4522 $ 12 cent'dir. Yani KKTC'de okuyan TC uyruklu bir öğrenci yılda ortalama 4522 $ 12 cent harcamaktadır.
- III. Ülke uyruklu öğrencilerin yılda harcadıkları ortalama miktar 3625$ 63 cent'tir. Yani m. Ülke uyruklu bir öğrenci KKTC'de kaldığı sürece yılda ortalama 3625 $ 63 cent harcamaktadır.
- TC uyruklu öğrenciler ile IILülke öğrencileri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Tablo56
Ülkelere Göre Öğrenci Ailelerinin Ziyaretlerinde Yapmış Oldukları Harcamalar

Dolar($)

Ülke	Sayı	Ortalama	S	SD	t	p	Açıklama
TC	196	1324.15	1718,16	101	1.461	.147	p>.05 fark anlamsız
m. ülkeler	17	370.41	310,41				

- TC uyruklu öğrencilerin aileleri, III. ülke uyruklu öğrencilerin ailelerinden daha fazla harcama yapmaktadır şeklinde bir yorum getirilebilir TC uyruklu öğrencilerin ailelerinin ortalama harcadıkları miktar 1718 $ 16 cent'tir.
- ill.ülke uyruklu öğrenci ailelerinin yapmış oldukları ortalama harcamanın, 370 $ 41 cent olduğunu ve bu miktarın 7 öğrenci ailesi tarafından yapıldığını düşünürsek küçümsenecek bir rakam olmadığı görülmektedir.
- TC ve ID. ülke uyruklu öğrenci ailelerinin KKTC'yi ziyaretleri sırasında yapmış oldukları ortalama harcama miktarları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Yurt Dışına Çıkma Durumları

Bu bölümde Yabancı uyruklu öğrencilerin yurt dışına (KKTC) çıkma veya yurt içinde kalma durumlarına göre yaptıkları harcamalar tesbit edilmiştir.

Tablo 57
Yabancı uyruklu Öğrencilerin Yurt Dışına Çıkma Durumlarına Göre
Aylık Harcamaları

Dolar ($)

	Sayı	Ortalama	S	SD	t	p	Açıklama
Evet	108	356.74	820,56	266	-,001	,999	p>.05 fark anlamsız
Hayır	168	356.84	808,07				

- Yabancı uyruklu 108 öğrencinin yurt dışına çıktığı, yurt dışında kaldıkları sürede bir öğrencinin ayda ortalama harcadığı miktar 365 $ 74 cent'tir
- Yurt dışına çıkmayan 168 öğrenci olduğu görülmektedir.Herbir öğrencinin KKTC'de kaldığı sürece ayda ortalama harcadığı miktar 365$ 84 cent'tir.
- KKTC'de okuyan ve yurt dışına çıkan ve çıkmayan yabancı uyruklu öğrencilerin aylık ortalama harcamaları arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 58
Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Yurt Dışına Çıkma Durumlarına Göre
Yıllık Harcamaları

Dolar ($)

	Sayı	Ortalama	S	Sd	t	p	Açıklama
Evet	108	4685,15	7959,21	266	,702	,483	p>.05 fark anlamsız
Hayır	168	4081,49	6088,90				

- Yurt dışına çıkan yabancı uyruklu bir öğrenci ortalama olarak yılda 4685 $ 6 cent harcama yapmaktadır.
- Yurt dışına çıkmayan bir öğrencinin ise ortalama harcaması bir yılda 4081 $ 49 Cent'dir
- Yurt dışına çıkan ve çıkmayan öğrenciler arasında ortalama yıllık harcamalarda anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Tablo 59
Yabancı Uyruklu Öğrenci Ailelerinin Ziyaret Etme Durumu
Doları ($)

	Sayı	Ortalama	S	Sd	t	p	Açıklama
Evet	36	1262,28	1976,43	266	,013	,990	p>.05 fark anlamsız
Hayır·	67	1257,73	1508,77				

- Yabancı uyruklu öğrenci ailelerinin ziyaret etme durumlarına baktığımız zaman verilen cevaplarda, ailelerinin ziyaret etmesi durumunda ortalama bir kişinin yaptığı harcama 1262 $ 28 cent'tir.
- Ailesinin ziyarette bulunmaması durumunda yapılan ortalama harcama 1257$ 73 cent'tir.
- Ailelerin ziyaret etme ve etmeme durumları göre yapılan harcamalar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Ailelerinin KKTC'yi Ziyaret Ettiklerinde Kaldıktan Yere Göre Harcama Durumu:

Yabancı uyruklu öğrencilerin ailelerinin KKTC'yi ziyaret etmeleri durumunda kaldı.klan yere göre aylık harcamaları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını tesbit etmek için Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Tablo 60
Öğrenci Ailelerinin Kaldıktan Yere Göre Aylık Harcama Durumu Puanlarının Betimsel Sonuçlan
Dolar($)

Kaldığı Yer	N	$\bar{X}$	S
Aile Gelmedi	147	321.288	627.45
Benimle Kaldı	44	355.53	793.41
Otel	54	725.89	12.66
Diğer	13	243.96	195.88
Toplam	258	355.59	816.09

Tablo 60'da görüldüğü gibi öğrenci ailelerinin kaldıkları yere göre aylık harcama durumları betimsel sonuçlarına göre;

- Otelde kalan bir öğrenci ailesinin ortalama harcadığı miktar 725.89 $,
- Öğrenci yanında kalanların ortalama harcadığı miktar 355.53 $,
- Öğrenci yanında ve otel dışında diğer yerlerde kalanların harcadığı miktar ise 243.96 $'dir.

Tablo 60.1
Aylık Harcama Durumuna Göre ANOV A Sonuçlan

Dolar ($)

Var-yansın Kayna 21.	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Açıklama
Gruplararası	1116472,083	3	372157,36	,556	,654	p>0.05
Gruplariçi	170048834,420	254	669483,60			fark
Toplam	171165306,503	257				anlamsız

P< 0.05 (LSD testine göre)

Tablo 60.1'de görüldüğü gibi Öğrenci ailelerinin kaldıkları yere göre harcama durumundaki puanları arasında anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 61
Yıllık Harcama Duru.mu Puanlarının Betimsel Sonuçlan

Kaldığı Yer	N	$\bar{X}$	S
Aile Gelmedi	147	4506,34	7540,67
Benimle Kaldı	44	5031,80	8986,85
Otel	54	4049,20	3738,45
Diğer	13	3000.69	2000,85
Toplam	258	4424,41	7005,99

- Öğrencilerin cevaplarına göre ailesi gelmeyen bir öğrencinin ortalama yıllık harcaması 4506$ 34 cent'tir.
- Ailesinin ziyareti durumunda, öğrenci yanında kalanların yıllık ortalama harcama durumu 5031$ 80 cent'tir.
- Otelde kalan bir öğrenci ailesinin ortalama yıllık harcamaları 4049 $ 20 cent'tir.
- Otel veya öğrenciyle birlikte kalmayıp diğer herhangi bir yerde kalan bir öğrenci ailesinin yıllık ortalama harcama durumu 3000 $ 69 cent'tir.

Tablo 61.1

Yıllık Harcama Durumuna Göre Anova **Sonuçlan**

Varyansm Kaynağı	**Kareler Toplamı**	**Sd**	**Kareler Ortalaması**	**f**	**p**	**Açıklama**
Guruplararası	2450352,230	3	372115,36	,556	,645	P> fark anlamsız
Gruplariçi	280614617,637	245	669483,60			
Toplam	283064969,867	257				

= p<0,05 (LDS testine göre)

Tablo 61.1 Öğrenci ailelerinin ziyareti sırasında kaldıkları yere göre yıllık harcama puanları arasında anlamlı bir fark yoktur

Tablo 62
Ailelerin Ziyaret Durumuna Göre Betimsel Sonuçlan

Kaldığı Yer	N	$\bar{X}$	S
Aile Gelmedi	46	1387,17	1719,31
Benimle	15	1398,31	2698,54
Otel	28	1048,45	1153,95
Diğer	7	1102,00	1270,86
Toplam	96	1269,33	1726,16

Ailesinin ziyareti durumuna göre yapılan harcamalara baktığımız z.aman ortalama bir kişinin yıllık harcama durumu şöyledir:

- Ailesi gelmeyenlerin 1387 $ 17 cent,
- Ailesinin ziyareti sırasında benimle kalıyor diyenler 1398 $ 31 cent,
- Otelde kalanlar 1048$ 45 cent,
- Diğer yerlerde kaldı diyenler 1102 $ 86 cent,
- Yoplam yıllık ortalama harcama ise 1269 $ 16 cent'tir.

Tablo 62.1

Ailenin Ziyaret Durumuna Göre Anova Sonuçlan

Varyansm Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Açıklama
Gruplararası	51172579,545	3	816784,07	,268	,848	p>.05 fark anlamsız
Gruplariçi	12563398374,099	254	3050158,89			
Toplam	12614570953,643	257				

p>0.05 (LSD testine göre)

Tablo 62.1.'de ailenin ziyaret durumuna göre kaldıkları yere göre yapılan harcamalar puanları arasında anlamlı bir fark yoktur.

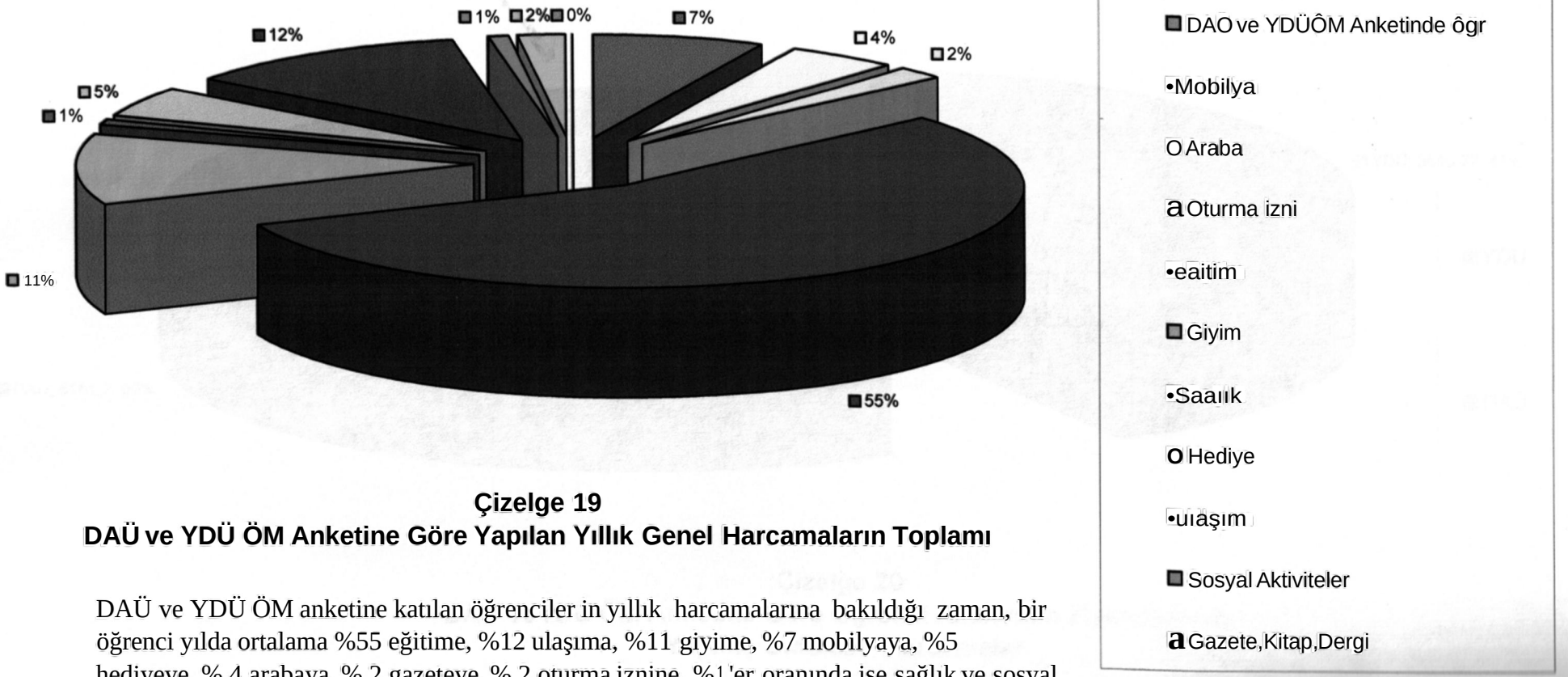

Çizelge 19
DAÜ ve YDÜ ÖM Anketine Göre Yapılan Yıllık Genel Harcamaların Toplamı

DAÜ ve YDÜ ÖM anketine katılan öğrenciler in yıllık harcamalarına bakıldığı zaman, bir öğrenci yılda ortalama %55 eğitime, %12 ulaşıma, %11 giyime, %7 mobilyaya, %5 hediyeye, % 4 arabaya, % 2 gazeteye, % 2 oturma iznine, %1 'er oranında ise sağlık ve sosyal etkinliklere harcama yapmaktadır.

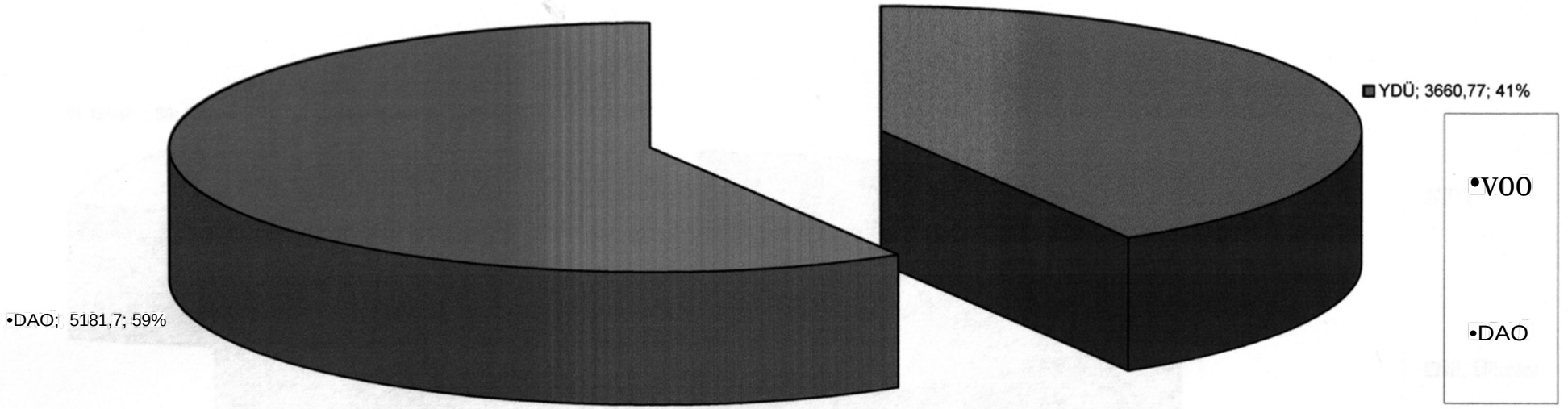

Çizelge 20
DAÜ VeYDÜ ÖM Anketine Göre Öğrenci Ailelerinin Ziyaretlerinde Yapmış Oldukları Harcamalar

ÖQrenciaileleri KKTC'yi ziyaretinde, DAÜ'de okuyan ö¬rencilerin % 59 oranla harcama yaptıkları, YDÜ okuyan ö¬rencilerinin ise % 41 oranında harcama yaptıkları tesbit edilmiştir.

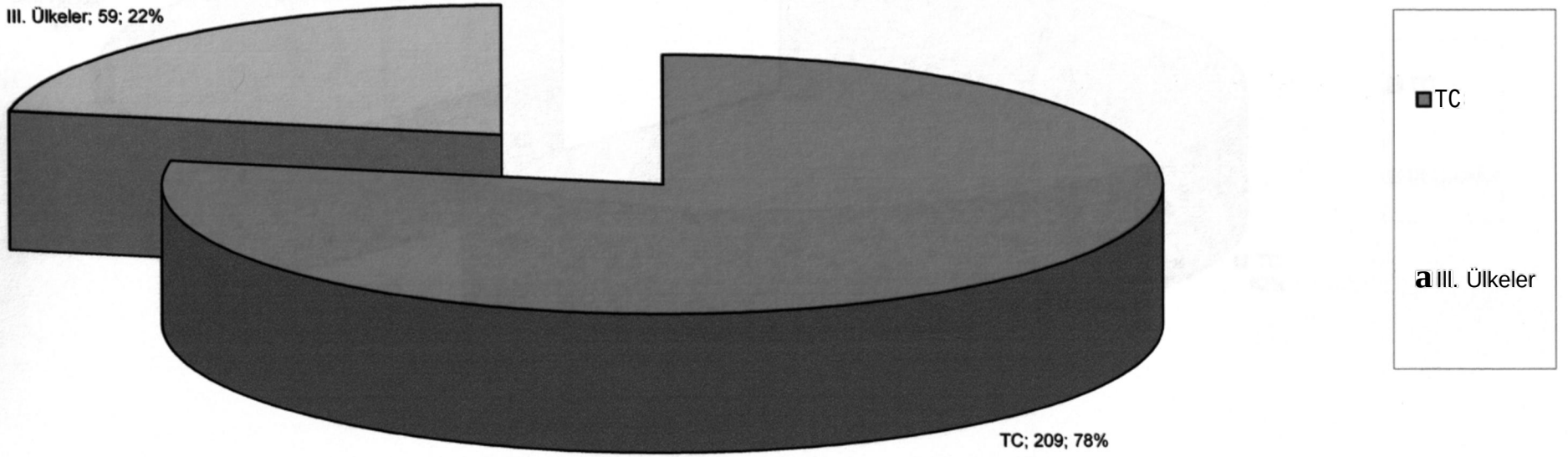

Grafik 21
DAO ve YDÜ ÖM Anketine Katılan Öğrencilerin Uyruklara Göre Dağılımı

Ankete katılan öğrencilerin% 78'i TC, %22'si ise III ülke uyruklu öğrencilerdir.

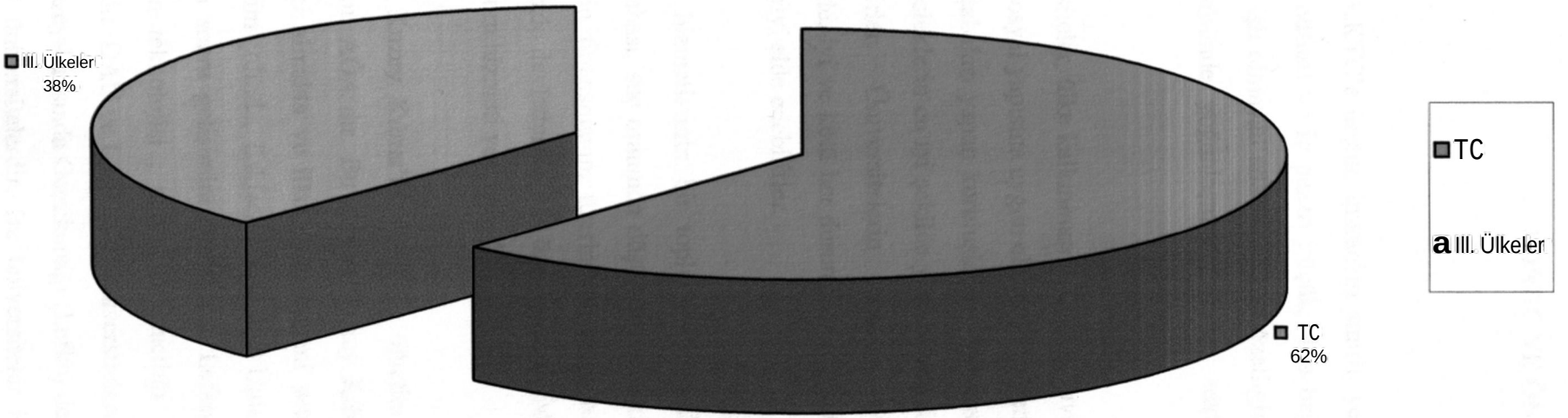

Grafik 22
DAO ve YDÜÖM Anketine Göre Öğrencilerin Ülkelerine Göre Aylık Harcama Durumu

Ülkelere göre aylık harcama durumuna bakıldığında, %38'ni III ülke öğrencileri , %62'sini de TC uyruklu öğrenciler yapmaktadır.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Bugün KKTC'e üretim imkanları sınırlı, yer altı ve yer üstü zenginlikleri kıt, buna paralel olarak nüfusu ve iç pazarı küçük, dışa bağımlılığı fazla, mal üretimi zor ve fazla çeşitliliğe elverişli olmayan ada ekonomisi özelliğine sahiptir. Bu nedenle üretim daha fazla hizmetler sektöründe yoğunlaşmaktadır. Bu sektör içerisinde üniversiteler önemli yer tutmaktadır.

Üniversiteler, ülke kalkınmasına ihtiyaç duyulan nitelikli insan gücünü, çağın değişen teknolojik ve sosyal yapısına uygun olarak yetiştiren, bilim üreten temel uygulamalı araştırma ve geliştirme çabalan yapan kuruluşlardır. Üniversiteler bir ülkenin kalkınması için gerekli olan çeşitli mesleklerin en iyi şekilde yürütülmesini sağlayan yapıcı ve yaratıcı insan gücünü yetiştirmektedirler. Üniversitelerin uzun vadede ekonomik katkıları olabileceği düşünüldüğünde, iyi ve kötü her durumlarında yatırım yapmayı sürdüren devletler en büyük ekonomik getiriyi elde edebilirler.

Eğitim hizmetlerinin bir toplumda siyasal istikrar, sosyal ve kültürel kalkınma, sanayileşme çabası, suç oranında düşüş, gelir dağılımının iyileştirilmesi gibi önemli etkileri vardır. Devletin finansmanını üzerine alarak yürüttüğü pek çok hizmetten biri eğitimdir. Bugün ülkemizde devletten başka, özel sektörde Milli Eğitim Bakanlığı denetiminde KKTC toplumuna eğitim hizmeti vermektedir.

Bugün Kuzey Kıbns'ta 7 yüksek öğtetim kurumu bulunmaktadır.En eski yüksek öğretim kurumu AÖA'dır. Bu kurum, Kuzey Kıbns'ta MEB'nın ihtiyaç duyduğu sayıda sınavla öğrenci almakta ve ilkokul öğretmeni yetiştirmektedir. AÜ Lefkoşa kampüsü ise, 1982-83 öğretim yılında, Eskişehir Anadolu Üniversitesine bağlı Lefkoşa bürosu olarak kuruldu. Daha sonra gelişimini sürdürerek Lefkoşa kampüsü olarak hizmet vermektedir. AÜ'nde eğitim teknolojisi , radyo- tv aracılığı ile uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitim uygulanmaktadır. DAÜ ve LAÜ vakıf üniversiteleri olarak Kıbns'ın doğusunda, Gazimağusa şehrinde ve kuzey-batısında Gemikonağı (Lefke) de kurulmuş 2 üniversitedir. YDÜ, UK.Ü ve GAÜ de özel üniversitelerdir. Bu üniversiteler ise Lefkoşa ve Girne' de eğitim hizmeti

vermektedir, Bugün Kuzey Kıbrıs üniversiteleri sayı bakımından, Güney Kıbrıs üniversiteleri ile kiyaslanacak olursa, Üniversite bazında KKTC'deki 6 üniversiteye karşılık GKRY'de 1 üniversite (Kıbrıs Üniversitesi) bulunmaktadır.

KKTC' deki tüm üniversiteler YÖK tarafından tanmmakta ve Kuzey Kıbrıs Üniversitelerine öğrenci gönderilmektedir. Bu üniversitelerde KKTC, TC ve III.ülkelerden olmak üzere, 27.325 bine yakın öğrenci öğrenim görmektedir. Bu rakam içerisinde 15.257 kişi Yabancı uyruklu (TC ve III.Ülke) öğrencilerdir.Kuzey Kıbrıs'taki üniversiteler, KKTC ekonomisine büyük katkı sağlamaktadırlar. Bu bilimsel çalışma içerisinde KKTC'nin en çok öğrenci nüfusuna sahip iki üniversitesi olan DAÜ ve YDÜ' de uygulanan "DAÜ ve YDÜ ÖM" anketinde ortaya çıkan bulgular ise şöyledir:

Sonuç olarak KKTC'nin iki büyük üniversitesinde okuyan öğrencilerin harcamalarının %55'inin eğitime yapıldığı görülmektedir. Bu sektörün içinde okul harçları, kitaplar, fotokapi, bilgisayarda ders projesi yazdırma,, kırtasiye gibi giderler bulunmaktadır. Bu da üniversitelerin bütçesinin gelişmesine daha kaliteli eğitim ve öğretim imkanları sunmalarına neden olmaktadır. Aynca lokanta, market, konfeksiyon, taksi gibi yan sektörler için ve ulaşım, araba, mobilya gibi sektörlerin kısıtlı ada ekonomileri içerisindeki imkanlarına katkı sağlamakta ticaretin hareketlenmesine ve üretimin iç piyasadaki bu hareketliliğe paralel bir şekilde artmasına neden olmaktadır.

Bu araştırmadan çıkan sonuçlardan bir taneside öğrencilerin daha ucuz barınmalarını sağlamaktır. Bunu sağlamak için de mesken ve yurtlar yapılmalıdır. Öğrencilere kiralanan evler için ev sahiplerinden devletin aldığı gelir vergisinin an aza indirilmesi ev kiralarının ucuzlayacağına ı bu durum öğrencinin ucuz barınmasına neden olacaktır. Bu da öğrencilerin hayatını kolaylaştıracağı gibi TC' den ve III ülkelerden daha çok öğrencinin KKTC üniversitelerini çekici bulmalarına ve burada okumalarına imkan sağlayabilecektir.

Tablo 39'da öğrencilerin ülkelere göre dağılımından da görüldüğü gibi III. Ülke öğrencilerinin buradaki üniversiteleri tercih etmelerinin bir nedeni de bu ülkelerdeki bazı siyasi ve ekonomik problemlerin olmasıdır. Örneğin Filistin'deki Arap -İsrail çatışması, Sudan'da yeterince teknolojinin uygulanmaması, Pakistan'nın bulunduğu bölgedeki siyasi belirsizlik ve ekonomik problemler bu ülke öğrencilerini güven ve barış ortamı içerisinde yüksek öğrenimlerini sürdürebilmeleri için KKTC üniversitelerine yöneltmiştir. Basından da

okuduğmuz üzere 2003-2004 öğretim yılında KKTC üniversiteleri büyük bir öğrenci patlaması yaşamaktadırlar. DAÜ'de 4 bin öğrenci yeni kayıt yaptırırken, YDÜ' de öğrenci nüfusunun 13 bini bulduğu açıklanmıştır.Aynı şekilde diğer üniversitelerin de nüfuslarında artış olmuştur. Bu nüfus artışları da KKTC üniversitelerinin güven ve barış ortamı içinde eğitim yaptıklarının bir göstergesidir.

TC uyruklu öğrencilerin sayılarına baktığımız zaman yaklaşık 13,090 olduğu görülmektedir. Yani TC uyruklu öğrenciler Üniversite nüfusunun% 56'sını, III.Ülke uyruklu öğrenciler %9'nu ve KKTC uyruklu öğrenciler %35'ni oluşturmaktadırlar. BKZ. çizelge 20'de KKTC uyruklu öğrencilerden daha fazla olan bu öğrenciler KKTC Üniversiteleri için çok önemli bir ekonomik potansiyele sahiptirler.

KKTC üniversitelerinde okuyan yaklaşık 2,167 ID. Ülke öğrencisi bulunmaktadır. Bu öğrencilerin her birinin KKTC'nin birer tanıtım elçisi olduğunu unutmamak gerekmekte ve bu yönde tetbirler alınmalı ve çaba sarfedilınelidir.Öğrenci ailelerinin KKTC'yi ziyaretleri ülke ticareti açısından olduğu kadar,ülke turizmi açısından da büyük önem taşımaktadır.

DAÜ'de okuyan bir öğrencinin yıllık ortalama harcaması 5181$ 70 cent YDÜ'de okuyan bir öğrencinin yıllık toplam harcaması 3660 $ 77 cent'tir. Sadece iki üniversite öğrencilerinin her birinin yılda toplam harcadığı ortalama miktar 8842$ 47 cent olduğu görülmektedir. Öğrenci ailelerinin ziyareti sırasında bu rakama 2520 $ 76 cent ilave edilirse herbir öğrencinin ve ailesinin KKTC döviz girdisine sağladığı katkı ortaya çıkmaktadır. Bu durum aynı zamanda KKTC'nin ödemeler dengesine de çok önemli katkıda bulunduğunu göstermektedir.

Bu bağlamda varsayımlarda da belirttiğimiz gibi Kuzey Kıbris Üniversiteleri KKTC döviz girdisine, üretime, istihdama, yan sektörlere, ülke tanıtılmasına, kültüre ve yaşam kalitesine katkı sağlamaktadırlar. "Yüksek Öğretim KKTC Dış ticaret açığının %30'nu karşılamaktadır."(Aker, 2001:278)

Üniversitelerin bulunduğu şehirlerin nüfusları artmakta belediyelerin üniversitelerle işbirliğine gitmelerine neden olmakta bu birliktelik kent sempozyumlarının düzenlenmesine, düzenli ve planlı kentler yaratılmasına aynı zamanda kültür hizmetlerinin artmasına neden

olmaktadır. Aynı zamanda üniversite şehirlerinin daha hızlı gelişip kalkınmasına katkı sağlamaktadır.

ÖNERİLER

1. KKTC üniversitelerine en çok öğrenci T C'den gelmektedir. Yine en çok bu öğrencilerin aileleri KKTC'yi ziyaret etmektedir. Bu nedenle öğrencilerin yurt, barınma, mesken gibi ihtiyaçlarının çözümlenmesi gerekir. Bu ihtiyaçları çözülmüş öğrencilerin, aileleri de daha sık Kıbns'a gelip -gidecekler hatta bir akademik yıl boyunca öğrencilerin yanında kalacaklardır. Bu durum KKTC ekonomisine gerek öğrencilerin, gerekse ailelerinin anlamlı katkı sağlamalarına neden olacağından bu konuda gereken önlemler alınmalı ve kolaylıklar sağlanmalıdır
2. III. Ülkelerden daha fazla öğrenciyi KKTC'ye çekebilmek için üniversitelerin ve devletin daha etkili tanıtım yapmaları gerekmektedir. Aynca dış ülkelerde temsilcilikler açılmalı veya sayılan artırılmalıdır.
3. 23 Nisan 2003 tarihinde Güney Kıbrıs Rum Yönetimine sınır kapılarının açılmasıyla serbest geçişlerin sağlanması KKTC üniversitelerini daha cazip bir duruma getirmiştir. Örneğin Rum öğrencilere verilecek burslarla buradaki üniversitelerde okumaları sağlanabilmelidir. Bu bakımdan Güney Kıbns'ta tanıtım için üniversitelere, daha fazla çaba sarfetmeleri görevi düşmektedir.
4. Üniversitelerde verilen eğitim ve öğretimden öğrencinin memnun olması çok önemlidir. Öğrenci memnun olması gerekir ki, başka öğrencilerin gelmesini de sağlayabilsin. Bu durum öğrenci akışında süreklilik kazandıracaktır. Burada okuyan öğrenciler arasında "öğrenci tatminini (memnuniyetini)" çeşitli anketlerle ölçebilir, bu araştırmaların sonuçları ne olursa olsun; gerek olumlu gerekse olumsuz, özelde üniversitelere, genelde KKTC'ye katkı sağlamış olacaktır. Örneğin üniversitelerin öğrenci memnuniyeti % 60 ve üzerinde çıkmışsa, olumlu bir sonuçtur. Bu memnuniyeti sürdürmeleri için üniversiteler devamlı kendilerini geliştirmeleri, öğrenci memnuniyeti beklenenin altında bir sonuç çıkarmışsa, bundan da üniversitelere önemli mesajlar verileceğinden eksiklerini görmelerini ve kendilerini geliştirmeleri daha iyi ve kaliteli hizmetler sunmaları yönünde bir motive yaratmış olacaktır.

5. Üniversiteler öğrencilere bir kariyer hazırlamada, ak:tivite bazında eksiktirler.Örneğin, Tekno parklarda staj yapabilirler, atölyelerde ders verebilirler, gerek kamu gerekse özel sektör projelerinde yer alabilirler. KKTC üniversitelerinde bunlara imkan verilmemektedir. Hatta staj eğitiminede gereken önem verilmemektedir. Öğrencilerin piyasadan haberleri kısıtlı bir bilgiyle kalmaktadır. Şirketleri tanımamakta, şirketler de onları iyi tanımamaktadır. Su gibi eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir.
6. KKTC Hükümetinin Rum öğrencilerin KKTC üniversitelerinde okuyabilecekleri yönünde almış olduğu karar kağıt üzerinde kalmamalı Güney Kıbrıs'tan öğrenci çekebilmek için üniversitelere gereken destek sağlanmalıdır. Bu aynı zamanda iki toplumun, üniversite eğitimlerini karşılaştırma fırsatı yaratılabileceği gibi eğitimde kaliteyi de artırabileceği düşünülmektedir. KKTC Üniversitelerinin tanınmasına da katkı sağlamış olacaktır.
7. Halk yabancı uyruklu öğrencileri para makinesi olarak görmemeli Belediyelerin ve Maliye Bakanlığının çıkaracağı tarifelerle barınmadan, gıdaya, ulaşıma, giyime kısaca her şeye kadar birçok sektörde daha makul ve standart fiyat uygulama yönüne gidilmelidir.
8. Öğrencilerin barındığı ve kullandığı yerlerin temizliğine önem verilmelidir. Bu bakımdan Yerel yönetimler gereken denetimleri düzenli ve rutin bir şekilde yapmalıdır.
9. KKTC'de küreselleşme olgusu içinde diğer üniversitelerle rekabet edecek şekilde bilimsel araştırmalara önem verilmelidir. Bu amaçla gerek yurt içindeki, gerekse yurt dışındaki üniversitelerin bulunduğu şehirlere giderek kendini kabul ettirmeleri gereklidir. Aynca bunun sürekliliğine de inanmak lağzımdır.
10. Üniversiteler, bulundukları şehirin halkını ve KKTC halkının katılımını sağlayacak sosyal, sportif, kültürel, sanatsal ak:tiviteleriartırmalı ve bunları halka dönük olarak yaymalıdırlar.
11. Üniversiteler aynı zamanda barışa katkı koyan kurumlardırlar. Bu amaçla Kuzey Kıbrıs Türk halkının siyasal isteklerini dile getiren çalışmalar yapıp gerçek barışın sağlanmasında yardımcı olmalıdırlar.
12. Gerek Yabancı uyruklu öğrencileri gerekse KKTC öğrencilerini, kendi yurtları hakkında (Kıbrıs, Kıbrıs halkı ve kültürü hakkında) bilgilendirmeli bu konuda çalışmalar yapmalıdırlar.

13. Üniversitelerin gelişmesi için devlet bütçesinden kısa veya uzun vadede destek sağlanmalıdİr. Üniversitelere yatırım yapmayı sürdüren devlet en büyük ekonomik getiriyide sağlamış olacaktır.
14. Bilgi çağında yaşamaktayız. Bu bakımdan üniversiteler değişimi ve farklılığı yakalamalıdırlar. Gerek alt yapı, gerekse eğitim dilinin İngilizce olması, KKTC üniversitelerinin TC'deki birçok üniversiteler arasında bir farklılık yaratmıştır. Ancak bunları yeterli görmeyip bunun devamlılığını ve sürekliliğini sağlamalıdırlar.
15. Çevre ve insan haklarının korunmasında ve kaliteli eğitim verilmesinde, uluslararası standartlara uygun bir şekilde olması için denetimlerden kaçınılmaması gerekmektedir. Bu bakımdan üniversitelere, YÖK, YÖDAK ve diğer uluslararası kurumlarla işbirliği içinde olmaları önerilir.
16. Dünyamızdaki "globalleşme" olgusundan, "Yaşam boyu eğitim" felsefesinden ve yabancı dilin öneminden hareketle; günümüzde bir değil iki veya daha fazla yabancı dil bilmek zorunlu hale gelmiştir.Bugün basında çıkan iş ilanlarına dikkat edilecek olursa, üniversite mezunu olmak yanında ikinci bir lisan bilmek avantajdır, cümlelerine sık sık rastlanmaktadır. Bu düşünce doğrultusunda KKTC üniversitelerine "yabancı dil öğretme konusunda" büyük görevler düşmektedir. 21 . yüzyıl eğitim teknolojilerini kullanarak, "e-learnig" teknoloji sistemiyle bu uzaktan eğitim sistemini internet üzerinden gerçekleştirebilir. Bu şekilde yabancı dil eğitimini, gerek kendi vatandaşlarına gerekse diğer ülke uyruklularına uygulayarak, yüzyüze eğitim olanağı bulamayan kişilere yabancı dil eğitiminden yararlanma olanağı sağlanmış olacaktır. Bu olanağı üniversitelerin sağlamaları ve bu konuda çalışmalar yapmaları gerekmektedir.

KAYNAKÇA

AK.ER, Şule. (2001). *KKTC 'nin Ödemeler Dengesine Üniversitelerin Katkıları.* Avrupa Birliği Kıskacında Kıbns Meselesi (Bugünü ve Yarını). Ankara: Kıbrıs Tanıtma Fonu Desteğiyle Yayımlandı, 265-280.

AK.YÜZ, Müfit ve N. ERTEL (1989). Ansiklopedik Ekonomi Sözlüğü. İstanbul. Dünya Yayınlan

ALTAN, Zekai.(1998). Kuzey Kıbns'ı Tanıyalım Gezelim Görelim. Lefkoşa. Tekin Meral Birinci Vakfı katkılarıyla hazırlandı

AN, Ahmet. (1996). Kıbns'ta İsyanlar ve Anayasal Temsiliyet Mücadelesi (1571- 1948). Lefkoşa. Mez- Koop yayınlan

ANKAY, Aydın ve Halil Aytekin. (2001). Öğretmenlik Mesleğine Giriş. Ankara. Turhan Yayınevi

ARAS, Seval ve Vedat Çalışkan.(2002). Türkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası. İstanbul. Milli Eğitim Basınevi

BAYAR, Güzin.(2003). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Ekonomisinin Durumu ve Kalkınma Önerileri.* DTM Dergisi Ankara: Dış Ticaret Müsteşarlığı (27),

BERATLI, Nazın.(2000). Adı Cemile İdi. Lefkoşa. Işık Kıtabevi Yayınlan

BIÇAK, Ali Hasan, ve Cem Yağlı.(1998). *Üniversitenin Bölgesel Ekonomik Katkısı.* Gazimağusa Sempozyumu '98. Gazimağusa : DAÜ Basınevi, 229-250.

BÜYÜK.KARAGÖZ, Savaş.(1990). Demokrasi Eğitimi. Ankara. Türk Demokrasi Vakfı Yayınlan

Başbakanlık Devlet Planlama örgütü İstatistik Ve Araştırma Dairesi, (2000). 1998 Hanehalkı Gelir Dağılımı Anketi Sonuçlan. Ankara. KKTC Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası

DAL, Kemal, O. Çakıroğlu, ve A. Özyazgan. (1996).Vatandaşlık ve İnsan Haklan Eğitimi. İstanbul. Milli Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları Onikinci Basılış.

DEBEŞ, Taçgey. (1999). *Ayrı Bir Mağusa Tarihi Var, Mı? Yazılabilir Mi?* . Gazimağusa Sempozyumu'99 Bildiri Kitapçığı. Gazimağusa: DAÜ Basınevi, 57- 64

DEDEÇAY, Sami Servet. (1993). Lefkoşa Özel Türk Üniversitesi ve Kıbns'ta Yüksek Öğretim Çabalan. Lefkoşa. Lefkoşa Özel Türk Üniversitesi Yayınlan: 10

DEMİREL, Özcan. (2001). Eğitim Sözlüğü. Ankara. Pegem Yayınlan

Devlet Planlama Teşkilatı (1985). V. Beş Yıllık Kalkınma Planı Döneminde Sektörel Gelişmeler 1985-1989. Ankara.

DPT. (2000). Yüksek Öğretim Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Ankara.

Doğu Akdeniz Üniversitesi (1998). Gazimağusa Sempozyumu '98. Gazimağusa. DAÜ Basım.evi.

ENER, Neriman. (2001). *KKTC İşletmeleri İçin İhracatı Artırma Stratejileri: Geçiş Dönemi Ülke Pazarları (Emerging Markets) ve Yeni Fırsatlar.* Avrupa Birliği Kıskacında Kıbrıs Meselesi (Bugünü ve Yarını). Ankara: Kıbrıs Tanıtma Fonu Desteğiyle Yayım.landı,252-264.

ERAYDIN, Ayda (1981). Türkiye'de 1950-1980 Döneminde İller Arası Göçlerin Genel Değerlendirmesi, SPD: Araştırma Merkezi.

ERDEM, Burhan. (1996). *Yüksek Öğretimde Finansman Sorunu* . Yeni Türkiye Dergisi. İstanbul: Yeni Türkiye Medya Hizmetleri Tarafından Hazırlanmıştır,(?), 259-262.

ERGEN, Hüseyin.(1999) *Türkiye'de Eğitimin Ekonomik Büyümeye Katkısı* Ekonomik Yaklaşım Dergisi. (35), 21-561

FİDAN, Nurettin ve Münire Erden. (1998). Eğitime Giriş. İstanbul. Alkım Yayınlan

GAZİOGLU, Abmet.(1997). Kıbnsta İngiliz Yönetimi. Lefkoşa. Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi

GAZİOGLU Ahmet. (2001).Kıbnsta Türk Yönetimi. Lefkoşa.Kıbrıs Araştırma veYayın Merkezi

GAZİOGLU,Ahmet. (2001). *Kibrıs'ın AB Üyeliği, Enosis Hayalleri Ve Gerçekler.* Avrupa Birliği Kıskacında Kıbrıs Meselesi (Bugünü ve Yarını). Ankara: Kıbrıs Tanıtma Fonu Desteğiyle Yayım.landı,79-87.

___ (1978).Girne Bölgesi Müze ve Eski Eserleri. Lefkoşa Kıbrıs Türk Müzelerini Ve Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayınlan No :3

GÖRÜCÜ, *Özden.Bölgesel Ekonomik Kalkınmada Üniversitelerin Rölü ve Kahramanmaraş örneği.* 2002. XI.Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirisi

GÜRLER, Zafer, Arslan. (2000). Ekonomi. İstanbul. Milli eğitim Basıınevi

HALAÇOGLU, Yusuf ve Akif Erdoğdu, *Kıbrıs 'ın Almmaszndan Sonra Adaya Yapılan İskânlar ve Kıbrıs Türklerinin Menşei.(2000).* Rauf Denktaş'a Armağan. Ankara :Turan Kültür Vakfı, 208

İZMEN, Ümit ve Baturalp Candemir. (1998). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Ekonomisi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. İstanbul. Tüsiad yayını

KABASAKAL, Öner, *Yüksek Öğretimin Finansman Aracı Olarak Öğrenim Ücreti.(1996).* Yeni Türkiye Dergisi. İstanbul: Yeni Türkiye Medya Hizmetleri Tarafından Hazırlanmıştır, (7),263-269

K.ATIRCIOGLU,Salih, ve Hasan Ali Bıçak, *The Economik İmpac Of The Overseas Students On The North Cyprus Economy.* (1996). Kıbns Araştırmalar Dergisi Journal For Cypriot Studies . Gaziınağusa: Doğu Akdeniz Üniversitesi Basımevi, 233-266

KAPTAN, Saiın. (1986). Türkiye'de Yüksek Öğretim Reformu ve İnsan Gücü Potansiyeli. Ankara DPT. yayınlan

KAVAK, Yüksel. (1990). Kalkınmada Öncelikli Yörelerdeki Yüksek Öğretim Kurumlarının Çevreye Dönük Faaliyetleri. Ankara. TOBB yayını

KELEŞ, Ruşen.(1972). 100 soruda Türkiye'de şehirleşme ve Gecekondu. İstanbul. Gerçek Yayınevi

KELEŞ, Ruşen, ve Yücel Vural, *Çevre Sorunları; Özel ve Kamusal Otoritelerin Yönetsel Etik Sorumlulukları: Lefke Örneği.(2000).* Üçüncü Uluslararası Kıbns Araştırmaları Kongresi. Gazimağusa: Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Yayını, 427-448

KORKUT, Hüseyin. (2002). Sorgulanan Yüksek Öğretim Ankara. Anı Yayınlan

KÜÇÜKÇİRKİN, Mehmet. (1990).Üniversite - Sanayi İşbirliği Ülke Sanayii ve Ekonomisi Açısından Önemi. Ankara. TOBB yayını

KKTC Başbakanlık Devlet Planlama örgütü İstatistik Ve Araştırma Dairesi. (2000). 1998 Genel Sanayi Ve İşyerleri Sayımı. Lefkoşa

KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü İstatistik Ve Araştırma Dairesi (1999). 15 Aralık Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri. Ankara.. Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.

KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü,İstatistik Ve Araştırma Dairesi, (2000). 1998-1999 Hanehalkı Tüketim Harcamaları Anketi Sonuçlan. Ankara..Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası

KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü, (1999). 2000 Geçiş Yılı Programı. Lefkoşa.

KKTC Başbakanlık İzleme ve Koordinasyon Dairesi. (2002). Ekonomik ve Sosyal Göstergeler 2001. Lefkoşa, Devlet Basımevi

KKTC Devlet Planlama Örgütü İstatistik ve Araştırma Dairesi. (2003). İstatistik Yıllığı 2001.Lefkoşa

KKTC Devlet Bakanlığı Ve Başbakan Yardıncılığı Devlet Planlama örgütü (1994).1994 Yılı Programı (Taslak) Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma PlaDL(l995- 1997)

KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü (2003). 2003 Geçiş Yılı Programı.

___ (1991). Mağusa Bölgesi Müze ve Eski Eserleri. Kıbrıs Türk Müzeleri Ve Eski Eserleri Sevenler Derneği Yayınlan No: 5

MANİSALI, Erol. *Türkiye Doğu Akdeniz ve Kıbrıs.* (2000). Rauf Denktaş'a armağan. Ankara: Turan Kültür Vakfı, (276)

MÜTERCİMLER.,Erol. *Türkiye 'nin Jeopolitiğinde Kıbrıs 'ın Önemi.* (2000). Rauf Dentaş'a armağan. Ankara: Turan kültür Vakfı, (277-280)

NESİM, Ali.(1990). Kıbrıslı Türklerin Kimliği. Lefkoşa Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınlan- 17

ODTÜ. Öğretim Elemanları Derneği (1997). Üniversitelerin Sorunu. Varan Matbaası

ÖZK.ALP,Enver.(1993). Sosyoloji. Eskişehir. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınlan

ÖNCAN, Hüdaverdi, Z.Özdemir, ve N.O. Sağduyu (1995). Kıbrıs Tarihi. Devlet Basımevi

KIBSO. Kıbrıs Türk Sanayi Odası. (2003). Sanayi Dergisi.(22) Ocak 2003. Lefkoşa

SERİN, Necdet.(1979). Eğitim Ekonomisi. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınlan No:77

ŞAFAKLI, Okan ve E. İnançoğlu, *Yüksek Öğretim sektörünün Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) İçin Önemi* Lefkoşa. 2002 YDÜ XI. Eğitim Bilimleri Kongresi

ŞAHİN, Mehmet. (1988). İş İdaresine Giriş. Eskişehir.Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Ders Kitapları Yayını No: 104

ŞENÜNVER.,Güler ve başk. (2003). Sosyal Bilgiler 7'. İstanbul. Milli Eğitim Yayınevi

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı (2001).Ekonomik ve Sosyal Sektördeki Gelişmeler. Ankara. Yayın ve Temsil Dairesi Başkanlığı. Yayım ve Basım Şube Müdürlüğü.

YILMAZ, Ejder.(1996). Hukuk Sözlüğü. Ankara. Yetkin Yayınları

TED, Walther. (2002). Dünya Ekonomisi. (Çev.Ünal Çağlar), İstanbul: Alfa yayınlan

TOK, Türkay.(1998). *Üniversite- Çevre İlişkilerini Güçleştiren Etkenlerin Değerlendirilmesi.Kuram* ve Bulgularda Eğitim Yönetimi Dergisi, (14), 223-231

TUNAYA, Zafer Tank.(1964). *Kıbrıs bir devlet midir?.* Kıbrıs Meselesi Üzerinde Son Konuşmalar ve Yazılar. İstanbul: Der. Nevzat Karagil

TURAL, Kurul Nejla. (2002). Eğitim Finansmanı. Ankara. Anı yayınlan

TÜSİAD.(2000). Yükseköğretimin Finansmanı. İstanbul. Lebib Yalkım Yayımları ve Basım İşleri

TÜRKİYE Bilimler Akademisi.(1999). Türkiye Cumhuriyetinin 75. yılında Bilim "Bilanço 1923-1998" Ulusal Toplantısı II. Kitap I.Cilt. Ankara. Tubitak Matbaası

YAVUZ, Ata. (2003). *Yüksek Öğretim Sisteminde Yurtdışında Yetiştirilen Nitelikli İnsan Gücü Kaynakları.* **Çağdaş Eğitim Dergisi,** (301), 21-33.

YÔRÜKOGLU, Ahmet. (2001). *Türkiye- KKTC Ekonomik İşbirliği Ve Avrupa Birliği.* **Avrupa Birliği Kıskacında Kıbns Meselesi (Bugünü ve Yarını).** Ankara: Kıbrıs Tanıtma Fonu Desteğiyle Yayımlandı, 223-233.

WOLFF, Ayşen. *Organizasyonel Değişimde Eğitim Teknolojilerinin Rolü ve Önemi.* Gazimağusa (2003). DAÜ ID. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Sempozyumu bildirisi.

İNTERNET KAYNAKÇASI

http:// www.econturk.org/index.html.

http // www.mebnet. net / butce /2002- but.htm

http://www.kktc.Superonline.com/cda/ cyprus /haber / goster/ 0,2103,11142-2,00.html

http://www. Cyprusmedianet. Com /TRI article /7934

http: // www. emu .edu tr

http://www.neu.edu. tr

http: //www.ciu.edu tr/

www.kalitenet.com/kalitenet / akreditasyon .asp

http://www.stwing.upenn.edu/ Durduran/ authors /aıın /aıın6-17-2003.htlm 04.09.2003

Doğu Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğüne, 21.05.2003

Konu: Anket Çalışması Hakkında

Gazimağusa Türk Maarif Kolejinde görev yapmaktayım. Yüksek Lisansımı Yakın Doğu Üniversitesi,' Eğitim Yönetimi, Denetimi, Ekonomisi ve Planlaması Bölümünde yapmak.tayım. Eğitim Ekonomisi dersi için yapacağım anket çalışmasında, rektörlüğünüz tarafından, gerekli iznin ve kolaylığın sağlanmasını saygılarımla arz ederim.

Gülyüz Debeş

CJ)
1918

YAKIN DOGU ÜNİVERSİTESİ
(NEAR EAST UNIVERSITY)

LEFKOŞA- KKTC, MERSİN 10 -TURKEY / TEL: (90) (392) 223 6464 / FAX: (90) (392) 223 6461 / E-MAIL: info@neu.edu.tr

REF. NO: RY-164/2003 LEFKOŞA ~~:~?.:~003

Tüm Akademik Birimlere,

Eğitim Bilimleri Enstitümüz Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek.lisans programı öğrencisi Gülyüz Debeş'in "Doğu Akdeniz Üniversitesi ile Yakın Doğu Üniversitesi'nde Okuyan Öğrencilerin Masrafları" konulu anketini uygulaması hususunda yardımcı olunmasını saygılarımla rica ederim.

Prof. Rektör;

EKC
ANKET

DOGU AKDENİZ VE YAKIN DOGU ÜNİVERSİTELERİNDE OKUYAN ÖGRENCİLERİN MASRAFLARI

A. KİŞİSEL BİLGİ

1. Milliyet: .....

a) Türk 0 b)Pakistan 0 c)Ürdün/ Filistin 0 d)Sudan 0 e) DiğerD

2. Bölüm:..... 3. Sınıf (yıl).....

4. Nerede kalıyorsunuz?

a) Özel 0 b)Otel 0 c) Yurt 0

5. -2002-2003 yılında ailenizden herhangi biri KKTC'yi ziyaret etti mi?

a) Evet 0 b)Hayır 0

6. Kaç gün kaldılar (hepsi)?.....

7. Nerede kaldılar?

a) Benimle 0 b)Otel 0 c)Diğer 0

8. 2002-2003 öğretim yılında dış ülkelere seyahat yaptınız mı?

a) Evet 0 b) Hayır 0

9. Tümüyle 2002- 2003 akademik yılında (yaz tatili dahil) kaç gün dışta kaldınız?

.....

B.SENELİK MASRAFLAR

1. 2002-2003 yılıiçerisinde herhangi bir mobilya veya elektrik aygıtı satın aldınız mı?

a) Evet 0 b) Hayır 0

1. Ne çeşit bir mobilya ve elektrik aygıtı satın aldınız?

Mobilya /Elektrik	Kıbrıs Yapımı/ İthal	Fiyatı
1.....	.....	.....
2.....	.....	.....
3.....	.....	.....
4.....	.....	.....

3. 2002-2003 yılında konutunuz için yaptığınız devamlı masraf veya mobilya oldu mu? Eğer cevabınız evetse ne kadar harcadınız?

a) Hizmetler için:..... b) Eşyalar için:.....

4. Ev için depozit ödediniz mi?

a) Evet O b) Hayır O

Eğer evetse ne kadar?.....

5. Arabanız varsa 2002-2003 yılında yaptığınız masrafları açıklayınız?

a Arabanız var mı?

i. Evet O ii Hayır D

b. Kıbns'ta bir araba satın aldınız mı?

i. Evet O ii Hayır O

c. Araba için ne kadar para ödediniz (stopaj vergisi dahil)?

.....

d. Herhangi bir stopaj ödediniz mi?

i. Evet O ii. Hayır O

Eğer evetse ne kadar?.....

e. Zz plakası için hükümete ne kadar ödediniz (yol vergısı)?.....

f. Plakalar için ne kadar ödediniz? .....

g. Sıgorta için ne kadar ödediniz'?.....

h. Muayene için ne kadar ödediniz (aracınızın muayenesi)?.....

i. Trafik cezalan için ne kadar ödediniz.?.....

J. Avukatlara ne kadar ödediniz?.....

k. 2002-2003 yılı içerisinde araba ruhsatı için ne kadar ödediniz?.....

1. 2002- 2003 yıllan arasında arabanızın servisi için ne kadar harcadınız?.....

a) Servisler:..... b) Bölümleri.....

Arabanın başka masrafları için yaptığınız harcamalar?.....

6. Hükümete Ödemeler:

a) İkametgah izni.....

b.) Temizlik ve aydınlatma için belediyeye yapılan ödeme(kafa başı):.....

7. 2002-2003 Akademik yılı içerisinde Üniversiteye ödenecek harçlar.....

a) Sonbahar..... b) İlkbahar..... c) Yaz ($250 / kurs).....

8. Puanlannızın 3.5 olması veya başka bir sebepten dolayı ödediğiniz harçlarda bir azalma oldu mu? Bu azalmada devlete ödenecek miktar ne kadardı?

a) Sonbahar..... b) İlkbahar..... c) Yaz .....

9. 2002- 2003 yılında özel dersler aldınız mı? Ne kadar harcadınız?

a.Sonbahar..... b. İlkbahar..... c. Yaz.....

1O.Bilgisayar ile yazılan herhangi bir projeniz oldu mu? Ne kadar harcadınız?

a.Sonbahar..... b. İlkbahar..... c. Yaz.....

11.Üniversitede 2002-2003 yılında kullandığınız aygıtlara ne kadar para harcadınız?

	Kitaplar	Kırtasiye	Fotokopi	Diğerleri
a.Sonbahar	.....	.....	.....	.....
b. İlkbahar	.....	.....	.....	.....
c) Yaz	.....	.....	.....	.....

12. 2002- 2003 yılında giyim için harcadığınız para oldu mu? (Ayakkabı, Pantolon, ceket v.s.)

Giyim (isim)	Kıbrıs yapımı	ithal	Fiyat
a.....	.....	.....	.....
b.....	.....	.....	.....

13.2002- 2003 yılında doktor muayenesi için ne kadar para ödediniz?

	Doktora ödenen		İlaca Ödenen		Extra (check-up)	
	Devlet	Özel	Devlet	Özel	Devlet	Özel
Yekün:	.....		.....	.....	.....	.....

14.2002-2003 akademik yılında hediye ve diğer alımlarda dışa yaptığınız bütün seyahatlerinizde ne kadar harcadınız?

Alınan şeyler	Kıbrıs yapımı	İthal eşyalar	Ödenen
a.Cam/ Tabak	.....	.....	.....
b.Elektrik aygıtı	.....	.....	.....
c.Sigara / whisky	.....	.....	.....
d.Diğer	.....	.....	.....
e.Diğer	.....	.....	.....

15. 2002- 2003 akademik yıllar içerisinde akrabalarınızın Kıbrıs'tan ayrılışlarına kadar hediye ve diğer mallar üzerinde harcadıkları ne kadardı?

Satın Alınan Seyler	Kıbrıs Yapımı	İthal Mallar	Ödenen
a.Cam/ Tabak	.....	.....	.....
b.Elektrik aygıtı	.....	.....	.....
c.Diğer	.....	.....	.....
d.Diğer	.....	.....	.....

16. 2002-2003 akademik yılında hava yolu ile mi yoksa deniz yolu ile mi dışarıya gittiniz?

	Hava Yolu	Fiyat (Yekün)	Taksiye verilen ücret (Yekün)
K.T.H.Y.	.....	.....	.....
Diğer (T.H.Y. V.b.)	.....	.....	.....

	Fiyat	Taksiye verilen ücret
Deniz Yoluyla	(Yekün)	(Yekün)
.....	.....	.....

17. 2002-2003 yılında akrabalarınız hava yoluyla mı yoksa deniz yoluyla mı seyahat ettiler?

	Hava Yolu	Fiyat (Yekün)	Taksiye verilen Ücret (Yekün)
K.T.H.Y.	.....	.....	.....
Diğer (T.H.Y. V.B.)	.....	.....	.....

	Deniz Yoluyla	Fiyat (Yekün)	Taksiye verilen ücret (Yekün)
	.....	.....	.....

18. Klüp üyeliği için para ödediniz mi? Eğer üye olmamışsanız, 2002-2003 yılında ne kadar masraf yaptınız?(Footbol yeri için ödenen dahil)

Klubünismi	Ödeneğin miktarı
1.....	.....
2.....	.....

19. Gazete, dergi ve kitaplar için ödediğiniz yekün para ne kadardı? (Senelik miktar)

Yerel .....

Dış.....

C. AYLIK MASRAFLAR

1. Aşağıdaki sektörler için aylık masraflarınızı göstermeye çalışın:

a) 2002- 2003 akademik yılı içerisinde averaj için ne kadar para harcadınız? (kira, harçlar ve seyahat masrafları dışında)?.....

b) 2002-2003 Akademik yılında Kıbrıs dışında ne kadar kaldınız (ay)?.....

c) 2002-2003 (bütün sene) döneminde Kıbns'ta konut dahil, yemek, seyahat ve harçlar dahil ne kadar harcadınız?.....

AYLIK AVARAJ MASRAFLAR

1. Yemek (Meyve, patates, sebze).....
2. Et ve Balık .....
3. Sigara ve içkiler .....
4. Arabanız için yakıt (petrol) .....
5. Sabun, şampuan, çamaşır tozu (v.s) .....
6. Elektrik ve su .....
7. Lokantalar (üniversite Kafeteryası ve içerisi dahil) .....
8. Taşıma .....
9. İletişim .....
10. Eğlence (disko, kulüb ve diğerleri) .....
11. I.Konut(Ev veya yurt kirası) (Avaraj) .....

    2002- 2003 döneminde kira için ödenen yekün para .....

    Yekün aylık masraflar (Kira dahil) .....

12.Eğer herhangi bir akrabanız Kıbns'ı 2002-2003 Döneminde ziyaret etmişse, hediye almak için yapmış oldukları masraflar dahil seyahat masrafları hariç, yapmış oldukları yekün masraf ne kadardı?.....

LÜTFEN BU YEKÜNÜ AŞAGIDAKİ GİBİ BELLİ KISIMLAR İÇİNDE BELİRTİN

YEKÜN

1. Yemek(Meyve, patates, sebie) .....

2. Et ve balık .....
3. Sigara ve içkiler .....
4. Araba kiralamak için verilen yekün harcama .....
5. Araba için yakıt .....
6. Sabun, şam.pu, çamaşır tozu, v.s. .....
7. Elektrik ve su .....
8. Lokantalar (Üniversite kafeteryası içindekiler dahil) .....
9. Taşıma .....
10. İletişim (Telefon çağrıları) .....
11. Eğlence (disko, kulüb ve diğerleri) .....
12. Konut ev kirası veya otel (yekün) .....

YEKÜN HARCAMALAR .....

EKD
APPENDIX

QUESTIONNAIRE

THE EXPENDITURES OF STUDENTS AT EASTERN MEDITERRANEAN UNIVERSITY (EMU) AND NEAR EAST UNİVERSİTY

A.PERSONAL INFORMATION

I .Student No: .....

2.Nationality:

a Turkish o b.Pakistan o c.Jordan / Palestine o d.Sudan o e.Othero

3 .Departın.ent:..... 4.Class(year):.....

5.Where do you stay?

a.Private House o b.Hotel o c.Dormitory o

6. Did your any relative visit Cyprus in 2002-2003?

a. Yes..... o b. No.....o

7.How many days did they stay alltogether (all of them)?.....

8.Where did they stay?

a. With me.....o b.Hotel o cüther o

9.did you travel abroad in 2002-2003 academic year?

a Yes.....o b. No.....o

10.How many days did you spend alltogether in abroad during the 2002-2003 academic year (including the summer holiday)?

.....

B.ANNUAL EXPENDITURES

l.Did you buy any furniture or electrical equipment in 2002-2003?

a Yes.....o b. No.....o

2.What kind of furniture did you buy?

Furniture	Cyprus Made / Imported	Price
1.....	.....	.....
2.....	.....	.....
3.....	.....	.....
4.....	.....	.....

3.Did you have any maintenance expenditure on accommodation or furnitures in 2002-2003, if yes, how much did you spend?
a. For Services..... b.For materials

4.Did you pay any deposit for the house?
a.Yes o b.No o
if yes, how much? .....

5. If you have a car, explain the expenditures on the followings during 2002-2003.
a.Do you have a car?
i. Yes o ii. No o
b.Did you buy a car in Cyprus?
i.Yes o ii. No o
c. How much money did you pay for the car (including stopaj) ?
.....
d. Did you pay any stopaj ?
i. Yes o ii. No o
İf yes, how much? .....
e.How much did you pay for z:z plates to the Govemment(RoadTax)?
.....
f.How muc did you pay for the plates?
.....
g.How much did you pay for the insurance?
.....
h.Did you pay M.O.T. (i.e. examination of your car)?
.....
i.How much did you pay for the traffic penalties ?
.....
j. Did you pay any money to lawyers ?
.....
k.Did you pay any money for driving licence in 2002 and in 2003 ?
.....
l. How much did you spend on repairing and services in 2002 and in 2003 ?
a.Services..... b. Parts.....
Any other expenditures for the car?.....

6.Payments to the Goverment:
a Residence permit.....
b. payment to municipality for cleaning and lightening (per head)
.....

7.Fees paid to the University in the academic year of2002-2003.
a. Fall..... b.Spring.....
c. Summer ($ 250 /course).....

8. Did you have any reduction in fees due to your GPA >3.5 or due to other reason ? State the amount of reduction?
a Fall..... b. Spring ..... c. Summer .....

9. Did you take any private lessons in the academic year of 2002- 2003 how much did you spend?

a. Fall..... b. Spring..... c. Summer .....

10. Did you have anything typed (project) ? how muvh did you spend ?

a.Fall..... b. Spring..... c. Summer .....

11.How much money did you spend on equipment for the University in 2002- 2003.

	Books	Stationary	Photocopying	Other (lab coat, T.-square, etc.)
a Fall	.....	.....	.....	.....
b.Spring	.....	.....	.....	.....
c.Summer	.....	.....	.....	.....

12. Did you spend any money on clothing in Cyprus during 2002-2003? (Shoes, trousers, jakets, etc.)

	Clothing (name)	Cyprus made	Imported	Price
a.	.....	.....	.....	.....
b.	.....	.....	.....	.....

13.How much did you pay for the doctor services during 2002-2003?

	Payment to doctor		Payment to Medicine		Extra Check- Up	
	Puplic	Private	Puplic	Private	Puplic	Private
Total Payment.....	.....		.....	.....	.....	.....

14.How much money did you spend on gifts and other purchases in your all travels to at.mıl in 2002-2003?

Things Bought	Cyprus Made	İmported Goods	Payment
a Glass/ Plates	.....	.....	.....
b. Electrical Equipment	.....	.....	.....
c. Cigarette / Whisky	.....	.....	.....
d. Other:	.....	.....	.....
e. Other:	.....	.....	.....

15.How much did your relatives spend on gifts and odıcr purchases on their dP.pa1'1nlr from Cyprus in 2002-2003 (İn their total visits)

Things Bought	Cyprus Made	Imported Goods	Payment
a.Glass/plates	.....	.....	.....
b.Electrical Equipment	.....	.....	.....

c.Cigarette /
Whisky ....
d. Other ....
e. Other ....

16.Did you travel by air or by sea to abroad in 2002-2003?

	By Air	Price (Total)	Payment to taxi (Total)
CTA	.....	.....	.....
Other (TA, IA)	.....	.....	.....
	By Sea	Price (Total)	Payment to taxi (Total)
	.....	.....	.....

17. Did Your relatives travel by air or by sea in 2002-2003?

	By Air	Price (Total)	Payment to taxi (Total)
CTA	.....	.....	.....
Other (THY, IA)	.....	.....	.....
	By Sea	Price (Total)	Payment to taxi (Total)
	.....	.....	.....

18.Did you pay any money for club membership ? if you did not become a member, what amount of expenditures did you make in one year in 2002-2003 (includes payment for football pitch)

Name of the club Amount of payment (annual)
1..... .....
2..... .....

19.Total Payments made to newspaper or magazine or any books?
Amount of payment (per year)
Local .....
Foreign .....

C. MONTHLY EXPENDITURES

1. Please try to allocate your average monthly expenditures to the following sectors:

a How much money did you spend per month on the average in 2002-2003 (excluding the rent, the fees and travelling expenditures to abroad?
.....

b. How many days (month) did you say outside Cyprus in 2002-2003 academic year?

.....

c. How much money did you spend in 2002-2003 (the whole year) in Cyprus, including accommodation, food, travelling and fees?
.....

MONTHLY AVERAGE EXPENDİTURES

1. Food (Frut, potatoes, vegetables) .....
2. Meat and Fish .....
3. Cigarette and drinks .....
4. Petrol for your car .....
5. Soap, shampoo, washing powder, etc. .....
6. Electricity and wather .....
7. Restaurants (including expenditures in University cafeteria) .....
8. Transportation .....
9. Communication (telephone calls) .....
10. Entertainment (disco, clup and other) .....
11. Accommodation (rent of the house/dormitory) (average) .....

Total money you paid in 2002-2003 For rent .....

Total monthly expenditures (İncluding rent) .....

2.If any of your relative visited Cyprus in 2002-2003 what was the total expenditure of your relatives in Cyprus including the gifts they bought on their return but excluding the travelling expenses? .....

Please try to allocate this total ammount :

TOTAL

1. Food (fruit, potatoes, vegetables) .....
2. Meat and fish .....
3. Cigarette and drinks .....
4. Total payment for hiring the car .....
5. Petrol for the car .....
6. Soap, shampoo, washing powder, etc. .....
7. Electricity and wather .....
8. Restaurants (including expenditures İn University cafeteria) .....
9. Transportation .....
10. Communication (telephone calls) .....
11. Entertainment (disco, club& other) .....
12. Accommodation (rent of the house or hotel) (total) .....

TOTAL EXPENDITURES .....